WILHELM SANDFUCHS

O. Rupert Mayer

Isusovac protiv nacizma

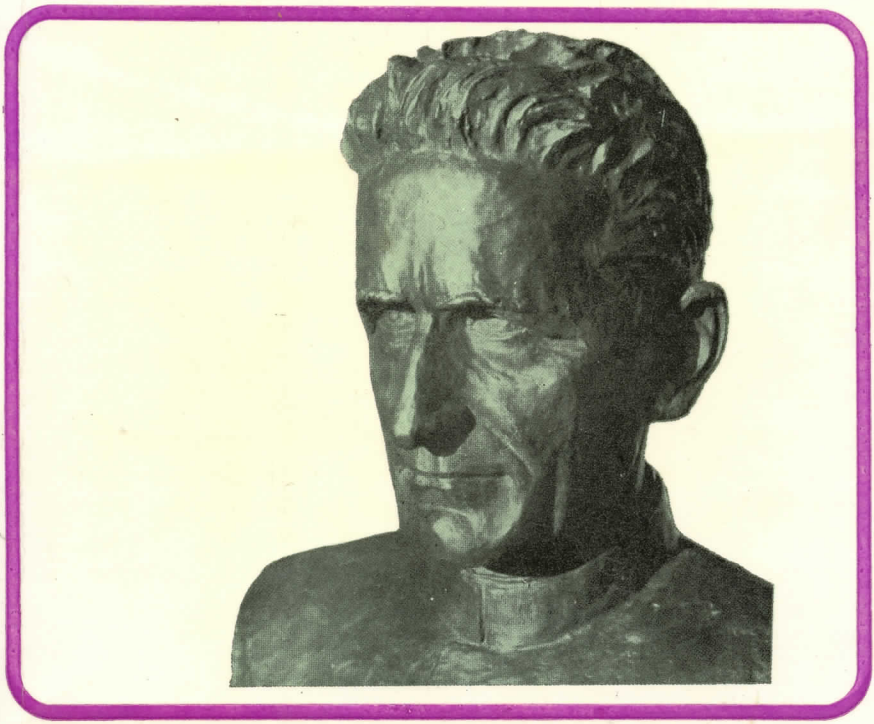

27041

»Isusovac protiv nacizma« podnaslov je hrvatskom izdanju životopisa Ruperta Mayera, svećenika iz Družbe Isusove, svjedoka vjere naših dana. Ovo je djelo životni put robijaša br. 9469 za vrijeme Trećega Reicha. On je neumorni branitelj istine o Bogu i čovjeku, o Crkvi i domovini — protiv mračnog svjetonazora nacionalsocijalizma. Nije se bojao laži, prijetnjâ i konclogora, zato i jest primjer i putokaz, i našemu naraštaju.

Čovjekova sebičnost, borba za vlast i prestiž spremna je, lažima i doušničkim spletkama, na sve ropske ustupke i nečasne sporazume. Naprotiv, kršćanska ljubav prema bratu čovjeku i domovini, na temelju Božje objave i nauke Crkve, spremna je na mučeništvo: na zatočeništvo, na prisilnu šutnju i na tiho umiranje. Upravo na temelju Evanđelja rađa se istinsko čovjekoljublje i domoljublje. Tako je o. Mayer svojim načinom života i rada utro put dušobrižnicima novoga stila.

Ako se nacizam s Hitlerom na čelu, tobože, borio za »Übermenscha — nadčovjeka«, onda je o. Rupert istin-

Slika: Barbara von Kalkreuth — Otac Rupert Mayer DI (bronca), »Apostol Münchena« u crkvi Bürgersaala u Münchenu

Wilhelm Sandfuchs

ISUSOVAC PROTIV NACIZMA

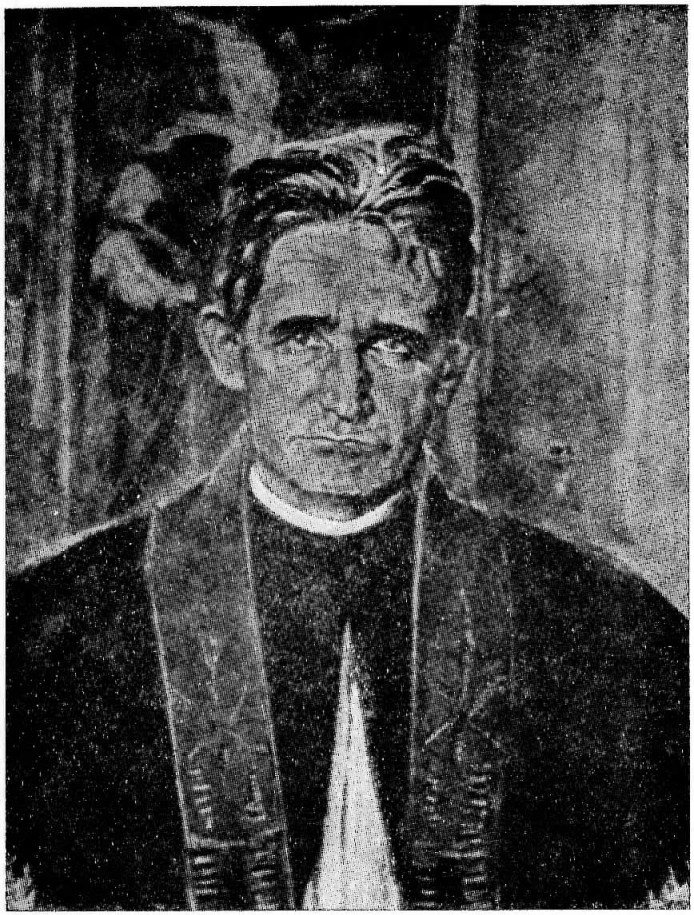

O. Rupert Mayer DI — propovjednik i ispovjednik

WILHELM SANDFUCHS

ISUSOVAC PROTIV NACIZMA

O. RUPERT MAYER DI

Branitelj istine
Apostol ljubavi prema bližnjemu
Preteča modernog dušobrižništva

ZAGREB 1986.

Naslov originala
Pater Rupert Mayer
Verteidiger der Wahrheit
Apostel der Nächstenliebe
Wegbereiter moderner Seelsorge

Herausgegeben von
Wilhelm Sandfuchs
Echter-Verlag, Würzburg 1981

Prijevod: o. Adam Periškić DI

Lektor: Ljiljana Matković-Vlašić

Korice: Roko Bolanča

S dopuštenjem crkvenih i redovničkih poglavara

Izdaje: Provincijalat Družbe Isusove u Zagrebu, Palmotićeva 31

Odgovara: o. Josip Rožmarić DI

Tisak: Štamparski zavod »Ognjen Prica«, Zagreb

PREDGOVOR HRVATSKOM IZDANJU

»Treba se većma pokoravati Bogu negoli ljudima« (Dj 5,29).

Trećeg svibnja 1987. papa Ivan Pavao II. proglasit će u Münchenu blaženim isusovca o. Ruperta Mayera. Za vrijeme svojega prvog posjeta Njemačkoj 1980. nazvao ga je »uzorom ljudima naših dana«.

Zahvalni smo autoru životopisa, vrsnom publicistu Wilhelmu Sandfuchsu, te izdavačkoj kući Echter iz Würzburga, što su nam dopustili da hrvatskim prijevodom i naše čitatelje upoznamo s tim »uzorom«.

Životno načelo o. Mayera: »Što jesam — želim uistinu i biti« odaje čovjeka od formata, kakvim se pokazao najviše u najmračnije doba našeg stoljeća. Ubrzo je pročitao ciljeve Hitlera i njegovih sljedbenika pa je poput proroka ustao na obranu ljudskog dostojanstva i slobode Crkve. Kao glasoviti propovjednik u crkvi sv. Michaela, upravitelj Kongregacije muževa i apostol karitasa neustrašivo se zauzima za one koji su politički progonjeni. U nestašici katoličkog tiska smatra svojom dužnošću da s propovjedaonice ispravlja protucrkvene stavove i raskrinkava propagandne laži; brige potlačene Crkve učinio je brigama svojih slušatelja. Nalog iz berlinske centrale da se već jednom dokrajči njegovo propovijedanje, koje je vrlo štetno za partiju, nije ga ustrašio. Ne prihvaća zabranu propovijedanja i govora, to više što je propovjedaonica ostala jedino mjesto s kojeg Crkva može braniti svoje pravo. Uvjeren na temelju Evanđelja da riječ Božja nije i ne smije biti okovana (2 Tim 2,9), da država nema pravo zabraniti svećeniku propovijedanje (Dj 5,29), obilazi širom Bavarske i dragog Münchena, govori o problemima koji

tište cijeli narod Crkve, a ne šuti ni o svojim brigama za budućnost, jer sluti ponor u koji »Führer« vodi ne samo Njemačku nego i cijeli svijet.

Početkom lipnja 1937. bio je uhićen. Nude mu slobodu, ako se pismeno obveže da neće propovijedati. Odbija takvu ponudu. Kad su ga htjeli ograničiti samo na crkvu sv. Michaela, ne prihvaća iz uvjerenja da se više treba pokoravati Bogu negoli ljudima (Dj 5,29). Nakon izrečene kazne od šest mjeseci izjavio je da suci ne mogu iskazati veće usluge katoličkoj stvari nego kad osuđuju i zatvaraju svećenike koji se bore za pravo i slobodu Crkve; njemu se sudi samo zato što je ostao vjeran Katoličkoj crkvi; da je dao na znanje da očijuka s nekakvom njemačkom Crkvom koju je Gestapo priželjkivao, bio bi junak dana...

Kad su se za njim zalupila zatvorska vrata nakon što je izgubio svoje ime i prezime, a dobio robijaški broj 9469, na oči su mu navrle suze, i to suze radosnice što se našao dostojnim da bude zatvoren zbog svojeg zvanja i što pred njim stoji neizvjesna budućnost. Zatvor nije smatrao sramotom nego krunom svojeg života, jer bio je uvjeren da svoje okove nosi zbog Krista, a to više vrijedi negoli sav njegov prijašnji rad. Doista, pred Bogom više vrijedi ono što za nj prepatimo nego što za njega učinimo. Biti sretan i radostan u tamnici naučio je o. Mayer od utemeljitelja Družbe Isusove sv. Ignacija, koji je rekao: »U cijeloj Salamanci nema toliko okova ni veriga što ih za ljubav Božju ne bih još više želio«.

Od lipnja 1937. pa do svibnja 1945. proći će o. Mayer kroza sve zatvore münchenskog okruga: Cornelius, Stadelheim, Neudeck i Landsberg, dok nije stigao u zloglasni koncentracioni logor Sachsenhausen u Oranienburgu kraj Berlina, u kojem je ostao punih sedam mjeseci. Zbog straha da u koncentracionom logoru ne umre kao mučenik, Gestapo ga je 5. kolovoza 1940. internirao u benediktinski samostan Ettal. »Izgledao mi je« — reći će kasnije poznati teolog Heinrich Schlier — »kao uhvaćeni lav koji nestrpljivo obilazi rešetke. Kako li je danju i noću čekao na slobodu za svoj rad«.

I došla je ta sloboda nakon pada Trećeg Reicha. Već 11. svibnja vraća se o. Mayer u svoj voljeni München kojem je bio vjeran 33 godine svojega života. I ponovno propovijeda i ponovno se pune crkve; govori o ljubavi prema neprijateljima; traži od svojih slušatelja da se pretrpljena nepravda zaboravi i oprosti.

Na današnji dan, prije 41 godinu, na blagdan Svih Svetih započeo je o. Mayer u 8 sati ujutro svoju misu ulaznom pjesmom »Gaudeamus omnes in Domino — radujmo se svi u Gospodinu« i za vrijeme propovijedi udarila ga je moždana kap. Zadnje su mu riječi bile: »Gospodin... Gospodin... Gospodin...« Kao što nije pokleknuo pred najvećim zlom 20. stoljeća, tako i sada ne pada ni pred »posljednjim neprijateljem«, kako Pavao naziva smrt. Umire stojeći, uspravno, kako je uspravno i živio, propovjednik usred propovijedi.

Radujmo se svi u Gospodinu što je svojoj Crkvi u teškim vremenima podigao takva muža, mučenika istine, priznavaoca vjere i apostola ljubavi. Radujmo se zbog toga što će ga Sv. otac u svibnju iduće godine uzdići na čast oltara. Mislim da će za mnoge biti nemala radost kad uzmu u ruke i ovaj njegov životopis u hrvatskome prijevodu, a to im od srca želimo.

Zagreb, blagdan Svih Svetih 1986.

O. Marko Matić DI
provincijal

PREDGOVOR

Bilo je to godine 1934. kad sam prvi put susreo patra Ruperta Mayera. Kao mladi student na Sveučilištu u Münchenu sjedio sam mu sučelice u njegovoj radnoj sobi u Sv. Michaelu. Razgovarali smo, ima li smisla posvetiti se novinarskom zvanju s obzirom na političko stanje u onim mjesecima koji su bili prepuni zbivanja. Od tog prvog susreta stoji mi lik o. Ruperta Mayera nezaboravno pred očima. Njegova jaka ličnost, njegovo nepokolebljivo pouzdanje, njegova neslomljiva vjera, njegovo požrtvovno zalaganje za bližnje ostadoše mi isto tako živo u sjećanju kao i hrabrost kojom je ispovijedao svoju vjeru, kao i način kojim je zastupao ugrožena Božja i ljudska prava, kao i njegove jasne upute s propovjedaonice. Što je u vrijeme progona Crkve rekao i učinio, ušlo je u povijest. Njegovo je ime postalo program daleko izvan Münchena i Bavarske. Pokušaji tadašnjih vlastodržaca da njegovu osobu i njegovo djelovanje bace u zaborav zatvorom, presudom, boravkom u logoru i dugogodišnjim progonstvom bili su bezuspješni. Tako se o. Rupert Mayer mogao nakon sloma i svršetka rata 1945. vratiti u München, da bi ovdje svoje posljednje snage doslovce istrošio u službi za Boga, Crkvu i mnogostruke potrebe bližnjih koji su trpjeli — sve do svoje smrti na Svisvete 1945.

Od tada su prošla desetljeća. Svijet se u ovo vrijeme promijenio kao rijetko prije. Politički zemljovid svih kontinenata promijenio je svoje lice isto tako kao što su se promijenila i duhovna strujanja, svakidašnjica ljudi, pa čak i sam izgled Crkve. Vrednote, koje su ljudi smatrali nepokolebljivima, počele su se ljuljati. U zajedničkom životu ljudi i naroda tražili su

se novi oblici. Može li nam o. Rupert Mayer danas s obzirom na takve razvitke još nešto reći? Govori li još njegova ličnost, njegov primjer, njegova jednostavna riječ današnjoj generaciji?

Tko je taj divni lik najnovije njemačke crkvene povijesti sam doživio, ali i tko je njegovo djelovanje tek upoznao, morat će na to pitanje odgovoriti potvrdno. Zahtjevi o. Mayera pojedincima i zajednici aktualniji su nego ikada. Potrebniji su nego ikada njegovi pozivi na življenu vjeru, na obnovu obitelji, na slobodu savjesti i na prožimanje javnoga života duhom Govora na gori. Njegovi zahtjevi da ljubav prema bližnjemu bude potpuna, da se nadvlada mržnja, osveta i odmazda vrijede i danas za ljude. U vrijeme kad u svijetu i Crkvi mnogi očekuju rješenje gorućih problema i nevolja u prvom redu od drugih, tako često izgovoren apel o. Ruperta Mayera pogađa u srž stvari — to je njegova opomena da se neophodna obnova ne proklamira na sav glas, nego da se prije svega provede u djelo u samome sebi, u vlastitoj okolini.

Zbog toga je životopis o. Ruperta Mayera vrlo aktualna knjiga. Prikazuje ga kao branitelja istine, kao apostola ljubavi prema bližnjemu i kao preteču modernog dušobrižništva u epohi promjena. Mnogi koji su bili s njim tješnje povezani dali su na raspolaganje svjedočanstva o njemu ili svoje uspomene na njega. Tako je autoru ove knjige bilo moguće dati riječ samom o. Rupertu Mayeru citatima iz njegovih pisama, izvacima iz njegovih propovijedi i nagovora, isječcima iz životnih uspomena ili njegovim izjavama s procesa pred münchenskim izvanrednim sudom. Iz poglavlja u poglavlje čitatelj će bolje upoznati o. Mayera i razumjeti ga kao svećenika i redovnika koji je svojim suvremenicima postao putokaz i uzor u ispunjavanju njihovih zadaća u svijetu i Crkvi i na njihovu putu k Bogu. I našoj generaciji može susret s njim postati bogat izvor snage.

Prvi dio

SRETNI DANI DJETINJSTVA I MLADOSTI

Sin stuttgartske trgovačke obitelji

Dvadeset i trećeg siječnja 1876. u kući, okrunjenoj zabatima, na Marktplatzu 7, u glavnom i prijestolničkom gradu Stuttgartu došao je na svijet drugi sin mlade trgovačke obitelji Mayer. Nedjeljno je dijete. Mjesec dana kasnije, 28. veljače 1876. zabilježeno je krštenje novorođenčeta u popis krštenih župe Sankt Eberhard, tada jedine rimokatoličke župe u Stuttgartu. Sakrament »preporođenja« obavio se, kako je tada bio čest običaj, u stanu roditelja, trgovca Ruperta Mayera i njegove supruge Emilije, rođene Wehrle. Krštenik je dobio ime Rupert Emil. U knjizi krštenih zabilježeni su kao kumovi tvorničar draguljarske robe iz Pforzheima Theodor Willmann i supruga, tapetar Albert Schäfer sa suprugom, Marija Schertzinger te »carski njemački referendar« dr. Julius Haas.[1]

Roditelji Mayer ne ubrajaju se u starosjedilačke obitelji cvatuće prijestolnice kraljevine Württemberg. Otac Rupert rođen je 28. veljače 1849. u Rötenbachu, u badenskom Schwarzwaldu od roditelja Kolumba Mayera i Marije Schörer; majka Emilija Wehrle ugledala je svjetlo svijeta 14. kolovoza 1855. u krasnom gradu Pforzheimu u velikoj vojvodini Baden. Otac joj je bio tvorničar draguljarske robe Dionys Wehrle a majka Karolina Elona. Preci obadviju obitelji su iz badenskog

[1] »Matica krštenih kat. župnog ureda sv. Eberharda, Stuttgart«, godište 1876, str. 389, br. 55.

Hochschwarzwalda. Preci Mayer živjeli su u Rötenbachu, Altglashüttenu, Joostalu, a preci Wehrle između ostaloga u Bärentalu, Lenzkirchu i Neustadtu. Oni su u tim općinama radili kao seljaci, zanatlije i trgovci, kao stolari, kovači, bojadisari brojčanika na satovima i trgovci vinom. Put od Schwarzwalda do Stuttgarta i Pforzheima našli su kao članovi one »Württemberške kompanije«, trgovačke zadruge, koja je bila osnovana, da bi poticala trgovačke veze između Hochschwarzwalda i württemberških gradova.[2] Otac Rupert, djed Kolumban Mayer kao i Dionys Wehrle bili su »Württembergträger«, kako su se zvali članovi ove zadruge. Ovim trgovačkim strukovnim vezama dođoše obadvije obitelji Mayer i Wehrle čak i obiteljski u bliži dodir: 1973. sklopili su brak u Pforzheimu 24-godišnji trgovac Rupert Mayer i 18-godišnja Emilija Wehrle. Nastanili su se u Stuttgartu, gdje su se zaposlili na Marktplatzu u trgovini kućanskih potrepština Tritschler i Co. Godinama su tu trgovinu sve više izgrađivali i najzad je kupili. U braku se rodilo šestero djece. God. 1874. rodio se prvi sin Egon. Nakon njega se rodio Rupert 1876. Zatim se rodila Hermanna 1877, pa Ines 1879, Hildegard 1888. i Valerija 1879.[3] Uza svu različitost temperamenata i sklonosti, šestero djece Mayerovih sačinjavalo je blisku zajednicu. Osobito su četvero starije djece bili posebno povezani. Kao »četveropreg« bili su poznati i izvan obiteljskog kruga.

Konac sedamdesetih i osamdesetih godina posljednjega stoljeća i u württemberškoj metropoli bio

[2] Max Weber, Bevölkerungsgeschichte im Hochschwarzwald, Quellen und Forschungen aus dem Raume von Lenzkirch, Freiburg 1953; Walter Tritscheller, »Lenzkircher Handelsgesellschaften«.

[3] Djeca trgovca Ruperta Mayera i njegove supruge Emilije, rođ. Wehrle, bila su:
1. Egon, rođ. 20. I. 1874, umro 21. X. 1937, trgovac u Stuttgartu.
2. Rupert, rođ. 23. I. 1876, umro 1. XI. 1945.
3. Hermanna, rođ. 30. VII. 1877, od 1899. redovnica u »Družbi Presvetog Srca Isusova« (Sacré Couer), od 1909. aktivna u kućama svoga reda u Japanu, umrla 30. XII. 1955, Obasash bei Kobe.
4. Ines, rođ. 4. IV. 1897, umrla 3. I. 1961, udata za liječnika specijalistu dr. Heinricha Schulera, Ravensburg.
5. Hildegard, rođ. 21. IX. 1888, umrla 30. XII. 1958, udata za trgovca Franza Sperla, Stuttgart.
6. Valeria, rođ. 19. VII. 1897, umrla 23. III. 1941, udata za sveuč. prof. dr. Heinricha Güntera, München.

je u znaku jakog gospodarskog uspona. Roditelji Mayer ulagali su svoje umijeće i marljivost da bi što više povećali gospodarski položaj poduzeća i time osigurali egzistenciju obitelji. Vanjski znakovi njihova poslovnog uspjeha bili su stjecanje susjednih zgrada, novoizgrađene zgrade kao i sve veći broj namještenika. Oba su roditelja bila svakodnevno u trgovini. »Svog oca i svoju majku poznam još od malih nogu samo iz trgovine«,[4] sjeća se kasnije o. Rupert Mayer. Premda su poslovne dužnosti prisiljavale roditelje da za svoje dječake i djevojčice uzmu odgojiteljice i odgojitelje, pravi su odgojitelji bili zapravo oni. Energični, često ozbiljni, ali uza svu dosljednost načela ipak dragi otac i promišljena, vedra, za glazbu darovita majka izvrsno su se upotpunjavali. Zajedničkim naporom znali su svojoj djeci dati mnogostruk odgoj, blizak životu, obilježen dubokom religioznošću i izobrazbom.

Još nakon desetljeća zahvalno priznaje o. Rupert Mayer: »Dragi Bog je sa mnom imao zaista divnih nacrta, jer mi je dao prekrasnu mladost. Bila je tako lijepa i radosna, kako je malom broju djece dosuđeno, nakon svega što sam u svom svećeničkom životu vidio u obiteljima.«

Rupert, drugi po starosti, zauzimao je kao dijete posebno mjesto u krugu obitelji. Nije bio osobito dobra zdravlja, pa su roditelji, braća i sestre bili koji put prema njemu posebno obazrivi. Rado je sa svojim starijim bratom natezao uže. Često su mu pri tome pomagala braća i sestre. »Rupert je imao izvanredni smisao za red... Sve je kod njega moralo biti u najboljem redu. A što nije mogao učiniti sam, znao je od drugih tako milo zamoliti da je svatko to rado za njega učinio.«[5]

U svakidašnjem životu obadvojice Mayerovih dječaka igrali su sport i glazba važnu ulogu. U slobodno vrijeme najviše su voljeli gimnasticirati i plivati. Mnogo je puta u Rupertovoj školskoj svjedodžbi ocjena iz tjelovježbe bila izvrstan. Otac je bio istaknuti i

[4] Nagovor o. Ruperta Mayera 1. V. 1939. prigodom 40-godišnjice njegova svećeništva, str. 2.

[5] »Sjećanja na djetinjstvo i mladost Ruperta Mayera«. Bilješke sestre Hermanne Mayer, str. 2.

strastveni jahač. Od njega je Rupert naslijedio izrazitu ljubav prema konju i jahanju. Kao i ostalo petero braće i sestara, tako su roditelji i njega rano dali vježbati glazbu. Brat Egon svirao je čelo, a Rupert je počeo svirati violinu sa šest ili sedam godina. »Ubrzo je naučio veoma dobro svirati i to ga je neobično radovalo.«[6] Kako je majka i sama svirala glasovir, a i mlađa djeca razne instrumente, često se obitelj našla zajedno na glazbenim večerima: na roditeljskim imendanima ili pred većim slušateljstvom, a katkada i na priredbama katoličke čitaonice.

Roditelji i odgojitelji pobrinuli su se da zbog sporta i glazbe ne strada učenje. Rupertu nije bilo lako pripremanje za školsku nastavu. Osobito u vrijeme kad je pohađao stuttgartsku »Eberhard-Ludwig« gimnaziju, bogatu tradicijama, njegova majka je katkada ustajala s njime u 5 sati ujutro i pomagala mu pri učenju grčkoga jezika jer ga od početka nije nikako volio. A kod bubanja francuskih riječi strpljivo mu je pomagala mlađa sestra Hermanna. Pri tome je Rupert bio vrlo točan. Da bi bio posve siguran u svoj posao i da bi u školi bio oboružan za svako pitanje, zahtijevao je od svoje pomagačice da mu ponovno prelista nove riječi u rječniku. Kad bi se unatoč svemu pokazale poteškoće u nekom predmetu, on bi se potrudio da ih marljivo i energično svlada. Zahvaljujući takvoj ustrajnosti mogao je i tu postići uspjehe.

Odgoj u duhu prave otvorenosti prema svijetu i duboke religioznosti

Prava otvorenost prema svijetu i duboka religioznost bile su temelji na kojima su Rupert i Emilija gradili odgoj i izobrazbu svoje šestero djece. Iz toga su duha umjeli svoja iskustva što su ih stekli u svom

Djetinjstvo: prvih petero djece obitelji Mayer — (od lijeva) Hermanna, Egon, Ines, Rupert i mala Hildegard

[6] Priopćenje majke Emilije Mayer u razgovoru s piscem (1946).

zanimanju i javnom životu predati mladoj generaciji i u njoj probuditi pravi odnos između autoriteta roditelja i težnje djece za slobodom. Odgajali su ih da nauče samostalno prosuđivati i donositi vlastite odluke i u najmanjim stvarima.

Takvo oblikovanje prosuđivanja i snaga odlučivanja bili su za vrijeme školovanja i studiranja mladoga Ruperta Mayera potrebniji no ikada. Njegov rodni grad Stuttgart imao je u osadmesetim godinama prošloga stoljeća za malo tisuća katoličkog pučanstva još svojstvo župe u dijaspori. Doduše, davno je prošlo doba kada se za vrijeme württemberškog kralja Karla (1864—1891) katolička misa mogla služiti samo u Viteškoj dvorani Staroga dvorca ili kasnije u auditoriju Akademije iza Novoga dvorca. Već od 1811. imali su stuttgartski katolici u crkvi sv. Eberharda u Königstrasse svoju vlastitu kuću Božju. Rastom grada njihov je broj od 1250 u godini 1838. porastao na 11000 godine 1871. i time već postigao udio od 12 posto čitavog pučanstva. Pa ipak, i dalje je život katoličkih građana bio obilježen situacijom dijaspore.

To je djelovalo i na nastavu u školama. Gimnazijalac Rupert Mayer češće je doživljavao npr. na svojim satovima povijesti da se povijesna, pogotovo crkvenopovijesna zbivanja prikazuju jednostrano ili izobličeno. U svojoj težnji za znanjem obraćao se tada ocu kod kuće, za stolom, da bi od njega dobio potpunije informacije. »Tada nam je otac sve protumačio i opet je sve bilo dobro«, rekao je kasnije u jednom osvrtu na svoj život.[8] »Roditeljska je kuća presudna upravo za odgoj mladoga čovjeka. Naravno, ne radi se samo o tome da roditelji imaju katolička načela, nego da po njima i žive, te da im je jasno, na koji ih način valja iznositi djeci u pravom obliku.«

Religiozni primjer roditeljskoga doma bio je tim važniji što je vjeronauk u školi igrao sporedniju ulogu.

[7] Jubilarni zapis »Konkathedrale St. Eberhard, Diözese Rottenburg-Stuttgart«, 1978, objavljen prigodom uzdignuća župske crkve sv. Eberharda u rang konkatedrale biskupije Rottenburg-Stuttgart.

[8] Nagovor uz njegov 40-godišnji svećenički jubilej, 1. svibnja 1939, str. 3.

Roditelji Mayer učili su svoje sinove i kćeri da posjećuju nedjeljnu misu i da svakodnevno obavljaju svoju jutarnju i večernju molitvu. Pohađanje mise radnim danom, sudjelovanje na pobožnostima krunice nije im bila obaveza. To je bilo dobrovoljno. »Tko želi ići, može ići«, govorilo se u takvim slučajevima. Svečani dani za roditelje i djecu bili su blagdani crkvene godine. Nezaboravne zornice u Došašću, za koje je majka Mayer budila svoju mladež u cik zore, zajednički bi posjećivali. Nakon više desetaka godina zahvaljuje još Rupert Mayer svojim roditeljima što su cijeloj obitelji znali tako živo i nezaboravno protumačiti kršćanske običaje slavljenja Božića: »Tako je npr. u našoj kući 30. studenoga u nazočnosti roditelja i djece učinjeno 25 poteza kredom s unutrašnje strane jednog staroga ormara za igračke u dječjoj sobi. U nazočnosti malih i velikih smjelo je svake večeri u određenom redoslijedu jedno od braće i sestara izbrisati po jednu crtu. Svake je večeri napetost rasla. Tako je to išlo do 24. prosinca. Kakve li radosti kad je tu još bila samo jedna crta! Zbog posla u trgovini kod nas su se božićni darovi dijelili tek 25. navečer. Jedva bismo dočekali božićnu večer. Kakva li klicanja kad bi obitelj s kućnim namještenicima i s cijelim personalom bila pozvana slavnim zvoncem k malom Isusu. Svi su zajedno pjevali božićne pjesme i svi su uzbuđeni stajali oko jaslica i božićnog drvca u sjaju svijeća i nakita. Tada roditelji povedoše i mlado i staro k darovima što ih je mali Isus donio svakom pojedinom... Ne možemo se dosta zahvaliti dragom Bogu i roditeljima što smo rasli s tim kršćanskim običajima.«[9]

U stuttgartskoj trgovačkoj obitelji Mayer svečano su slavljeni i »osobni« vjerski blagdani: dan Rupertove potvrde 13. travnja 1890. i zajednička prva pričest Ruperta i Hermanne. Kako je oboje trebalo taj događaj zajednički slaviti, brat je morao dugo čekati. Rupert se mjesecima revno pripremao za taj događaj. Počeo je u svojoj župnoj crkvi sv. Eberharda redovito

[9] Pismo sestrama Svete Obitelji, Ettal, Došašće 1941.

ministrirati. U ono je vrijeme donesena prva privremena odluka za njegovo kasnije svećeničko zvanje. U mjesecima prije i poslije prve pričesti češće je nego ranije bio na misama i radnim danom. Već se tada mnogo zanimao za crkvene događaje u domovini i u svijetu, pogotovo zato jer se o tome u obitelji uvijek živo raspravljalo. Mayerovi su u crkvenom životu glavnoga württemberškog grada igrali veliku ulogu. Unatoč velikoj zauzetosti u trgovačkim poslovima koji su uspješno rasli i unatoč društvenim obavezama, otac i majka Mayer nalazili su vremena još i za suradnju s crkvenim organizacijama onih godina; tako se ime oca Ruperta Mayera nalazi uz ime kanonika von Linsenmanna iz Tübingena među članovima nadzornog odbora izdavačke kuće lista »Katholisches Volksblatt« u Stuttgartu,[10] a majka Mayer mnogo je radila u »Udruženju za izradu paramenata« i u »Ženskom katoličkom društvu«. Oboje nije nikada gubilo iz vida »više ciljeve čovjeka.« Njihov je dom bio sastajalište mnogih gostiju. U gradu su bili poznati po svom gostoprimstvu. Mnogi su ih pitali za savjet. Ako je Rupert Mayer u svom kasnijem djelovanju bio tako usko povezan sa suvremenim događajima u Crkvi i svijetu, onda je to zanimanje bilo probuđeno u njegovim mladim godinama u roditeljskom domu.

Međupostaja u Ravensburgu

Gimnazijalac Rupert Mayer bacio se više no ikada na zadatke koje mu je postavljala škola. I u predmetima koji su mu manje ležali trudio se da bi s njim bili zadovoljni i učitelji i roditelji.

»Izvanredno savjestan«, ali s druge strane »nedostatak samopouzdanja«, glasili su sudovi onih koji su ga bliže poznavali. Nagli rast zadavao je zdravstvene muke petnaestogodišnjaku. Uz to je ustanovio da poneka u srži protukatolička raspoloženja u profesorskom zboru više rastu negoli padaju. Kriza je dosegla vrhunac kad je profesor hebrejskoga nepravedno predbacio mladom Rupertu i optužio ga da jedan vrlo uspješan rad nije sam napisao, te ga osim toga okrivio zbog laži. Taj je ukor pogodio Ruperta pogotovo zato što je gledajući na svoj budući svećenički poziv spremao hebrejske zadaće posebno dobro. Bio je pogođen u najdubljoj nutrini. »Pred cijelim me razredom izgrdio«, rekao je svojoj majci.[11] »Dečko će propasti«, mislio je kapelan sv. Eberharda. Tako je u roditeljima dozrela odluka da Ruperta ispišu iz stuttgartske gimnazije i da vrijeme do mature provede u Ravensburgu.

Bila je to dobra odluka. Promjena podneblja djelovala je u svakom slučaju dobro na njegovo zdravlje kao i na njegov duhovni razvoj. Blagi zrak u središtu Gornje Švapske, uvjetovan blizinom Bodenskog jezera, mnogo je bolje prijao dječaku od zagušljive klime u središtu grada Stuttgarta. A u religioznom smislu mladi Rupert Mayer prvi put nije više živio u dijaspori nego usred izrazito katoličke sredine. Gotovo četiri petine stanovništva u nekadašnjem kraljevskom gradu, okruženom mnogim tornjevima i kapijama, bilo je katoličke ispovijesti. U gimnaziji, u kojoj je posjećivao posljednje razrede, vladao je sasvim drugačiji ton negoli prije toga u njegovu zavičajnom gradu.

Brzo se sin stuttgartskog trgovca uživio u grad i u školu. Lijepo ga je primila jedna učiteljska obitelj, a zatim neka žena koja mu je iznajmila sobu. Najprisniji su mu školski drugovi bili gimnazijalci koji su do tada studirali na isusovačkoj gimnaziji i u internatu »Stella Matutina« u obližnjem voralberškom gradiću Feldkirchu. Iako se u ono vrijeme nije Nijemcima priznavala matura položena u Austriji, došli su oni na svršetku školske godine u Ravensburg i pripremali se ovdje za maturu. I opet se pokazalo kako krug prijatelja upravo u vrijeme prije mature može odrediti mišljenje i budući životni put mladoga čovjeka. U

[10] »Ein Jahrhundert verlegerischer Tätigkeit 1848—1948«. Uz 100-godišnjicu osnutka Schwabenverlaga AG, Stuttgart 1948, str. 100.

[11] Priopćenje majke Emilije Mayer piscu, 1946.

svakom slučaju druženje s prijašnjim isusovačkim đacima iz Feldkircha imalo je nemali utjecaj na predstojeći izbor zvanja Ruperta Mayera.

U drugoj ravensburškoj godini posljedice upale slijepoga crijeva udaljile su Ruperta tri mjeseca od školske nastave. Prema sudu jednog njegovog školskog druga »blijed, ali tjelesno okretan« maturant trudio se da što većom marljivošću nadoknadi ona predavanja koja je propustio zbog bolesti. Tako je sa svojih petnaest drugova uspješno položio ispit zrelosti. Iako je inače uvijek bio u redovima prosječno dobrih učenika, prema sudu visoke ispitne komisije bio je oslobođen usmenog ispita — kao jedan od petorice najboljih maturanata. Rupertova je radost poradi toga sigurno bila isto tako velika kao i u obitelji Mayer na stuttgartskom Marktplatzu kojoj je sin odmah brzojavom priopćio rezultat.

Praznici, koji su se nadovezali, bili su za abiturijenta dani odmora u krugu obitelji. Od toga je ipak izdvojio nekoliko dana, da bi na poticaj svojih prijatelja sudjelovao u Feldkirchu na duhovnim vježbama. U tim danima sabranosti nastojao je abiturijent raščistiti sa svojim budućim zvanjem. Rezultat njegova razmišljanja, njegovih razgovora, njegovih molitva bilo je učvršćivanje odluke, koja je dozrijevala tijekom ravensburških godina, da postane svećenik i to svećenik-redovnik u Družbi Isusovoj, nasljedujući Ignacija Loyolskog. Bez obzira na zabranu isusovačkog reda u njemačkoj državi od vremena tzv. »Kulturkampfa«, nešto ga je tjeralo u Družbu Isusovu. Rupert Mayer je, provodeći prethodne praznike kod kuće na stuttgartskom Markplatzu, priopćio roditeljima svoju namjeru. Pri tome nije naišao na nepodijeljen pristanak. Otac je smatrao da je to preuranjeno. Zamolio ga je i sad nakon njegova povratka iz Feldkircha da najprije bude svećenik svoje rodne biskupije Rottenburg, a da tek godinu dana nakon svećeničkog ređenja donese konačnu odluku, Ako Rupert i tada bude htio biti isusovac, dobit će pristanak svojih roditelja.

Mladi student nije počeo svoju naučnu izobrazbu na obližnjem zavičajnom sveučilištu u Tübingenu. Izabrao je, naprotiv, kao prvo mjesto studija Freiburg u Švicarskoj. Ovdje je prije nekoliko godina, 1899. osnovano međunarodno katoličko Sveučilište koje su vodili dominikanci. Šesnaestog listopada 1894. upisao se na tu novu visoku školu kao student Teološkog fakulteta. Dva je semestra slušao uvod u filozofiju, psihologiju, povijest religija i katehetiku. Kod poznatog arheologa Johanna Petera Kircha slušao je predavanja o »kršćanskom kultu i njegovim spomenicima u najstarije doba« i o »kleru i crkvenoj upravi«, a kod povjesničara Gustava Schnürera »opću povijest srednjega vijeka od Konstantina Velikoga do Karla Velikoga«. U oba je semestra slušao i predavanja o »praksi francuskoga jezika«.

Studentski grad u Uechtlandu s grobom drugog apostola Njemačke Petra Kanizija dao je Rupertu Mayeru mnogostruke kulturne i religiozne poticaje. Da bi se mogao što više sastajati i sa studentima drugih fakulteta, pristupio je katoličkom kartelskom udruženju »Teutonia« (CV). Prije toga se ipak raspitao, da li može obzirom na svoje zdravstvene potrebe umjesto piva piti mlijeko koje mu je propisao liječnik. Kad je krajem ljetnoga semestra 1895. završio svoju freiburšku studijsku godinu, zapisao mu je tajnik sveučilišta u njegovu završnu svjedodžbu da je »dovoljno odgovorio zahtjevima statuta«.[12]

Zimski je semestar 1895/96. odveo stuttgartskog studenta teologije prvi put na nekoliko mjeseci u onaj grad koji mu je kasnije trebao postati drugim zavičajem, u München. »Kraljevsko bavarsko sveučilište Ludwig Maximilian« pružilo mu je nizom predavanja poznatih teologa važne uvode, naročito u egzegezu, crkvenu povijest i socijalna pitanja. Kod profesora Schönfeldera slušao je pregled »svetih knjiga Staroga zavje-

[12] »Završna svjedodžba Sveučilišta Freiburg u Švicarskoj« od 20. srpnja 1895, potpisao kancelar Sveučilišta Camille Morel i rektor Sveučilišta, dr. Coconnier OP.

ta«. S posebnim je zanimanjem pratio predavanja patrologa Ottona Bardenhewera o »povijesti Gospodinove muke i smrti prema četiri evanđelja« i o »Palestini u Kristovo doba«. Svoje crkvenopovijesne studije nastavio je kod Aloisa Knäpflera, dok mu je povjesničar kulture Wilhelm Heinrich Riehl pružio uvid u »povijest socijalnih teorija«.[13] Kao i u Freiburgu u Švicarskoj, tako je i u Münchenu Rupert Mayer koristio svaku prigodu da bi pažljivo slijedio događaje u Crkvi i u svijetu i da bi o njima raspravljao s istomišljenicima, kolegama sa sveučilišta. Stupio je u kartelsko udruženje »Aenania«. Knjiga zapisnika te katoličke korporacije od 1891—1901. sadrži 12. veljače 1895. kratko priopćenje da je u udruženje primljen »student teologije Mayer« i da su mu »iz zdravstvenih razloga dane neke olakšice«. Velikodušna novčana pomoć od kuće omogućila je studentu teologije da se i za vrijeme svog semestra u Münchenu bavi svojim omiljenim sportom, jahanjem. Preko svog udruženja isto tako kao i na ostalim studijskim mjestima stekao je brzo veliki krug prijatelja. »Bio sam teolog, ali izvana se to nije na meni primjećivalo«, tako je mislio o onom vremenu. Prije svega je nastojao da svoje kolege studente pridobije za život iz vjere. »Imao sam puno kontakata i tada sam primijetio kako se može na ljude utjecati i kako je neobično važno imati dobre kontakte s mladim ljudima«.[14]

Najdulje vrijeme svojih teoloških studija proveo je Rupert Mayer od 1896. do 1898. u Tübingenu. Grad je dobro poznavao jer je često ondje provodio praznike kod svog djeda i bake. Od Schlossberga do Österberga poznavao je svaku ulicu i svaki kutak. Kako je »student teologije, gospodin Rupert Mayer iz Stuttgarta« kod svog djeda i bake bio kao kod kuće, nije morao kao konviktorac stanovati u »Kraljevskom Wilhelmovom zavodu«. Mogao je, naprotiv, svoja predavanja pohađati kao vanjski pitomac. Slušao je mnoštvo zanimljivih predavanja. U pet tübingenških semestara bili su mu profesori poznati teolozi kao Franz Xaver Funk (crkvena povijest i kršćanska arheologija umjetnosti), Paul Schanz (apologetika i dogmatika), Anton Koch (pastoralna teologija, homiletika i liturgika), Johannes Belser i Paul Vetter (egzegeza) i Johann Baptist Sägmüller (crkveno pravo i didaktika). Svaki je od njih u ono vrijeme igrao svoju posebnu ulogu u znanstvenoj raspravi i u strukturi tübingenškog Teološkog fakulteta onoga vremena.[15]

No, uz predavanja našao je dovoljno vremena za jahački sport i za aktivno sudjelovanje u svojoj korporaciji. »Hanibal«, tako je glasilo u udruženju ime studenta teologije Mayera, pristupio je u Tübingenu korporaciji kartelskog udruženja »Guestfalia«. U njoj je proveo mnoge drugarske časove i tu je upotrijebio svu svoju snagu uvjeravanja da utječe na svoje kolege studente i članove udruženja.

Unatoč velikoj poslovnoj zauzetosti uslijed izgradnje svoje trgovine običavao je otac Mayer češće dolaziti iz Stuttgarta u Tübingen da bi se osobno uvjerio, teku li stvari dobro. Sin, dok živi, neće zaboraviti zajednička jahanja i razgovore što ih je pri tome vodio s ocem. I daleko izvan kruga znanaca živjelo je sjećanje na spretnog sportaša, studenta teologije Mayera u Tübingenu, tako otvorena za suvremene probleme, koji je prigodom jahačke smotre privlačio pozornost mnogih gledalaca, koji je naučio plesati, ali koji je umio svoje kolege sa Sveučilišta potaći na to da nedjeljom ne propuste službu Božju. Nezaboravni ostadoše njegovim drugovima sa studija zajednički izleti u okolicu sveučilišnoga grada na Neckaru ili posjeti gostoljubivoj roditeljskoj kući Mayer u Stuttgartu.

Unatoč svim društvenim obavezama i časovima u studentskom udruženju, Rupert Mayer nije zanemario pravi cilj svoga boravka u Tübingenu: pripravu za svećeništvo. Da posljednji državni ispit unatoč njegovu trudu nije ispao onako dobro kako se dvadesetdvogodišnjak nadao, uzrok nije bio u nedostatku marlji-

[13] Završna svjedodžba »Kraljevskog bavarskog sveučilišta Ludwig-Maximilian, München« od 14. ožujka 1896.

[14] Nagovor sestrama Svete Obitelji, 1. svibnja 1939, povodom njegove 40-godišnjice svećeništva, str. 4.

[15] »Theologische Quartalschrift«, izdali profesori katoličkog Teološkog fakulteta na Sveučilištu u Tübingenu, 150, godište, svezak 1. kvartala 1970. Jubilarno izdanje sadrži priznanje o. Mayera tübingenškim profesorima, a to su bili F. X. Funk, Paul Schanz, Johannes Belser, Anton Koch, Paul Vetter i J. B. Sägmüller.

vosti ili u slabom zanimanju. Tu mu je, naprotiv, napakostila njegova nervoza i ne odveć jako samopouzdanje. Kandidat je najbolje ocjene imao na »akademskom završnom ispitu« u ljetu 1898. iz predmeta: egzegeza, dogmatika, crkveno pravo i pastoral; profesori crkvene povijesti, morala i pedagogije dali su mu nešto slabiju ocjenu. Iz marljivosti i iz »ćudorednog vladanja« već je u prijašnjim svjedodžbama imao vrlo dobru ocjenu. U cjelokupnoj ocjeni direktorija »Wilhelmovog zavoda« za ulazak Ruperta Mayera u rottenburško bogoslovno sjemenište rečeno je: »Nadarenost osrednja, marljivost pohvalna, ponašanje primjerno. Mayer raspolaže zdravstveno i tjelesno samo s nešto više od pola snage, koju bi valjalo dobro čuvati da ne zataji. Po svom poštenju Mayer se uvrštava među najbolje i valja ga ocijeniti kao što se ocjenjuju najbolji u Institutu: čestit, pobožan, plemenit, čist i otmjen.« Kako se na propisanom, strogom, službenom liječničkom pregledu, koji je izvršio »kućni liječnik Kraljevskog Wilhelmovog zavoda« nije mogao kod njega ustanoviti »nikakav primjetljiv nedostatak koji bi smetao[16], ništa više nije stajalo na putu njegovu pripuštanju u sjemenište biskupije Rottenburg.

Biskup Paul Wilhelm von Keppler vrši svećeničko ređenje

U rujnu 1898. započeo je Rupert Mayer u sjemeništu biskupskoga grada Rottenburga svoje posljednje važno vrijeme pripreme za svećeničko ređenje. Godina 1898. bila je za biskupiju Rottenburg, osnovanu 1827, vrijeme bogato događajima: godina trojice biskupa. Wilhelm von Reiser, treći u nizu rottenburških natpastira, umro je 11. svibnja 1898. na putu za Ellwangen gdje je trebao podijeliti svetu potvrdu. Njegov imenovani nasljednik, dotadašnji tübingenški profesor moralne teologije Franz Xaver Linsenmann bio je već 21. rujna 1898. još prije posvećenja za biskupa pozvan u vječnost. Opet su kanonici morali birati novoga biskupa. Kocka je pala na 46-godišnjeg Paula Wilhelma Kepplera, bivšeg gradskog župnika u Cannstattu i profesora teologije u Tübingenu i Freiburgu (i. Br.). Papa Lav XIII. potvrdio je izbor. Osamnaestog siječnja 1899. metropolit crkvene provincije Gornje rajnske oblasti, freiburški nadbiskup Thomas Nörber posvetio je Kepplera za biskupa u rottenburškoj katedrali sv. Martina. Sve je te događaje Rupert Mayer doživljavao izbliza kao student u Tübingenu, a zatim kao pitomac u Rottenburgu.

Nasuprot slobodnim studentskim godinama na sveučilištima u Freiburgu, Münchenu i Tübingenu, osam mjeseci boravka u sjemeništu, u Rottenburgu, bili su s obzirom na dnevni red »izvanredno strogi«. Od jeseni 1898. nastupio je Benedikt Rieg kao novi rektor u bivšem samostanu karmelićana. Kao i njegovi prethodnici tako je i on imao važnu i tešku zadaću da »bogoslove, pošto završe svoje znanstvene studije, pripremi za svećeništvo i dušobrižništvo. Tu je spadalo u prvome redu ovo: uvesti bogoslove u duhovni život, u pripremanje propovijedi i u praksu ispovjedanja«.[17] Evo nekoliko ciljeva što ih je rektor stavio pred oči onima koji su u sjemeništu bili svećeničkog usmjerenja kao Rupert Mayer: smisao za crkvenost, razborita poslušnost crkvenom autoritetu, uvođenje u molitvu časoslova i uopće sklonost za pravu molitvu. »Tu su nam stavili na srce svu ozbiljnost svećeništva. Što je prije manjkalo, to se ovdje moglo dobiti u razmjerno kratko vrijeme ako je čovjek imao otvoreno srce.«

Brzo se pitomac Mayer prilagodio strogom kućnom redu. Iako za njega nije bila baš mala žrtva čitati novine i informirati se o događajima u svijetu samo u slobodno vrijeme, on je to odricanje rado prihvatio za svoje zvanje. Posljednja godina 19. stoljeća nosila ga je korak po korak danu ređenja. Novi dijecezanski biskup, koji je nekoliko dana prije toga bio posvećen, podijelio mu je 25. siječnja 1899. u katedrali niže re-

[16] Svjedodžba »Kućnog liječnika Kralj. Wilhelmova zavoda, dr. Keller« od 14. srpnja 1898.

[17] August Hagen, »Geschichte der Diözese Rottenburg«, svezak III, str. 182 sl. Stuttgart 1954.

dove. Točno dva mjeseca kasnije slijedili su idući stupnjevi do svećeništva: 15. ožujka subđakonat, a 22. ožujka đakonat. I te je redove njemu i njegovim drugovima podijelio biskup Keppler, koji je uostalom bio dugogodišnji prijatelj obitelji Mayer i u njihovoj je kući bio rado viđen gost.

Ti posljednji mjeseci u sjemeništu bili su ispunjeni izvjesnim događajima u crkvenom životu. Tadašnje novine nisu samo izvješćivale o brizi za život 88-godišnjeg pape Lava XIII i o čestitkama povodom njegove uspjele operacije. Još su više prostora posvećivale »slučaju« würzburškog profesora teologije Hermana Schella čija su djela »Die neue Zeit und der alte Glaube«, »Katholizismus als Prinzip des Fortschritts«, »Gott und Geist« bila stavljena onih dana na indeks zabranjenih knjiga. Isto su tako novine bile pune članaka o kulturnoj raspri pruske poslaničke kuće protiv »ultramontana«, protiv isusovaca kao »prave, neizlječive rak-rane koju treba odstraniti« (Schwäbischer Merkur), o pokretu »Los von Rom« i o »klerikalnom načinu mišljenja i shvaćanja u slučaju Schell«. Tako su novi đakoni u rottenburškom sjemeništu čitajući novine iz dana u dan spoznavali u kakvoj će klimi započeti za nekoliko tjedana njihova dušobrižnička djelatnost.

Rupert Mayer se sasvim ozbiljno pripremio za ove zadaće koje dolaze. Rektor Rieg dobrohotno prati njegov razvoj. Izvještaji, koji prethode konačnom izvještaju, puni su priznanja. U onome prije subđakonata kaže se da je Rupert Mayer »u osobnom saobraćanju okretan i pristojan, vedar i društven«. »U zvanju je zaista čvrst, u religioznom pogledu revan. Naprotiv, kod sastavljanja pismenih radova pokazuje tromost, te polako i mučno dolazi do cilja. Zdravlje mu se u sjemeništu vidno popravilo.« Gotovo iste tvrdnje nalaze se u njegovu ocjenjivanju prije svećeničkog ređenja: »Zdravlje mu je u sjemeništu zaista zadovoljavajuće. Marljivost u studiju i revnost u religioznom životu vrijedne su priznanja. Uljudnost u ophođenju.« Da je kasniji tako uspješni propovjednik, koji je ostavljao duboki dojam, morao sve do posljednjih dana

u svom sjemenišnom životu uz velike napore i muke učiti baš propovijedi, svjedoči i ovaj izvještaj: »Velika muka koju mu još i sada zadaje sastavljanje pismenih propovijedi i kateheza, makar se obilato koristi pomoćnom literaturom, ukazuju na slabi talent, a izuzetni napor što ga ulaže u učenje napamet ukazuje na slabo pamćenje. Usvoji li jednom memorirano gradivo, tada se njime spretno i živo služi, ali odveć lako upada u brzi tempo.«[18]

Tako je novoposvećeni đakon Rupert Mayer »nemirno prospavao noć« prije svoje propovijedi pred župnom zajednicom u blizini okružnog grada Rottenburga. Rektor mu je za prvi njegov nastup odredio selo Weiler. U pismu što ga je pisao za očev imendan u Stuttgart izvještava sin o svom »prvom javnom crkvenom nastupu«. Nakon dolaska u župni dvor još se u jednoj sobi sabrao: prije nego što ga je župnik otpratio u sakristiju.

»Svečan je to bio trenutak kad sam prvi put stavio sebi štolu.« Kratko se pomolio pred glavnim oltarom, a onda su slijedile orgulje i pjesma Duhu Svetom. »Tada sam pošao na propovjedaonicu, na koju se moralo veoma strmo penjati ... Tek što sam kleknuo, primijetih da je pjesma već završila. Srećom pala mi je odmah na pamet moja uvodna misao, a onda je sve išlo kao u snu. Više sam puta posumnjao, jesam li to ja koji ovdje govorim. Tada je naglo došla stanka i postao sam svjestan svoga stanja i da ću zaista zaspati ako mi sada ništa ne bude palo na pamet. Kad gle, već je došla spasonosna misao. Zaista ne mogu izreći, koliko sam napora morao uložiti da bih pet svojih osjetila zadržao povezana. I sve je ipak išlo dobro do posljednje rečenice, koja mi donekle nije uspjela; što sam rekao, ne mogu se ni uz najbolju volju sjetiti. Možete zamisliti kako sam bio sretan kad sam završio propovijed.«[19]

Vrijeme boravka u sjemeništu ređenika 1898/99. nije kao obično trajalo do srpnja ili kolovoza zbog nekog predstojećeg većeg pregrađivanja zgrade. Preosta-

[18] Karakteristika Ruperta Mayera prije svećeničkog ređenja, priopćenje uprave sjemeništa u Rottenburgu, 30. VIII. 1950.
[19] Pismo ocu Rupertu Mayeru, Stuttgart od 26. III. 1899.

lih osam mjeseci posljednje pripreme kandidata za svećeničko zvanje bilo je zato još više ispunjeno razmatranjem, religioznim produbljivanjem i praktičnim uvođenjem u dijeljenje sakramenta. Rektor Benedikt Rieg pokazao se pri tome kao dobar, brižan duhovni vođa, makar se govorilo o njegovoj uskogrudnosti i bojažljivosti. Tako je Rupert Mayer bio dobro pripremljen za dan svog svećeničkog ređenja. Ono mu je 2. svibnja 1899. podijelio novi rottenburški biskup Paul Wilhelm Keppler. Kad je osnovana biskupija, stara župna crkva sv. Martina proglašena je katedralom. I ovaj put, kao i prigodom velikih događaja prethodne »godine trojice biskupa«, ova je crkva jedva mogla primiti veliki broj vjernika koji su došli prisustvovati prvom svećeničkom ređenju što će ga izvršiti novi rottenburški biskup. Keppler, egzegeta i spisatelj, »aristokratska pojava produhovljena izgleda«[20], umio je dan ređenja za nove svećenike, kao i za vjernike iz svih dijelova zemlje, učiniti časovima razmišljanja o poslanju svećeništva. S Rupertom Mayerom svećeničko je ređenje primilo 34 pitomaca »milošću Duha Svetoga po obredu Svete Rimske Crkve«.

Dva dana kasnije, 4. svibnja 1899. proslavio je mladomisnik svoju svečanu mladu misu u crkvi sv. Eberharda u svom rodnom mjestu. Iz obzira prema kolegi mladomisniku, s kojim se bio sprijateljio, izabrao je za svoje mladomisničko slavlje radni dan, a njemu je prepustio nedjelju prije toga. Zabrinutost gradskog župnika Konrada Mangolda da bi se ponedjeljkom u župnoj crkvi moglo naći samo razmjerno malo sudionika pokazala se neosnovanom. Crkva je bila ispunjena do posljednjeg mjesta. S mladomisnikovom rodbinom, prijateljima, svećenicima i onima iz kartelskog udruženja, mnogi su župljani ispunili crkvu sv. Eberharda. Vjerno obiteljskoj tradiciji da se crkveni blagdani dolično proslave, Rupertova se mlada misa zaista temeljito pripremala. Mladomisnikov propovjednik bio je član »Državnog katoličkog crkvenog vijeća«, viši savjetnik vlade dr. Richard Wahl. Taj je duhovnik

[20] August Hagen, »Geschichte der Diözese Rottenburg«, III, str. 94/95.

u propovijedi ocrtao važno poslanje svećenika za ljude u onom tako nemirnom vremenu. Redak 20. iz 13. poglavlja Ivanova evanđelja: »Kao što je Otac poslao mene i ja šaljem vas«, propovjednik je tumačio u suvremenom smislu, povezano s budućim mladomisnikovim djelovanjem. Dr. Wahl završio je svoj nagovor, obraćajući se 23-godišnjem Rupertu sa željom: »O, kad biste na koncu svoga života mogli reći: mojom krivnjom nitko nije propao. S posebnom sam ljubavlju primio siromahe i napuštene. Djecu ljubimce, uvijek sam savjesno poučavao u školi i u crkvi. Kad god sam mogao, svoje sam korake upravljao prema bolesnicima. Pri tome mi ni danju ni noću nikakav put nije bio predalek i nikakvo vrijeme nezgodno. Dijelio sam milosti koje su mi bile povjerene. Nikada nisam vezao, gdje sam smio razriješiti. Nikada nisam razriješio, gdje sam morao vezati. Nikada nisam šutio, gdje sam trebao govoriti. Nikada nisam govorio, gdje sam trebao šutjeti. Strah pred ljudima nije nikada utjecao na ono što sam činio ili propuštao. Čitavo moje nastojanje išlo je za tim da činim ono za što sam bio od Boga poslan.«

Drugi dio

»ŠTO JESAM, ŽELIM UISTINU I BITI«

Rupert Mayer je premješten u Spaichingen

Tri tjedna nakon tog svečanog dana dođe iz Rottenburga vijest: »Mladomisnika Ruperta Mayera u Stuttgartu, dekanat Sttutgart, današnjom smo odlukom imenovali kapelanom u Spaichingenu, dekanat Spaichingen, gdje treba stići 10. lipnja. Ovdje neka prijavi svoj dolazak. Za preseljenje će se dati uobičajena naknada.«[1]

Prvo polje rada mladoga kapelana bio je mali grad koji je tada brojio 2300 duša na podnožju platoa Heuberg blizu baden-württemberške granice. Zemljoradnja, stočarstvo i zanatstvo predstavljali su izvore zarade seoske, katolički obilježene zajednice. »Principal«, kako su tada zvali župnika, bio je Michael Munz, gradski župnik i dekan otvorena srca, kojeg August Hagen ubraja među »svećenike koji su iznad prosjeka«, koji zaslužuju da budu posebno istaknuti.[2] Prvi kapelan Ladenburger bio je upravo pred ulaskom u benediktinsku nadopatiju Beuron. On je došljaka još uveo u njegovo novo polje rada. Ladenburgerov nasljednik postao je kapelan Seibold, nećak novog rottenburškog biskupa Kepplera.

Za Ruperta Mayera bio je mali grad po njegovim vlastitim riječima »kao stvoren za rad«. Župna crk-

[1] Pismo Biskupskog ordinarijata Rottenburg od 23. svibnja 1899. upućeno »vlč. Dekanatu, Stuttgart i Spaichingen«.

[2] August Hagen, »Geschichte der Diözese Rottenburg«, III, str. 151.

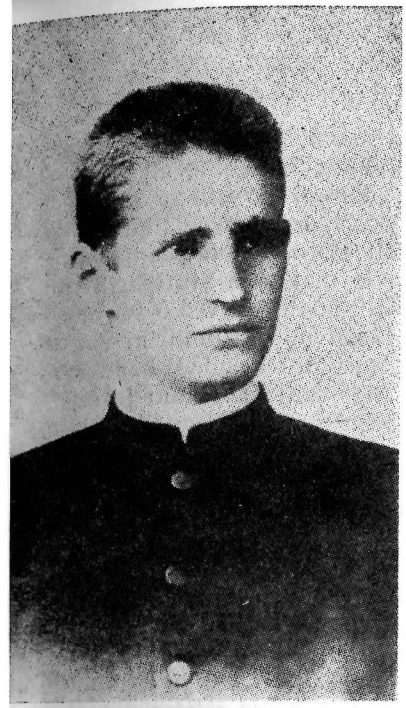

Mladi svećenik Mayer (1899|1900)

Roditelji: otac Rupert (1848—1927)

majka Emilija (1855—1947)

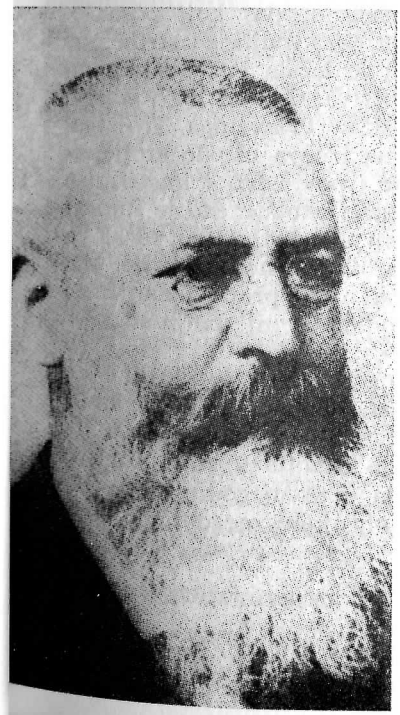

va sv. Petra i Pavla, koja je postala premalenom, bila je u mjesecima njegova boravka u Spaichingenu nadomještena većom novom zgradom. Zato su se službe Božje održavale u dvorani gradske vijećnice ili u novijoj crkvi sv. Josipa u filijali Hofen. Radi pospremanja kapelanove sobe dolazila je majka iz Stuttgarta u župni dvor. Nju je mladomisnik izvijestio već o svojim prvim doživljajima u dušobrižništvu. Pod mudrim vodstvom iskusnog dekana Munza uskoro je mladi kapelan razvio mnogostruko plodno djelovanje koje mu je odgovaralo i koje mu je pribavilo mnoga dragocjena iskustva u praktičnom dušobrižništvu seoskog gradića.

Najviše se brinuo za mlade, bolesnike, starce i siromašne. Stanovnici filijale Hofen, za koje se posebno brinuo, vrlo brzo su ga počeli cijeniti. »Zabavljalo me što ovdje trčkaram od jednog bolesnika do drugoga...« U prvim tjednima samo mu je muke zadavao osobni razgovor u ispovjedaonici, a još dugo vremena i nedjeljna propovijed. Stoga je osobito mnogo vremena utrošio u njenu pripremu, pri čemu mu je katkada mala predigra na violini, koju je uzeo sa sobom u spaichingenski župni dvor, pružala ugođaj koji pomaže. Često je mladoga kapelana dužnost vodila na strmi put do hodošasničke kapele koja je ležala 1000 metara visoko na brdu Presvetoga Trojstva. Godine 1897. ponovno je uspostavljena Bratovština Presvetoga Trojstva, a to je pak u ovim godinama iznova oživilo stoljetna hodočašća. Kapelan je ovdje ispovijedao i imao mise za hodočasnike iz Spaichingena i okolice. Što je Rupert Mayer bio dulje u praktičnom dušobrižništvu, to se više u njemu učvršćivala hrabrost i samopouzdanje. Malo pomalo nestajao je i strah pred propovjedanjem i govorenjem, makar ga još godinama nije potpuno svladao.

Stanovnici Spaichingena zahvalno su pratili i karitativni kapelanov rad. Uz stalnu pomoć svojih imućnih roditelja u Stuttgartu mogao je ublažiti novcem ili darovima poneke materijalne nevolje u župi. Upravo je taj dio njegova djelovanja u prvoj godini svećeništva još dugo vremena živio u brojnim anegdotama spaichingenskih stanovnika.

Koliko god se Rupert Mayer ugodno osjećao u župnom dvoru, kojem je pečat dao dekan Munz, i koliko god su ga zadaće dušobrižništva sve više radovale, ipak nije izgubio iz vida svoj cilj da postane svećenik-redovnik. Za vrijeme freiburških semestara sreo se s nekim dominikancima, a to ga je potaklo da se pozabavi redom svetoga Dominika. Iz Spaichingena češće se vozio vlakom u blizinu Beurona u dolini Dunava. U nadopatiji sv. Martina benediktinci koji su se 1887. vratili iz dvanaestogodišnjeg progonstva, u koje ih je natjerao »Kulturkampf«, ponovno su se pod vodstvom svog nadopata Placida Woltera prihvatili pionirskog liturgijskog rada koji je nadaleko djelovao. Neki prijatelji, a i rođaci kapelana Mayera potajno su se nadali da će on stupiti u taj samostan koji je iznova cvao. Njegovi razgovori s nekim patrom, s kojim se sprijateljio, i njegovo navraćanje u iznova sagrađenu milosnu kapelu učvršćivali su ga ipak u njegovoj dosadašnjoj odluci da se svim svojim bićem opredijeli za drugu granu redovničkog života: za Družbu Isusovu, za isusovački red. To što su isusovci zakonom 1872. kao neprijatelji države istjerani i zabranjeni, Ruperta Mayera nije smetalo. Naprotiv. Glasna aktivnost protukatoličkog novinstva, koja se onih godina svom snagom razmahala protiv tog reda, samo ga je utvrdila u njegovoj volji da se priključi toj tako često preziranoj Družbi.

I u njegovoj obitelji nisu se još ugasile nade da će Rupert možda ipak ostati kao dijecezanski svećenik u svojoj rodnoj biskupiji Rottenburg. Nekoliko dana nakon što je njegova mlađa sestra Hermanna, s kojom je bio posebno povezan, 13. studenoga 1899. u samostanu Riedenburg pristupila redu sestara Presvetoga Srca (sestrama Sacré-Coeur) i ondje se obukla, posjetili su ga roditelji i poveli s njim otvoreni razgovor radi razjašnjenja. Tom je prilikom sin potvrdio da ostaje pri svojoj odluci da bude isusovac. Dopisivanje majke sa sinom slijedećih je tjedana nastavilo dijalog između roditelja i sina. Na prigovore da nema razumi-

[3] Benedikt Welser, »Heilige Heimat — ihre Gnadenstätten und Gnadenorte in Baden-Württemberg«, str. 159—161.

jevanja za brige roditelja, uvjeravao ih je u svoju veliku ljubav prema njima. Naveo je primjer svoje sestre Hermanne i podsjetio ih da se ni kod nje njezinim redovničkim pozivom nije umanjila ljubav prema roditeljima, nego se samo produhovila.

»Dragi Bog pozvao ju je u samostan, pa joj sada daje i milost da bi mogla preuzeti na sebe sve dužnosti i odricanja koja su s tim zvanjem povezana. Tu bez sumnje spada i odvajanje od obitelji... Hermanna nipošto neće prestati voljeti svoje rođake, a osobito roditelje, nego će neprestano sve više uviđati što je od njih primila... no njena će se ljubav produhoviti. Ona će svoju ljubav i privreženost pokazati time što će rodbina uvijek biti prva koje će se sjetiti u molitvi. Zar ona tu ne čini mnogo više za svoje drage, negoli bi to mogla u svijetu?... Pa koja je svrha svih roditeljskih muka i briga za djecu? Žele ih učiniti sretnom u ovom vremenu i u vječnosti. Zar to niste kod Hermanne na divni način postigli? Zar bi ona mogla biti sretnija, negoli zapravo jest? Zato bi radost a ne bol trebala ispunjavati srce dobre majke...«[4]

U zadnjem dijelu svoga pisma sin izvještava roditelje kako mu je njegov duhovni savjetnik u ovim mjesecima raspršio neke njegove sumnje glede njegova zvanja kao isusovca: »Uvijek sam, naime, mislio da mi za to nedostaju nužni talenti. No O. Schäffer je rekao da je zdravi ljudski razum posve dovoljan da bi se moglo odgovoriti zahtjevima što ih red u duhovnom pogledu postavlja svojim članovima. Da ga ja posjedujem, on to ne sumnja. Premda baš visoko ne cijenim svoju duhovnu nadarenost, ipak moram reći da ne mogu sebi osporiti svoj zdravi ljudski razum«.

Kao i roditelje tako je i biskupa Kepplera kapelan Mayer upoznao sa svojom konačnom odlukom da stupi u isusovački red. Kad je rottenburški biskup u Spaichingenu dijelio svetu potvrdu, bila je zgodna prilika da se o tome porazgovori. Na kraju je biskup nerado dao pristanak na ovaj korak što ga je Rupert Mayer planirao. Još prije svršetka prve kapelanske godine, a to je bilo vrijeme koje mu je otac dao na

[4] Pismo kapelana R. Mayera roditeljima, 11. XI. 1889.

razmišljanje, podnio je Rupert Mayer molbu da bude primljen u red. Na odgovor je morao čekati. Kad je najzad stigao, otposlan je njegov dopis 10. srpnja 1900. ordinarijatu u Rottenburgu. U njemu je sada službeno priopćio svoju odluku da u jesen stupi u novicijat Družbe Isusove. »Smjerno potpisani... moli da mu se dade dopust, i to već od početka kolovoza, jer mu je prije toga potrebno dulje vrijeme odmora za jačanje i učvršćenje zdravlja«.[5] Već nakon deset dana odobrio mu je Rottenburg traženi, zasad jednogodišnji dopust.

Petog kolovoza napušta kapelan Mayer svoje prvo i jedino mjesto djelovanja što ga je imao kao biskupijski svećenik u rodnoj dijecezi. »Njegovo vladanje i djelovanje za vrijeme njegova ovdašnjeg boravka zaslužuju svaku pohvalu«[6], primjećuje dekan Munz u jednom dopisu crkvenom poglavarstvu. Mladi svećenik ostavlja na rastanku veliki dio darova od svoje mlade mise prijateljima u Spaichingenu. Kao poseban znak zahvalne povezanosti ostavio je svoj kalež od mlade mise filijalnoj crkvi sv. Josipa u Hofenu. Mnogi muškarci, žene i djeca mahali su kapelanu kad je prolazio prugom na putu za Stuttgart. A on sam čitav će svoj život s radošću misliti na ispunjenu, sretnu godinu u Spaichingenu, na početku svog svećeničkog djelovanja, koja mu je darovala dragocjena iskustva.

Isusovačke godine učenja i studija

Tko je u godinama između 1872. i 1927. u Njemačkoj htio stupiti u isusovački red, morao je svoju izobrazbu steći izvan granica njemačke države. Od tzv. »Kulturkampfa« bila je u cijeloj njemačkoj državi zabranjena Družba Isusova, a i redovi lazarista i redemptorista. Granična naselja u Austriji i Nizozemskoj bila su utočišta mladih isusovaca.

[5] »Molba kapelana Ruperta Mayera« od 10. VII. 1900. Biskupskom ordinarijatu, Rottenburg.

[6] Potvrda o odlasku Dekanatskog ureda Spaichingen (Dekan Michael Munz) upućena Biskup. ordinarijatu Rottenburg.

S nizom istomišljenika stigao je Rupert Mayer 1. listopada 1900. u Tisis u Vorarlbergu gdje su isusovci koji govore njemački smjestili svoj novicijat. Na putu onamo kratko se zadržao kod svoje sestre Hermanne u Riedenburgu i tu se oprostio od mlade redovnice Presvetoga Srca. Da bi sada roditeljima olakšao rastanak od sina, slijedećih se tjedana Rupert, koji je inače nerado pisao, prihvatio pera. Njegova opširna pisma sadrže živi opis njegovih vlastitih doživljaja kao i svakodnevnice isusovačkog novicijata na početku 20. stoljeća.

»Zdrav i čitav stigao sam ovamo jučer popodne između četiri i pet sati. U svakom sam pogledu prijateljski primljen i ugošćen. Čovjeku olakšavaju ulazak uistinu koliko mogu«, kaže u svom pismu iz Tisisa sutradan nakon svog dolaska. On i ostala osmorica novaka smješteni su u velikoj, vrlo svijetloj i prostranoj dvorani: »Svatko ima svoj stolić na kojem radi i na kojem stoje potrebne knjige. Uopće je sve veoma jednostavno, ali lijepo i čisto. Hrana je dobra i obilna. Tako se ne morate ništa brinuti o meni. Sve mi je priskrbljeno. Patri su vrlo ljubazni i pobuđuju povjerenje. Sve će ostalo već ići.«[7]

U drugom pismu Rupert Mayer može već izvijestiti o »sretno obavljenim« petodnevnim duhovnim vježbama kao i o tome da je primio redovnički talar svetoga Ignacija Loyolskog. »To je doduše bilo bez ikakvih ceremonija — talar sa svime što mu pripada stavljen nam je jednostavno na krevet, a nakon toga uslijedila je u predvečerje iscrpna uputa o oblačenju — ali ipak je to bio nezaboravni trenutak. A sva je ostala odjeća time stavljena zasad izvan upotrebe...«[8]

Ponovno uvjerava roditelje da je vrlo zadovoljan svojim zdravljem. »Iz dana u dan sve više mi se sviđa, sve više osjećam da je to mjesto na kojem me želi dragi Bog. Ta me svijest usrećuje i daje mi snage da izvršavam ono što se ovdje od mene traži.« Unatoč ispunjenom dnevnom redu od četiri ujutro do devet navečer ostaje mu obilje vremena za odmor. Pa ipak

[7] Pismo iz novicijata Tisis u Vorarlbergu roditeljima od 2. X. 1900.
[7] Pismo iz novicijata Tisis u Vorarlbergu roditeljima od 2. X. 1900.

se u mislima katkada vraća i u Spaichingen. U istom pismu izražava molbu da tata Mayer bude nazočan kod predstojeće posvete nove crkve u mjestu njegova dosadašnjeg djelovanja. Neka »tata« tom prigodom dade sa svoje štedne knjižice dosadašnjem poglavaru novčanu pomoć za jednu udovicu s četvero djece, da bi joj se u sobi stavio novi pod od dasaka jer je stari ispod svake kritike loš.

Budući da osjeća kako su kod kuće zabrinuti za njega, mnogo piše kući upravo u prvim mjesecima svog redovničkog života. »Samo vam dobre vijesti mogu javiti«, izričito naglašava u slijedećem pismu.[9] »Česte, redovite šetnje vrlo mi dobro dolaze«. Da Rupert nije nikakav majstor u manuelnom radu, nije za roditelje i braću ništa novo: »Radimo upravo koliko možemo, a više se i ne traži.« Unutarnje zadovoljstvo, koje mu ovdje život pruža, pridonosi tome da se dobro osjeća: »Ne mogu biti dosta zahvalan dragom Bogu što me je doveo u red gdje se vodi tolika briga o tijelu i duši. A vama, roditeljima, srdačna hvala što ste sad dali svoj pristanak na taj korak. Dragi Bog je velik u nagrađivanju i on će znati naplatiti žrtvu što ste je prinijeli.«

Pošta iz Stuttgarta za Ruperta Mayera morala je čekati četiri tjedna koliko su trajale »Velike ignacijske duhovne vježbe« novaka. Početkom godine 1901. priopćio je roditeljima da su »Velike duhovne vježbe« za novake bile dovršene navečer 23. prosinca 1900. svečanim »Tebe Boga hvalimo«. Sa zadovoljstvom može sin javiti ocu i majci da iz dana u dan raste njegova sigurnost u pitanju zvanja: »Da, pitanje zvanja sad je, Bogu hvala, konačno riješeno. I prečasni o. magister u tom se smislu potpuno izjasnio. Time sam beskrajno mnogo dobio. Sad znam na čemu sam. To sad znači provesti u djelo odluke i svim se snagama truditi da steknem obrazovanje za svoj poziv. Što jesam, želim uistinu i biti. To je oduvijek bilo, kako znate, moje načelo.«[10]

Mjeseci prve godine novicijata u prvom su redu, doduše, vrijeme nutarnjeg oblikovanja mladih redov-

[9] Pismo iz Tisisa roditeljima od 31. X. 1900.
[10] Pismo iz Tisisa, datirano »2. I. — 6. I. 1901«.

nika. Ali da je s time povezana i ostala izobrazba, pokazuje molba Ruperta Mayera roditeljima da mu pošalju za pripremanje jednog ispita njegova prijašnja scripta o crkvenom pravu i bilješke o »uputama u ispovjedanje«.[11] Već se osjeća tako siguran u zajednici svoga reda da iz novicijata moli roditelje da misnu odjeću što ju je dobio na dar »poklone potrebnim crkvama u Švapskoj«, jer ih se Družba Isusova odriče. Želi da se poklone domaćoj crkvi sv. Eberharda i novoj crkvi sv. Elizabete u Stuttgartu, a isto tako i crkvi u Spaichingen-Hofenu. Daje obavijestiti dotične svećenike »da ne gube svoje dragocjeno vrijeme pišući mu zahvalna pisma«, nego da mole za njega i »za Družbu (Isusovu) koja je opet tako potlačena, a osobito na nakanu da se isusovci uskoro opet vrate u Njemačku«.[12]

Svakidašnjicu u Tisisu prekinuo je na nekoliko dana jer je bio poslan u Goldau u Švicarskoj da ispomaže na Duhove, a usput je posjetio Marijino svetište u Einsiedelnu. Krajem ljeta slijedi promjena mjesta i načina izobrazbe. Novaci, koji su stupili u Družbu kao svećenici, dolazili bi u kolegij Valkenburg, smješten u Nizozemskoj, da ondje nastave svoje teološke studije. Ova druga godina novicijata značila je za Ruperta Mayera ne baš laki zadatak. »Gradivo koje ove godine moramo svladati vrlo je veliko. Latinska slova u filozofskim knjigama čudno mi izgledaju, pa i ovo apstraktno mišljenje nije mi baš po ćudi«, javlja roditeljima i braći iz Valkenburga u Stuttgart. »No svaki je početak težak. Mislim da je već nešto bolje nego na početku. Vidite, i ovdje ima takvih malih križeva. Ali to je dobro jer bi nam inače bilo i odviše lijepo . . .« U plan naobrazbe druge godine novicijata spadala je i propovijed za vrijeme nedjeljne večere, sastavljena u kratkom roku. Taj »hitac za zastrašivanje« pogodio ga je koncem listopada. U pismu u Stuttgart kaže o tome: »Zbog kratkoće vremena nije moglo biti ni govora o pravom razrađivanju propovijedi i tako sam

[11] Pismo iz novicijata Tisis, od 10. I. 1901.
[12] Pismo iz Tisisa od 12. III. 1901.

se sav očajan uspeo na propovjedaonicu u blagovaonici i po mome mišljenju išlo je vrlo šepavo, ali ipak je bilo, kako su me uvjeravali s pouzdane strane, sasvim u redu. I ovdje, vidite, poteškoće smatramo većima nego što uistinu jesu. Dakle, hrabro i s pouzdanjem gledajmo u budućnost! Bit će već dobro.«

Unatoč ovim zahtjevima što ih je postavljao studij, misli novaka često lete iz Valkenburga u domovinu. Brine se za trgovinu u Stuttgartu u božićno vrijeme, zabrinut je zbog »gradnje«, velikog pregrađivanja kuće kod svojih. Kao i ostali u novicijatu koji su bili iz Švapske i on se živo zanimao za tok dijecezanskog katoličkog sabora (Katholikentag) 8. i 9. prosinca 1901. u Ulmu na kojem se raspravljalo o važnim odlukama u vezi s Crkvom i školstvom u Württembergu. Moli da mu pošalju nekoliko brošura s predavanjima koja su održana na tom saboru i tvrdi: »Bio sam, na svoju sramotu, 8. i 9. prosinca više u Ulmu nego u Valkenburgu i nije se to samo meni dogodilo. Ipak su württemberški katolici vjerne duše, to je sasvim sigurno, a i svećenstvo je dobro, to je isto tako sigurno. Inače bi takva izjava bila sasvim nemoguća . . .«[14]

U jesen 1903. završava Rupert Mayer svoj dvogodišnji novicijat. Nakon što mu je Rottenburg prije godinu dana produžio »dopust« zamolio je 26. rujna 1902. biskupa Paula Wilhelma Kepplera da ga otpusti iz biskupijskog klera. U tom pismu tvrdi da će »i ubuduće sačuvati posebnu ljubav i privrženost prema svojoj rodnoj biskupiji i njenom voljenom natpastiru. Ove ću osjećaje izraziti barem tako što obećajem da ću uvijek žarko moliti za rottenburškog biskupa i njegovu biskupiju.«

Iz biskupije je otpušten »s brojem 8108«. Rupert Mayer se svim snagama pripremao za dan polaganja svojih redovničkih zavjeta. I najbliži rođaci iz Stuttgarta rado bi prisustvovali toj svečanosti. Kad je sin u Valkenburgu o tome razgovarao sa svojim o. rektorom, ovaj je to odbio. »Ovo prvo polaganje svetih zavjeta svečanost je sasvim privatne naravi i tom se prilikom

[13] Pismo roditeljima iz Valkenburga, 30. X. 1901.
[14] Pismo iz Valkenburga prigodom svršetka godine 28. XII. 1901.

nitko ne poziva«, tako je Rupert Mayer u svom pismu roditeljima (21. rujna 1902.) prenio odgovor o. rektora. U isto vrijeme zamolio je svu rodbinu kao i poznate svećenike iz Stuttgarta da se »toga dana njega posebno sjete u molitvi kako bi postao pravi redovnik i isusovac.«

Rano ujutro 5. listopada položio je Rupert Mayer s osam sunovaka u kapeli valkenburške studijske kuće prve jednostavne zavjete. Trodnevnicom su se pripremali za taj dan. Na misi unutar zajednice koju je služio o. rektor, nakon pričesti celebranta, izrekli su »jedan za drugim formulu zavjeta«. »Potaknut čežnjom da Ti služim, zavjetujem Tvom božanskom veličanstvu pred blaženom Djevicom Marijom i čitavim nebeskim dvorom siromaštvo, čistoću i poslušnost u Družbi Isusovoj. Obećajem da ću stupiti u tu Družbu da bih u njoj proveo sav svoj vijek, podrazumijevajući sve kako stoji u pravilima ove Družbe...« Nakon polaganja zavjeta obojica svećenika-novaka Mayer i Hugger prikazala su žrtvu sv. mise, a ostali su se pričestili. Poslije svečanosti, tako stoji u izvještaju za Stuttgart, »imali smo uobičajeni zajednički doručak s o. rektorom, o. ministrom i obojicom duhovnih otaca o. Oswaldom i p. Thölenom i ministrantima« (13. studeni 1902). U pismima i brzojavnim čestitkama mladom isusovcu izrazili su roditelji, braća, djedovi i bake, a i ostali stuttgartski prijatelji, svoju radost popraćenu molitvama za taj svečani dan.

Iako je Rupert Mayer bio tih dana usredotočen na događaje u Valkenburgu, ipak su mu misli često letjele u domovinu. Sa zanimanjem je pratio apologetska predavanja jednog subrata isusovca u glavnom gradu Württemberga i angažirano je pratio aktualne protucrkvene događaje u Münchenu. Uz »Sonntagsblatt«, roditeljske pošiljke izdanja stuttgartskog lista »Volksblatt« predstavljale su njegove najvažnije izvore informacija. Tih su se dana zaoštrila razračunavanja biskupa Paula Wilhelma Kepplera s napadajima na vjersko nasljeđe i kršćansku kulturu. Iz osjećaja odgovornosti biskup je kritizirao u mnogobrojnim govorima i stavovima neka kriva shvaćanja moderne kulture i

civilizacije. »Žarko ćemo se moliti«, tako je pisao Rupert Mayer roditeljima 13. studenoga 1902. »da ti pokreti koji idu, kako izgleda, ne samo kroz Švapsku nego i kroz dobar dio katoličke Njemačke ne bi poprimili ozbiljnije razmjere...« S istom pozornošću čitao je Rupert Mayer i obavijesti o razvitku školskog pitanja u Württembergu, a osobito o raspravama pokrenutim u Zemaljskoj skupštini u Stuttgartu, u prosincu 1902. i siječnju/veljači 1903. Tu je bila riječ o ukidanju vjeronauka u württemberškim školama na zahtjev socijaldemokrata. »S velikom smo napetošću pratili te debate u narodnom zastupstvu... Jako smo radoznali što će na to reći prvo zastupstvo.«[15]

Uostalom teološki je studij iziskivao od mladog isusovca punu duhovnu i tjelesnu snagu. Napori posljednjih mjeseci doveli su dotle da je odlučio s obzirom na svoj budući posao, pripaziti na zdravlje više nego dosada. Zahvaljujući razumijevanju svojih poglavara mogao je nešto smanjiti studij i privremeno malo produžiti časove odmora, a prije svega opet piti više mlijeka. Uskoro je mogao zabilježiti »očigledni uspjeh«. Ubrzo se opet osjećao jačim i svježijim. Time je otpala njegova briga da se iz zdravstvenih razloga neće moći baviti očekivanim dušobrižničkim radom u zemlji i inozemstvu.

P. Johannes B. Müller njegov bivši magistar novaka iz Feldkircha pozvao ga je 1904. da mu kao »socius«, kao pomoćnik, pomogne u njegovoj zadaći prvog formiranja redovničkih kandidata — i ta promjena mjesta i posla dobro mu je došla. Otkad je Rupert Mayer kao novak prošao strogu školu tog švicarskog isusovca, nije ga više p. Müller gubio iz vida. On se kod svoje subraće u Valkenburgu zanimao za razvitak stuttgartskog svećenika-novaka i jednom je njegova oca u povjerljivom pismu obavijestio da stvari teku dobro. Da je održao »sasvim dobru« probnu propovijed, »koja mnogo obećaje«, i da je »vrlo čestit i savjestan« — tako je između ostaloga pisao u tom pismu (3. siječnja 1902).

[15] Pismo iz Valkenburga roditeljima, 26. II. 1903.

Za p. Ruperta Mayera bila je nova zadaća dobrodošlo polje rada. Isključivo znanstveni rad s apstraktnom filozofijom i spekulativnom teologijom u valkenburško vrijeme nije mu bio lak. Sada ga je u vrlo prijateljskoj kući novicijata u Feldkirch-Tisisu očekivala druga, njemu doduše neuobičajena, ali zato ništa manje privlačna dužnost: reguliranje praktičnog dnevnog reda mladih ljudi, kojima je talar i svakidašnji život u Družbi Isusovoj bilo nešto novo, kao i katkada — po nalogu patra magistra Müllera — duhovna briga za novake vlastitim razmatranjima i predavanjima. Njegove su »instrukcije« bile trijezne, jasne i bez pretjeranosti. »Držale su se uobičajenog prosjeka. Bile su solidne i imale su originalnu notu. Čovjek je imao osjećaj da je to stil pučkog misionara« — sjećao se kasnije jedan od njegovih tadašnjih slušatelja. Time je aludirao na neke primjere uzete iz života, na anegdote i priče kojima je novi pater socius osvježavao neke suhoparne odlomke, makar to nije bilo uvijek po volji o. magistru Johannesu B. Mülleru. Svakako je drugi boravak p. Ruperta Mayera u Feldkirchu plodonosno vrijeme koje mu je donijelo neke nove spoznaje.

Za njega, koji je u međuvremenu imao 28 godina, bilo je zatim još jednom potrebno da se povuče radi osobnog formiranja, razmišljanja i sabranosti. Poglavari su ga poslali u holandski Wijnandsrade, gdje se tada održavala za redovničku izobrazbu tako važna treća godina probacije, »tertiat«. Još je jedanput mladi isusovac trebao u ovih nekoliko mjeseci primiti produbljenu duhovnu naobrazbu i pri tome spoznati koji su bitni i veliki ciljevi njegova budućeg posla. U o. Engelbertu Pützu našao je o. Rupert Mayer isto tako iskusna kao i pobožna učitelja za ovu završnu godinu svoje duge izobrazbe. Velike duhovne vježbe osnivača reda i ovdje su opet činile čvrsti temelj na kojem se gradio posao slijedećih mjeseci. Iznova su bila oživljena pravila Družbe Isusove i duhovna učenja nekolicine njenih vodećih članova, te prikazana u svom značenju za današnje djelovanje. Tako je godina 1905/06. u trećoj probaciji u Wijnandsradeu bila za Ruperta Mayera značajno i dragocjeno vrijeme. Ovdje stečena sprema učvrstila je njegova religiozna načela i njegovu nutarnju jasnoću za sav rad što ga je vidio pred sobom nakon svršetka svoje redovničke izobrazbe.

Pučki misionar i učitelj duhovnih vježbi u Njemačkoj, Austriji, Nizozemskoj i Švicarskoj

Šest godina nakon što je u Spaichingenu napustio praktični dušobrižnički posao, mogao se Rupert Mayer sada dalje zalagati za produbljenje religioznog života ljudi. Od mladog omiljenog kapelana u württemberškom gradu postao je u krutoj, punoj žrtvovanja školi Družbe Isusove redovnik koji je želio svoj svećenički život i svoj dušobrižnički rad za ljude voditi prema smjernicama svog duhovnog oca Ignacija Loyolskog. Na različitim postajama ovoga puta njegovi su poglavari shvatili na kojem bi se polju djelovanja mogla najsvrsishodnije i najuspješnije upotrijebiti posebna svojstva i sposobnosti o. Ruperta Mayera: u praktičnom dušobrižništvu. Znali su iz mnogih promatranja i dugih razgovora da to odgovara i želji njihova mladog subrata koji je upravo na ovom važnom području pastorala postigao najljepše uspjehe u svom djelovanju.

Tako je o. Rupert Mayer nakon svoje treće probacije 1906. postao pučki misionar. Kao sjedište poglavari su mu odredili kolegij u nizozemskom Valkenburgu. Doduše pučke misije nisu više stajale toliko u središtu dušobrižničkih nastojanja kao što su to bile dva desetljeća između 1850. pa sve do uredbe o zabrani isusovačkog reda u njemačkom Reichu 1872. Pa ipak su se i sada biskupijski svećenici sve više i sve češće nadali da će misijskim tjednima, koje drže redovnici, obnoviti vjerski život u župama. Novi general isusovačkog reda o. Franz Xaver Wernz,[16] koji je porijeklom iz

[16] O. Franz Xaver Wernz upravlja Družbom Isusovom od 1906. do 1914. kao 25. vrhovni starješina. Taj crkveni pravnik iz Württemberga dao je mnoge važne poticaje za novi crkveni zakonik i za obnovu znanstvenih studija kao i za praktično dušobrižništvo.

Rottweila u Württembergu, a bavio se crkvenim pravom, više je puta od nastupanja svoje službe 1906. pozivao svoju subraću na rad u duhovnim vježbama i pučkim misijama.

»U naše zvanje spada prolaziti različitim mjestima i provoditi svoj život u bilo kojem dijelu svijeta, ako se ondje možemo nadati većem služenju Bogu i većoj pomoći dušama«, stoji u III. odsjeku »Pravila« Družbe Isusove. Pučki misionar o. Mayer u Valkenburgu ostvarivao je tu odredbu iz tjedna u tjedan kad je slijedećih godina išao uzduž i poprijeko mnogim gradovima i selima po Njemačkoj, Austriji i Švicarskoj. Neki protukatolički krugovi razvijali su u onom prvom desetljeću 20. stoljeća naširoko zasnovanu publicističku djelatnost protiv djelovanja isusovaca iza kojeg su slikajući crnim bojama njušili intrige i opasnosti za slobodu vjere. Zadnji cilj takve gromoglasne propagande bio je da ostane na snazi zabrana isusovačkog reda izdana u tzv. »Kulturkampfu« 1872. i da se svim suprotnim pokušajima, koje je podupirao katolički puk, već unaprijed oduzme svaka šansa za uspjeh.

Budući da su sve kuće isusovačkog reda bile službeno zabranjene zakonom u cijeloj Njemačkoj, oci su pučke misije vodili iz kuća u susjednim zemljama. Vođa i učitelj o. Ruperta Mayera u njegovu poslu bio je poznati pučki misionar o. Johannes B. Aschenbrenner Taj je isusovac, koji potječe iz Neunburga u Bavarskoj šumi, nakon zabrane isusovačkog reda radio u Engleskoj i u SAD. Ondje je kao pučki misionar stekao bogata iskustva i nakon svog povratka u domovinu slovio je kao jedan od najuspješnijih pionira ove grane posebnog dušobrižništva. U njegovoj maloj misionarskoj grupi obilazio je o. Rupert Mayer slijedećih godina najprije zajednice u Vestfaliji i Gornjoj rajnskoj oblasti, da bi u tjednima pučkih misija prenio Radosnu vijest vjere u ljudsku svakidašnjicu, a pojedincima i župama dao nove poticaje. Pučke su se misije nadale da će pridonijeti onoj nutarnjoj obnovi koju je htio provesti dušobrižnik-papa Pio X. kao izabrani nasljednik Lava XIII. prije svega svojim dekretima o pričesti.

Sigurno nije bilo lako početniku iz treće probacije uvrstiti se u »tim« iskusnoga patra Aschenbrennera. Tridesetogodišnji o. Mayer imao je drugačiji stil u načinu propovijedanja i shvaćanja dušobrižništva nego njegov 64-godišnji »šef«. Ponešto od onoga što je o. Aschenbrenner iz svojih anglosaksonskih iskustava smatrao posebno privlačnim činilo se početniku i zastupniku mlađe isusovačke generacije kao zastarjelo. Od toga su imali koristi slušatelji koji su zbog toga u propovijedima na tjednima pučkih misija dobivali objašnjenja aktualnih pitanja vjere u raznolikom obliku.

Od 1906. do 1908. bio je Valkenburg polazna točka njegova rada. Od 1909. do 1911. bio je to Feldkirch-Tisis u Vorarlbergu. Župe u Austriji, Badenu i Švicarskoj doživljavale su o. Ruperta Mayera u krugu njegove subraće kod pučkih misija. Ostale su skupine dolazile k njemu kao učitelju duhovnih vježbi i dale se uvoditi u duhovni život prema zamisli Ignacija Loyolskog. U brojnim župskim kronikama onih godina u južnoj Njemačkoj i Austriji zabilježeno je sa zahvalnošću da su pučke misije, koje su držali isusovački patri, bile kameni međaši u crkvenom životu pojedinih mjesta. Možemo zamisliti koliko je stalna promjena mjesta, neprestano uživljavanje u drugi krug slušatelja iziskivalo napora i žrtava od o. Mayera i njegove subraće. Isto je tako razumljivo da u takvom radu i među misionarima dođe do poneke dispute i do razlika u mišljenju. Na to je aludirao o. Mayer kad je povodom 40-godišnjice svoga svećeništva 1. svibnja 1939. govorio o borbama u svećeničkom životu, o »lancu borbe i razilaženja. Najprije sam bio misionar, morao sam držati duhovne vježbe i bio sam zaista uvijek štuka u ribnjaku šarana . . .!«

Pa ipak je redovnik o. Rupert Mayer ostao čitav svoj život zahvalan svom starijem subratu i učitelju u radu na pučkim misijama. Iako su u nekim pitanjima propovijedanja katkada bili različitog mišljenja, oba su se karaktera slagala u svojoj skromnosti, u svom neprestanom zalaganju, u svojim naporima da bi ispravno naviještali Radosnu vijest u ono vrijeme koje je bilo tako teško i sudbonosno za isusovački red. Mlađi

je od starijeg subrata, koji je u svom lutalačkom životu održao 480 pučkih misija, mnogo naučio. Iskustva i doživljaji tih nemirnih godina putovanja sačinjavali su nezamjenljivo dopunjenje znanstveno-asketskom obrazovanju u redu.

Ovo vrijeme učenja i poučavanja završilo je posebnim događajem. Na blagdan Svijećnice 2. veljače 1911. položio je o. Rupert Mayer svoje javne zavjete kao koadjutor u isusovačkom redu: zavjete siromaštva, čistoće i poslušnosti. Time je zauvijek ušao u nasljedovanje Ignacija Loyolskog i definitivno postao isusovac. Nakon tog svečanog dana polaganja vječnih zavjeta novim, pojačanim žarom okrenuo se hitnim, aktualnim dušobrižničkim zadaćama pučkih misija i odrvanju duhovnih vježbi za koje je u zajednici sa svojom subraćom ulagao sve svoje snage.

Presudni premještaj: poziv u München

Iz tog posla istrgnuo je o. Ruperta Mayera poziv provincijala njemačke redovničke provincije. Početkom godine 1912. trebao je napustiti svoj dosadašnji rad kao pučki misionar i u Münchenu, glavnom gradu Bavarske, započeti novi oblik dušobrižništva. Zadaća će mu biti da prihvaća žene i muškarce koji dolaze u München većinom sa sela ili iz manjih gradova. On bi im trebao pomagati da se u velegradu, koji im je još stran, crkveno ukorijene i da nađu novi zavičaj.

Prijašnjih godina često se glasno zahtijevalo da se u dušobrižništvu još jače nego do sada povede briga upravo o tim ljudima koji se nalaze u materijalnoj i duhovnoj bijedi. Ove su misli bile iznova iznijete na 58. njemačkom Katoličkom saboru (Katholikentag) u Mainzu 1911. koji se održavao u znaku 100-godišnjice rođenja vodećeg socijalnog biskupa Wilhelma Emanuela von Kettelera. Govor mladog biskupa Michaela Faulhabera iz Speyera snažno se dojmio sudionika tog općeg skupa njemačkih katolika. U tom je govoru prijašnji strassburški egzegeta sa sebi svojstvenom jasnoćom uvjerljivo istakao socijalnu odgovornost dušobrižništva. »Ponovno osvajanje radničkog svijeta«, tako je označio u svom povijesnom govoru 7. kolovoza 1911. pravu zadaću svećenika i naroda u ovom vremenu, »trnovita je zadaća modernog dušobrižništva i prava briga našeg apostolata. I kad bi radnik u najboljem slučaju redovno dolazio na nedjeljnu sv. misu, ne može nedjeljna propovijed od pola sata biti potpuna protuteža svakidašnjem čitanju novina, koje su neprijateljske Crkvi, i neprestanom slušanju najzlobnijih napadaja na vjeru njegove mladosti. Mi, dakle, moramo osim nedjeljne propovijedi okupljati radnike i tako okupljene školovati, a školovane slati kao ljude povjerenja na posao 'pridobivanja drugih'.« Franzu Bettingeru, koji je tek 1909. bio pozvan iz Speyera za nadbiskupa Münchena i Freisinga, te su riječi biskupa Faulhabera govorile iz srca. Sve je jasnije spoznavao nužnost da se posebni dušobrižnik počne brinuti za tisuće onih koji iz godine u godinu dolaze prvi put u velegrad na Isaru. Zamolio je isusovačkog provincijala da mu za ovu važnu zadaću stavi na raspolaganje nekog prikladnog oca.

Kocka je pala na o. Ruperta Mayera. Osmog siječnja 1912. stigao je u München. Bio je to München princa regenta Luitpolda, u kojem je dosadašnji pučki misionar započeo svoje djelovanje na istaknutom dušobrižničkom mjestu. Tada je glavni grad kraljevine Bavarske brojio 569.000 stanovnika. Od ovih bilo je 490.000 katolika, 87.000 protestanata, 11.000 Židova i 9.200 bezvjeraca. Svake je godine k tome pristizalo 8.000 do 10.000 doseljenika koji su ovdje tražili posao i novi zavičaj, a to je otprilike broj katolika jedne od tadašnjih münchenskih župa. Dok je Crkva u svijetu 1912. u »Konstantinovoj godini« slavila 1600. obljetnicu pobjede cara Konstantina na Milvijskom mostu i uspona kršćanstva do državne religije, o. Rupert Mayer morao je izgrađivati korak po korak svoje novo, nužno polje rada. Djelujući kao pučki misionar, često je o. Rupert Mayer doživio kako plodonosno djeluje na uspjeh misijskog tjedna mali krug suradnika u župama. I ono što je učinjeno u tihom radu prije dolaska

propovjednika, to je suodlučujuće za uspjeh njihova rada na propovjedaonici i u ispovjedaonici. Ta iskustva iz prethodnih godina koristio je o. Mayer u svom münchenskom razdoblju. Gradeći na njima, pridobivao je iz svog stana na drugom katu kuće u Rottmannstrasse svoje ljude povjerenja. Tražio ih je i nalazio osobito u krugovima postojećih crkvenih organizacija, osobito u udruženjima katoličkih radnika i radnica, ali i u udruženju mladeži i majstorskih pomoćnika kao i u trgovačkom udruženju.

Jasnim, trijeznim, realističnim pogledom na određenu situaciju umio je odmah od početka stavljati prave naglaske. Kratko vrijeme prije njegova dolaska u München, prema statistici objavljenoj u tamošnjem crkvenom listu: »Wochenblatt für die katholischen Pfarrgemeinden Münchens«[17] u mjesecu studenom 1911. bilo je od 2060 pridošlih katolika više od tri četvrtine radnika, radnica i kućnih pomoćnica. Ostali su po zanimanju naučnici, trgovci, a jedva da je tko službenik ili »privatnik«. Dušobrižnik otac Mayer uzimao je u obzir ovu strukturu zanimanja tih pridošlica. Stoga su njegove prve suradnice i prvi suradnici za pronalaženje adresa pridošlica i za kućne posjete bili religiozno formirani radnici i radnice.

Vlastiti razvoj utvrdio ga je u spoznaji kako je nužna dobra priprema suradnika prije ostvarenja onoga za što se zalaže. Stoga je najprije na povremenim, a uskoro zatim na mjesečnim sastancima neprestano pripremao one koji su se zanimali za posjete. Iz ovih su se sastanaka ubrzo razvili mjesečni razgovori. Na njima se raspravljalo o rezultatima proteklih kućnih posjeta, a zatim su se razlagali poslovi za iduće tjedne.

On sam prednjačio je kod posjeta dobrim primjerom. Od nadbiskupa ovlašten za doseljenike nije novim građanima slao tiskane pozivnice niti uljudne dobrodošlice. Radije je svakodnevno sam krenuo na put, osobito uvečer. Pet do šest kućnih posjeta u pojedinim dijelovima grada stajalo je od vremena na

[17] »Wochenblatt für die Katholischen Pfarrgemeinden Münchens«, br. 51, 17. prosinac 1911.

vrijeme u njegovu dnevnom programu. Da bi nove pridošlice München našao nakon njihova posla, tražio ih je navečer između 17.30 i 20.30 u njihovim konačištima. Penjao se i spuštao stepenicama. Razgovarao je s njima o njihovim brigama i nevoljama. Raspitivao se kakve su im nade i očekivanja na novom radnom mjestu u velegradu, na koji se još nisu privikli. Kad bi se opraštao od njih, davao bi im mali bilten. Naslov ovog »Crkvenog vodiča za katolike München« glasio je: »Grüss Gott in unserer Stadt«. Otisnut crtež zvonika stolne crkve bio je jedini ukras toga lista. Osim adresa tadašnjih 30 katoličkih župa München sadržavao je termine sv. misa, imena i adrese stambenog ureda, burze rada, ustanove za bolesničku skrb, katoličkog tiska kao i kratke upute o primanju sakramenata.

Svakodnevni posjeti u svim dijelovima glavnoga grada Bavarske omogućili su o. Rupertu Mayeru da sve točnije upozna München u onim godinama gospodarskih uspona neposredno prije prvoga svjetskoga rata. Bavarsku je metropolu vidio drugačije nego što ju je doživio kad je 1905/06. studirao na Ludwig-Maximilian sveučilištu. Otvorenih očiju pratio je sada pojačane napore pokreta slobodnih mislilaca, gledao je njihove protucrkvene karikature na lecima, papirićima i plakatima, čitao njihove krilatice kao npr: »Vrši svoju dužnost, pa ne trebaš popove« ili: »Ako hoćeš, oslobodi se, dolje kler«. Često se otac Mayer već u svojoj prvoj münchenskoj godini miješao među posjetioce protucrkvenih skupova. Htio je iz usta govornika tih pokreta točno saznati što predbacuju Crkvi, da bi onda to mogao bolje pobijati u osobnim razgovorima s radnicima i radnicama kao i na predavanjima i propovijedima. Osim ovih skupova važni su izvori za njegovu obrambenu bitku bili i publicistički organi tadašnjih protivnika Crkve. U jednom osvrtu na ono vrijeme piše kasnije: »U kućnim posjetima bilo je istom vrlo živo. Tako sam se upoznao sa socijalizmom i komunizmom. Bio sam prisiljen pratiti socijalistički i komunistički tisak kao i napise koji se odnose na njih; posjećivao sam tako i sastanke socijalista, komunista

i slobodnih mislilaca. Na taj sam način mogao u svojim predavanjima crpiti iz pravoga života. Ta je djelatnost pridonijela da sam sve više bio privučen u katolički pokret radničkog udruženja i da sam sve bolje upoznavao kršćanski sindikalni pokret.«[18]

Münchenski natpastir, nadbiskup Franz Bettinger, sa zadovoljstvom je pratio nove putove redovnika kojeg je pozvao u München. On koji je po svojoj naravi u mnogo čemu bio sličan ocu, ovlaštenom da se brine za pridošlice u njegovu biskupskom gradu, vidio je u uspjehu dušobrižničkog pionirskog rada g. Ruperta Mayera da je metoda neposrednog dušobrižništva pojedinaca ispravna i prijeko potrebna nadopuna u djelatnosti pojedinih župa koje su se stalno povećavale. Isto je tako jedna druga ličnost crkvene povijesti onoga vremena, dugogodišnji rengensburški biskup Buchberger, izbliza doživljavao prve münchenske godine Ruperta Mayera. Buchberger od 1908. do 1919. kanonik münchenskog metropolitskog kaptola, kasniji generalni vikar, a zatim pomoćni biskup u Münchenu sve dok nije postao regensburški biskup, ustanovio je da se o. Mayer u svom djelovanju za braću ljude posvema žrtvuje: »U vrijeme prije prvoga svjetskoga rata darivao je on, sin bogate trgovačke obitelji, svoju snagu i svoju ljubav prije svega siromašnim ljudima, u prvom redu radnicima i mladeži. Nije bilo posla koji bi mu bio težak, davao je savjete danju i noću, a pomoć onima koji su je tražili. Bio je to mučni posao, jer su na to već padale sjene teških prevrata. U ono je vrijeme München sve više postajao poprište novopoganskih strujanja i pozornica općeg boja protiv Krista i Crkve. Nedjelje su se zloupotrebljavale za zlobno pobijanje kršćanske vjere. Na velikim plakatima pozivali su se ljudi da dođu na 'nedjeljne svečanosti slobodnih ljudi', na kojima su dr. Horneffer i ostali bezbožni ljudi navješćivali da je došao kraj Božje ere i da dolazi čovjekova era. Jednom sam bio na jednoj takvoj priredbi... Čitava je atmosfera bila nabijena porugom i mržnjom prema Kristu i Crkvi. Pred tako nahuškanim ljudima otvoreno priznati katoličku

[18] Curriculum vitae o. Ruperta Mayera, DI, str. 2.

vjeru spadalo je u apostolsku hrabrost. O. Mayer imao je tu odvažnu i neustrašivu hrabrost koja je bila utemeljena u najdubljem, najsvetijem vjerskom uvjerenju i ljubavi prema Kristu, a to mu je davao duh molitve i žrtve...«[19]

Dušobrižnički pionirski rad o. Ruperta Mayera bio je ubrzo poznat i izvan Münchena i Bavarske. Da bi stečena iskustva priopćio i drugim dušobrižnicima, bio je pozvan da o tome dade izvještaj u zatvorenom skupu na njemačkom katoličkom saboru (Katholikentag) 1913. u Metzu. Susret na kojem se slavila uspomena na 100-godišnjicu rođenja Adolfa Kolpinga, narodnog odgojitelja i praktičnog organizatora socijalnog rada, pružio je priilku da se razmotre problemi suvremenog dušobrižništva velikih gradova. Prema vijesti u »Münchner Post« o. Rupert Mayer izjavio je u Metzu: »Pitanje useljavanja u grad stavlja na kocku životni interes Katoličke Crkve. Radi se o spasu desetaka tisuća duša, pa i stotina tisuća. Nakon kratkog vremena većina je doseljenika postala u gradovima barem strahovito ravnodušna u religioznim stvarima. Poluga koja će pokrenuti stvari na bolje mora se postaviti na selu, ondje je odskočna daska. Kad ljudi nespremni dolaze u grad, onda je ovdje najvećim dijelom svaki trud uzaludan. Potrebno je seoskom stanovništvu preko štampe i organizacija razjasniti gospodarske, socijalne i moralne opasnosti grada.«[20]

Na početku njegova djelovanja u Münchenu prošla su već četiri desetljeća otkad je zakon o isusovcima iz 1872. zabranio djelovanje članovima ovoga reda u Njemačkoj. Žestoka publicistička borba oko toga da li da ostane ili da se ukine taj zakon nastavljala se iz godine u godinu. Premda su često najrazličitiji govornici Katoličke crkve tražili njegovo ukidanje — osobito na godišnjim skupštinama njemačkih katolika — taj zakon nije bio ukinut. Tek godine 1904. nakon mnogih pokušaja postigla se zakonita dozvola boravka

[19] Nagovor biskupa dr. Michaela Buchbergera, 24. ožujka 1946. Marijanskoj kongregaciji muževa, Regensburg.

[20] »Münchner Post«, 23. VIII. 1913.

pojedinih isusovaca u njemačkom Reichu. To je bio samo mali, prvi korak na teškom putu da se ukinu diskriminirajuće odredbe tog specijalnog zakona. Pa ipak je taj korak olakšavao pojedincima ili manjim skupinama pripadnika reda da obavljaju svoj dušobrižnički rad iz svojih privatnih stanova, makar propovjedanje u crkvama još nije bilo službeno dopušteno isusovcima.

Cilj o. Ruperta Mayera uvijek je bio održavati tijesnu vezu s gradskim župama u dušobrižničkom radu za doseljenike što mu ga je povjerio münchenski nadbiskup. Stoga je rado pristao kad ga je u prvoj godini njegova rada u Münchenu Joseph Wagner, gradski župnik župe Svetoga Križa u Giesingu zamolio da održi misijski tjedan. Pater je uložio svoje bogato iskustvo i čitavo svoje umijeće da ta duhovna obnova stvarno uspije upravo u Giesingu gdje je jaki udio radničkog pučanstva. Neprestano su se izmjenjivala predavanja, kućni posjeti, ispovjedanje. Vladala je velika navala od prvoga dana do završne propovijedi. Misijski je tjedan zaista uspio.

Kao trajni plod ovih dana mogla se uvesti redovita mjesečna pričest ženske mladeži župe Svetoga Križa, posve u skladu s euharistijskom i liturgijskom obnovom koju je uveo papa Pio X. Tom je prigodom o. Rupert Mayer redovito držao vjersko predavanje. Nekoliko mjeseci kasnije primjeru mladeži pridružili su se i muževi te župe. Kako je Giesing od 1909. postao jedan od čelnih trkača crkvene građevinarske aktivnosti u Münchenu, te je za prevladavanje tadašnje stambene krize osnovao »Udruženje za narodne stanove«, tako su katolici ovoga dijela grada i na području unutarnje crkvene obnove postavili novo mjerilo. Zajednički praktičiran primjer redovite mjesečne pričesti pojedinih staleža, što ga je uvelo svećenstvo te župe i o. Rupert Mayer, imao je sljedbenike. »Iz Giesinga su«, piše o. Mayer kasnije, »mjesečnu pričest pojedinih staleža u kratko vrijeme preuzele i ostale župe.«[21]

[21] Curriculum vitae o. Ruperta Mayera, DI, str. 2.

Suosnivač novoosnovane zajednice sestara Svete Obitelji

Kome je uistinu stalo do prave osnove Crkve i društva, taj će morati postaviti sebi kao jedan od najvažnijih ciljeva unapređivanje i razvitak obitelji. Pred sve većim materijalizmom na prijelazu 19. u 20. stoljeće papa Lav XIII. u mnogim je svojim nagovorima i dokumentima osobito ukazivao na bitnu nužnost učvršćivanja obitelji. U svojoj socijalnoj enciklici »Rerum novarum«, koja služi kao putokaz, isticao je 1891. pravo obitelji nasuprot sve većim zahtjevima države: »Obitelj, kućna zajednica, prava je zajednica sa svim svojim pravima . . .; ona je starija od bilo kojeg drugog zajedništva i stoga posjeduje, nezavisno od države, svoje unutarnje ovlasti i dužnosti.« U svom breveu »Neminem fugit« 1892. o kršćanskoj obitelji Lav XIII. iznova je potcrtao koliko dobrobit u privatnom i javnom životu ovisi od obitelji, dakako od obitelji u kojima se njeguje, revno i ustrajno, duh religije i načela kršćanske vjere.« Stoga je Lav XIII. neumorno zahtijevao da se moderna obiteljska svakidašnjica obnovi u duhu života Svete Obitelji.

Ovih su se zamisli Lava XIII. prihvatili oni svećenici koji su u godinama prije prvoga svjetskoga rata u Münchenu oživotvorili novu redovničku žensku zajednicu. Predstojnik Saveza južnonjemačkih katoličkih udruženja radnika i radnica monsinjor Carl Walterbach, crkveni urednik u Saveznoj centrali katoličkih socijalnih udruženja (»Leo-Haus«), Anton Pichlmair i o. Rupert Mayer, DI, ostvariil su plan primjernom suradnjom. Walterbach i Pichlmair pokušavali su na višestruki način pridobiti postojeće ženske redovničke zajednice za važnu zadaću da rade sa zaposlenim djevojkama, osobito radnicama. No kako su djelatni ženski redovi i kongregacije već bili zauzeti drugim ništa manje važnim zadaćama, napori obojice münchenskih radničkih dušobrižnika ostali su bez uspjeha. Na savjet nadbiskupa Franza Bettingera osnovali su novu redovničku zajednicu. Na putu u Rim, u

travnju 1913, dogovorili su se o pojedinostima i obojica su skicirali nacrt statuta. Nakon povratka, kako izlaže predstojnik Anton Pichlmair, osvrćući se unazad u jubilarnom spisu prigodom desete godišnjice postojanja nove zajednice, bio je »ovaj nacrt osobito u suradnji s o. Rupertom Mayerom, DI, budućim duhovnikom sestara, u više pretresanja prerađen u konačne statute.«[22]

O. Mayer je sve više spoznavao potrebu takve zajednice u svojim dnevnim kućnim posjetima, prigodom raspravljanja u »Pokrajinskom tajništvu za sve doseljene katolike«, u svojim neprestanim razgovorima sa ženama i muževima svih staleža. Tada je sve svoje stečeno iskustvo unosio u zajedničko djelo. Od njega potječe u prvom redu asketsko-religiozni dio statuta. Tako je nakon temeljitih priprema nastala zajednica sestara Svete Obitelji. Kao njihova trostruka zadaća utvrđeno je ovo: odgoj zaposlene ženske mladeži za katolički obiteljski život, njegovanje duha katoličkog života u ženskom dijelu zaposlenog pučanstva i konačno, kako se u paragrafu 2 »konstitucija« doslovce kaže, »onima koji su zbog posla razdvojeni od obitelji po mogućnosti nadomjestiti obitelj tako da sestre vode domove zaposlene katoličke žene i djevojke.«[23] Nova se zajednica time jasno razgraničila od već postojećih ženskih redovničkih zajednica i istodobno postavila sebi kao zadaću ono što je novo i suvremeno.

O. Rupert Mayer kao prvi duhovnik preuzeo je od kolovoza 1913. religiozno predškolovanje prvih četiriju sestara osnivačica. Prigodom njihova svečanog primanja 29. lipnja 1914. monsinjor Walterbach je celebrirao sv. misu, a o. Mayer je održao svečanu propovijed. Pravi osnivač, prazes Pichlmair, primao je zavjete. O. Mayer je desetljećima vjerno izvršavao zadaću duhovnog školovanja sestara koja mu je bila predana kao duhovniku. Time je bitno pridonio činjenici da su sestre Svete Obitelji mogle ispunjavati svoje poslanje slijedećih desetljeća, pa i u najtežim vremenima za Crkvu i narod. »Nije on bio duhovni otac i savjetnik samo našim prvim sestrama«, rekla je sestra Lucija kasnije u jednom priznanju koje je odano duhovniku na bavarskom radiju, »nego i nama, sestrama, koje smo se slijedećih godina pridružile prvim sestrama. Nama je posebno vrijedio kao voditelj duhovnih vježbi. Sve naše brige kao i brige naše zajednice, koja je bila još u povojima i kojoj nije bilo lako u ratnim godinama, pa i brige svake pojedine sestre, osobne i u zvanju, dapače i obiteljske brige, smatrao je svojim brigama i pomagao je riječju i djelom gdje god je mogao. Njegovo je dobro srce bilo uvijek spremno sve srediti i sve okrenuti na dobro. O. Mayer je u našoj matičnoj kući, kasnije još i u »Europäischer Hofu«, redovito svaki tjedan držao nama sestrama religiozno predavanje i time nam pomogao da velike i teške događaje onoga vremena vidimo i shvatimo u svjetlu Crkve. Sve što nam je propovijedao, potvrđivao je svojim svetim životom. Unatoč množini poslova i neprestanoj opterećenosti onima koji su od njega tražili pomoć i unatoč širokom području rada u Marijinim kongregacijama uvijek je za nas sestre imao vremena. Kao član naše sestrinske obitelji uvijek je prisustvovao malim i velikim svečanostima. Njegovu su posebnu brigu i sućut osjetile i bolesne sestre.«[24]

Slijedećih se godina duhovnik o. Mayer brinuo ne samo za sestre u matičnoj kući i na ostalim radnim mjestima bavarskog glavnoga grada. Brinuo se, naime, i za one sestre koje su uslijed rasta zajednice djelovale u različitim domovima u drugim bavarskim mjestima, pa i u onima izvan Bavarske. On kao duhovnik slao je svima njima pisma u kojima su bile zabilježene teme njegovih nagovora. U tim je pismima bilježio na uvijek novi i živi način ciljeve njihova rada. Uvjerljivo i crpeći iz života tumačio im je značenje životnih oblika sestrinske zajednice, ostvarenje siromaštva, čistoće i poslušnosti u sadašnjosti. »Za naše sadašnje vrijeme vrlo je važno«, piše u pismu od 31. siječnja 1929, »da ima ljudi koji su se odlučili provo-

[22] »Sestre Svete Obitelji« — Prvih deset godina njihova postojanja. Napisao Anton Pichlmair, prezes, München 1924, str. 7.

[23] »Sestre Svete Obitelji« — Uvodnu riječ o njihovu uvođenju napisao msgr. C. Walterbach, München 1914, str. 52.

[24] Sestra Luzia Kröninger, vrhovna poglavarica sestara Svete Obitelji od 1927. do 1933. i od 1945. do 1954, u radio-emisiji Wilhelma Sandfuchsa: »Pomoćnik u nevolji našega vremena« 1. studenoga 1960. na bavarskog radiju.

diti takav način života, jer svi mi znamo da temeljno zlo jest i ostaje materijalistički stav čovjeka. Egoizam, neuredna težnja za posjedovanjem i luksuznim životom zahvatili su najšire krugove naroda. Što god ljudi čine, žele da im se to i plati. Ima nečega u tome što i mi odobravamo. »Radnik zaslužuje svoju plaću«, ali takav je isključivi stav pogrešan — samo toliko rada, koliko je plaćeno i ni mrvice više. Ljudi ne rade iz ljubavi prema radu, jer je rad dio života, jer nam je Bog dao naše zvanje, jer je potrebno uzdržavati obitelj, nego ljudi rade samo zato da bi zaslužili novac i da bi ga pretvorili u uživanje. To ide tako daleko da ljudi nastoje što manje raditi, a što više iz toga izvući. Nedostaje svaki idealni stav prema radu. I oni uopće ne mogu razumjeti one ljude koji drugačije misle, osjećaju, čine. Kako je zato važno da ima takvih ljudi koji stoje na tlu religije i strpljivo rade, a da osobno od toga ništa ne dobivaju. To je čisto idealni stav što ga samo kršćanstvo može proizvesti. A to treba ljudima doći do svijesti našim životom.«

U istom pismu zahtijeva otac duhovnik od redovničke zajednice kao i od pojedinih sestara da ozbiljno shvate poziv na siromaštvo u svakodnevnici. U život siromaštva spada i to da budemo zadovoljni što provodimo jednostavni način života, pa i to da želimo uvijek pripadati onima koji su sa svime zadovoljni. Radije ovdje uvijek kočiti, nego biti širokogrudan! Uvijek vodi u propast, ako se u nekom samostanu načelno popušta u toj točki. Tada ulazi stanovita mekušavost, stanovito izobilje, a time se pomalo uvlači duh svijeta u samostan i to ne samo izvana nego i u srca. Uvijek je bilo tako, prođemo li samo poviješću Crkve, samostana i pojedinih redova. Stoga i dalje vrijedi ovo: neka svatko ima što mu je neophodno za život, ne luksuzno, nego jednostavno i solidno. Uvijek valja sebe usmjeravati prema jednostavnome, pa će tako poglavarima biti prištedena pokoja neugodna zadaća da u tom pogledu ovoj ili onoj sestri nešto uskrate.«

Jednako trijezno i bez svakog pretjerivanja duhovnik o. Rupert Mayer tumači sestrama u pismu od

31. siječnja 1929. nužnost dvaju ostalih zavjeta njihove zajednice, nužnost načina života u čistoći i poslušnosti. Nasuprot načelnom priznavanju svakog autoriteta ističe važnost njegova osmišljenog ostvarivanja u svakidašnjici redovničkog života. »Osobito je važno da postoje ljudi koji smatraju da je stvar njihova srca dobrovoljno slušati i podvrgavati vlastitu volju volji nekog drugog. Današnji svijet čezne za takvim primjerima. Stoga moramo i izvana pokazivati poslušnost... Ne smijemo tako činiti i tako govoriti kao da se poslušnošću ne može daleko prispjeti, kao da se poglavari ne usude čovjeku ništa reći. Tako se ne smijemo ponašati izvana, nego moramo štoviše pokazati da obdržavamo svoje propise... Nema sumnje da će nas to stajati žrtava, ali te žrtve možemo zasladiti mišlju da žrtve poslušnosti što ih prinosimo služe na dobro drugima.«

O. Rupert Mayer završava svoje načelno pismo o tri zavjeta sestara s tvrdnjom: »Vidimo, dakle, da je način našeg života upravo onaj pravi način, usporedi li se sa strašnim zlom našega vremena, i mi se želimo opet obnoviti s čvrstom nakanom da se opet sasvim posvetimo tom načinu života. Dakako, ne možemo kod sveopćeg moralnog propadanja očekivati da ćemo svojim životom odjednom moći obnoviti svijet, ali želimo pokušati spasiti ono što se spasiti dade. Tako su vjerni Božji sluge uvijek postupali. Premda je teško plivati protiv struje vremena, ipak želimo to pokušati u interesu spasavanja duša i iz ljubavi prema Spasitelju s milošću Božjom, i to tako da živimo onim načinom života na koji smo se obvezali.«

U svim svojim nagovorima i pismima sestrama Svete Obitelji umio je duhovnik tijesno povezati načelno s praktičnim. U svakom pismu uvijek se iznova osjeća da ovdje nije pisano nešto daleko od života i teoretski s nekakvog zelenog stola, nego da u ovim tjednim savjetima nalaze svoju živu jeku mnogi osobni razgovori duhovnika sa sestrama, te brige i zahtjevi svakidašnjice koja ni tada nije bila jednostavna. O. Rupert Mayer je kod toga naročito nastojao da ovu još mladu zajednicu s njenim sve većim zadaćama

čvrsto ukorijeni u Crkvi. On želi tok crkvene godine s njenim blagdanima i spomen-danima, ali i s njenim tihim razdobljima sabranosti i razmišljanja učiniti za sestre uvijek novim doživljajem. On zna još od svoje mladosti iz radnog iskustva u pučkim misijama kakva duboka, životvorna vrela snage pritječu pojedincima i zajednicama upravo onda kad se ispravno slavi crkvena godina. Stoga se trudi oko osmišljenog oblikovanja vremena Došašća. Pokušava prikazati obiteljsku toplinu božićnog blagdana bez svake suviše svjetovne pretjeranosti. Isto tako pokazuje trijezno i uvjerljivo putove boljeg razumijevanja Korizme. Kad tumači uskrsne događaje ili iznova otkriva duhovsku poruku, uvijek mu je kao duhovniku liturgijsko događanje povod da uskladi rad sestara s crkvenom porukom. Ono što razlaže u svom adventskom pismu od 30. 11. 1930. ostavlja duboki dojam: »Za nas je ozbiljna opomena da savjesno izvršavamo svoje dužnosti, ne samo izvana nego i iz uvjerenja. Vanjsko može biti u redu, ali Bog gleda samo na srce. Drage sestre, to je najvažnije. To je opomena za sve ljude bez izuzetka, pa i za nas, da u svojoj duši gledamo na ono što je pravo i da vodimo nutarnji, religiozni život. Vanjska su djela potrebna, ali moraju se događati iz prave nakane, moraju izvirati iz čistog, Bogu milog srca. Pogreške smo uvijek činili i uvijek ćemo ih činiti, ali radi se o tome da nakana bude uistinu poštena.«

Isto tako trijezno, zanimljivo, uvjerljivo u jednostavnosti svoga jezika umije duhovni savjetnik u pismu sestrama od 24. ožujka 1931. povezati događanja muke Kristove sa životnom bijedom ljudi. Živo poziva da nasljedujemo Isusa u nošenju križa. S obzirom na »milijune i milijarde onih koji su nosili križ u prošlih 1900 godina« kaže: »Kako su ipak različiti svi ti križevi koje su ljudi umorni teglili! Kako različiti po vrsti, obliku, veličini i težini! Nekome je natovaren iz zavisti i mržnje i pod njim gotovo propada, nekome iz nepravde, nekome vlastitom, a nekome tuđom krivnjom. Nekome je postao pretežak, ali kakve li utjehe za onoga koji nosi križ! Na čelu tih milijuna koraca Spasitelj kao vođa, kao pomoćnik, kao tješitelj. On

otvara to silno kolo i dirljivo odjekuje kao u koru svim stoljećima: »Tko me želi slijediti, neka uzme križ svoj i neka me slijedi.« Mnoge bi tisuće i milijuni klonuli pod svojim križem, pod svojom bijedom, koja im je dosuđena, da im pogled nije ostao na Spasitelju. I za nas je to velika utjeha u svim malim i velikim mukama koje nas snalaze u našem životu. Bilo bi vrlo važno da sliku Spasitelja koji nosi križ duboko usadimo u sebe, njega, našu utjehu i našu snagu. Tko ima Spasitelja koji nosi križ duboko u svom srcu, taj nije nezadovoljan. Taj će biti tako ustrajan u svom radu, u svom životu punom žrtava, u kući i izvan kuće, taj će biti tako revan za duše da mu se čovjek može potpuno prepustiti. Jer on je primio u sebe snagu koju mu daje primjer Spasitelja koji nosi križ.«

Ostala razmatranja objašnjavaju osnovna pitanja zajedničkog života sestara i njihova djelovanja u svijetu. Govore o povezanosti služenja Bogu i služenja svijetu, o kontemplativnom i aktivnom životu. Raspravljaju o stalnom nutarnjem formiranju pojedinih sestara. Povlače granice između rada i nutarnjeg života. Ali prije svega učvršćuju spoznaju o zaštićenosti pojedinca u Bogu čijoj časti treba služiti cjelokupni rad sestara i njihovo duhovno zajedništvo. Uvijek se iznova osjeća kako otac duhovnik ozbiljno uzima upravo tu zadaću duhovnog vodstva sestara. A ta mu zadaća sve ove godine, čak i desetljeća, nije nikakva sporedna stvar, nego jedna od njegovih najvažnijih i najljepših dužnosti.

Treći dio

DUŠOBRIŽNIK U PRVOME SVJETSKOME RATU

Katolički vojni svećenik u 2. vojnoj bolnici I. bavarskog armijskog korpusa

Početkom siječnja 1912. započeo je o. Rupert Mayer svoje djelovanje u Münchenu. Iz mjeseca u mjesec sve se više u to uživljavao. Njegovo je ime postalo pojam osobito u krugovima doseljenika. Koliki su ga upoznali prigodom njegovih večernjih posjeta! Kolikima je pomogao u njihovoj materijalnoj bijedi i duhovnoj nevolji! Što su godišnje skupštine njemačkih katolika tako svojski zahtijevale posljednjih godina kao jedan od gorućih zadataka Crkve, to pokušava ovaj svojevoljni mladi isusovac ostvariti na mjestu koje mu je odredio njegov red i nadležni biskup: pronaći nove, djelotvorne putove suvremenog velegradskog dušobrižništva i hrabro njima koračati.

Onda je ljeti 1914. jedan događaj svjetske povijesti naglo prekinuo njegov tako uspješno započeti pionirski rad. Čega su se upućeni politički promatrači već dulje vremena bojali, postalo je naglo kruta stvarnost. Nekoliko tjedana nakon uspjelog atentata na austro-ugarskog nasljednika Franza Ferdinanda u Sarajevu izbio je 1. kolovoza 1914. prvi svjetski rat. Korak po korak slijedile su predstavke, diplomatske note, ultimatumi, prekidi sklopljenih međudržavnih ugovora, mobilizacija i konačno preko 50 objava rata u različitim zemljama. Uzalud je 2. kolovoza 1914. papa Pio X. sutradan nakon prve objave rata, u jednoj mirovnoj poruci stavio Krista pred oči kao kneza mira i moćnog

posrednika između Boga i ljudi. Uzaludan je bio nekoliko tjedana kasnije, 8. rujna 1914., poziv novoga pape Benedikta XV. »da se žrtvuju sporna pitanja na dobrobit svih naroda.« Opomena njegove nastupne enciklike od 1. studenoga 1914. da ima za uspostavljanje povrijeđenih prava boljih sredstava i putova negoli je rat, bila je početak mnoštva izjava i mirovnih akcija novoga pape. Prvog kolovoza 1914. započeti sukob sve se više iz mjeseca u mjesec širio u rat među narodima, u svjetski rat. Među onima koji su se u Njemačkoj stavili na raspolaganje vojsci nalazili su se i brojni članovi isusovačkog reda koji je zakonom »Kulturkampfa« još uvijek bio zabranjen. Dvadeset i trećeg kolovoza 1914. donio je »Wochenblatt für die katholischen Gemeinden Münchens« vijest da se 95 njemačkih isusovaca iz Valkenburga (Nizozemska) stavilo na raspolaganje vojsci. »Oni su odmah s ostalim katoličkim svećenicima uvršteni u sanitetski personal. Nosili su inače »zloglasni« talar i bili posvuda gdje bi se pokazali obasipani oduševljenim klicanjem.«

Otac Rupert Mayer također se odmah javio za dušobrižnika. Prema onome što je obilato upisano u rezervističku vojnu knjižicu Ruperta Emila Mayera, bio je on u svoje vrijeme kao stud. teol. katoličke religije određen za rod vojske »sanitetskog personala«. Kapelan Mayer javljao se već prema roku iz Spaichingena i Stuttgarta glavnom prijavnom uredu u Stuttgart. Nakon svog ulaska u isusovački red bio je kao novak tijekom svog studijskog boravka u Austriji i Nizozemskoj oslobođen kontrole, ali »ipak s nalogom da se svake godine u prvoj polovici mjeseca studenoga usmeno ili pismeno javi glavnom prijavnom uredu u Stuttgart.«

»Nakon izbijanja svjetskoga rata požurivao sam da dođem na bojno polje«, tako počinje kratki životopis o. Ruperta Mayera, u kojem daje izvještaj o ratnim godinama. Njegovoj prijavi kao dobrovoljca brzo se udovoljilo. Prvi tjedni u Münchenu donijeli su mu mnogo novih dojmova. »Danas sam prvi put stupio u akciju«, piše u pismu bez datuma svojim roditeljima u Stuttgart. »U dvorištu Turske vojarne bila je u na-

zočnosti regimente, komandnog generala, zapovjednika divizije i zapovjednika brigade posveta zastava 2. bataljona. Ja sam morao održati posvetni govor...«

Uskoro mu je ispunjena želja da bude raspoređen. Dospio je na zapadnu frontu. Kartom vojne pošte od 29. kolovoza 1914. javlja kući da je u srijedu, 26. kolovoza, svladavši goleme poteškoće, stupio u naznačenu vojnu bolnicu br. 2, koja je pripadala I bavarskom armijskom korpusu. »Nekoliko smo dana naporno radili. Danas će se posljednji bolesnici odvesti u vojnu bolnicu, odnosno u domovinu. U četvrtak sam pokopao sedam ljudi (3 Nijemca i 4 Francuza) uz sudjelovanje brojnih prisutnih trupa. Ovih sam dana već mnogo toga doživio. Ipak nisam tako zamišljao tu stvar... Jučer, u nedjelju, održao sam (na konju) 3 bogoslužja za vojnike.«[1]

Vojni duhovnik Mayer smatrao je aktivnost u vojnoj bolnici na zapadnoj fronti međupostajom s koje će u što skorije vrijeme biti raspoređen u borbene redove. Pa ipak je u međuvremenu potpuno iskoristio dane mogućnosti dušobrižništva kod ranjenih i bolesnih. Zahvalno je javio u Stuttgart da je vojnom poštom primio novine i cigarete. Sve cigarete i živežne namirnice, koje bi dobivao od kuće, odmah bi davao ljudima o kojima se brinuo. »Kako je čovjek na bojištu zahvalan za takve pošiljke!« kaže na dopisnici od 9. rujna 1914. svojim dragima u Stuttgartu.

Nije bio premješten tako brzo kako se nadao. Koliko je mogao, radio je kod »trenova«. Ako mu posao dopušta, učvršćuje svoje zdravlje jahanjem na jednom od oficirskih konja. Radosno javlja u Stuttgart da je u tome opet postigao staru uvježbanost. U opširnom pismu od 2. studenoga 1914, na Dušni dan, opisuje roditeljima i braći kod kuće svoju dušobrižničku aktivnost u vojnoj bolnici: »Bogoslužje, svetu misu, propovijed i pobožnost držao bih obično u crkvi onoga mjesta koje bismo zaposjeli, a iznimno u polju na konju. Na fronti će to svakako biti drugačije. Dobit ću na raspolaganje svakako poljski oltar. Do sada sam gotovo svakodnevno služio svetu misu, mogu reći, svaki dan osim prvih dana i kad bismo putovali vlakom. Na dane marševa već vrlo rano oko 3.30 ili 4 sata. Svećenici su mi uvijek vrlo ljubazno izlazili u susret. A s domaćim stanovništvom nisam nikad imao ni najmanjih poteškoća. Češće bih posve sâm stanovao u nekoj kući, noću bih sâm bez ikakva oružja hodao po mjestu i pri tome nisam nikada mogao primijetiti ništa sumnjivo. Ljudi su sretni ako im se ne nanosi nikakvo zlo. To je iskustvo koje sam stekao u ova dva mjeseca u neprijateljskoj zemlji. A što se sve prije nije pripovijedalo o nesigurnosti u neprijateljskoj zemlji! Pa i inače je štošta drugačije nego što to kod kuće mislimo. Za vojnike, koji su u mjestu što smo ga zaposjeli, obično držim bogoslužje i propovijed dva puta tjedno, nedjeljom i blagdanom, a zatim još jednom u tjednu. Nedjeljom najčešće propovijedam u dvije crkve. Čim čujem da su se gdje u blizini našli »trenovi«, idem onamo i pitam pretpostavljenog kada mogu za vojnike držati bogoslužje. Nakon propovijedi koja potiče na ispovijed, pa i slijedećeg jutra, pruža se prilika za ispovijed. Obično gotovo svi pristupaju svetim sakramentima.«

»Osnovana nada«, kako je mislio o. Mayer, da će iz poljske bolnice doći na frontu kao pomoćni duhovnik ili kao kapelan divizijskog župnika nije se ispunila prve ratne godine. Razmišljao je da se možda vrati u domovinu i ondje djeluje, ali crkveni su poglavari to odbili. No, početkom siječnja 1915. pošlo je za rukom münchenskom nadbiskupu kardinalu Bettingeru, kao vojnom prepoštu bavarskih četa, ispuniti želju Ruperta Mayera. Početkom godine 1915. münchenski je isusovac brzojavno pozvan u bavarski glavni grad i ondje imenovan divizijskim župnikom 8. bavarske rezervne divizije (divizija Stein). Zalaganjem nadbiskupa Franza Bettingera konačno je uspjelo, kako ističe njegov tajnik, kasniji berlinski kardinal K. von Preysing, sretno riješiti »goruće pitanje vojnog dušobrižništva«. »Malo pomalo, pri čemu je trebalo svladati neke poteškoće, umnožio se broj dušobrižnika, te su se njima

[1] Karta vojne pošte 29. VIII. 1914. Kao pošiljalac je naveden: »O. Rupert Mayer, vojni svećenik, Vojna bolnica br. 2, I. bavarskog armijskog korpusa.

okoristile one formacije koje su do tada bile bez dušobrižnika... Kardinal je morao tražiti — a u tome je i uspio — da svjetovne vlasti ne namještaju nijednog vojnog dušobrižnika bez suglasnosti vojne prepoziture.«[2]

Svećenik kao pomagač na ratištu zapadne i istočne fronte

»Krajem siječnja 1915. krenuo sam s divizijom na frontu (Alzacija — Vogezi). Morao sam vršiti dušobrižnički posao osobito za 18. i 19. bavarski rezervni pješadijski puk. U prvom sam okršaju sudjelovao sredinom veljače u redovima 18. bavarskog rezervnog pješadijskog puka. Prva velika bitka bila je 20. veljače kod Münstera u Alzaciji, a završila je osvajanjem na juriš Reichsackerkopfa. Tada su nastupile pozicione borbe.« Ovim škrtim opisima u osvrtu na svoj život izvješćuje o. Rupert Mayer o početku svoga djelovanja na zapadnoj fronti.

Još više nego u svom prethodnom djelovanju u poljskoj bolnici osjećao se isusovac od sada u svom elementu. Sada je smio ostvarivati svoju svećeničku službu kao pomoćnik i tješitelj u prvim redovima i biti uz ranjene i umiruće u njihovim najtežim časovima. Gdje je bilo opasno, tu je bio on. Gdje su ljudi trebali pomoć, bio je uz njih. Iz njega je zračio mir i sigurnost, a to je prelazilo na druge. Njegova brojna ratna bogoslužja s kratkim nagovorima bila su uvijek dobro posjećena. Kad bi se pojavio na glavnim previjalištima i u bolničkim sobama odreda, umio je tješiti one sa svježim ranama. Prema sudu generalnog vikara vojnog prepošta, kasnijeg regensburškog biskupa Michaela Buchbergera, bio je »u svom svećeničkom stavu i u svom neumornom djelovanju živa apologija svećeništva i Crkve za naše vojnike koji su mu bili privrženi s velikom ljubavlju i poštovanjem«.[3]

[2] Dr. Konrad Graf von Preysing, »Kardinal Bettinger«. Prema osobnim sjećanjima, Regensburg 1918, str. 20.

[3] Biskup Michael Buchberger, Pismo od 2. XI. 1947. o. Antonu Koerblingu, DI, i u njegovu nagovoru Marijinoj kongregaciji muževa, Regensburg 24. IIII. 1946, str. 2/3.

»Uskoro u 8. diviziji nijedno ime nije bilo tako poznato i cijenjeno kao ime o. Mayera« — tako je Michael Buchberger ocijenio zalaganje »milosrdnog Samarijanca za mladiće koji se bore, trpe i umiru« u prvom svjetskom ratu, u jednom svom nagovoru kasnije članovima Kongregacije muževa u Regensburgu. »Nije se bojao opasnosti, nije prezao ni pred kakvom mukom, nijedna mu žrtva nije bila prevelika kad je trebalo stajati uz svoje ratne drugove u životu i smrti. Samo Bog zna, koliko ih je kao dobri anđeo otpratio u vječnost.« Kako je uporno taj vojni župnik iz isusovačkog reda umio utjecati na vojnike, svjedoči iz vlastitog doživljaja jedan od časnika njegove tadašnje jedinice. Kao branitelj dr. Robert Bandorf je 1937. na procesu protiv oca Mayera ovako opisao njegovo djelovanje kao divizijskog svećenika:

»Bilo je to 1915. Došli smo na frontu u novoformirani 3. bataljon 18. bavarskog rezervnog puka, došli smo na jedan položaj u Vogezima, koji još nije bio izgrađen, a ležao je pod stalnom francuskom artiljerijskom vatrom. Tada je stigla obavijest da u 11 sati stiže divizijski svećenik, župnik Mayer. Kao odgovorni vođa čete rekao sam: 'Što želi župnik kod nas? Isključeno je da ću ja na tom nesigurnom položaju odvesti svoje vojnike na bogoslužje! Upravo je neodgovorno na taj način izlagati opasnosti život vojnika!' U 11 sati došao je župnik Mayer. Rekao sam mu svoje mišljenje. 'Ništa zato, idem s vama kroz rovove i porazgovorit ću s ljudima nekoliko riječi!' Tada je otac Mayer došao do 1. mitraljeza i rekao: 'Ljudi, pa imate loš položaj! Pa kod vas još nije ništa učinjeno! Moramo zaista nastojati da uđete u rovove, inače će vrag odnijeti vaš mitraljez!' Tada je s njima izmolio jedan Očenaš. I tako je taj čovjek išao sa mnom kroz moje položaje. Vidio sam kako su vojnicima, i mladima i starima, odjednom zasjale oči. I kad je nakon osam dana rečeno: 'Župnik Mayer opet dolazi držati bogoslužje', nijedan se nije dao zadržati, pa su svi išli u pozadinu da bi kod svog

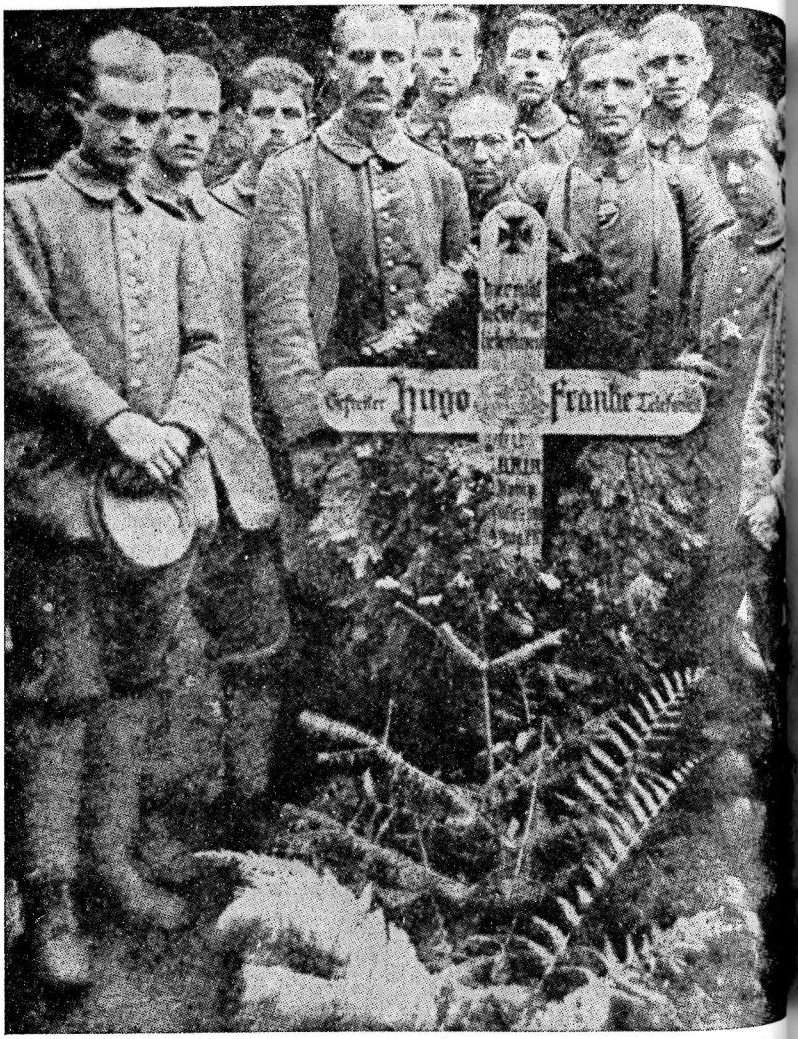

Na grobu palog vojnika iz Mayerove čete na zapadnom bojištu (1914|1915)

divizijskog svećenika slušali službu Božju. To je bio prvi dojam.«[4]

Mukotrpni pozicioni rat iziskivao je sve snage raspoloživih trupa. Pater Mayer uvijek je htio biti ondje gdje je njegova pomoć najpotrebnija. Tako je to bilo i početkom svibnja 1915. kad su se rasplamsale žestoke borbe oko kote 830 i on je sa svojom jedinicom doživio prvu, tešku bubnjarsku vatru iz topova kalibra 22 cm. Tako je bilo u lipnju 1915. kad je sa svojom divizijom došao u Galiciju i ondje sudjelovao u borbi za Lemberg. A isto je tako bilo i nakon povratka na zapadnu frontu kod izgradnje položaja u Vogezima kad su odbijali napad francuskih alpskih lovaca. »Što je ovaj čovjek postigao kod četa koje su se borile, daleko prelazi okvire obaveznih dužnosti«, piše puna priznanja kronika Kraljevskog bavarskog 18. rezervnog puka. »Njegove su ohrabrujuće riječi«, kaže dalje ta kronika, »djelovale poput čuda i nalazile put k srcima drugova. Mnogim je ranjenicima donio jedinu pomoć, a neke je umiruće, zatvorivši im oči, blagoslovio. Kakva li onda čuda da su ga momci upravo obožavali! Gospodin Bog nije mogao umirućem ili teško ranjenom borcu iz 18. puka poslati boljega tješitelja od našeg oca Mayera.«[5]

Tako svjesno svakodnevno zalaganje divizijskog župnika Ruperta Mayera za svoje drugove nije proizlazilo iz slijepe odvažnosti ili nerazboritog srljanja u opasnost. Njegova primjerna hrabrost bila je, naprotiv, uvjetovana poznavanjem opasnosti koje su vojnicima prijetile, te nevolja i muka u koje su ih bacili ratni okršaji. Iz unutarnje spremnosti da pomogne, iz življene kršćanske ljubavi prema bližnjemu odlazio bi vojni župnik Mayer u prve redove, »očito u nadi da će donijeti ranjenicima pomoć ili da će u najgorem slučaju zatvoriti oči umirućima. Na svom putu susretao bi raspršene vojnike i trupe nosača, okupljao bi

[4] Odvjetnik dr. Robert Bandorf, branitelj o. Mayera na Izvanrednom sudu od 22/23. srpnja 1938. Zapisnik rasprave pribilježila profesorica Josefa Huber, str. 50.

[5] Profesor dr. Julius Trumpp, Chronik des Bayer. Reserve-Infanterie-Regiments br. 18, str. 50.

ih, hrabrio bi one koje je ulovila panika usred bijesne unakrsne paljbe...«

Zahvaljujući pismima što ih o. Rupert piše svojim roditeljima i braći, mogu i oni sudjelovati u njegovu dušobrižničkom radu. Dvadeset i četvrtog rujna 1915. izvješćuje ih s osjećajem zahvalnosti da je opet nekoliko dana kod divizije, »da okupi gospodu 'confratres' i da se pošteno opere. U noći od petka na subotu opet idem na položaj. Na odmor ne mislim, jer mi je vrlo lijepo u zajednici.« U svom pismu u Stuttgart od 26. studenoga 1915. radosno primjećuje da je nakon dugog vremena opet držao dvije velike vojne službe Božje za dva bataljona koja su se vratila, »a na to se nadovezalo primanje sakramenata. Potresno je s kakvom ozbiljnošću naši vojnici pristupaju svetim sakramentima. Bogu čast i hvala za to!« Kad »vojni prepošt bavarske armije u ratu« kardinal Franz Bettinger u svojim pastirskim riječima zahvaljuje vojnicima na njihovoj vjernosti u vjeri i ističe njihovu »kršćansku ljubav prema neprijateljskom pučanstvu koje treba pomoć«, onda dušobrižnička aktivnost vojnih svećenika kao što je otac Mayer ima u tome velikog udjela. Zato im münchenski nadbiskup i bavarski vojni prepošt izražava u pastirskom pismu 1915. zahvalnost, »što su požrtvovnom revnošću vjerno stajali uz vojnike da bi ih kao upravitelji božanskih tajni osvježavali nebeskom utjehom i bodrili božanskom milošću.«

Pred Božić 1915. bila je o. Rupertu Mayeru iskazana izvanredna čast. Vojni svećenik je već u studenome pisao svojim rođacima da »nema nikakvih božićnih želja osim cigara, cigareta, lektire, igraćih karata i usnih harmonika.«[6] Sve paketiće i pošiljke koje bi mu dolazile od kuće dijelio bi kao obično vojnicima. Tada ga 12. prosinca 1915. iznenadi telefonski poziv zapovjednika divizije da mu je dodijeljen Željezni križ I. reda. On je kao prvi svećenik njemačke armije mjesecima prije toga predložen za to odlikovanje. Svojom hrabrošću, neustrašivošću i snagom uvjeravanja bitno je pridonio da su zadržali neki važni položaj unatoč napadima francuskih alpskih lovaca. U povijesti »Kraljevskog bavarskog 19. rezervnog pješadijskog puka« kaže se »17. kolovoza propao je žestoki francuski napad na istaknut položaj R.U.R. 18 iznad Mättlea uglavnom zahvaljujući odlučnosti i uzornom primjeru divizijskog svećenika oca Ruperta Mayera i ađ. poručnika Weinbergera II/R. 18.« Da je upravo jednom pripadniku isusovačkog reda, koji je u njemačkom Reichu još uvijek bio zabranjen, kao prvom vojnom svećeniku imao biti dodijeljen Željezni križ I. reda i da je evangelički zapovjednik divizije, unatoč različitim i velikim poteškoćama, uspio u tome da se on dodijeli o. Mayeru, čini od te počasti događaj vrijedan spomena. Brigadirski general von Pechmann predao je na položaju orden 39-godišnjem divizijskom svećeniku o. Mayeru.

»To je bilo iznenađenje«, javlja istoga dana svojim roditeljima tu »neobično radosnu vijest«. »Kad sam se danas u podne vratio kući s bogoslužja, rečeno mi je da Njegova Ekscelencija želi sa mnom osobno telefonski razgovarati. Pomislio sam da je Njegova Ekscelencija sa mnom nešto nezadovoljna, jer sam upravo kao divizijski župnik odgovoran za dušobrižništvo u diviziji. Kako sam se iznenadio kad mi je zapovjednik priopćio da je upravo primio telefonsku obavijest da mi je podijeljen Željezni križ I. reda. Izrazio je radost zbog te podjele i čestitao mi toplim riječima. U štabu puka raduju se sa mnom. Nikada se nisam usudio nadati nečem takvom... A sada ga primam sa zahvalnošću. Radujem se konačno i radi vas. Neka ovo bude moj božićni dar. Radovat će se i moja Družba.«[7] Prava radost vojnog svećenika Mayera razumljivija je ako čovjek ima pred očima dugogodišnje napadaje na isusovački red u Njemačkoj. »Mi smo prognani, mi jedini od svih njemačkih građana«, napisao je Otto Cohausz još 1913. u svom braniteljskom napisu »Das Glaubensbekenntnis der Jesuiten«... da se s nama postupa gore nego sa zločincima, da nas smatraju nižim od otpada ljudskog društva, mora nas potresti u srcu — nas i sve njemačke građane uz koje nas veže rodbinska ili prijateljska veza.«

[6] Pismo divizijskog svećenika Ruperta Mayera od 26. XI. 1915. roditeljima.

[7] Pismo roditeljima od 12. XII. 1915. Završava s molbom »da ne širе izvan obiteljskog kruga pobliže podatke«.

Ratna godina 1916. davala je divizijskom župniku Mayeru ponajprije mogućnost da pojača dušobrižništvo u zimskom pozicionom ratu. »Za dušobrižništvo od čovjeka do čovjeka«, piše on osvrćući se unazad, »bilo je tih mjeseci mnoštvo prilika. Nedjeljom sam obično mogao držati osam misa, ponedjeljkom dvije do tri.« U pismima rođacima tvrdi da je čvrsta zdravlja, dobrih živaca i zahvaljuje se za brojno poslano štivo koje može dobro upotrebljavati. Često spominje svoje konje Maxa i Moritza na kojima već mjesecima jaši.

Sredinom godine 1916. bila je 8. bavarska rezervna divizija raspoređena na Sommu. U toj prvoj bitki s teškim oružjem u onom ratu bio je o. Rupert Mayer svojoj četi u tjednima najtežih napora, uz obilje žrtava, pravi Samarijanac i tješitelj. »Od 20. srpnja do 11/12. kolovoza izdržali smo ondje s neizrecivim gubicima u borbi protiv Francuza i Engleza. Ta se nevolja ne može opisati. Imali smo vrlo teške gubitke. Na primjer, od jednog bataljona 18. bavarskog pješadijskog puka vratilo se samo 80 nepovrijeđenih ljudi. Dva smo velika napada odbili«, sažima ukratko tadašnje zbivanje. »To se ne može opisati«, čitamo na maloj dopisnici vojne pošte od 24. srpnja 1916. roditeljima. »Opet sam danas za dio svojih vojnika imao misu. Marljivo su išli na sakramente«, piše za vrijeme kratke stanke 12. kolovoza 1916. »Što sam posljednjih dana i noći doživio, ne da se opisati«, javlja u jednom pismu 14. kolovoza 1916. »Dobro sam prošao. Živce uopće ne osjećam. Samo sam izgubio svoga psa. Nestao je... Sada živim tako primitivno da je to teško vjerovati.«

U povijesti puka Julius Trumpp hvali zalaganje o. Mayera za vrijeme borbi na Sommi. »U vrijeme akcija divizije od 20. srpnja do sredine kolovoza bio je taj čovjek neprestano u prvim redovima. Dok su za nas dolazila u obzir samo tri »položajna perioda«, on se svakodnevno često zadržavao u prvim redovima, stavljao ranjenike na sigurno, zatvarao oči umirućima, blagosljivljao ih, s njima molio, a mrtve pokapao makar i u rupe od granata. Nije pravio nikakve razlike između prijatelja i neprijatelja. Zato je u srcu svakog vojnika 18. bavarskog rezervnog pješadijskog puka osigurao sebi počasno mjesto. Pater Mayer je vrlo ozbiljno uzimao svoju dužnost kao dušobrižnik, pa su oficiri, podoficiri i vojnici, koji su mu pripadali, posebno uvažavali i cijenili ovoga slugu svoje Crkve koji se nije bojao nikakve žrtve kad je trebalo nekome pomoći. Već u Vagezima otac Mayer se posebno brinuo za održavanje i označavanje grobova ne samo pripadnika njegove divizije, nego i grobova neprijateljskih ratnika. Za njega su sve žrtve rata bile jednake.«[9]

Kakav je dojam divizijski svećenik o. Mayer ostavljao na druge, opisuje 38-godišnji novi bataljonski liječnik Hans Carossa u svojoj knjizi sjećanja »Führung und Geleit«. Kad je sreo divizijskog župnika kod Amaya, oko 90 km od Pariza, taj ga se susret neizbrisivo dojmio:

Divizijski župnik o. Mayer s odlikovanjima iz prvog svjetskog rata.

[8] Otto Cohausz, DI, »Das Glaubensbekenntnis der Jesuiten — Ein Appell an alle rechtlich denkenden Deutschen . . .« Dortmund 1913, str. 3.

[9] Professor dr. Julius Trumpp. Das Königl. Bayefische Reserve-Infanterie-Regiment, br. 18, str. 123/124. München 1928.

»To je bio prvi svećenik koga sam susreo na bojištu. Uniforma mu je bila još više siva nego naša, koja je bila više zelenkasta, a zavraci gotovo isti tako ljubičasti kao lijepi cvjetovi čička koji su upravo sada, samo u nešto tamnijoj boji, cvjetali na poljima oko Amaya. A njegovo je lice upadalo u oči svojom odlučnošću ne samo ovdje, u jednoličnom krajobrazu, nego i u svakoj skupini od mnogo ljudi. U jutarnjoj svjetlosti bilo je žućkasto-blijedo, usko, oštro, s duboko postavljenim očima koje su otkrivale tragove umora, a čitava pojava bila je tako puna discipline i dostojanstva, tako prožeta dobrom voljom, a uz to tako vedra i prilagodljiva da se kod njega nije mogla tako lako pojaviti tjelesna opuštenost. Svećenik je držao svog vranca i upitao, da li sam ja novi bataljonski liječnik, nagnuo se da mi stisne ruku, zaželio mi sreću i odjahao dalje. Osjetio sam kao posebnu pažnju što je čvrstim srdačnim glasom govorio biranim švapskim dijalektom tako da me to... podsjetilo na moje prijatelje iz Augsburga.

Ima fizionomija koje odaju da je onaj koji ih nosi jednom stajao na križanju mnogih putova i, već prema tome kojim je krenuo, oblikovao se čitav čovjek za zemlju ili za svjetlo. Ovdje je postignut spoj svećeništva i vojništva koji je meni u takvom duhovno-naravnom obliku bio posve nov. Osjećalo se da je to čovjek kojem ništa nije moglo biti teško, pa ni to da održi najteže zavjete. Da i nije moj pratilac spomenuo da ovaj otac Rupert Mayer pripada redu Družbe Isusove, sjetio bih se Ignacija Loyolskog. I on je bio časnik i tek nakon što mu je tane u pampelonskoj tvrđavi razmrskalo nogu, postao je redovnik. Infanteristu se srce otvorilo dok je potanje izvješćivao o svećeniku: da prilično boluje, ali da ne želi u bolnicu, da se nimalo ne štedi, da svaki napor rado prihvaća i da je pravo čudo što je još živ. U borbama na Sommi više se sâm izlagao opasnosti nego vojnici, a kod pucnjave najtežih topova išao u zaklon i kao da je neranjiv posvuda je tražio umiruće i tješio ih.«[10]

[10] Hans Carossa, »Führung und Geleit« — Eine Lebensgeschichte, Leipzig 1940, str. 113/114.

»Pater Rupert Mayer bio je sve drugo nego šovinist« — tvrdi kasniji državni tajnik Hans Ritter von Lex. Lex ga je kao zapovjednik čete upoznao u borbama u Vogezima i na Sommi. Uvijek ga se iznova duboko dojmila čestitost kojom je taj vojni svećenik ispunjavao svoj teški, važni zadatak upravo u najtežim situacijama. »Bio je to čovjek koji je iz pravog rodoljublja shvaćao našu vojničku dužnost da nastupamo za domovinu i učinio nam je bliskom... Sjećam se da je uvijek govorio što je to pravi bavarski vojnik koji zna i što duguje svom Gospodinu Bogu. To je bio način na koji nam je propovijedao.« Kad je zapovjednik čete Hans Lex htio jednom zadržati divizijskog župnika Mayera za vrijeme bitke na Sommi, dobio je od njega odgovor: »Moram dolje kad su ljudi u opasnosti, jer teško ranjene treba tješiti, a isto tako proviđati umiruće.« Dvadeset i devetog srpnja pojavio se pater Mayer oko ponoći u skloništu zapovjednika čete Lexa:

»Započela je paklenska topovska paljba i odjednom začujem vani neki glas kako zove: 'Gospodine poručniče, gospodine poručniče' i prepoznao sam našeg o. Ruperta Mayera... Naravno da sam ga odmah pozvao u svoje sklonište... o. Rupert Mayer mi tada reče: 'Sada idem naprijed u prvu liniju! Nato sam mu rekao: 'Ali, pater, molim vas za ime Božje, ostanite sada ipak ovdje! Pa čujete kakva je naprijed strahovita topovska paljba, zašto hoćete sada ići tamo, morate najprije u drugu liniju, koja je također pod paljbom, a zatim morate naprijed u prvu liniju — ali zar sve to mora biti baš bezuvjetno sada?' Imao je sa sobom psa ovčara, kojeg je uvijek vodio sa sobom na položaj. Ostao je kod mene otprilike dva sata da se malo odmori. Tada mi reče: 'Gospodine kolega Lex, sasvim je jasno, moram naprijed, rastresti drugove i moram ih tješiti. Osobito se moram pobrinuti za teške ranjenike i moram umirućima udijeliti posljednju utjehu! Tada mu rekoh: 'Pater, smijem li vam dati barem jednog čovjeka, ta strašno je, i ako sada pođete naprijed, može vas pogoditi kakva granata i ležat ćete teško ranjen, a nitko vam neće moći pomoći! On kategorički

odgovori: 'Ne, ne želim nikoga dovesti u opasnost, sam ću prevaliti svoj put.' I tada je otišao u noć... Tako je tada taj junački čovjek išao naprijed kroz šumu, koja se lomila i mrvila, otprilike dva i pol kilometra. Dobru polovicu kilometra dolje do druge linije, takozvane smeđe linije, a odatle je zatim morao naprijed i tu je ispunio svoju dužnost kao svećenik i divizijski duhovnik.«[11] Ritter von Lex imao je već kod svog prvog susreta s o. Mayerom dojam da je taj čovjek »sasvim osobitog religioznog kova« i tvrdi da su ga svi smatrali svojim najboljim drugom. Osobiti je dojam uvijek na njega ostavljao »njegov suhonjav izraz lica, čitav njegov nastup, njegovo uvijek ozbiljno lice, koje je zračilo dobrotom, način na koji je držao bogoslužje, način na koji je prilazio ljudima. Daleko od svakog šovinizma uvijek je znao poticati vojnike na ljubav prema domovini.«

Teško ranjen na mostu u dolini Sulte

Nakon velikih napadaja i nakon teških gubitaka na Sommi — od jednog bataljona vratilo se nepovrijeđenih samo 80 ljudi — krajem kolovoza 1916. stigla je divizija na mirniji položaj kod Nogona, da bi tu ostala nekoliko tjedana. Vrijeme je iskorišteno za osobno osvježenje. O. Rupert Mayer je tim povodom tražio da se vojnicima dade vremena i za odmor. Zahvalno je koristio priliku da mnogo razgovara s četom i održava bogoslužje. Tih je dana njegovo djelovanje opet dobilo priznanje. U dopisnici vojne pošte od 28. rujna 1916. javlja roditeljima: »Uvečer 26. rujna doživio sam veliko iznenađenje. Nenajavljen pojavi se gospodin general von Pechmann i pruži mi Viteški križ I. reda Friedrichovog ordena s mačevima, dakle, drugim riječima znamenitog Plavog Fritza.« Tako su dosadašnja odlikovanja o. Mayera, a to su Željezni križ II. reda (ožujak 1915), Orden za vojne zasluge IV. reda s krunom i mačevima (lipanj 1915), Željezni križ I. reda (prosinac 1915) i austrijski Orden Franje Josipa, bila upotpunjena ovim odavanjem počasti od strane kralja Wilhelma II. Württemberškog.

Razvoj ratnih godina ponukao je vojskovođe centralnih sila da u jesen 1916. premjeste snage sa zapadne fronte na istočna bojišta. Tako su u listopadu i tri pukovnije 8. bavarske rezervne divizije otputovale u Rumunjsku. »Nakon velikih marševa po brdskim cestama i nekih vojnih vježbi«, piše o. Rupert Mayer, »raspoređeni smo u planinu Chick (Karpati)«.[12] Divizijski duhovnik morao se na novom mjestu svog djelovanja brinuti za golemo područje. Kao što prije toga nije štedio svoje snage u Vogezima i na Sommi, tako to nije ni u karpatskim šumama. Neprestano je bio na putu. Danju i noću posjećivao bi vojnike, a osobito bi se zadržavao kod ranjenika kojima je trebala njegova pomoć i ohrabrenje. Napori su upravo tada, kako je primijetila njegova okolina, istrošili njegovo zdravlje. Pa ipak, nije popušteno čak ni onda kad je idući jednom na položaje povrijedio oko, pa je morao kratko vrijeme provesti u bolnici u Kronstadtu. Upravo za božićne dane našao se opet u svojoj diviziji. U tim časovima, kad su vojnici posebno skloni prihvaćati svećenikovu riječ i kad su njihove misli više nego obično upućene domovini, bio je među njima, držao bogoslužja koliko je bilo moguće. Promatrači su kasnije izvješćivali da je tih dana bio posebno ozbiljan. Tri puka divizije imala su za sobom niz ogorčenih bitaka koje su u zimskim Karpatima zahtijevale od njih teške žrtve. I sada, krajem treće ratne godine, trebao je 19. puk jurišali na brijeg Calumba, jer je taj brijeg u daljnjim borbama u dolini Sutle bio od presudne važnosti. 29. prosinca 1916. vojni je svećenik kod obližnje pruske pukovnije, koja je imala jurišati zajedno s bavarskim jedinicama, dao da mu se objasni ratno stanje. Potištenog raspoloženja vratio se u štab 19. pukovnije, jer mu njegovi dojmovi nisu davali mnogo nade u uspjeh planiranog prodora.

[11] Hans Ritter von Lex, državni tajnik izvan službe, predsjednik njemačkog Crvenog križa.

[12] Curriculum vitae o. Ruperta Mayera, DI, str. 3.

Topovsku paljbu, koja je bila uvod u juriš na ruske položaje na brijegu Catumba, divizijski je svećenik doživio na poprištu pukovnije. Tokom prijepodneva 30. prosinca 1916. odlučio je otići 2. bataljonu 19. rezervnog pješadijskog puka. Htio se ondje posavjetovati s liječnicima, gdje bi bilo najbolje postaviti glavno previjalište. Osim toga, žurilo mu se podijeliti božićne darove vojnicima na fronti; te je darove kao obično u obilnoj mjeri izmolio za blagdan od roditelja i rođaka i ti su darovi uza sve poremećaje poštanskih veza stigli na vrijeme k njemu u rumunjsku zimu. Isusovački brat Karlo, koji je bio dodijeljen divizijskom župniku, pomogao mu je nositi paketiće. Naprijed je išao zapovjednik mitraljeske kompanije, natporučnik Keim koji je za svoju jedinicu htio ispitati odgovarajuće položaje. Na putu kroz dolinu Sulte, na pobočnoj dolini Trotutsua, u šumovitim Karpatima zapala je skupina u rusku unakrsnu paljbu. U 10 sati prije podne htio je o. Mayer nakon udara u trku prijeći drveni most što su ga izgradili vojnici tehničkih trupa. »Tada iznenada osjetih žestoki udarac u lijevu goljenicu, tako da sam bio odbačen na zemlju. Nakon nekoliko minuta našao me brat Karlo, razriješio mi dokoljenicu od raskidanog gnjata, stavio mi privremeni povoj, makar je most bio pod ruskom paljbom«, tako sâm o. Mayer opisuje one kobne trenutke.

Nakon što je brat Karlo povezao ranu psećom uzicom, artiljerci iz obližnjeg topovskog položaja prenijeli su teškog ranjenika u neku šumsku kolibu. Prvu liječničku pomoć pružio je bataljonski liječnik dr. Hans Carossa. »Gospodin divizijski svećenik leži s teško ranjenom nogom u dolini Sulte«, tako mu je njegov zapanjen momak javio da je o. Mayer ranjen. »On doduše još živi, ali izgleda već kao mrtvac«, dodao je glasnik žalosno. U svojoj knjizi sjećanja »Führung und Geleit« piše bavarski pjesnik-liječnik: »Čudnovato, prvo što mi je kod te vijesti palo na pamet, bila je smrvljena noga svetog Ignacija Loyolskog. Požurio sam sa svojim asistentom liječnikom dr. Rougeom, zemljakom iz Bavarske šume, uz podnožje planine Vadas... Na ulazu u praznu dolinu došao nam je u susret čovjek s

čeličnim šljemom. Pokazao je na jednu od sivih pastirskih koliba kakvih posvuda ima u onim šumovitim planinama. Onamo su prenijeli ranjenike... Četiri bolesnička nosača sanitetskog odreda stigla su do kolibe s nosilima, gotovo u isto vrijeme kad i mi sa suprotne strane. Lijep škotski ovčar s crvenim križem na ogrlici oko vrata, koji je neko vrijeme običavao pratiti patra na njegovim obilaženjima položaja, zbunjeno je skakao tamo-amo pred zatvorenim vratima, uvijek iznova prestrašen od pucnjave.

Unutra nije bilo drvenoga poda. Svećenik je ležao u mlaki krvi na goloj zemlji, sa šinjelom rasprostrtim nad sobom, lica i ruku blijedih kao krpa, ali neobično pomlađen poput dječaka. Smiješak, kojim nas je pozdravio, svakako nije dolazio iz ništavila i dao nam je odmah hrabrost da mu pomognemo. Doktor Rouge stavio mu je nakon zaustavljenog krvarenja na majstorski način zavoj oko neizlječivo smrskane goljenice.«[13]

Pod praskanjem granata koje su vrlo nisko zujale nad kolibom, uz potres i podrhtavanje tla od snažnih udara u blizini, bataljonski liječnik dr. Carossa i njegov asistent, liječnik dr. Rouge, pobrinuli su se za ranjenog patra »koliko je to bilo moguće na tom bijednom previjalištu.« Kad se oko kolibe sve smirilo, počeo je o. Rupert Mayer tiho govoriti.

»Što je iznosio, nije bila ni želja ni pritužba. Ispričavao se samo zbog svog neprestanog uzdisanja i stenjanja, što mi uostalom uopće nismo čuli. Gotovo nečujni glas nije odavao nikakvu bol, nikakav strah; naprotiv, činilo se da u njemu treperi neki potajni poklik radosti, pa bi se čovjek jednostavno zastidio svog sažaljenja. Pater, koji je ovdje ležao u svojoj krvi, zadržao je još i u tom očajnom stanju izraz neobične nadmoći nad samim sobom. U njegovu biću, a to se osjećalo, bilo je nešto kao unaprijed planirano, pa je i ova nesreća, dakako, odavno uračunata kao mogućnost, ali svakako ne na strani gubitaka. Nikada mi nije bila jasnija razlika između čovjeka koji se još drži

[13] Hans Carossa, »Führung und Geleit« — Eine Lebensgeschichte, razradio Helmut Witetschek, str. 252/253.

života divljim nagonom, i pregaoca koji je svoje nagone preobrazio u duhovno.«[14]

Zahvaljujući pogoršanju vremena i snijegu koji je počeo padati, sve više je popuštala poduzetnost ruskih topova. Zato je bilo moguće da četvorica ljudi iz sanitetskog odjela prenesu na nosilima teško ranjenog patra Mayera kroz otvorenu dolinu u Sostelek. U glavnom previjalištu morala mu se lijeva noga amputirati do koljena. Zamolio je bolničkog svećenika kapucina patra Casimira Brauna da mu podijeli sakrament umirućih. Navečer su liječnici dr. Hans Carossa i dr. Rouge saznali da je operirani dobro podnio amputaciju, »da su mu postepeno ubrizgali u krvotok četiri litre rastopine kuhinjske soli i da se počinje oporavljati.«

Vijest da je omiljeni divizijski svećenik teško ranjen brzo se proširila. Izazvala je zapanjenost u čitavoj diviziji. Još 30. prosinca 1916. napisao je pomoćnik o. Mayera, Johannes Riedl, prvo pismo njegovoj rodbini. Dne 2. siječnja 1917. teško ranjeni brat diktirao je Georgu Karlu DI prvo pismo za patra provincijala Ludwiga Köstersa u domovinu. Priopćio mu je da prije svega ne postoji životna opasnost i da je razvoj do sada sasvim normalan. Gotovo je sasvim bez groznice. Zbog velikog gubitka krvi ipak se osjeća slabo i jadno. Briga osoblja koje ga njeguje i liječnika ne može biti veća. Što se može poduzeti u ovdašnjim okolnostima da bi se održao život, poduzima se u obilnoj mjeri. Sudjelovanje oficira i vojnika je sveopće. Zapovjednik divizije osobno ga je posjetio, makar je bio prilično daleko na fronti.

U dopisnici vojne pošte od 3. siječnja 1917. o. Rupert Mayer izvještava svoje roditelje o daljnim pojedinostima svoga stanja. »Danas mi je zavoj promijenjen«, piše u njoj, »i liječnici su posve zadovoljni s izgledom rane. Opće stanje je i danas dobro i sasvim bez groznice. Apetit se popravlja.« U isto vrijeme moli svoje ukućane u Stuttgartu da mu više ne šalju pošiljke, jer još točno ne zna, gdje će biti smješten. Sâm divizijski liječnik bio je kod njega i osigurao mu auto za transport u slijedeću vojnu bolnicu. Odatle će se zatim daljnji transport izvršiti bolničkim vlakom.

Opširne vijesti javlja i pismo »CV-Conphilistera« natporučnika Georga Keima od 7. siječnja. Nakon uvodnog opisa događaja od 30. prosinca 1916. ističe ono što o. Rupert Mayer ovdje svima znači. Od polaska pukovnije u siječnju 1915. pratio ju je bez prekida, dijeleći bezbrojna materijalna dobročinstva njenim vojnicima, a osobito se neumorno brinući za duhovnu potporu koju su tražili ne samo obični vojnici nego i neki oficiri. Svatko, počevši od Njegove Ekscelencije zapovjednika divizije, pa do posljednjeg vojnika, priznao je njegovu djelatnost kojoj su se divili, a njegova otmjena osoba bila je poštovana i voljena.« Pismo također ističe da ga isto tako cijene i oni koji su druge vjere. Spominje se sa zahvalnošću i priznanjem da je uz izvrsno ispunjavanje svojih svećeničkih zadataka uvijek bio na opasnim položajima gdje se brinuo za ranjenike i njihovo spasavanje.

Poštovanje i priznanje odjekuju i iz pisma što ga je general-leutnant von Stein, zapovjednik 8. bavarske rezervne divizije, uputio iz svog rumunjskog logora münchenskom nadbiskupskom ordinarijatu. Nakon što je priopćio kako je divizijski vojni svećenik teško ranjen i kako je potrebnu operaciju izveo jedan od najboljih kirurga divizije, poznati general piše na Novu godinu 1917: »Time što je gospodin pater Rupert Mayer ranjen, gubi divizija dušobrižnika u pravom smislu riječi. Neumorno aktivan, uvijek na onom mjestu gdje je čovjek u nevolji, nalazeći uvijek pravu riječ utjehe, opomene, ohrabrenja, u te dvije godine što ih je proveo u diviziji učinio je vojsci izvanredne usluge. Od oficira i vojnika bio je jednako cijenjen i voljen, pa svi žalimo što mora otići od nas. Svi se nadamo da će mu sudbina biti sklona, te da će se ubrzo oporaviti . . .«[15]

Ništa manje pohvalno nije se izrazio jedan od pukovnijskih zapovjednika 19. bavarskog rezervnog pješadijskog puka, pukovnik Jaud u izdanoj dnevnoj zapovijedi o nesebičnoj aktivnosti teško ranjenog divi-

[14] Hans Carossa, »Führung und Geleit«, str. 123.

[15] »Kölnische Volkszeitung«, 17. I. 1917, »Ein mutiger Jesuit«.

zijskog duhovnika patra Mayera. Nakon što je zapovjednik ispunio patrovu molbu i prenio svim činovima i vojnicima pukovnije njegove srdačne oproštajne pozdrave, izražava svoju najdublju zahvalnost za sve »što je ovaj čovjek učinio za pripadnike pukovnije od 1. siječnja 1915. vršeći bez premca svoju dužnost i pokazujući hrabrost, žrtvujući se neumorno iz ljubavi prema bližnjemu... U povijesti pukovnije ostat će gospodin divizijski svećenik o. Rupert Mayer uvijek slavno ime i svaki oficir i vojnik, koji ima čestito srce, neće nikada zaboraviti tog dobročinitelja koji se i u danima patnje pokazao junakom kakav je uvijek i bio. Nadajmo se svi, ako Bog dâ, radosnom susretu u domovini.«[16] Do prijevoza u domovinu trebala su još svakako proći tri mjeseca. Teška rana zahtijevala je dugu njegu i liječenje po bolnicama, pogotovo zato što je divizijskom svećeniku zdravlje bilo načeto od neprestanih napora koji su nadilazili njegove snage. Na blagdan Bogojavljenja 6. siječnja 1917. mogli su liječnici preuzeti odgovornost da pater Mayer bude premješten bolničkim vlakom u mađarsku bolnicu Mihalezfalva. Ozdravljenje je polako napredovalo. Iznenadna pogoršanja nisu izostajala. Osobito je oko 20. siječnja 1917. pater zadavao brige svojim liječnicima. A onda se ipak osjetio sveopći napredak. Rupert Mayer je 25. siječnja telefonski obavijestio svoje roditelje o svom stanju, jer je sumnjao da će dosadašnja pisma tako brzo stići iz Rumunjske u njegov württemberški zavičaj. Tjedan dana kasnije mogao je sâm napisati svoje prvo pismo nakon ranjavanja. U njemu javlja roditeljima kako željno očekuje od njih i od braće prvu poštu koja bi mu morala stići na adresu: »Divizijski župnik Rupert Mayer, Kirurška četa Društva mađarskog Crvenog križa, poštanska stanica 265.« Pacijent ne taji da mu je teško ovo vrijeme bez ikakve duhovne pobude i bez čitanja. Pa ipak, ono nije bilo beskorisno. Glavna su mu briga njegovi kod kuće.

»Nadam se da ne uzimate stvar tako ozbiljno. Pa dobro je i prošlo, kad se sve skupa uzme... Nakon

[16] Dnevna zapovijed 19. bavarskog pješadijskog puka od 20. siječnja 1917.

ranjavanja nisam se više uopće nadao da ću ostati živ, a drugi su se sasvim malo tome nadali. Bojali su se da neću preživjeti operaciju, ali sada je već sasvim dobro. Bolovi su općenito neznatni i apetit je bolji. Snage se pomalo vraćaju. Ni najmanje me ne mori briga što će kasnije moja sposobnost kretanja biti prilično ograničena. Ima tako mnogo službi i službica, da će se i za mene nešto naći, a osim toga ja sam još u godinama kad mogu i ponešto trenirati. Iskustvo je pokazalo da se time može mnogo postići. Nisam nimalo zabrinut, hoće li rana zacijeliti. Svi, koji se ovdje nešto u to razumiju, kažu da nema uopće nikakve sumnje prema onome kako stvari kod mene izgledaju. Glavni liječnik je, kako kažu, proslavljen čovjek. Pa dobro! Deus providebit. Tu drugačije ni ne može biti za nas. Za mnoge milijune, koji su u ovom ratu sve izgubili, dragi Bog je jedina nada i nitko od onih koji se njega drže neće se razočarati. In te Domine speravi, non confundar in aeternum. Zato je to za nas sasvim podnošljivo. Dâ, ja sam se osobno sa svime tako potpuno zbližio i pomirio da sam posve sretan što se sve upravo tako dogodilo. — Da nisam iskusio bolove od ove rane i tako dalje, ne bi rat bio ono što od njega moram očekivati, sredstvo da dođem bliže dragom Bogu...«[17] U svom pismu, koje odiše svjesnim pouzdanjem, bolesnik hvali izvrsnu njegu i brižnu skrb u mađarskoj bolnici: »Što god je u ljudskim mogućnostima, čini se da bi nam olakšalo stanje, a liječnici pokazuju najveću blagonaklonost.«

Unatoč svakom trudu ozdravljenje nije napredovalo bez pogoršanja stanja. Dvadeset i trećeg siječnja 1917. — bilo je to na njegov 41. rođendan — glavni je liječnik izjavio da se u potkoljenici nalazi gnoj, te da je već inficirano koljeno i dio iznad njega. Zato je bilo nužno drugom operacijom odstraniti i taj dio. Nova amputacija vrlo je uznemirila o. Ruperta Mayera, a liječnicima kao i starijem bratu Egonu Mayeru, koji je došao u kratki posjet u bolnicu Mihalezfalva, zadala je nemale brige za život ranjenika. Tada je ipak pošlo na bolje. Dvadeset i trećeg veljače mogao je dopisni-

[17] Pismo roditeljima od 27. I. 1917.

com vojne pošte javiti roditeljima: »Jučer sam, eto, prvi put pokušao hodati! Hodao sam, oslanjajući se na štaku, a s lijeve strane na poslužitelja, kroz bolesničku sobu — ondje sam legao na slobodni krevet — a navečer natrag. Bio sam prilično umoran, ali išlo je — uz neznatne boli. Danas sam s kratkim prekidima dva puta hodao tim putem. Bogu hvala, veliki napredak! Danas je i službeno javljeno da sam od nedjelje sposoban za transport...«

Usputno zadržavanje u njemačkoj ratnoj bolnici u Klausenbergu bilo je posljednja postaja prije transporta u domovinu. Preko Hohenmölsena (Saska) došao je o. Rupert Mayer krajem ožujka 1917. u bolnicu »Herzog Carl-Theodor« u München, gdje je njegovo ozdravljenje dobro napredovalo. Nakon boravka u bolnici čekala ga je Invalidska škola u mjestu Landsberg am Lech, u koju je bio upućen 24. srpnja 1917. Žilavom energijom koristio je sve mogućnosti koje su mu se ovdje pružale da nauči živjeti s nožnom protezom i da se na nju privikne. No, da mu to nije bilo lako, svjedoči pismo glavnom liječniku dr. Krimeru od 18. kolovoza 1917: »Budući da još imam samo mali batrljak (na lijevoj nozi) i već mi je preko četrdeset godina, a moje je zdravstveno stanje jako oslabilo uslijed onoga što sam morao od 30. prosinca 1916. izdržati, za mene je učenje hodanja nadasve teška i mučna stvar.« No, uspjeh njegovih napora nije izostao. Tako je o. Rupert Mayer u studenom 1917. mogao javiti svojim redovničkim poglavarima u Münchenu: »Posljednjih četrnaest dana vrlo sam napredovao. Sad mogu sa štapom u sedam-osam minuta prevaliti 500 metara. Pri tome se svakako još moram jako naprezati.« Dvadeset i sedmog listopada 1917. pater je svojim ustrajnim vježbanjem polučio uspjeh koji ga je najviše usrećivao, a to je da se navikao na svoju protezu. Ozdravljenje je tako dobro napredovalo da je tih dana prvi put nakon svog teškog ranjavanja mogao slaviti svetu misnu žrtvu. Da se to dogodilo u kapeli sv. Ignacija, nekadašnjoj isusovačkoj baroknoj crkvi sv. Križa u Landsbergu, bilo je osobito značajno za sina sv. Ignacija Loyolskog. Sad je »povratnik« znao da može nastaviti svoju službu za Boga i bližnje. Sve više je bio svjestan i toga da su mu dušobrižnička iskustva, koja je kao vojni svećenik stekao u teškim godinama prvoga svjetskog rata, donijela nove spoznaje u njegovoj daljnjoj dušobrižničkoj službi za ljude.

Zanimljivu bilancu svog zalaganja kao vojnog svećenika iznio je o. Rupert Mayer u svom dopisu što ga je napisao za jedno izdanje münchenskog kanonika i kasnijeg regensburškog biskupa Michaela Buchbergera: »Dušobrižnički zadaci sadašnjosti i neposredne budućnosti«. Njegov članak nosi naslov: »Ličnost dušobrižnika na fronti«. »U velegradskom stanovništvu, nadahnutom socijalizmom«, tako ovdje piše, »vlada vrlo veliko nepovjerenje prema svećeniku. Na njega se gleda kao na čovjeka koji propovijeda, čita misu, kratko rečeno, kao na onoga koji vrši svoje zvanje — da bi zaradio novac. Na sve se drugo gleda manje-više kao na sredstvo da se postigne taj cilj. Zato se sve svodi na to da ljudima djelom dokažemo da smo čvrsto poput kamena uvjereni u ono što zastupamo, da kod obavljanja svojih dužnosti ne idemo ni za kakvim vremenitim dobitkom, nego puštamo da nas vode vječne, nadnaravne pobude. Zato moramo na fronti pokazati da krvavo ozbiljno vjerujemo u Božju providnost, vjerno sve do smrti izvršavajući svoje dužnosti, vježbajući se u kršćanskoj ljubavi prema bližnjemu s Pavlovim: 'Svima postati sve' do potpunog žrtvovanja sebe.«

U svom pogledu ukazuje pater Mayer na pojedina vanjska i unutarnja svojstva koja će vojnom svećeniku pomoći u ispunjavanju njegove svećeničke službe. Tu između ostaloga spominje srednju životnu dob, okretnost u saobraćanju s ljudima, ali i to da ne bude »salonski župnik«. Osim toga važnim mu se čini solidno znanje, umjerenost u jelu i pilu, a prije svega revnost koja nikada ne miruje: »On mora biti lovac na vrijeme, inače neće moći nikada i nigdje udovoljiti svojim mnogostranim dužnostima. Ako svoj poziv slijedi na ispravan način, ako želi, dakle, vršiti *dušobrižništvo* pojedinaca, što je srž vojnog dušobrižništva, onda će biti najzaposleniji čovjek na fronti. Kad je četa na položaju, ima golem posao dok ne upozna

svaki položaj, svaki zaštitni šanac, svaki rov, svaku osmatračnicu, svako sklonište, svaku stražnu izvidnicu, da bi sa svakim pojedinim čovjekom ostao u stalnoj vezi, a ako je četa na miru, onda tek svećenik nema ama baš nikakva mira, dok ne sazna gdje je svaki pojedini bataljon smješten, dok ne utvrdi vrijeme bogoslužja i ne održi ih, dok ne odredi primanje svetih sakramenata, dok ne izvidi logor svake kompanije, svakog vlaka, svake grupe, svakog revira, da bi ljude pozdravio itd. Neumornom revnošću, a ne nadmenošću, može se najbolje boriti i protiv predrasude da je svećenik vani suvišan. Neumorna revnost, iz dana u dan, iz mjeseca u mjesec, uz odricanje svega što miriše na udobnost, prisilit će konačno i vjerski hladnoga da ga poštuje.

Vojni dušobrižnik mora imati toplo srce, puno sućuti i spremno na svaku žrtvu. Samo tako može postati svima sve ili bolje rečeno svakome sve, koliko je to bijednom čovjeku moguće. Svaki vojnik mora znati da mu je svećenik najvjerniji prijatelj koji je uvijek spreman pomoći, koji ga neće nigdje i nikada ostaviti na cjedilu. Dušobrižnik ne bi smio nikada dolaziti praznih ruku kad svakodnevno obilazi položaj, logor ili revire, ako je to ikako moguće... Koliko samo može vojni svećenik učiniti u prvim redovima za sklanjanje, dakle, za spašavanje ranjenih i zatrpanih drugova! To mu vojnici neće nikada zaboraviti.

Naravno, to je moguće samo onda ako katolička načela predstavljaju čvrstu jezgru vojnog svećenika, ako se ozbiljno trudi voditi solidan unutarnji život. Samo se po sebi razumije da za vojnog svećenika to jest i ostaje smisao i svrha.«[18]

Ovaj prilog nije samo dokument vojnog dušobrižništva u prvom svjetskom ratu. To je i ključ za razumijevanje plodnog djelovanja divizijskog župnika o. Ruperta Mayera.

[18] O. Rupert Mayer, »Die Persönlichkeit des Seelsorgers im Felde«, u: Michael Buchberger, »Seelsorgsaufgaben der Gegenwart und der nächsten Zukunft«, Regensburg 1918, str. 85.

Četvrti dio

VODIČ I POMOĆNIK U NEMIRNOM POSLIJERATNOM VREMENU

Novi početak u izmijenjenom Münchenu

U studenom 1917. vratio se pater Rupert Mayer u München. Tromjesečni boravak u Invalidskoj školi u Landsbergu zdravstveno ga je tako osposobio da je opet mogao nastaviti svoj dušobrižnički rad u glavnom gradu Bavarske. Prošle su preko tri godine od odlaska isusovca ljeti 1914. i njegova povratka. U državi i Crkvi u tom sudbonosnom vremenu, bogatom događajima, bezbrojni novi ljudi započeli su svoje djelovanje. Ludwig III. upravljao je već godinu dana kraljevinom Bavarskom. Četrdeset i osam godišnji speyerski natpastir Michael Faulhaber postao je krajem svibnja 1917, kao nasljednik kardinala Franza Bettingera, nadbiskupom Münchena i Freisinga. Nuncij Eugenio Pacelli je nakon smrti nadbiskupa Averse u to isto vrijeme preuzeo upravu važne münchenske nuncijature, a s time i jednu od najvažnijih službi u mirovnom radu Svete Stolice. Dugo trajanje i neprestana promjena ratnog stanja sve više je u širokim krugovima stanovništva jačala zabrinutost za budućnost i izazivala unutarnji nemir. München je postao za političke promatrače jasno raspoznatljivim središtem zaraćenih suprotnih svjetonazorskih i političkih smjerova.

Povratniku patru Mayeru nije taj razvoj bio stran. Već od mladih dana sa živim je zanimanjem pratio događaje u Crkvi i svijetu. U mjesecima ozdravljivanja imao je priliku upoznati se s novom, teškom si-

tuacijom u javnom životu. Dan za danom marljivo je čitao novine. Iz razgovora s mnogim ljudima svih zanimanja još bi ponešto saznao o onome što se zbiva u državi i Crkvi. Već u svibnju 1917. pisao je majci iz rezervne vojne bolnice »Herzog Carl Theodor« u München-Nymphenburgu: »Danas ću poći na jedan radnički sastanak.«[1] Ovdje kao i u mjestu Landsberg am Lech koristio je rekonvalescent svaku mogućnost koja mu se pružala da opet uspostavi neposredan doticaj s ljudima najrazličitijih slojeva i smjerova. Govorio je na sastancima vojnicima, odazivao se pozivima radničkih udruženja i župa, dapače, čim se navikao na novu protezu i opet se mogao slobodnije kretati, odvažio se na prva putovanja u druge bavarske gradove. Među njegovim slušateljstvom u ono vrijeme nalazila se i Berta Hofmann, njegova kasnija liječnica. U svojim uspomenama opisala je prvi susret s patrom Ruperom Mayerom: »Ljeti ili u jesen 1917. poslalo je neko gospodarsko udruženje u Obergünzburgu poziv za predavanje u »Jelenjoj dvorani«. Govornik je navodno isusovački pater Rupert Mayer koji boravi u mjestu Landsberg am Lech u bolnici kao vojni svećenik, ratni invalid. Vrlo me zanimao taj pater Mayer, ta on je bio prvi isusovac kojeg sam ikad vidjela. Došao je jedne nedjelje u dva sata popodne, održao prvo propovijed u crkvi, a zatim predavanje. Dojam što ga je pater Mayer na mene učinio bio je vrlo dubok. Imala sam osjećaj da gledam i slušam sasvim neobična čovjeka. Uostalom, učinio je na sve koji su ga tada slušali vrlo dubok dojam. I nakon godinu dana još se u mjestu govorilo o tom propovjedniku.«[2]

Svojim nastupima na javnim sastancima pater, ratni invalid, dao je i važan prilog raspravi, koja se tada opet žestoko rasplamsala oko toga hoće li se konačno dopustiti isusovački red koji je bio zabranjen u »Kulturkampfu«. 19. travnja 1917. Bundesrat je velikom većinom glasova dao svoj pristanak na prijedlog da se sasvim ukine zakon o isusovcima. Ali još se vodila borba, hoće li se dokinuti i neke pokrajinske zabrane za isusovačke kuće. List »Münchner Neueste Nachrichten« od 24. travnja 1917. je mišljenja da je »osnivanje isusovačkih kuća neprihvatljivo«. Stare parole da će »isusovci ugroziti vjerski mir« uskrsnule su i u tadašnjoj raspravi. Među onima koji su se u javnosti zalagali da se isusovački red dopusti u Bavarskoj bio je i passauski prepošt stolnog kaptola i poslanik-prelat von Pichler. Petog svibnja 1917. u uvodnom članku u »Allgemeine Rundschau«, što ga je vodio Armin Kausen, odgovorio je na pitanje, smiju li se i trebaju li se isusovci vratiti u Bavarsku, uvjerljivim »da«.[3] U nekim raspravama i kod nekih zagovornika isusovačkog povratka iskrsava primjer patra Ruperta Mayera. U članku »Isusovačke kuće u Bavarskoj — suvremeno pitanje« od 11. studenoga 1917. kaže se u »Münchner Katholische Kirchenzeitung« između ostaloga i ovo: »Već smo doduše vidjeli djelovanje pojedinih isusovaca i ispunilo nas je ponosnom radošću dok smo gledali i slušali kako su se oni u ratu istakli i kako se tisak svih boja divi osobito jednome od njih zbog njegove neustrašivosti i nesebične revnosti. No, oni nemaju svojih kuća — to njima nedostaje. I dok god ne budu smjeli imati svojih kuća, oni su tako reći prognanici, izopćenici, beskućnici . . .«[4]

Dugo trajanje rata sve više je pojačavalo iz mjeseca u mjesec zabrinutost za domovinu kao i unutarnja razilaženja. Osim glavnoga grada Berlina bila je to prije svega bavarska metropola München u kojoj je počelo sve glasnije ključati. Što je američki diplomat Robert Murphy ustanovio o Münchenu iz početka dvadesetih godina u svojoj knjizi uspomena »Diplomat unter Kriegern«, vrijedi već i za posljednje vrijeme prvoga svjetskog rata: »Nigdje se inače u Evropi nisu prošlost, sadašnjost i budućnost onog nemirnog dijela zemlje otkrivale s većom dramatičnošću (negoli u Münchenu).«[5] Sudbinski dani studenoga 1918. doveli su ov-

[1] Pismo roditeljima od 9. V. 1917.
[2] Liječnica specijalist dr. med. Berta Hofmann: »Meine Erinnerungen an Pater Rupert Mayer«, str. 1.
[3] »Allgemeine Rundschau«, München, br. 18, XIV. godište, 5. V. 1917, str 301/302.
[4] »Münchner Kathol. Kirchenzeitung«, 11. XI. 1917, br. 46.
[5] Robert Murphy, »Diplomat unter Kriegern«, 1964, str. 24.

dje još dva dana prije Berlina do promjene državnog oblika: 8. studenoga 1918. pobježe Wittelsbaški kralj Ludwig III. iz svog prijestolničkog grada. Izbila je revolucija. Novo radničko i vojničko vijeće odredilo je socijalističkog novinara i pisca Kurta Eisnera za novog bavarskog ministra-predsjednika. U Compiègneskoj šumi, nekadašnjem lovištu francuskih kraljeva, 11. studenoga 1918. završen je prvi svjetski rat primirjem sa saveznicima. Sedam mjeseci kasnije, 28. lipnja 1919. slijedio je kruti Versajski ugovor.

Stanovništvo Münchena mjesecima je doživljavalo neprestane prevrate i ogorčene borbe. Kurt Eisner izgubio je prve izbore zemaljskog sabora nakon svršetka rata i bio je 21. veljače 1919. na svom putu na otvorenje novog parlamenta ubijen od nekog političkog protivnika. Brzo su se jedan za drugim mijenjali vlastodršci. Neprestano su iskrsavala nova imena i opet nestajala iz vidokruga javnosti. Socijaldemokrat Johann Hoffmann, izabran u ožujku 1919. za bavarskog ministra-predsjednika, preselio se sa svojim ministrima u Bamberg. Sedmog travnja bivše je kraljevstvo postalo »Bavarska sovjetska republika«. Nekoliko dana kasnije lijevi radikali proglasili su »Komunističku republiku«. I sama münchenska apostolska nuncijatura u Brienerstrasse postala je 29. travnja 1919. cilj revolucionara. Nunciju Eugeniju Pacelliju zaprijetili su revolverom. U tim neredima zaposjele su državne trupe u sporazumu s Hoffmannovom vladom, koja je još stolovala u Bambergu, glavni grad pokrajine. Nije još bio uveden nikakav red. S obje su strane taoce, koji nisu bili učesnici, uhapsili i strijeljali. Svoje su žrtve »crveni« tražili u građanskom staležu, a »bijeli« među nevinim članovima »Katoličkog kalfinskog društva sv. Josipa« u Münchenu.

Rupert Mayer ulagao je sav svoj ugled i sve svoje snage u ovim nemirnim tjednima i mjesecima da bi pozvao ljude na mir i da bi im dao snagu iz vjere za njihove svakidašnje zadatke. Gdje god se nudila bilo kakva prilika da propovijeda ili govori, on bi je iskoristio. Tako je u ožjuku 1919. s tisuću katoličkih kalfa pošao iz središnjeg kalfinskog doma do Bürgersaala,

na proslavu ratnih povratnika, u nazočnosti nadbiskupa Michaela von Faulhabera. Nagovor bivšeg divizijskog svećenika bio je po sudu štampe vrhunac manifestacije. Bez sustezanja hvalio je o. Mayer velike usluge što su ih članovi kalfinskog društva uvijek pružali vani kod vojnih bogoslužja.

Koliko je mogao, o. Mayer je sudjelovao i na masovnim skupovima lijevo usmjerenih grupacija. Budući da je znao koliko povratnika dolazi na takve sastanke i tu traži nova usmjerenja, htio je upravo tu biti nazočan. Brojni suvremeni izvještaji zabilježili su kako su se, na primjer, Spartakisti veoma trudili da pridobe bivše vojnike za svoje radikalne političke ciljeve. Svojim bi protivnicima jedva dopuštali da dođu do riječi ili bi ih smjesta isfućkali. Da se o. Mayer unatoč takvim opasnostima uvijek iznova usudio javljati kao govornik u diskusiji na takvim manifestacijama, donijelo mu je sve više poštovanja, pa čak i kod fanatičnih crkvenih neprijatelja. Često su patra štitili prijašnji drugovi koji su sada politički stajali na drugoj strani. Unatoč tome što se mijenjao oblik države, nisu zaboravili kako se Rupert Mayer zauzimao za njih u ratnim godinama. Jedan od mnogih koji je doživio o. Mayera kao govornika u diskusiji u ono nemirno vrijeme u dvoranama za sastanke bio je i münchenski odvjetnik, kasniji državni ministar dr. Josef Müller. U jednoj crkvenoj emisiji bavarskog radija na 20-godišnjicu smrti o. Mayera ukazao je poznati bavarski političar i borac otpora na činjenicu da je ovaj isusovac osobito zahvatio mlađu generaciju nakon svršetka prvog svjetskog rata. Na mnogim skupovima i masovnim manifestacijama, na primjer, nezavisnih socijalista on je s religioznog stanovišta govorio o suvremenim problemima i hrabro zauzimao stav. Mala skupina bivših vojnika, kako navodi, bila je spremna braniti ga ako bi ga možda napali njegovi protivnici. Doduše, to nije bilo potrebno. Pater Rupert Mayer uvijek je ostavljao takav dojam na svoje protivnike da se oni nisu usudili na očigledan način biti protiv njega, pa ni najradikalniji među njegovim političkim i svjetonazorskim pro-

tivnicima. Bivši vojni svećenik, prema riječima ministra dr. Josefa Müllera, uvijek se trudio da zahvati osobito one ljude koji su se politički kolebali.[6]

Među problemima, o kojima se u onim nemirnim mjesecima nakon prvoga svjetskoga rata živo raspravljalo, nije bio na posljednjem mjestu ni problem »odvajanja Crkve od države«. Kad se na skupu socijalističkih žena u »Njemačkom kazalištu« opet jednom raspravljalo o tome, među sudionicima nije izostao ni o. Mayer. »Da se na tom skupu usudio nastupiti konačno i jedan katolički svećenik, isusovac pater Rupert Mayer, zaslužuje posebno priznanje« — tako stoji u izvještaju u »Bayerischer Kurier« od 4. siječnja 1919. »Doduše, o. Mayer je u više navrata nailazio na žestoko protivljenje, ali i odobravanje, kad bi izričito zastupao crkveno stanovište i kad bi ukazivao na maglovitost i nejasnoću referenta.« Tražio je s jasnoćom, koja ga je odlikovala, da socijaldemokrati pri tome »barem jasno i glasno kažu kako oni zamišljaju to odvajanje.« Po njegovu shvaćanju, to su dužni narodu.

Da se o. Rupert Mayer iz duboke odgovornosti uvijek tako usudio izlagati opasnosti na tim manifestacijama svjetonazorskih protivnika, bilo je i tada nadaleko cijenjeno. On se i sam često pitao, je li zaista potrebno u dvoranama i halama sudjelovati u diskusiji pred često fanatiziranim slušateljima i slušateljicama. Ali jer je znao iz svojih svakodnevnih doživljaja, koliki su u tim uzavrelim masama, osobito među povratnicima s fronte, upravo oni koji traže, smatrao je svojom dužnošću, unatoč svim opasnostima, zastupati stajalište Crkve. Dva desetljeća kasnije, kad je započeo njegov proces pred izvanrednim sudom u Münchenu 22. lipnja 1937, objasnio je još jedanput razloge svog zalaganja u poslijeratnim mjesecima:

»U vrijeme Sovjeta posvuda sam išao i sve sam unaprijed rekao kako će biti. Nitko mi tada nije vjerovao. Od ljudi sam mnogo naučio, rekao sam u sebi, u toj točki moram nešto iskoristiti za budućnost! Jesam li rado išao na sastanke? Upravo obratno! Ne možete vjerovati koliko sam puta išao tamo-amo pred lokalima i često se pitao pred vratima, hoću li ući. Sada su mirni i trijumfiraju. Kad ja dođem, pobjesne i viču: 'Popovska svinjo, rđo!' Tada sve pođe nizbrdo, sav je mir pomućen. — Ali, govorio bih u sebi, to je moja dužnost! Nikoga tu nema! Ja to *moram* učiniti! Jer znao sam da trećina od onih unutra nema stava. Da ove spasim, da im pokažem da se može nešto reći i protiv, ulazio bih, i to uvijek. Tako sam se danima i godinama mučio!«[7]

Svećeniku diskutantu nikada kod toga nije bilo stalo do političkih prepirki. Cilj mu je bio svojim riječima pokazati stav kršćanstva i Crkve i stvoriti jasnoću u zbrci mišljenja. Kao što je to činio u svom dušobrižništvu prije rata i u svojim dušobrižničkim naporima na bojnom polju, tako je i sada htio nedvosmisleno pokazati nove putove, graditi mostove između različitih stanovišta, navješćivati poruku vjere u nevolji i mraku poratnog vremena.

Jedna od najtežih zadaća zapala je patra Ruperta Mayera kad su ga zamolili da održi prigodno slovo na grobu 21 nevine žrtve iz kalfinskog društva sv. Josipa u Münchenu. Oni su bili bez razloga strijeljani za vrijeme revolucionarnih nereda 6. svibnja 1919. Govor je i izvan toga kruga naišao na tako snažno odobravanje roditelja, žena i djece žrtava, da su ga širili kao letak: »Mnogo sam toga doživio u dvije i pol godine svoga rada na fronti i morao sam gledati strahote. Ali ništa me nije tako potreslo u duši, tako dotuklo, kao vijest o strahoti koja se ovdje dogodila.« Tako je bivši divizijski svećenik počeo svoje prigodno slovo nad skupnim grobom. Uvjeravao je svu rodbinu da s njom tuguju »svi dobronamjerni katolici Münchena, tisuće i tisuće članova staleških organizacija, radnici i mladež, organizacije žena i muževa. Svi oni znaju što su s kalfama izgubili. A u prvom redu žale s vama naši dragi kalfe koji su povezani idealnim vezama prijateljstva

[6] Državni ministar izvan službe dr. Josef Müller, Prilog radio-emisiji bavarskog radija, emisija 1. studenoga 1965. »Uz 20. godišnjicu smrti o. Ruperta Mayera«, »Priznavalac vjere i pomoćnik u nevolji«, str. 4.

[7] O. Mayer na raspravi izvanrednog suda 22. srpnja 1937. Zapisnik rasprave zabilježila J. Huber, str. 7.

i zajedničkim ciljevima i kojima je jasno da je s pokojnicima položen u grob dio vlastitog srca.«[8]

Osvrćući se na glasine i lažne tvrdnje u tisku, govornik je nad grobom izričito ukazao na nevinost 21 strijeljanog: »Želimo u najširoj javnosti tvrditi da dragi pokojnici nisu krivi ni za najmanji prekršaj zakona. Tko drugačije govori i piše, taj ne govori i ne piše u skladu s činjenicama. To je ono što tako potresa srce.« Ali isto je tako izričito pozvao o. Mayer na pogrebu da se obuzda mržnja protiv onih koji su počinili tako strašan zločin: »Jer mi smo kršćani-vjernici i želimo uistinu vjerno nasljedovati Isusa Krista. Radujemo se što smijemo visoko uzdizati zapovijed ljubavi. Zato odbacimo svaku pomisao na mržnju i osvetu. Dakako, zemaljska pravda mora doći na vidjelo, to ne tražimo mi, to traži opće dobro. Ali mi čitavu stvar prepuštamo Gospodinu Bogu i ne muče nas misli mržnje i neprijateljstva. Želimo oprostiti od srca i velikodušno, oprostiti onima koji su počinili tu strahotu. Za njih vrijedi riječ: 'Ne znaju što čine!' Tako postupamo u duhu i u suglasju s našim dragim kalfama.«

Misao govornika nad grobom nadilazila je radi budućnosti tugu oproštajnog trenutka. »Evo, još jedne misli koja bi strašni događaj mogla prikazati u ponešto vedrijem svjetlu! Ne bi li možda te žrtve mogle postati sredstvo pomirenja ovih inače nepomirljivih suprotnosti koje sada vidimo kako dolaze na vidjelo? Već se sada čuje: da, opet će jednom doći čas odmazde, čas osvete kad ćemo moći nametnuti ono što nam se sada pokušava oteti. Ne govore tako samo muškarci nego ima i žena koje samo čekaju trenutak kad će doći na vlast da bi mogle postići svoje jednostrane interese.« Glede takvih opasnosti govornik je svoj govor nad skupnim grobom münchenskog Sjevernog groblja završio pozivom: »Naše misli nisu misli osvete. Mi govorimo nezadovoljnim sunarodnjacima: gledajte, nad grobom naših prijatelja pružamo vam ruku izmirenja. Odbacimo misli mržnje! Zar se naš narod mora mrcvariti i satrti? Daleko bilo to od nas! Pružamo vam ruku, prihvatite je! Molimo vas i zaklinjemo, učinite to u ime ovih nevinih žrtava! Mi želimo zaboraviti, zaboravite i vi! Zajedno želimo raditi za naš narod i za našu domovinu.«

[8] O. Rupert Mayer, »Posmrtno slovo održano na grobu 21 nevine žrtve kalfinskog saveza sv. Josipa«, München 1919, str. 1—4.

Sudbonosna godina 1919. završila je za katolike Münchena s dva značajna događaja: s prvim biskupijskim katoličkim saborom (Katholikentag) münchenske i freisingške nadbiskupije 26. listopada i s pučkim misijama u svim münchenskim gradskim župama od 29. studenoga do 14. prosinca. Obje ove vjerske manifestacije bile su zamisao nadbiskupa Michaela von Faulhabera, da bi u onom prijelaznom vremenu nakon rata ponovno bila probuđena svijest o zadaćama kršćana u obitelji, Crkvi i državi. Pogotovo je u pripremanju velikih pučkih misija radio o. Rupert Mayer na vodećem mjestu. Pet puta je izišao »List za pripremanje na pučke misije u Münchenu.« Nosio je značajno programatsko ime »Glasnik mira« i besplatno se dijelio po župama i kućanstvima. Dva su tjedna biskupijski svećenici i redovnici držali u svim župama bavarskog glavnog grada misijske propovijedi i pozivali na primanje sakramenata. Nakon bogoslužja za žene u prvom tjednu slijedile su idućih osam dana propovijedi za muškarce. Kao i kod svih svojih dušobrižničkih planova o. Rupert Mayer je i kod priprave za prve poratne pučke misije u Münchenu pozvao bezbrojne laike kao suradnike. Zahvaljujući zajedničkom zalaganju pothvat je unatoč mnogim zaprekama, što ih je uvjetovalo ono doba, veoma uspio. Tjedan dana nakon završnih svečanosti na 3. nedjelju Došašća mogao je »Münchner Katholische Kirchenzeitung« 21. prosinca 1919. javiti: »Tisuće muškaraca idu na ispovijed, na sv. pričest. München čuva svoje katoličko lice. U vrijeme kad oni koji niječu Boga pozivaju na masovno istupanje iz Crkve, vrlo je radostan znak da toliki muškarci opet nalaze put do crkve. Samo se tako sprema proces ozdravljenja koji može naš narod spasiti. Samo je religija u stanju da nam pomogne, ništa drugo na svijetu.« O. Mayer je uz pripremne radove i organizaciju doprinosio da pučke misije uspiju i time što je u župnoj sveučilišnoj crkvi sv. Ludwiga držao propovijedi u tjednu

za muškarce. Govorio je tada o posljednjem određenju čovjeka i o tome kako se čovjek odvraća od svog vječnog određenja, te o paklu kao mjestu bez Boga.

Sredinom siječnja 1920. nadbiskup Michael von Faulhaber odao je puno priznanje doprinosu patra Mayera za pripravu velikih pučkih misija. Natpastir je na dan sv. Stjepana 1919. otputovao u Rim u svoj prvi posjet ad limina, gdje je papi i predstavnicima najviše vatikanske uprave podnio izvještaj o svojoj nadbiskupiji München i Freising: »Prije osam dana«, tako je rekao nakon što se vratio s puta, »klečao sam na grobu prvaka apostola i ondje sam se zahvalio što se kod posljednjih misija u Münchenu pokazalo toliko apostolskog duha i što se razvio tako divni katolički laički apostolat.« Papa i kardinali mnogo su čuli o Bavarskoj, dapače toliko da su izgubili vjeru u Bavarsku. No izvještaji i članak u vatikanskim novinama »Osservatore Romano« o pučkim misijama u Münchenu povratili su im vjeru u Bavarsku. Nadbiskup von Faulhaber je doslovce rekao: »Naš dragi o. Mayer vrhovni apostol 3600 misijskih pomoćnika, pripovijedao nam je danas da su se u donjoj Bavarskoj oči krijesile kad je govorio o toj pripremi za misije. Ali i oči Svetoga Oca krijesile su se kad sam mu govorio o misijama i o apostolskom djelovanju za misije.«

U prvim poslijeratnim godinama riječ Ruperta Mayera, a ta je riječ bila putokaz i objašnjenje, značila je za široke krugove pučanstva snagu, nadu i oslonac. Patra nije umaralo ni kad bi osim propovjedaonice u crkvi potražio i govornički pult u dvoranama gdje su se održavala predavanja i manifestacije. Kad bi bilo najavljeno: »Pater Rupert Mayer govori!« organizatori su mogli biti sigurni da će narod ispuniti dvoranu. Odgovor na hitne religiozne, suvremene probleme očekivali su i posjetioci skupa što ga je sazvalo »Narodno udruženje za katoličku Njemačku« početkom listopada 1920. u Münchenu. U »Bayerischer Kurier« od 9/10. listopada 1920. naglašeno je »burno odobravanje« kojim su okupljeni izrazili dobrodošlicu »apostolu Münchena koji se nakon dulje bolesti opet pojavio u javnosti.«

List isto tako primjećuje da je govornik na »zanimljiv i popularan način« govorio o »obnovi narodne duše.« Kao uvijek, pater Mayer je svoje slušače vodio do srži stvari, do zadaće unutarnje reforme pojedinog čovjeka:

»Spas za naš narod ne dolazi iz inozemstva nego od nas samih. Ali taj spas ne dolazi ni od ustava, ni od zakona, ni od kaznenih mjera, dakle, ne dolazi od pomagala, nego mora doći iznutra. Obnova naroda mora biti obnova srca, preobražaj nutarnjeg čovjeka. Ta obnova mora se sastojati u temeljitom odvraćanju od bezbožnosti, od čistoga kulta ovozemnoga, i u srčanom povratku vjeri u Boga, duhu kršćanstva. Kako smo ovdje duboko potonuli! Kad u tom pogledu uspoređujem svoje doživljaje na bojnom polju s prilikama koje su se stvarale za vrijeme rata i revolucije, tada mi se čini kao da ono što sam doživio na bojnom polju nije bila stvarnost nego lijepi san. Vani na fronti divno je cvao osjećaj zajedništva. A danas? Narod je iznutra raskidan i razrovan kao nikada prije. Posvuda vidimo jednostavno isticanje staleških interesa bez obzira na opće dobro, gadno koristoljublje, bezobzirnu gramzljivost i težnju za stjecanjem, najprostije iskorištavanje sunarodnjaka lihvom i crnom burzom, mrzovolju, nesklonost pa čak i mržnju jednog staleža prema drugome. Dotle ide nedostatak solidarnosti da se čak i pripadnici istog socijalističkog smjera mrze nevjerojatnom mržnjom. Ovdje je potrebno upotrijebiti sva sredstva, inače našem narodu prijeti propast.«

Svom realističnom opisivanju stanja govornik je dodao ništa manje dojmljiv katalog zahtjeva. Na vrhu je bio njegov poziv da se u riječima i u pisanju izbjegava sve što miriši na huškanje i što bi oni koji drugačije misle mogli smatrati izazivanjem. Odlučno se okomio »na način kako neki predstavnici adventističke sekte pokušavaju širiti svoje ideje.« — »Tko u ovo uzbudljivo vrijeme huška i raspiruje svađu, neprijatelj je našeg naroda i snosi tešku odgovornost. Pojedini staleži i ljudi moraju pokušati da se nauče međusobno razumijevati: radnik građanina, a gradski čovjek seljaka i obratno.« Pater Mayer zaključio je svoj govor

pred katoličkim »Narodnim udruženjem« Münchena snažnim pozivom na zajedničko djelovanje, na život iz vjere i na ostvarivanje pravog karitasa: »Mi, narod, sjedinjeni smo međusobno u uspjehu i u neuspjehu. Svi smo djeca istoga Oca koji je na nebu. Svi smo mi po duši neposredno izišli iz Božje ruke i imamo isti vječni cilj. Krist nas je otkupio. Ako želimo ustrajati pred njim, moramo ozbiljno uzeti temeljni zakon što ga je on dao svom Kraljevstvu, zakon ljubavi!«

Prezes »Marijine kongregacije građana«
Sv. Michael postaje središte djelovanja patra Mayera

Krajem ožujka 1921. bilo je uskrsnim bogoslužjem u münchenskoj katedrali i svečanošću u dvorani Odeona proslavljeno imenovanje nadbiskupa Michaela von Faulhabera kardinalom. U velike zadatke što ih je münchenski kardinal vidio pred sobom spadalo je svladavanje duhovne i materijalne bijede poratnog vremena i obnavljanje dušobrižništva u gradu i na selu. Jedan od suboraca bio je 45-godišnji pater Rupert Mayer. Kardinal Faulhaber prenio je na nekadašnjeg dušobrižnika za doseljenike i kasnijeg vojnog svećenika 28. studenoga 1921. novo, ništa manje važno polje djelovanja. Imenovao ga je upraviteljem Marijine kongregacije građana u Münchenu. Generalni vikar Michael Buchberger dokumentirao je u dopisu imenovanja od 28. studenoga 1921, zašto je izbor natpastira i njegovih suradnika pao baš na patra Mayera: »U djelatnosti punoj blagoslova što ste je razvili kao apostol münchenskog muškog svijeta natpastirska služba vidi najbolje jamstvo za vođenje ove Kongregacije koja odgovara upravo našim vremenskim uvjetima.«[9]

Povezati na ispravan način ono što je dobro u tradiciji s novim zadacima dotičnog trenutka predstavlja, nadilazeći sve promjene epohe, bitnu zadaću dušobrižnika koji je svjestan svoje odgovornosti. Rupert Mayer ne bi bio pravi sin svetog Ignacija Loyolskog kad se u eri najveće materijalne i duhovne bijede ne bi u svom svećeničkom djelovanju ravnao prema tim načelima. Njegov poziv za upravitelja »Njemačke Marijine kongregacije gospode i građana naše Gospe od Navještenja« upravo nakon svršetka prvoga svjetskoga rata trebao mu je tada kao i slijedećih godina dati mnogostruku priliku da uskladi osnovna načela prijašnjih epoha i generacija s krutim zahtjevima suvremene svakidašnjice. Nije se plašio na razborit ali djelotvoran način promijeniti nešto što je zastarjelo. Umjesto toga valjalo je s razumijevanjem uvesti nove zadatke koji su nastali iz zahtjeva 20. stoljeća. Kako mu je upravo ta zadaća pošla za rukom, postao je i na tom području velegradskog dušobrižništva uzorom i pretečom za kasnije generacije svećenika i laika.

Jer Marijina kongregacija građana, kako je službeni, dug naslov udruženja u dopisu proglašenja skraćen, može se pohvaliti dugom, isto tako slavnom kao i nemirnom poviješću. Osnovana je 1610. Ustanovilo ju je 17 münchenskih muževa i time su stvorili jednu od najstarijih kongregacija na njemačkom tlu. Bili su to svećenici, glazbenici, činovnici Herzoga i gradske uprave, te učitelji koji su ovim vjerskim udruženjem marijanskog tipa htjeli svjesno ostvarivati vjeru u svakidašnjem životu. To novoosnovano udruženje odgovaralo je potrebi vremena. Uskoro je brojilo preko tisuću članova. Više su mu puta rat i sila priječili rad. No, kad bi nevolje prestale, uvijek bi nanovo procvalo zahvaljujući pionirskoj suradnji svećenika i laika. Tridesetogodišnji rat smanjio je broj članova na 380. Nekoliko desetljeća nakon Vestfalskog mira 1648. ciljevi i praktično djelovanje münchenske Kongregacije građana privuklo je toliko muževa i mladića da dvorana Kongregacije u isusovačkom Kolegiju nije ni izdaleka imala mjesta za 3000 članova. To je bio povod za odluku 1909. da se izgradi vlastito mjesto za molitvu i okupljanje usred grada: Bürgersaal. Münchenski dvorski graditelj Giovanni Antonio Viscardi učinio je uz sudjelovanje poznatih umjetnika svoga vremena onu divnu dvoranu koja je 1778. pretvorena u crkvu i od

[9] Dopis generalnog vikara München i Freisinga, dr. Michaela Buchbergera, od 23. XI. 1921. »Predmet: Marijina kongregacija građana«.

O. Mayer u razgovoru sa svojim muževima

tada je bez obzira na sve promjene crkvenog i političkog života sve do današnjeg dana bila zavičaj, a često i utočište članovima Kongregacije.

Od osnutka isusovačkog reda pa sve do njegova ukinuća 1773. od strane pape Klementa XIV. pripadnici Družbe Isusove vodili su tu münchensku Kongregaciju. Zatim su vanjski svećenici na dulje vrijeme preuzeli službu upravitelja i najzad preko petnaest godina msgr. Joseph Pichler. Za njegovo je vrijeme Kongregacija opet narasla na 2500 članova. Osim toga počela se dijeliti na pojedine župske grupe, ali time nije bilo okrnjeno nužno jedinstvo udruženja u čitavom, iz godine u godinu, sve većem gradskom području Münchena. Koncem studenoga 1921. imenovao je kardinal Michael Faulhaber zaslužnog upravitelja msgr. Pichlera gradskim župnikom sv. Kastula u Moosburgu. Nakon dulje odsutnosti opet je pripadnik isusovačkog reda preuzeo duhovno vodstvo Kongregacije — gotovo istodobno s povratkom isusovaca u obližnju crkvu sv. Michaela.

Nova zadaća bila je kao stvorena za o. Ruperta Myaera. Ona mu je dala mogućnost da u intenzivnom dušobrižništvu pojedinaca primijeni svoja mnogovrsna, bogata iskustva. No, ona mu je isto tako iz dana u dan na novi način pokazivala da osobno dušobrižništvo mora biti upotpunjeno planiranim prethodnim i naknadnim radom male, pouzdane čete pomoćnika i suradnika. Takvu plodnu zajedničku suradnju svećenika i laika novi je prezes Kongregacije već dvije godine prije prvoga svjetskoga rata uspješno prakticirao kao dušobrižnik doseljenika. Ponovno je to ostvarivao kad je nakon povratka kao ratni invalid preuzeo svoju djelatnost u bavarskom glavnom gradu. Sad mu je poziv za upravitelja münchenske Marijine kongregacije pružio dobrodošlu mogućnost da stalno sve jače izgrađuje svoju dušobrižničku metodu tijesne, povjerenjem prožete suradnje svećenika i laika.

Osim Bürgersaala, koji je postao kongregacijskom crkvom, mjesto djelovanja o. Ruperta Mayera u svim godinama nakon njegova imenovanja za upravitelja Kongregacije bila je prije svega crkva sv. Michae-

la. I ovu kuću Božju, koja spada u najveća ostvarenja crkvenog graditeljstva, predao je u studenome 1921. kardinal Michael von Faulhaber opet isusovcima. »Sljedeće će nedjelje«, tako su izvijestile novine: »Münchener Katholische Kirchenzeitung« 4. prosinca 1921, »oci Družbe Isusove opet preuzeti bogoslužja u crkvi svetog Michaela. To je svakako važan događaj za katolike Münchena, a i za same isusovce. Nakon što su patri od 1591. do 1773. dakle 182 godine djelovali u ovoj crkvi, što je donosilo blagoslov gradu, ukinuće Družbe Isusove donijelo je tragičnu promjenu. Crkva, koju je »zauvijek« redu predao Vilim Pobožni, bila je u listopadu 1773. od izbornog kneza Maxa Josefa III. proglašena dvorskom crkvom. Nakon dugog prekida od 152 godine nadbiskupski ordinarijat prenio je na isusovce održavanje službe Božje u njihovoj bivšoj crkvi. Neka patre posluži sreća da uistinu uspješno surađuju na religioznoj obnovi naše zemlje! Jer samo na religioznom temelju može se naš narod opet visoko uzdići!«

Kardinal Michael Faulhaber želio je da isusovci počnu svoju djelatnost u crkvi svetog Michaela s trodnevnicom u čast svetom Petru Kaniziju. Kardinal, koji je bio nazočan na završnoj svečanosti 4. prosinca 1921, htio je time počastiti onog isusovca zahvaljujući kojem je osnovan isusovački Kolegij u Münchenu i koji je od 1556. do 1569. bio prvi provincijal gornjonjemačke provincije reda. Petar Kanizije, kojeg je kardinal Faulhaber u jednoj kasnijoj propovijedi nazvao »apostolom Njemačke, Bavarske i Münchena«, imao je po želji nat-pastira stajati kao putokaz u novom poglavlju djelovanja isusovaca u münchenskoj crkvi svetog Michaela. Zar nije Petar Kanizije u jednom svom pismu dvije godine prije smrti molio da ga se u Münchenu sjećaju dokle god bude trajala crkva sv. Michaela u München«?

Kao jedan od isusovaca, koji su se ponovno nastanili u prostoru iza kora Michaelove crkve i koji su mogli provoditi život u svojoj redovničkoj zajednici, stigao je i o. Rupert Mayer u novu »rezidenciju«. U prvim danima siječnja 1922. preselio se iz svog dosadašnjeg sjedišta u Rottmannstrasse svojoj subraći u Maxburgstrasse, odnosno Ettstrasse. Najprije je dobio jednu sobu u prvome katu zgrade. Uskoro se ipak pokazalo da bi za njega, s obzirom da mu je amputirana noga, prikladniji bio prostor u prizemlju. Zato mu je njegov superior o. Hayler dodijelio onu sobu u prizemlju, u kojoj je stanovao od sada pa sve do kraja svoga života, izuzevši vrijeme zatvora, koncentracionog logora i progonstva. U ovoj jednostavnoj sobi, lišenoj svakog ukrasa, u koju je svjetlo prodiralo samo kroz jedan prozor, radio je i pripremao svoje propovijedi i nagovore. Ovdje je diktirao svoja pisma i vodio sa svog radnog stola mnoge telefonske razgovore u kojima je molio prijatelje i službena mjesta za pomoć potrebitima ili onima koji su tražili posao. Ovdje bi primao iz dana u dan, kroz duge sate, sve ljude koji bi mu iznosili svoje osobne molbe, koji bi tražili savjet i koji bi trebali materijalnu ili duhovnu pomoć. Otkad je pater Rupert Mayer početkom godine 1922. ovdje stanovao, ova soba br. 3 postala je utočište iz kojeg je izlazilo beskrajno mnogo utjehe, pomoći, nade i pouzdanja. Sv. Michael, crkva posvećena svetom arkanđelu, zaštitniku Bavarske i Reicha, sačinjavala je sada s Bürgersaalom središte cjelokupnog, pionirskog rada ovoga svećenika i apostola Karitasa. Zahvaljujući prostornoj blizini obadviju Božjih kuća mogao je pater Mayer bez gubljenja vremena stizati na svoje mnogostruke zadaće koje je imao kao propovjednik u sv. Michaelu i kao upravitelj Marijine kongregacije. Obje službe upotpunjavale su se na jedinstveni način. Od prve nedjelje Došašća 1922. govorio je o. Rupert Mayer redovito svojim slušateljima u ovoj Božjoj kući. Većinom bi preuzimao nagovor nedjeljne kasne mise u 11.30. Knjiga propovijedi sv. Michaela srećom je izdržala zračne napade i paleže drugoga svjetskoga rata. Svojim čitkim, kosim rukopisom unosio bi o. Mayer svaki put temu i misao-vodilju propovijedi. Ove pokazuju kako su te propovijedi bile suvremene, raznolike i krojene prema suvremenim potrebama Božjega naroda.

Prve nedjelje Došašća unio je o. Mayer: »U suprotnosti s adventistima i istraživačima Biblije mi ne

znamo ni dana ni sata svršetku svijeta. Zato moramo uvijek biti pripravni! I vršiti djela milosrđa!« Članovima Marijine kongregacije muževa tumačio je njihov upravitelj popodne na 2. nedjelju Došašća u sv. Michaelu »smjernice njemačkih biskupa glede suvremenih pitanja ćudoređa.« Kao pojedinačnu temu upisao je u knjigu propovijedi: »Što treba biti haljina? Zaštita za tijelo, zaštita za dušu.« Za Marijin blagdan Bezgrješnog Začeća, 8. prosinca izabrao je pater Rupert Mayer geslo: »Protivno udaljenosti od Boga u naše vrijeme, Marija nam govori o Božjoj blizini.« Nekoć osobito važnom problemu crkvenog tiska bila je posvećena 3. nedjelja Došašća, proglašena nedjeljom tiska. Propovjednik je zabilježio kao temu svoje propovijedi: »Problem tiska — religiozni problem: a) štete za religiju od nekatoličkog tiska, b) narodna knjižnica — njeno značenje.« Posljednje nedjelje Došašća 1922. propovjednik se bavio temom, o kojoj se onih mjeseci mnogo raspravljalo: »Opasnost i neprihvaćanje takozvanog pokreta prijatelja djece. Suradnja u školskim zajednicama da bi se unaprijedili ideali katoličkog odgoja.« Za svoju prvu božićnu propovijed u sv. Michaelu upisao je o. Rupert Mayer u knjigu propovijedi: »Božji je Sin postao čovjekom, u tome leži *njegovo poniženje:* bespomoćno Dijete, jadno Dijete, napušten čovjek, sluga sviju; (u tome leži) *naš uspjeh:* postajemo njegova braća i sestre, baštinici njegova blaženstva.«

U svim svojim propovijedima doticao se briga, nevolja i ugroženosti ljudi da bi im zatim iz snage vjere pokazao putove i lijekove. Proučavanje knjiga propovijedi münchenske crkve sv. Michaela i sažeti nagovještaji tema o. Mayera daju iz godine u godinu pregled neodloživih vjerskih problema i odgovor Crkve dvadesetih i tridesetih godina našega stoljeća. Ali djelovanje propovijedi također pokazuje kako su zahvalni slušatelji i slušateljice ispod propovjedaonice kad se ondje grade mostovi od krute svakidašnjice do Radosne vijesti Evanđelja.

I suvremene apologetske brige i posve praktična pitanja pobožnosti stajala su u središtu dugogodišnjeg

djelovanja Ruperta Mayera kao upravitelja Kongregacije. Još iz iskustava svog zalaganja u obje godine prije početka prvoga svjetskoga rata i predobro je znao kako su potrebne male grupe istomišljenika da bi se mogao postići visoki cilj. Čim je preuzeo vodstvo Marijine kongregacije muževa, počeo je zajedno s prefektima i nekim suradnicima pridobivati nove članove. U kućnim posjetima trudili su se stupiti u razgovor s prikladnim muževima, te ih pridobiti za pristup Kongregaciji. Bio je to mučan sitni posao koji je zahtijevao mnogo vremena i snage. S brojem članova rastao je iz godine u godinu broj pojedinih župskih grupa Kongregacije. Za svaku od njih bio je postavljen pročelnik i povjerenik. Redovito je jednom mjesečno održavan u pojedinim župskim grupama sastanak članova. Kad god bi mu bilo moguće, držao je pri tome upravitelj o. Mayer vjersko predavanje, na koje bi se nadovezala pobožnost. Tako je ostao u neposrednoj, osobnoj vezi s pojedinim župskim grupama, njihovim brigama i uspjesima. Poticao je da se Kongregacija uže poveže s pojedinim župama. Župski je kler u članovima Marijine kongregacije muževa trebao imati pomoćnike u različitim zadacima župe. Oni su mogli u posebnim prilikama stajati na raspolaganju i zauzimati se npr. u obavljanju zadataka Karitasa.

Osjećaj pripadnosti Kongregaciji u velikom gradu nije bio nimalo okrnjen zbog učlanjenosti u župske grupe. U tu je svrhu upravitelj jedanput mjesečno pozivao sve pročelnike na razgovore o zadacima koji slijede. Tu se otvoreno raspravljalo o uspjesima, ali i o onome što nije uspjelo. Izmjenjivala su se stečena iskustva i davani su novi poticaji. Ovi mjesečni razgovori s upraviteljem bili su isto tako važni i zbog informacija o protucrkvenim mjerama i o priredbama protivničkih grupa. Za jedinstvo Marijine kongregacije u Münchenu bio je također važan i mjesečni sastanak svih članova. Svaki put održavao bi se na prvu nedjelju u mjesecu u Bürgersaalu, a kasnije u sv. Michaelu. Tu bi o. Rupert Mayer govorio članovima o suvremenim religioznim pitanjima, a zatim bi pred izloženim

Presvetim održao zaključnu pobožnost. Za vrijeme ovih mjesečnih sastanaka Kongregacije skupila bi se znatna svota novaca. A ona bi se koristila za pomoć siromasima i za uzdržavanje crkve Bürgersaala.

Primjer što ga je pružao upravitelj zahvatio je i članove. Broj se župskih grupa tijekom dvadesetih godina popeo od kojih 25 na 60, a broj se članova u istom razdoblju povećao od 2500 na 7000 do 8000 muževa. Nije se moglo zaboraviti njihovo nastupanje u javnosti — prigodom godišnje velike tijelovske procesije ili prigodom večernje procesije na nedjelju Presvetoga Trojstva od Bürgersaala preko Marienplatza do katedrale Naše Gospe. Među tisućama muževa koji su molili i pjevali uvijek je koračao i o. Rupert Mayer. U velike ciljeve svog rada u Kongregaciji ubrajao je prezes i tijesnu duhovnu povezanost svojih članova s papinstvom. Zato je za njega bilo samo po sebi razumljivo da za vrijeme 23. jubilarne godine u povijesti Crkve hodočasti zajedno s muževima u Rim. Sa svojim natpastirom, kardinalom Michaelom Faulhaberom putovalo je u svibnju 1925. godine 200 članova münchenske Kongregacije i 400 ostalih muževa u Vječni grad. Pored hodočasničkih bogoslužja, koja je s njima držao münchenski kardinal u crkvi sv. Petra i u Koloseumu, vuhunac je za njih bio proglašenje svetima Terezije od Djeteta Isusa i Petra Kanizija. Nezaboravan je svima bio i srdačan prijem od strane pape Pija XI. Kad je kardinal Faulhaber papi predstavio upravitelja Kongregacije muževa, Pio XI. srdačno se zahvalio patru Rupertu Mayeru za sve što je učinio i pretrpio. A u kratkom nagovoru bavarskim hodočasnicima, kojih je bilo 600, papa Ratti je istakao značenje Marijinih kongregacija muževa i podsjetio ih »da se najbolja pobožnost prema Majci Božjoj sastoji upravo u nasljedovanju njenih kreposti, njene blagosti, njene pobožnosti, njene ljubavi prema Bogu i bližnjemu.« Uz ostale brojno zastupane upravitelje još jedanput je Pio XI. pohvalio o. Ruperta Mayera »koji je učinio tako mnoga i tako izvrsna djela i još ih čini za vašu Kongregaciju, kao što je i pomagao vojnicima u ratu i to pod kakvu

cijenu...« Susret s Pijom XI. i priznanje što ga je ovaj papa Katoličke Akcije i laičkog apostolata odao njegovu svećeničkom radu u nemirnom velegradu Münchenu pružilo je münchenskom isusovcu novu snagu za svladavanje zadataka koji dolaze.

Govornik katoličkog puka u teškim vremenima

Glas nekadašnjeg divizijskog svećenika o. Ruperta Mayera mogao se u onim godinama teškog privrednog stanja čuti ne samo u crkvenim prostorima i dvoranama katoličkog udruženja. Ugled propovjednika sv. Michaela bio je tako velik da su ga tražili kao govornika na mnogim svjetovnim i domovinskim proslavama u bavarskom glavnom gradu i u mnogim drugim gradovima. Upravo je u takvim prigodama bila povijesna zadaća podizati mostove između grupa, koje su se međusobno tako oštro napadale, i pokazivati usred često potpune smetenosti duhova one vrednote i misli koje su, nadilazeći svaku promjenu vremenitih moda, zadržale svoju vrijednost.

Kao što je već 1920. tako je i u listopadu 1922. održao na Königsplatzu spomen-slovo za 13000 stanovnika Münchena koji su pali u svjetskom ratu. Uvjerljivo je opominjao desetke tisuća slušatelja da u srcu ožive duh nesebične ljubavi prema domovini i sunarodnjacima što su ga pronijeli pokojnici. Uoči predstojeće strašne zime tražio je »velika djela ljubavi« da bi tisuće naših sunarodnjaka bile pošteđene od propasti u studeni i gladi. »Neka svatko živi tako jednostavno kako god može«, doviknuo je pater Mayer desecima tisuća na Königsplatzu. »Neka svatko dokine od svojih osobnih potreba što god može dokinuti. S obzirom na »rasipnički i raskalašeni život« na ovogodišnjem »Oktoberfestu« kao i na »balove i sjajne svečanosti« u idućoj zimi, govornik je zamolio da svatko prinese žrtve:

»Neka nitko ne čeka kako će drugi postupiti. To nije bio duh vani, u rovovima! Kad bi se kod nas pro-

vela velika akcija kršćanske ljubavi, ona bi se proširila na cijelu zemlju. Mi građani moramo pokazivati dobar primjer seljacima. Iz grada je prenesen otrov zaraze na selo, iz grada, dakle, mora izići i lijek kao i ozdravljenje naroda. A naš narod ne može izliječiti revolver, ni gruba sila, ni gumeni šmrkovi, ni ubojice, naš narod može izliječiti samo kršćanska ljubav. Zato utrimo put kršćanskoj ljubavi! Naša mrtva braća žele vidjeti djela ljubavi! Tko štedi, tko se žrtvuje za narod, taj najbolje čuva uspomenu palih vojnika. Na taj se način brinemo i za vlastitu sreću koja je neraždjeljivo povezana sa srećom države i naroda. I konačno, nemojmo zaboraviti dan posljednjega suda! On kuca za svakoga, prije ili kasnije. I jao onome koji nije vršio djela milosrđa, jer tada ni on neće naći milosrđa!«[10]

Godina 1923. bila je za o. Ruperta godina najvećeg zalaganja. Sve veća gospodarska kriza, svaki mjesec sve veća politička eskalacija kao i nova situacija u borbi za Ruhr povećavale su opasnosti. Propovjednik iz sv. Michaela i nekadašnji vojni svećenik više je puta bio zamoljen da govori u gradovima ruhrske oblasti koju su okupirale francuske trupe. Kao i u ostalim žarištima političkog života tako se i u Münchenu protestiralo protiv okupacije Ruhra. Poziv »Ujedinjenih domovinskih saveza Bavarske« na veliku manifestaciju na münchenskom Königsplatzu naišao je na velik odjek. »Münchner Augsburger Abendzeitung« opisao je skup kao manifestaciju »koja je zaista po veličini i dojmu daleko nadmašila sve dosadašnje priredbe na ovom povijesnom tlu.« O. Rupert Mayer ozbiljnim je riječima pozvao da se vjernosti palih vojnika uzvrati vjernošću i da se ne napusti domovinski stijeg. Ni pod koju cijenu ne odstupati od jedinstva domovine.[11]

Nekoliko mjeseci kasnije o. Rupert Mayer opširno je izvijestio o dojmovima koje je stekao na svojim putovanjima po okupiranoj ruhrskoj oblasti. »Der Bayerische Kurier« javio je 26. ožujka 1923. o ovom velikom skupu »Katoličkog narodnog udruženja« u pivnici »Löwen«, na kojem je bio nazočan i bavarski ministar-predsjednik von Knilling. Pod naslovom »Moje putovanje u ruhrsku oblast« prikazao je o. Mayer, pozdravljen »srdačnom dobrodošlicom«, svoja iskustva. Njegova nazočnost u ruhrskoj oblasti, tako je naglasio, »u svim je krugovima izazvala veliku radost, pa čak i u onima koji su daleko od mene kao svećenika.« Opširno je opisao kakva je prehrana, radno tržište kao i situacija u ovo teško vrijeme, te mogućnost pasivnog otpora. Po nalogu vodećih ličnosti Ruhra prenio je dvije »srdačne želje« ovih ljudi: u svim okolnostima održati mir i sve pokušati da se bez oružane sile oslobodi domovina. Pater Mayer završio je izvještaj o svojim doživljajima »zakletvom na planinskoj livadi Rütli« iz Schillerova »Wilhelma Tella«, koju su sudionici tog skupa riječ po riječ ponavljali.

[10] »Münchner Kurier«, 9. X. 1922.
[11] »München-Augsburger Abend-Zeitung«, 15. i 16. I. 1923.

Prvi sukobi s nacionalsocijalizmom

Neumorni promatrač svih protucrkvenih političkih strujanja i pokreta u Münchenu nakon svršetka rata 1918. uskoro se sukobio s nacionalsocijalizmom koji je nastao iz raznih izvora. Kao nijedan drugi svećenik i redovnik o. Rupert Mayer pažljivo je pratio novi pokret okupljanja, i to od njegovih prvih javnih izjava nakon prevrata i revolucije. Tako je iz točnog poznavanja njegovih htijenja mogao stvoriti jasnu sliku njegovih ciljeva. Prije svega je mogao kroz maglu propagande raspoznati stav mjerodavnih ljudi partije prema religiji i kršćanstvu i svoje mišljenje dalje prenijeti mjerodavnim crkvenim ličnostima, pa čak i apostolskom nunciju, nadbiskupu Eugeniju Pacelliju i münchenskom natpastiru Michaelu kardinalu Faulhaberu.

Samog Adolfa Hitlera pater Mayer je već prije susreo. U svom zapisu »Nacionalsocijalizam i moja malenkost« izvješćuje o tome: »Hitlera sam upoznao na jednom komunističkom skupu 1919. Dan prije govorio je komunistički govornik u pivnici »Kreuz« u

Münchenu, i to u prepunoj dvorani. Mnogi više nisu mogli naći mjesto. Svi su se govornici u diskusiji zalo-žili za komunizam. Među njima je bilo dosta akademika. Ja sam se jedini izjasnio protiv. Neki od nazočnih tražili su drugi sastanak. I taj se stvarno održao u dvorani »Wittelsbaškog vrta« u Theresienstrasse. Hitler je nastupio u diskusiji neposredno nakon mojih riječi. Rekao je da želi pobijati komunizam s političkog stanovišta, nakon što ga je župnik pobijao s religioznog stanovišta. Pojavio se u pratnji nekih desetak mladih ljudi. Učinio je na mene dojam izvanredno dobrog pučkog govornika. Istom nekoliko dana kasnije saznao sam njegovo ime. Kasnije nisam više nikada susreo Hitlera ni na komunističkom, ni na socijalističkom skupu, a niti na skupu slobodnih mislilaca. Od tada je govorio samo na svojim vlastitim skupovima.«

Da bi ostao u toku razvoja nacionalsocijalističke partije, münchenski prezes Kongregacije i dalje je bilježio u svoj rokovnik političke manifestacije Adolfa Hitlera. Na taj je način bio u stanju bilo kad smjesta ulaziti u probleme koji su se odnosili na Crkvu. Na nacionalsocijalističkim skupovima, održanim svakih četrnaest dana većinom u cirkusu »Krone«, jedan od najpažljivijih slušalaca bio je o. Rupert Mayer. U svojem izvještaju: »Nacionalsocijalizam i moja malenkost« sjeća se da je »bio gotovo na svim tim skupovima do 9. studenoga 1923. Sastanci su uvijek bili dobro posjećeni, dvorana često prenatrpana, a oduševljenje veliko. Diskusije nisu bile nikada dopuštene. Govori su bili čisto političkog sadržaja. Žigosana su bila bivša politička zbivanja i političke ličnosti. Često je bilo govora o »crnima«, ali samo s političke strane. Što se tiče religioznog pogleda na svijet, samo su mi se dvije rečenice usjekle u pamet, koje su me se jako dojmile i potakle me na razmišljanje: 1. Mjerilo ćudorednosti: dobro je ono što domovini koristi, a zlo je ono što domovini škodi. 2. Već je krajnje vrijeme da se Stari zavjet, ta židovska knjiga, izbaci iz škola.«

[12] Rupert Mayer, »Der Nationalsocialismus und meine Wenigkeit«, I. poglavlje (Moji doživljaji od godine 1919. do dolaska Hitlera na vlast) str. 1/2.

U svojoj bilanci sadržaja Hitlerovih govora u cirkusu »Krone« u vremenu između 1919. i 1923. ističe o. Rupert Mayer kao karakteristiku nečuveno huškanje protiv Židova, nekadašnjih neprijatelja, protiv »bónzã socijaldemokracije« i katkada protiv slobodnih zidara. Redoviti posjetilac tih masovnih sastanaka ustanovio je: »Hitler je u svojim zaključcima stalno pretjerivao, a nije se žacao ni neistina.« Posjetioca iz sv. Michaela osobito je smetalo što su se njegove fotografije izlagale i prodavale pred mjestima za manifestacije i sastanke. Za prilike onoga vremena sve mrskiji mu je bio nečuveni kult ličnosti tog govornika: »On je sve više bio čovjek oko kojeg se sve moralo vrtjeti. Tako je bilo u njegovu tisku, na njegovim sastancima, na paradama itd. A najgore je to što je on sâm sve to odobravao. Inače to ne bi moglo biti tako nametljivo. Uz to, njegov je nastup imao nešto u sebi što se obično naziva pozom. Sve mi se to nametalo još prije 1923. i sve više me utvrđivalo u mišljenju da što se tiče Hitlera imamo posla s prvoklasnim histerikom.«

Možemo zamisliti koliko je samoprijegora moralo stajati isusovca da uz obilje ostalih protivničkih predavanja redovito i dugo vremena posjećuje ove gromoglasne Hitlerove skupove u cirkusu »Krone«. Koliko je samo morao pokazati samoprijegora da se pred tim sve jačim neprijateljskim napadajima i lažnim tvrdnjama ne javi za diskusiju i da odustane od oponiranja. Pa ipak je tim svojim promatranjem i za sebe i za crkvenu upravu stekao nužni materijal. Upravo je taj materijal sačinjavao važnu pretpostavku za pobijanje tih napadaja predavanjima u crkvenim prostorijama. Što je o. Mayer dulje posjećivao te hitlerovske manifestacije, to je jasnije spoznavao da je taj »pokret« velika opasnost za Crkvu i kršćanstvo: »Rekoh sebi, ili je on (govornik) tako glup, pa ne zna da to bitno odstupa od kršćanstva — ili želi stvarno nastupiti protiv kršćanstva. To me potaklo na velika i teška razmišljanja.«

Više se puta pokazalo kako su opasna mogla biti sudjelovanja o. Mayera na ovim nacionalsocijalističkim propagandnim večerima. Teškom mukom i samo uz

pomoć prijatelja pribavio je sebi kartu za pristup u svečanu dvoranu »Hofbräuhausa«. Dok je Hitler govorio, promatrač je mirno sjedio. No, kad ga je nakon govora neki znanac upitao za njegovo mišljenje, pater je otvoreno rekao: »Hitler je izvrstan pučki govornik, ali huška i nije mu baš stalo do istine.« Ovo je stanovište izazvalo nemir i izazivačke riječi od kojih se isticala natuknica: »Isusovci su prijatelji Židova!« Napadnuti je na to odgovorio da je sudjelovao već na bezbroj sastanaka socijalista, komunista i slobodnih mislilaca, ali da ga nikada nisu tako prostački napali riječima. Napustio je svečanu dvoranu »Hofbräuhausa« s riječima: »Ugodna vam večer, moja gospodo.« Činjenica da je u govorima Adolfa Hitlera više puta bio naglašen zahtjev za totalitarnom državom, učvršćivalo je o. Mayera u spoznaji da će između Crkve i nacionalsocijalizma mir biti nemoguć.

Kritično je bilo za redovitog posjetioca nacionalsocijalističkih manifestacija u Münchenu i na kasnijim skupovima, osobito na skupu u Gradskoj pivnici u Rosenheimerstrasse 21. lipnja 1923. Kao govornik najavljen je dr. Schott, bivši protestantski pastor koji je istupio iz svoje Crkve. Njegova je tema glasila: »Može li katolik biti nacionalsocijalist?« Bilo je čak iznimno dopušteno iznijeti svoje mišljenje o predavanju. Skup je vodio jedan od najranijih suboraca Adolfa Hitlera, kasniji državni tajnik, Hermann Esser. Dr. Schott je u svom predavanju izričito naglasio »nužnost« da se konačno raskrsti s »lažnom predodžbom da kršćanstvo u takozvanoj religiji Židovâ mora priznati svoje duhovno kumstvo.« Kad se o. Rupert Mayer, kao jedini katolički govornik u diskusiji, popeo na podij, gromko su ga pozdravili pljeskom. No pljesak se uskoro ohladio i čak okrenuo u provalu mržnje, kad je pater naglasio da su mu prerano pljeskali, da on, naime, želi razložiti kako kršćanin-vjernik ne može biti nacionalsocijalist. Unatoč neraspoloženju slušalaca jasno je istakao da Stari zavjet za katolike ostaje jedan od izvora vjere. »Tko to ne priznaje, nije više s nama u zajednici«, doslovce je rekao. Isto je tako pater Mayer jasno branio potrebu da Crkva zauzme stajalište prema nekim temeljnim političkim pitanjima. »Postoje upravo pitanja«, tako je rekao govornik prema vijesti u »Bayerischer Kurier« od 22. lipnja 1923, »čija su rješenja nezamisliva ako se ne spoje s politikom, kao, na primjer, školsko pitanje. Razumljivo je da je ovdje katolik dužan savjesno izraziti svoje stanovište i izabrati onu partiju koja se načelno stavlja na katoličko stanovište.« Uzbuđenje je u dvorani poraslo kad se o. Mayer okomio na propovijedanje mržnje koje se često može čuti na nacionalsocijalističkim sastancima: »Kršćanstvo ne poznaje mržnje. To je naše shvaćanje za koje imamo osim Evanđelja i nepogrešivo crkvene učiteljstvo. Temeljna je zabluda da je kršćanstvo tu samo za Germane. Krist je rekao: 'Idite po cijelom svijetu i učite sve narode...'«

U Gradskoj pivnici nemir je bivao sve veći. Rasla je gungula. Govornika su prekidali. Najzad je voditelj skupa Hermann Esser izjavio da o. Mayeru mora oduzeti riječ. »Tada sam se vratio na svoje mjesto«, prisjećao se nakon dva desetljeća, »ali nemir je bio tako velik da su se nacisti pobojali da će biti učinjen prepad na mene. Zato su se oko mene okupili čuvari da bi me zaštitili. No sve je dobro prošlo. Nakon toga mi više nisu dosađivali.«

Gospodarski i politički teška 1923. godina trebala je prema planovima domovinskih skupina i udruženja, kao i prema volji Hitlera i njegovih pristaša, čiji je broj upravo tada jako porastao, dovesti korak naprijed državu koja je pala na niske grane. O čemu se sve nije razmišljalo i što se sve nije pripremalo! Jedna je glasina smjenjivala drugu, osobito prvih dana mjeseca studenoga. Najzad 8. studenoga 1923, na godišnjicu revolucije, pokušao je Hitler uzeti kormilo u ruke. Zauzeo je dvoranu Gradske pivnice u kojoj je bavarski generalni državni povjerenik von Kahr govorio o temi: »Od naroda do nacije«, te uzjavio: »Izbila je narodna revolucija!« Pa ipak je Hitlerov puč propao 9. studenoga u pucnjavi policijskih četa na povorku demonstranata ispred »Feldherrnhalle«.

Pater Rupert Mayer pokušao je prigodom pučističkog poraza potražiti ranjene nacionalsocijaliste u

prizemnim prostorijama rezidencije i s njima razgovarati. No oni ga nisu htjeli ni pogledati. Jedan od njegove subraće saznao je istoga dana da se stavu patra Mayera i njegovim propovijedima u sv. Michaelu djelomično pripisuje odgovornost za neuspjeh prevrata. Pokret je slomljen u sv. Michaelu, tako su kružile glasine gradom. Napadnuti je o tome mislio slijedeće: »Naravno da je to bilo pretjerano, ali točno je da se ne sjećam da sam u Münchenu ikada susretao tako neprijateljske poglede kao nakon 9. studenoga 1923.«

Kad se u veljači slijedeće godine vodio proces zbog veleizdaje protiv Adolfa Hitlera, Ericha Ludendorffa i ostalih optuženih, i to u bivšoj Ratnoj školi u münchenskoj Blutenburgstrasse, nalazio se i o. Mayer čitav dan među publikom. Među optuženima bio je i vojni voditelj udruženja: »Arbeitsgemeinschaft der vaterländischen Kampfverbände«, potpukovnik Hermann Kriebel, kojeg je o. Mayer poznavao još iz vremena kad je bio divizijski svećenik u prvom svjetskom ratu. Pozdravio ga je za vrijeme suđenja i posjetio ga je nakon izdržavanja kazne u tvrđavi. S njim je kao bivšim ratnim drugom ostao u vezi unatoč suprotnim gledištima. Zato su s pravom neki priajtelji o. Mayera pretpostaviljali da je baš Kriebel upozorio Ruperta Mayera početkom 1924. da na njega spremaju napad. Iz kojih su razloga htjeli maknuti utjecajnog propovjednika i govornika na tolikim javnim skupovima, vidi se iz jednog pisma o. Mayera rodbini. Napisao ga je u noći 1. travnja 1924. u sv. Michaelu:

»Dragi roditelji, braćo i sestre! U siječnju ove godine došla je k meni jedna meni poznata ugledna osoba, koju valja ozbiljno uzeti, te mi je priopćila da su »oni« odlučili mene ubiti. Koga treba podrazumijevati pod »oni«, ja znam, ali osjećam se obvezan održati svoju riječ preko groba da time što bih to kazao ne izdam osobu koja me upozorila. Odlučili su me likvidirati, jer me smatraju velikom štetočinom za domovinsku misao zbog mojih govora u Gradskoj pivnici i u »Pffafenhofenu« i zbog mojih propovijedi, osobito u Kongregaciji muževa, u kojima sam obavezno ukazivao na to da su kulturne težnje narodnjaka sasvim nespojive s naučavanjem kršćanstva i Katoličke Crkve, te zbog mog velikog utjecaja na narodne mase. Baš na mene gledaju kao na štetočinu domovine, na mene koji sam tucete drugova u ratu spasio uz najveću opasnost po vlastiti život. To dokazuje kao jedva što drugo kako su široki krugovi našega naroda u stanju neizlječive zbrke i oboljenja...

Što baš danas u noći pišem ove retke, ima svoj poseban razlog. Sutra, zapravo danas, jer je već jedan sat i 30 minuta iza ponoći, izreći će se presuda na Hitlerovom procesu. Zato može biti da izvedu plan ubojstva.

Sa srdačnim pozdravom Vaš zahvalni sin i brat Rupert, München, sv. Michael, 1. travnja 1924. u 1 sat i 30 minuta.«

Takve prijetnje možemo razumjeti samo ako u onim tjednima i mjesecima nakon novembarskih dana 1923. čitamo u novinama sve one napadaje i kletve protiv crkvenih osoba koje su izišle od ekstremista. Sa sličnom mržnjom s kojom su brojni radikalni publicisti napadali kardinala Michaela Faulhabera, ostali su novinari bješnjeli protiv propovjednika i upravitelja Kongregacije o. Ruperta Mayera. Münchenski je kardinal u zapisu: »Njemački osjećaj časti i katolička svijest« govorio o poplavi blata, laži i svjesnog izvrtanja povijesti, koja se u novembarskim danima 1923. valjala ulicama München a i po bavarskim i austrijskim novinama. U tom zapisu ponovio je svoju tvrdnju o klevetničkim napadajima crkvenih protivnika: »Samo s osjećajem gađenja možemo se sjećati onih dana kad se krivotvorenje činjenica proizvodilo tvornički, a zavođenje javnog mnijenja planski.«[13]

[13] Michael kardinal Faulhaber, »Deutsches Ehrgefühl und christliches Gewissen«, München 1925, str. 19.

Velegradski dušobrižnik o. Rupert Mayer već je odavno osjećao kao neodgodivu nužnost da brojnim putnicima i izletnicima glavnoga grada Bavarske nedjeljom i blagdanima u ranim jutarnjim satima ponudi mogućnost sudjelovanja na svetoj misi. Stotine žena, muškaraca, mladića i djevojaka napuštali su u određeno vrijeme s münchenskog Glavnog kolodvora, te kolodvora Starnberg i Holzkirchen svake nedjelje prvim vlakovima grad. U planinama gornje Bavarske i na jezerima tražili su odmor pješačenjem, uspinjanjem i skijanjem. Još nije bilo mogućnosti subotnje večernje mise kao prvog nedjeljnog slavlja, koju je uveo II vatikanski sabor. Nedjeljni odmor i posvećenje nedjelje stavljalo je često neke, osobito mlađe putnike i skijaše, u procijep. U diskusijama u pojedinim župskim grupama Kongregacije kao i u razgovorima sa suradnicima mjesečnog »Konsulta« često se raspravljalo o problemu ispunjavanja nadjeljne dužnosti.

Da bi našao rješenje za to, uveo je o. Mayer nakon dugog razmišljanja i temeljitih priprava kolodvorske mise. Ranije nego li u pojedinim gradskim župama trebali bi na münchenskom Glavnom kolodvoru oni koji traže odmor i sportaši imati priliku da sudjeluju na svetoj misi. Trebalo je svladati neke poteškoće prije nego što su nadležne službe dale svoj pristanak za tu novinu. On sâm vodio je pregovore sa željezničkom upravom. Pribavio je također nužne predmete kako bi prostoriju kolodvorske čekaonice, koja je služila za prijem odličnijih putnika, na nekoliko sati pretvorio u kapelu. P. Mayer je našao iz kruga Marijine kongregacije muževa malu, pouzdanu četu suradnika i ministranata. Pridobio je od svjetovnog i redovničkog klera otvorene svećenike koji su bili spremni da u tako rane jutarnje sate nedjeljom i blagdanom služe misu i propovijedaju. A prije svega proveo je, kao što je to činio kod mnogih za Crkvu neodgodivih povoda, propagandu od usta do usta, a u svojim mjesečnim predavanjima po župama kao i u nedjeljnim propovijedima u sv. Michaelu spominjao je tu nakanu. Tako je sve učinio što je bilo u njegovoj moći, pa je na Marijin blagdan 15. kolovoza 1925. služio prvu misu na kolodvoru. Plakati na kolodvorima i članci u crkvenim novinama kao i dnevni tisak javljali su onima koje je to zanimalo da će se »danas i ubuduće, svake nedjelje i svakog blagdana na Glavnom kolodvoru, čekaonica 49, ulaz s perona«, održavati kolodvorska katolička misa. Počeci »svete mise s propovijedi i pučkim pjevanjem za putnike i izletnike« bili su slijedeći: 3.20, 4.05, 4.45, 5.20, 5.55 i 6.35 sati.

Obje prve mise držao bi svaki put sâm o. Rupert Mayer. Premda je subotom uglavnom čitavo popodne do 9 ili 9.30 sati ispovijedao u sv. Michaelu, uputio bi se nakon kratkog sna kroz noćni München preko Stachusa na Glavni kolodvor. Njegove kratke propovijedi od kojih pet minuta obrađivale su temeljna pitanja vjere. Htio je, kako se izrazio o tome pred jednim subratom, »dati ljudima barem jednu misao«. I na drugoj ranoj misi povezivao bi misnu žrtvu s naviještanjem Božje riječi.

Od početka su nedjeljne mise na kolodvoru bile izvanredno dobro posjećivane. Uz putnike i izletnike, kojima je u prvom redu ta misa bila namijenjena, našli su se na misi mnogi željezničari, poštari kao i ostali muškarci i žene koji bi svršavali svoju noćnu službu ili započinjali svoj jutarnji posao. Pater Mayer je umio i u tim neuobičajenim satima pokazivati putove do vječnoga i pružati pomoć za dan koji dolazi. Misu na kolodvoru obično bi završio kojom poznatom crkvenom pjesmom — a po sjećanju tadašnjih sudionika — uglavnom marijanskom.

Broj putnika, izletnika i ostalih sudionika nedjeljnih misa na münchenskom Glavnom kolodvoru rastao je iz godine u godinu. Zabilježena statistika u godini osnivanja 1925/26. iznosi da je bilo 130 misa a 13 797 posjetilaca, a godine 1932/33. 372 mise s 68 069 posjetilaca. Najveći je broj postignut 1934/35. s 384 mise i s preko 75 000 posjetilaca. Natpastir, kardinal Faulhaber uvijek bi radosno i zahvalno primao obavijesti o tome.

U svom pismu od 3. rujna 1931. patru Rupertu Mayeru nazvao je tu misu »uvijek jednako dušobrižničkom činjenicom«. Zamolio je inicijatora mise na kolodvoru da prenese celebrantima, te suradnicima i suradnicama u pripremanju te mise biskupovu zahvalnost i da im kaže »da su obavili lijepi dio Katoličke Akcije.« Na sličan je način u jesen 1932. kardinal Faulhaber odao priznanje svećenicima i laičkim pomoćnicima za uspjeh »svetog žrtvenog slavlja«.

»Od srca zahvaljujem svećenicima celebrantima, u prvom redu Vama, »prvom jutarnjem misniku« i neumornim vjernim laičkim pomoćnicima i pomoćnicama koji iz nedjelje u nedjelju prinose *svoju* žrtvu da bi omogućili mnogima drugima sudjelovanje na svetoj žrtvi. Dvostruko se radujem što se to apostolsko djelo i prošle godine moglo ne samo održati, nego je čak i poraslo po broju misa, po posjetiocima mise i pričesnicima.«

Münchenske kolodvorske mise održavale su se do kasne jeseni 1937. Bile su zabranjene nakon što je o. Mayer bio osuđen i nakon što se vratio u sv. Michael. Münchenska liječnica dr. Berta Hofmann u hrabrom dopisu münchenskom predsjedniku državnih željeznica izrazila je svoje »žaljenje i čuđenje što se Kneževski salon više ne može prepustiti kolodvorskom bogoslužju. Pa radi se samo o nekoliko sati ranog nedjeljnog jutra, a u tim se satima ova prostorija vrlo rijetko upotrebljava za nešto drugo.« Neustrašiva liječnica upozorava u svom protestnom pismu na prijedlog što su ga dale novine »Popolo d'Italia«, koje je osnovao Mussolini, da se na svim većim kolodvorima Italije podignu kapele kako bi se olakšalo putnicima sudjelovanje na misi. Taj je prijedlog navodno naišao na opće odobravanje u cijeloj zemlji. »Zar ne bi«, tako završava gospođa dr. Hofmann svoje pismo münchenskom predsjedniku državnih željeznica, »i religioznoj tradiciji München a odgovaralo da stavi na raspolaganje jednu prostoriju Glavnoga kolodvora za kolodvorsko bogoslužje kako je to već godinama bilo?«[14]

[14] Dr. Berta Hofmann, »Meine Erinnerungen . . .«, str. 4.

Prigovor je ostao bez uspjeha. Tek nakon svršetka drugog svjetskog rata moglo je pionirsko djelo o. Ruperta Mayera biti opet prihvaćeno i mogla se nastaviti tradicija kolodvorskih misa. Ove su mise uvijek jednako pod znakom iste spoznaje s kojom je godine 1925. »prvi jutarnji misnik« obrazložio njeno uvođenje: »Morat ćemo posvuda za ljudima nositi crkvu.«

Petnaesti pomoćnik u nevolji
U službi kršćanskog Karitasa

U vremenima velikih materijalnih ili duševnih nevolja kršćanski se puk uvijek obraćao svecima u koje je imao povjerenje. Među njima je četrnaest pomoćnika u nevolji koje se počelo štovati od 14. i 15. stoljeća najprije u bavarskim biskupijama, pa zatim i u drugim zemljama, a u pučkoj se pobožnosti to štovanje zadržalo živo sve do danas. Uz pomoćnike, koje je Crkva kanonizirala, narodna usta često su pridjevala to počasno ime muškarcima i ženama sadašnjosti koji su se čitav svoj život trošili u službi za patnike. Zaista s pravom se govorilo o o. Rupertu Mayeru, još za njegova života, kao o petnaestom münchenskom pomoćniku u nevolji.

Ovim počasnim nazivom dotakli smo najdjelotvornije obilježje isusovca iz sv. Michaela. Jer među svim brojnim područjima djelovanja ovog redovnika najznačajnije je njegovo djelovanje u znaku kršćanskog karitasa. Ma kako pobudno i uspješno izvršavao svoju propovjedničku službu u najteže vrijeme, ma kako pionirski i uzorno izvršavao važnu aktivnost kao organizator i upravitelj Marijine kongregacije muževa u Bürgersaalu u Münchenu, ma kako bio okrenut budućnosti tražeći i nalazeći uvijek nove putove — sve ovo i štošta drugo ne bi imalo onaj jedinstveni učinak da pater Rupert Mayer nije iznad svega neumorno radio na Karitasu. Kao crvena nit provlači se nesebično zalaganje u požrtvovnoj ljubavi prema bližnjemu svim odsjecima njegova nemirnog života, počevši od mladih

godina u imućnoj stuttgartskoj roditeljskoj kući, pa preko razdoblja kad je bio kapelan u Spaichingenu i putujući pučki misionar, sve do desetljeća njegova dušobrižničkog djelovanja kao vojnog svećenika na fronti, te kao propovjednika i prezesa Kongregacije u Münchenu. Kad god bi netko tražio savjet ili bio u nevolji, te izložio patru svoje potrebe i želje, osjetio bi da stoji pred svećenikom koji će uložiti sve što je u njegovoj moći da dade duhovnu uputu i konkretnu pomoć.

Tko bi o. Ruperta Mayera posjetio u njegovoj tamnoj jednostavnoj sobi u sv. Michaelu, uvijek bi našao partnera spremnog za razgovor koji čovjeka pažljivo sluša. Pa bio gost na početku ili na kraju uvijek dugačkog reda žena i muškaraca, koji čekaju u sobi, u tornju, nije se trebao nikada bojati da će biti brzo otpravljen. Mogao je patra, koji je sjedio u naslonjaču u kutu sobe, upoznati sa svojim brigama i zamoliti ga za pomoć, ne bi li došao do kakvog radnog mjesta, do sobice gdje bi spavao, do ručka ili večere i do mnogih drugih stvari, tako potrebnih za život. Već od tog vremena zauzimali su ovi časovi razgovora najveći dio njegove djelatnosti. Nije se čuditi da je o. Mayer često imao preko 50, čak katkada do 60 ili 70 posjetilaca na dan. To ga je znalo toliko zaokupiti da bi morao svoje vrijeme za razgovore često produžiti i preko »određenih satova službe«, a onda bi zakašnjavao na zajedničke obroke sa subraćom u sv. Michaelu. Što god bi mu netko poklonio, ne bi dugo ostalo kod njega. Bili to darovi u obliku novca ili različitih predmeta, koje bi dobio od prijatelja ili dobrotvora, brzo bi ih podijelio. Ono što su nekada roditelji doživljavali od sina da darove, poklonjene osobno njemu, ubrzo nađu u drugim rukama, to su isto doživljavali sada dobrotvori iz zemlje i inozemstva. Pater u sobi br. 3, u sv. Michaelu, podijelio bi sve, pa i osobne stvari, siromasima.

Do danas nije zaboravljeno ni njegovo djelovanje u organiziranom crkvenom Karitasu. Od početka svoga rada u Münchenu pa sve do svoje smrti bio je o. Rupert Mayer član predsjedništva biskupijskog Karitasa Münchena i Freisinga. Taj je posao obavljao i zbog službe, ali isto tako i iz nutrine srca. Tko god bi

bio na sastancima predsjedništva na kojima bi i on bio, uvijek bi ga se morala dojmiti njegova pristupačnost za svaku nevolju i bijedu. Pa bili pojedini »slučajevi« ne znam kako teški i na prvi pogled nerješivi, uložio bi sve svoje snage i svoje dalekosežne veze da pomogne. Velika Karitasova kartoteka onih godina bilježi da je o. Mayer rješavao preko trećinu slučajeva. Posebno teške, dušobrižničke molbe predsjedništvo bi predavalo njemu.

Njegov osobni karitas bio je poznat i zakonit. U hitnim slučajevima posuđivao bi manje svote novaca. Većinom bi sâm sastavio male priznanice na kojima bi »potpisani« potvrdio da je od o. Ruperta primio svotu od ... maraka i obvezao se da će tu svotu »najkasnije za 6 tjedana vratiti.« Na nekoj drugoj priznanici stajalo bi da će novac vratiti »čim bude mogao to učiniti.« Umjesto novčanih priloga davao bi o. Mayer i bonove za različite potrebe svojih molitelja. Neka bi doznaka ovlastila kojeg pekara da dotičnome daje svakodnevno u vremenu od četrnaest dana po pola kilograma kruha, druga da daje dotičnome »osam dana po jedan kilogram kruha dnevno«, treća da moliteljica može izvjesno vrijeme uzimati po 2 litre mlijeka dnevno. Osim osnovnih životnih namirnica bilo je i gorivo (100 kilograma šleskog kockastog ugljena), popravci cipela, stanarina, ručkovi u nekom šegrtskom domu i mnogo drugih stvari za koje je pater plaćao da bi izvukao ljude iz njihove nevolje. Osobitu bi pažnju posvećivao onima koji su izišli iz zatvora. Pomažući i posredujući kod traženja posla, pošlo bi mu za rukom koji put da ovome ili onome omogući sređeni život u zvanju. Nije se moglo izbjeći da katkada dođu k njemu i varalice moleći novac i odjeću. Kad su ga jednom na to upozorili, primijetio je: »Tko nije bio nasamaren, nikad nije ništa dobra učinio.« Uostalom činio bi sve da se osvjedoči, jesu li navodi molitelja točni. Telefonski aparat na njegovu stolu brzo bi mu pribavio podatke.

[15] Državni ministar dr. Alois Hundhammer, Prilog u radio-emisiji bavar, radija, 1. XI. 1965, »Bekenner und Nothelfer«, str. 4.

Osobito u mjesecima velike oskudice — u prvo poratno vrijeme i u doba inflacije — o. Rupert Mayer neumorno se trudio da gladnima i siromašnima u velegradu Münchenu pribavi živežne namirnice sa seoskih područja. U svojim propovijedima na selu ukazivao bi tamošnjim župskim zajednicama na bijedu siromašnih obitelji, djece koja gladuju, staraca i bolesnika. Uspijevalo bi mu organizirati pošiljke živežnih namirnica u velikim količinama. S njim su uspješno surađivala i druga subraća isusovačke rezidencije sv. Michaela. Tadašnji referent oblasnog seljaštva gornje Bavarske i kasniji državni ministar dr. Alois Hundhammer izvijestio je kasnije kako je k njemu došao o. Mayer da ga potakne na akciju velikog skupljanja krumpira za siromahe u gradu... Pošlo je za rukom skupiti pet ili šest vagona krumpira kao dar seoskog stanovništva, a to je bilo stavljeno na raspolaganje moliocu o. Mayeru.[15] Pomoći nekom mladom čovjeku, čija je egzistencija bila ugrožena, cilj je pisma što ga je pater uputio nekom bavarskom seoskom župniku. Iz male zajednice te župe došao je o. Mayeru na razgovor u sv. Michael mladi čovjek moleći financijsku pomoć za nabavu hitno potrebne nožne proteze. »Amputiranome je u prvom redu potrebna štaka ili umjetna noga«, tako piše pater u svom vapaju za pomoć na zavičajnu župu mladoga čovjeka, »inače će mladi čovjek ostati bespomoćni bogalj... Doduše, znam da umjetna noga sada stoji milijune, ali taj novac treba nabaviti. Radi se o ljudskom životu.« Pater Mayer opširno dokazuje da samo nabava proteze pruža invalidu s prilično vjerojatnosti mogućnost življenja i upućuje župniku srdačnu molbu da »tu stvar energično uzme u ruke. Vjerujem, ako se vjernom puku ozbiljno i s ljubavlju opišu okolnosti i ako se ljudi upozore, kakve sve ozbiljne dužnosti prema bližnjemu nalaže naša vjera, najzad će neki doći do spoznaje da se tu mora pomoći. Ako samo svaki seljak u župi nakon žetve nešto odvoji od svojih prinosa i ako to neki čestiti čovjek proda, a novac donese meni, invalid će dobiti svoju nogu, a ja ću osim toga nastojati ovdje u velegradu doći do kojeg milijuna u tu svrhu...«

Münchenski pomoćnik u nevolji obrađivao je temu o praktičnoj kršćanskoj ljubavi prema bližnjemu u svojim propovijedima u sv. Michaelu i na mjesečnim sastancima Marijine kongregacije muževa. O tome je govorio i na dobro posjećenom skupu bivših boraca u prošteništvu Altötting. Obzirom na nutarnju podvojenost naroda i opasnost od komunizma zahtijeva »izjednačavanje staleža« i ostvarenje kršćanske ljubavi u svakidašnjem životu:

»Danas moramo ponovno zagrijati i oduševiti svoja srca, stajalo nas to ne znam koliko. Pa ljubav je temeljni zakon kršćanstva. Ne možemo kršćanstvo uopće ni zamisliti bez kršćanske ljubavi. Kršćanin koji ne želi više priznati zakon ljubavi ili ga svjesno isključuje iz života, prestaje biti kršćanin, makar izvana još i surađivao. Njemu manjka bitni dio katolicizma.« Propovjednik podsjeća na Spasiteljeve riječi o ljubavi prema Bogu i bližnjemu, te nastavlja: »Ljubav, dakle, nije ni više ni manje nego znak raspoznavanja, uzima li čovjek ozbiljno svoga Gospodina i Boga. Ne prepoznajemo, dakle, čovjeka po drugim stvarima nego po tome, da li čovjek prakticira načela kršćanstva, međusobnu ljubav.« Često se u svojim propovijedima muževima jasno i nedvojbeno žali na neke grube i teške povrede kršćanske ljubavi u svakidašnjem životu ljudi:

»Zar je uopće rijetkost da kršćanska ljubav prestaje ondje gdje počinje osobna žrtva? Jer inače kako se može dogoditi da siromašne obitelji puštamo propadati u bijedi i nestašici, a da im ne pomognemo? U manjim gradovima i mjestima prilično se točno poznaje stanje pojedine obitelji. Zna se da su to čestiti ljudi, zna se otprilike koliku plaću otac donosi kući ili što obitelj prima kao potporu u nezaposlenosti — barem bi se to moglo saznati; — zna se, koliko je otprilike jednoj obitelji potrebno za uzdržavanje, zna se da obitelj s onime što prima ni uz najbolju volju ne može izlaziti, zna se da mora i u najnužnijem oskudijevati. Ali mirne duše ostajemo pri svojim životnim navikama. Tolikima ni ne pada na um da se u načinu svog života malo ograniče, da nametnu sebi male žrtve, da se odreknu kakva užitka, da možda jeftinije pro-

daju živežne namirnice itd. da bi pomogli drugima, a kamoli da se odluče prinijeti veliku žrtvu u korist siromašne braće ljudi. Zar je to kršćanski ili samo ljudski? Ne znači li to upravo otpad od duha prvih kršćana, ne stoji li to u grubom proturječju s načelima koja je Spasitelj naložio i koja nam je s takvom strahovitom ozbiljnošću tumačio? Može li se još netko kod toga ugodno osjećati? A što tek da kažemo o kršćanima koji svoj novac lakoumno troše i razbacuju dok oko njih vlada nevolja i bijeda? Nije li to u stanovitom smislu trajna krađa jer ti ljudi na besmislen način razbacuju ono što je Bog odredio kao hranu i odjeću za sve ljude; naravno, nije to krađa u smislu građanskog zakonika, nego krađa pred Sveznajućim i Svemogućim Bogom.« Münchenski je govornik završio svoju potresnu propovijed o karitasu, utemeljenu na svakidašnjim susretima s velegradskom bijedom, pred tisućama u Altöttingu spomenuvši pri tome križarske vojne. Kao što je tada Petar Amienski pozivao narod na križarsku vojnu u Svetu Zemlju, tako on sada želi isti poziv »Bog to hoće!« primijeniti u borbi protiv ljudske bijede. »Ako vas danas zovem na križarsku vojnu kršćanske ljubavi, koja želi održati svoj pobjednički pohod kroz ovu lijepu zemlju, onda je sigurno da će i vaša usta uzviknuti: Bog to hoće! Vidim to na vašim licima, čitam to iz vaših očiju. Mi moramo propovijedati tu križarsku vojnu kršćanske ljubavi! To je ono što će narod, rastrgan strankama, skupiti u pravu zajednicu i u pravo: kršćansko bratstvo!«[16]

Stvarati izjednačavanje staleža, podići mostove između posjednika i siromaha, prodrmati savjest širokih narodnih slojeva za socijalne zadatke ovoga trenutka — u tome je o. Rupert Mayer vidio jednu od najvažnijih pretpostavki za svoj karitativni rad. Tko ga je doživio na velikim manifestacijama vani na otvorenom ili na propovjedaonicama malih župnih crkava, tko ga je slušao na svečanoj nedjeljnoj misi u sv. Michaelu, tko ga je susretao na ulici ili u tramvaju dok je išao u brojne posjete bolesnicima, taj je znao

[16] Svečana propovijed 4. svibnja 1925. u Altöttingu u nazočnosti Michaela kardinala Faulhabera o temi »Budi vjeran do smrti«, u rukopisu.

kako su kod tog redovnika riječ i djelo u skladu. Ljudi su u njega imali povjerenje. Iz njega je izlazila snaga uvjerenja koja je poticala na suradnju, na pomaganje, na žrtvu. Znali su ljudi da su darovi u stvarima i u novcu, koje bi predavali patru Mayeru, dospjeli u prave ruke. Zato nije čudo da su kod njega u svako doba stizale velike svote novaca. Darovatelji su potjecali iz svih slojeva stanovništva. Znatni su iznosi bili od industrije, od poslovnog svijeta, od organizacija i pojedinaca. Ali ništa nisu bili manje značajni darovi tzv. »malog čovjeka«. O. Georg Waldmann DI, koji je na početku njegova münchenskog djelovanja bio nekoliko godina u sv. Michaelu kućni poglavar, a kasnije dugo godina studentski dušobrižnik, znao je porijeklo novca. Sredstva su dolazila s različitih strana. Većina darovatelja željela je da se za njih ne zna. Često su dobročinitelji bili iz industrije. Mnogo mu je toga predano jednostavno u zatvorenim kuvertama. Darovi su bili često vrlo veliki. Ali o. Rupert Mayer nije samo primao darove da bi ih podijelio, nego je također znao vrlo drastično i vrlo usrdno prositi. U tome je bio vrlo sličan berlinskom velegradskom dušobrižniku dr. Karlu Sonnenscheinu.

Mnogo se puta događalo da su ljudi izvana pa čak i iz inozemstva bili tako dirnuti njegovom propovijedi u sv. Michaelu da su mu slali novac za njegove karitativne pothvate. Katkada su na ovaj način dolazili u njegov fond za siromahe prilozi koji su prelazili svotu od tisuću maraka. Daljnji važni temeljni potporanj njegova »budžeta« sačinjavali su godišnji prinosi od Marijine kongregacije muževa. Prigodom godišnje skupštine na nedjelju Presvetoga Trojstva u crkvi Bürgersaala kod takozvane »žrtve prema obrascu« i prigodom mjesečnih sastanaka pojedinih župskih skupština bio je običaj misliti i na karitativne zadatke upravitelja. Novac koji bi se tada skupio nije išao u zajedničku blagajnu Kongregacije. Išao je neposredno o. Rupertu Mayeru. On ga je smio po svom nahođenju podijeliti siromasima. Muževi su imali potpuno povjerenje u njega da će novac podijeliti prema svojoj savjesti. On za sebe nije trebao ništa jer je provodio

jednostavni život — zato su darovatelji i imali u njega potpuno povjerenje. Oni su znali da će njihov prezes pomoći onima čija mu se bijeda činila najhitnijom za pomoć i ublaživanje. Nije trebalo o tome davati pismene izvještaje, kao što ni njegovi redovnički poglavari nisu od njega tražili da vodi knjigu Karitasovih izdataka dok je u sv. Michaelu primao siromahe. Provincijali Družbe Isusove kao i pročelnici i članovi Kongregacije složili su se da mu na taj način pokažu svoje neograničeno povjerenje. Doživljavali su iz dana u dan, iz godine u godinu da o. Rupert Mayer vrši djela milosrđa na izvanredan, nesebičan način sve do iscrpljenja svojih snaga.

»Deinde ego te absolvo a peccatis tuis«
Neumorni ispovjednik

Neki su dnevni svećenički zadaci o. Ruperta Mayera bili nepromjenljivo čvrsto određeni. To je bilo slavljenje svete mise rano ujutro, ispovjedanje nakon doručka na što su se nadovezali sve do podne satovi razgovora. Uvečer bi imao predavanje i sastanak u kojoj župskoj grupi Kongregacije muževa. Tako je bio od rana jutra pa često sve do ponoći stalno u službi ljudi.

Osim slavljenja mise i propovijedanja dnevno bi nekoliko sati svoga vremena i svojih snaga posvetio ispovijedanju. U ispovjedaonici u prostranoj crkvi sv. Michaela mogao se naći, kad god mu je to bilo moguće, radnim danom, nedjeljom i blagdanom. Premda ga je pater superior odredio kao ispovjednika samo subotom, obavljao bi tu službu i u ostalim danima tjedna pa i nedjeljom. Mnoge su ga žene i mnogi muškarci Münchena i okolice izabrali za redovitog ispovjednika. Pun dobrote i razumijevanja razgovarao je u ispovjedaonici s onima koji su mu priznavali svoje pogreške i grijehe ili su se htjeli s njim otvoreno porazgovoriti o svojim osobnim poteškoćama u ophođenju s Bogom i s ljudima ili o svojim problemima s

Crkvom. Uza svu diskreciju i šutnju ubrzo se pročulo da je ovaj u ratu ranjeni pater savjestan, iskusan i dobar ispovjednik. On je u ženama i muškarcima, koji su dolazili k njemu, gledao kršćane kojima je bilo stalo da svoj duhovni, vjerski život prodube i da se otresu svojih malih ili velikih pogrešaka. Bio je strpljiv. Umio je drugoga slušati. Njemu nije bilo teško objasniti poteškoće. Smatrao je svojom dužnošću pomoći u krutoj svakidašnjici, dati snagu i utjehu vjere.

Tako se događalo da je ispovjedaonica o. Ruperta Mayera godinama bila od svih ispovjedaonica u sv. Michaelu najbolje posjećena. Makar pater bio usred nekog drugog posla, kad bi mu brat s porte javio da se netko želi ispovjediti, smjesta bi prekidao svoj posao te pošao u obližnju kapelu sv. Križa ili u crkvu sv. Michaela. Subotom bi često sjedio u ispovjedaonici od 3 sata popodne do 9.30 sati navečer. Osim laika često bi se kod njega kao kod svog redovitog ispovjednika ispovijedali mnogi biskupijski i redovnički svećenici.

Neko se vrijeme kod propovjednika iz sv. Michaela ispovijedao i tadašnji apostolski nuncij u Bavarskoj, nadbiskup Eugenio Pacelli. Radi toga je o. Mayer katkada odlazio u zgradu nuncijature u Briennerstrasse. Kad je prijašnji münchenski i berlinski nuncij i kasniji državni tajnik, kardinal Pacelli 2. ožujka 1939. izabran za papu, izrazio je o. Mayer u predavanju sestrama Svete Obitelji svoju veliku radost zbog tog izbora. Rekao je da se raduje što je Pacelli izabran i da mu je Pacelli iskazao najveće povjerenje koje se može iskazati jednom čovjeku.

O. Mayer nije bio ispovjednik samo u crkvi sv. Michaela. Često su ga zvali k bolesnicima u njihove stanove ili u neku kliniku da bi ih ispovjedio na bolesničkom krevetu. Više su ga puta molili također da pripremi umiruće na njihov put u vječnost. Nikakva mu udaljenost nije bila predaleka kad je trebalo ispuniti takvu želju, nijedan »slučaj« odviše kompliciran. Sve bi tako činio da stekne povjerenje bolesnika ili umirućega. Pa bile zapreke kadgod ne znam kako velike, pokušavao je strpljivošću i dobrotom dušobriž-nika koji poznaje ljude ukloniti moguće smetnje i

ispuniti često posljednje želje. Na taj je način mnogo ljudi, osobito brojne muževe, koji su se bili udaljili od Crkve, pomirio s Bogom i donio im novi, nutarnji mir.

Tko je znao da je o. Rupert Mayer u ratu teško ranjen, taj je mogao zamisliti koliko je žrtava moralo tražiti od njega mirno sjedenje satima u tijesnoj ispovjedaonici. Jer već prema vremenskim prilikama ili prema općenitom zdravstvenom stanju, rana na nozi izazivala mu je žestoke bolove. Kad su ga jednom pitali o tome, otvoreno je priznao da mu je višesatno ispovijedanje u takve dane ne samo teško, nego da za njega znači pravu torturu. No, to ga ipak nije nikada priječilo da strpljivo izdrži u ispovjedaonici dok i posljednji koji traži ispovijed ne ode. »Prvo moramo služiti dušama«, primijetio je, »a onda dolazi sve ostalo. Kasnije u grobu imat ćemo dosta vremena za odmor.« Tako je uvijek iznova dizao ruku za blagoslov i govorio na svoj način s uvjerenjem i tješeći riječi odrješenja: »Deinde ego te absolvo a peccatis tuis in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti. Amen. — Odrješujem te od tvojih grijeha, u ime Oca i Sina i Duha Svetoga. Amen.«

U službi istine u nemirnom desetljeću

Vrijeme između 1923. i 1933. bilo je za Njemačku nemirno desetljeće. Inflacija, nezaposlenost, nove »kulturne revolucije« vladale su svakidašnjicom. Posvuda su se sukobljavali pogledi na svijet i stranke. Hitler je imao sve više utjecaja na zemaljskim saborima i u Reichstagu. Sud što ga je tada izrekao mnogo slušani savezнički radio-komentator i povjesničar Jean-Rodolphe von Salis o položaju u kolovozu 1939. vrijedi i za godine koje su tome prethodile: »Teško će pokoljenja koja dolaze predstaviti sebi onu atmosferu napetosti, brige, neizvjesnosti i ono bezimeno stanje između rata i mira koje je već dulje vremena naša sudbina i teški križ nemirnog čovječanstva.«[17]

[17] Jean-Rodolphe von Salis, »Weltchronik 1939—1945«, str. 26.

München je bio, kao često u svojoj novijoj povijesti, u žarištu borbe i obračunavanja. Dva su lika, osobito kao govornici Crkve, ustrajno zauzimala stanovište u ovim odlučnim godinama i budila odgovornost u širokim krugovima: nadbiskup Münchena i Freisinga, Michael kardinal Faulhaber i isusovački pater Rupert Mayer. Dok je jedan svojim pastirskim pismima i propovjedanjem ulazio u suvremene religiozne rasprave, drugi je oblikovao mišljenje i savjesti širokih narodnih krugova svojim nagovorima na glavnim nedjeljnim misama u sv. Michaelu i na svakodnevnim večernjim sastancima župskih grupa Marijine kongregacije muževa. Iz godine u godiiu, zahvaljujući neumornom zalaganju upravitelja i njegovoj izvrsnoj suradnji s članovima, članstvo je Kongregacije neprestano raslo. O. Mayer je znao da se može pouzdati u svoje muževe. Poznavao je njihove brige iz stalnih razgovora i dnevnih susreta. Od njih bi također saznavao koje bi teme propovijedi i predavanja muževima upravo sada pomogle da u krugu svojih kolega u uredima i na radnom mjestu mogu zastupati vjersko stanovište.

Tako je, da navedemo samo jedan primjer, 1925. na izričitu želju članova Kongregacije razlagao stanovište Crkve prema socijalnom pitanju. Pri tome je pobijao prigovore da je Crkva u tako važnom pitanju zatajila i ustanovio je da je ona u bîti uvijek surađivala kako bi se unaprijedili gospodarski i društveni odnosi, I tako je po njemu ostalo do današnjega dana:

»Tek prije nekoliko tjedana njemački se episkopat i opet javno izjasnio o pitanju poslodavaca i posloprimaca. Dakako, on je i posloprimcima stavio na srce da moraju vršiti svoju dužnost, da i oni moraju zajednički nositi terete koji se sada nameću našem narodu. Ali preuzvišeni su biskupi rekli i poslodavcima ono što je trebalo reći, biskupi su ih upozorili na teške obaveze savjesti da vode brigu o dobru svojih posloprimaca i kako teško griješe pred Bogom i cijelim narodom, ako iskorištavaju nevolju posloprimaca, kao nekoć u liberalnom gospodarskom sistemu, da bi radnika tlačili i uskraćivali mu plaću. Naravno, ne može se tražiti od episkopata da propisuje plaću, da određuje

koliko tko mora raditi. Ludost je tako nešto tražiti od episkopata, jer su gospodarski odnosi i odviše zamršeni i jer ne spada na biskupe da se neposredno miješaju u gospodarske stvari. Zadatak je duhovnoga vodstva podsjetiti vjernike i svijet na kršćanska načela.«[18]

U svojoj propovijedi o socijalnom pitanju pobijao je o. Mayer prigovore da Crkva drži s bogatašima i da njeni svećenici drže stremen kapitalizmu. Svećenik nije izdajica naroda koji vjerno služi Crkvi. Propovijed je završio pozivom na aktivno zalaganje: »Dragi prijatelji, ne dajte se zavesti takvim govorima, jer se oni ne mogu uskladiti s istinom. A htio bih vas zamoliti da se ne samo udubite u izloženu istinu, nego da imate i hrabrosti govoriti o ovim odnosima u drugim krugovima. Dà, bio bi to blagoslov kad bi svi koji su ovdje okupljeni imali hrabrosti i snage unositi ove misli u krugove posloprimaca, jer tada bi radnici, tisuće njih koji su udaljeni od nas i koji nas svećenike gledaju u sprezi s kapitalizmom, znali kako mi stvarno mislimo i kako smo stoljećima postupali — jer o tome se u prvome redu radi — i oni bi zauzeli sasvim drugačije stanovište prema svećenicima i Crkvi. Tako, dragi prijatelji! Činite, što je na vama da činite i mnogo ćete pridonijeti da se opet u neka radnička srca useli mir i sreća.«

Kao u svojoj münchenskoj Kongregaciji muževa, tako se trudio i izvan glavnoga grada Bavarske svojim propovijedima i predavanjima upućivati u suvremena religiozna pitanja crkveno organizirane muževe. »Dvadesetih sam godina putovao uzduž i poprijeko gornjom Bavarskom i Švapskom, nastojao okupiti muževe i učvrstiti ih u katoličkoj vjeri. Pojedine grupe muževa posjećivao bih svaka tri mjeseca. Neki su mi svjetovni i redovnički svećenici u tome marljivo pomagali« — tako je sažeo svoj rad. Istodobno, kad god mu je moguće, prihvaća pozive da održi predavanja kod različitih ostalih crkvenih udruženja. On, naime, želi svoje spoznaje o borbi među svjetonazorima onoga vremena, koje je stekao zajedno sa suradnicima, dok bi, žrtvujući mnogo vremena, posjećivao predavanja ili sastanke protivnika, učiniti pristupačnima ne samo muškom svijetu. O. Rupert Mayer drži govore i prigodom skupova katoličkih žena u »Pučkom udruženju za katoličku Njemačku« i u društvu »Pomoć životu«, da spomenemo samo neke organizacije.

Uostalom, isusovac iz sv. Michaela i dalje revno posjećuje protivničke manifestacije, počevši od »Komunističke omladine« pa sve do »Tannenberškog saveza«. Dvadeset i sedmog ožujka 1929. sudjelovao je, na primjer, u diskusiji grupe komunističke omladine: »Sjeverozapad« u Münchenu o temi »Radništvo i religija«. Među nazočnim nalazili su se pjesnik Oskar Maria Graf i političar dr. Josef Müller. Rupert Mayer se u svojoj diskusiji osvrnuo na prigovor da Crkva stoji u službi kapitalizma. I on je, kako je rekao, protiv izrabljivanja radništva. Na sveučilištima i u čitavom narodu došlo je posljednjih desetljeća do gibanja u prilog religiji. Religiozna su pitanja, kako on misli, najvažnija, ali ima, naravno, i gorućih socijalnih pitanja. Vrlo je često bilo burno na takvim manifestacijama. Skup »Tannenberškog saveza« u münchenskoj velikoj Wagnerovoj dvorani krajem studenoga 1929. bio je, prema vijesti u »Münchner Zeitung« najvećim dijelom ispunjen katolicima. Tema je glasila: »Jezuitizam i židovstvo.« Govornik je bio urednik Ludendorffova lista: »Volkswarte« Hans Kurt. Često je bio prekidan upadicama i protestima. »Katolički su sudionici gromko zapljeskali kad se pojavio poznati Rupert Mayer. Govornik je taj doček nazvao »lakrdijom« na što je uzvraćeno zviždanjem. Nemir koji se nastavio prisilio je napokon govornika da završi svoj govor. Kad je skup prekinut, katolici su zapjevali pjesmu: 'Ein Haus steht fest gegründet' i druge pjesme. Katolici su tada pošli do središnje kalfinske kuće u Schommerstrasse na skup gdje je izražena želja da se više ne dopuste takva vrijeđanja u katoličkom Münchenu.«

Samo s jedne vrste političkih sastanaka u onim godinama prije 1933. izostajao je o. Rupert Mayer, sa sastanka nacionalsocijalista. Poznavao je ciljeve Hitle-

[18] Propovijed »Wer Knecht ist, soll Knecht bleiben« održana pred članovima Marijine kongregacije muževa, štampana u »Koerbling, O. Rupert Mayer«, München 1949, str. 324/325.

ra i njegovih sljedbenika još od početaka njihova nastupanja, a Hitler je poznavao njega. Prigodom 25. godišnjice svećeništva Ruperta Mayera 4. svibnja 1923. čak mu je poslao telegram s čestitkama i pohvalio ga je zbog njegove hrabrosti u svjetskom ratu. Patru nisu bile potrebne daljnje informacije: »Za Hitlerov se pokret«, primijetio je, »nisam više brinuo. Još sam samo jedanput posjetio sastanak u cirkusu »Krone« godine 1932. i vidio sam da je oduševljenje opet došlo do točke vrenja.«[19]

[19] »Der Nationalsozialismus und meine Wenigkeit«, kraj 1. odsjeka.

Peti dio

OBRAMBENA BORBA PROTIV NACIONALSOCIJALIZMA

Stare istine — u novoj državi

Mnoge odgovorne ličnosti Katoličke Crkve u Bavarskoj krajem dvadesetih godina sa zabrinutošću su promatrale kako nacionalsocijalizam raste. Na protuudarce nakon neuspjeha Hitlerovog puča pri Feldherrnhalle uslijedio je kao uspjeh Hitlerova žilavoga, sitnog rada 1929. rast broja glasova na pokrajinskim i općinskim izborima, a 14. rujna 1930. alarmantni porast glasova Hitlerove stranke na izborima Reichstaga. Na osnovu svog dobrog njuha i svojih informacija, koje su potjecale iz mnogih izvora, münchenski se prezes Kongregacije i propovjednik u sv. Michaelu o. Rupert Mayer već dulje vremena bojao ovakvog razvoja. Devetog studenoga 1930. priopćio je svoju bojazan münchenskom natpastiru Michaelu kardinalu Faulhaberu: »Neshvatljivo je, ali istinito, da je Hitlerova obmana opet zahvatila najšire, pa i katoličke narodne krugove«, kaže se u patrovom izvještaju münchenskom kardinalu što ga je u Faulhaberovoj ostavštini našao o. Ludwig Volk. »Ne samo u gradu, nego još više na selu pokret se snažno ukorijenio«. Premda možda i nije tako loše kako neki župnici gledaju na mjesnu situaciju, ipak se, po njegovu mišljenju, treba zamisliti nad duhovnom pomutnjom naroda.

Slijedećih se mjeseci Crkva sve više bavila zauzimanjem stava prema nacionalsocijalizmu koji je rastao. Ta se tema obrađivala na sastancima Centralnog

komiteta katolikâ Münchena. A na münchenskoj biskupijskoj sinodi 18/19. studenoga 1930. to je stajalo kao važna točka na dnevnom redu. Tu i tamo bi kanonik, dekan i poslanik bavarske stranke u zemaljskom saboru dr. Anton Scharnagl objašnjavao taj problem. Njegov referat: »Nacionalsocijalistički nazor na svijet« poslan je u doslovnom tekstu čitavom kleru, a natpastiri su ga komentirali. Konačni zaključak kardinala Faulhabera iznio je u doslovnom tekstu o. Ludwig Volk u svom djelu: »Akta kardinala Michaela von Faulhabera od 1914. do 1945.«, I. svezak. Tu se između ostaloga kaže: »Nacionalsocijalizam je hereza i ne može se složiti s kršćanskim pogledom na svijet.« Desetog veljače 1931. bavarski je episkopat objavio »Pastoralnu pobudnicu za kler«, koju je sastavio münchenski natpastir u pismenoj suradnji s ostalim bavarskim biskupima. Ona je, kako se u uvodu naglašava, uslijedila u duljem vremenskom razmaku od izbornoga gibanja, da bi se jasno istakao nepolitički, čisto dušobrižnički karakter dokumenta. Niz konstatacija počinje rečenicom: »Nacionalsocijalizam sadrži u svom kulturno-političkom programu zablude, jer u njemu odbija bitne točke naučavanja kršćanske vjere ili ih krivo shvaća i jer prema izjavi svoga vođe želi postaviti novi nazor na svijet umjesto kršćanske vjere.« Ništa manje jasne nisu ni tvrdnje o prednosti rase nad religijom u shvaćanju vodećih predstavnika pokreta, o odbijanju objave Staroga zavjeta i o negativnom držanju prema primatu rimskoga pape. »Biskupi kao čuvari kršćanskog vjerskog i ćudorednog učenja moraju odvraćati od nacionalsocijalizma dok god on naučava kulturno-politička shvaćanja koja se ne mogu složiti s katoličkim učenjem.«

Godine 1933. Hitler je postigao svoj cilj: 30. siječnja predsjednik države Paul von Hindenburg imenovao ga je državnim kancelarom. Pet tjedana kasnije, prigodom izbora za Reichstag od 5. ožujka dobile su NSDAP i njemačka nacionalna pučka partija zajedno 51,9 posto glasova. Kratko vrijeme nakon toga, 9. ožujka, iznudili su novi vlastodršci i u Bavarskoj preuzimanje vlasti. Ministar-predsjednik dr. Heinrich Held,

koji je dévet godina stajao na čelu bavarske vlade, morao je popustiti pred pritiskom. General Franz Ritter von Epp postao je komisarom Reicha, a u travnju namjesnikom Reicha, Ludwig Siebert ministrom-predsjednikom, Adolf Wagner ministrom unutrašnjih poslova. Hitlerova borbena lozinka: »Napadati, napadati, uvijek ponovno napadati!« dovela je do smjenjivanja bavarske vlade. Preuzimanje vlasti uslijedilo je i u Münchenu.

Kao za čitavu Katoličku Crkvu, tako je i za o. Ruperta Mayera i njegov dušobrižnički i karitativni rad, koji se protezao daleko izvan Münchena, započelo novo poglavlje. Njemu je iznad svake promjene vlasti i mišljenja u širokim krugovima javnosti stajala zapovijed da iskoristi sve dane mogućnosti dušobrižništva i da ništa ne propušta. Baš u onim tjednima prevrata i preuzimanja vlasti pokazalo se kako je korisno kad postoji od prije često osobna veza između upravitelja Kongregacije i njenih članova. Dnevni sitni posao u mnogim župskim grupama Kongregacije, što ga je o. Mayer planski promicao u bavarskom glavnom gradu, nije umanjio nego samo povećao vrijednost njihova odnosa prema Centrali i prema prezesu. U »Marijanskom vijeću«, mjesečnom sastanku pročelnika i besjednika župskih grupa, mogao je o. Mayer upravo o ovim mjesecima političke promjene informirati zastupnike od nekih sedam do osam tisuća članova Marijine kongregacije u Münchenu o svim opasnim nuspojavama i nekim ispadima, dati im nove upute i učvrstiti ih u njihovu jasnom religioznom stavu. Prezes Kongregacije postupao je tako sasvim u skladu s »Pastoralnim pobudnicama«, koje je kardinal Faulhaber kao predsjednik freisinške biskupske konferencije izdao 5. travnja 1933.

U toj okružnici, koja je važna za razvoj odnosa između Katoličke Crkve i nacionalsocijalizma, utvrđuje se na početku da se »načela pastve neće promjenom političkog života ništa mijenjati.« Nakon pretresanja praktičnih pitanja kao što su npr. održavanje posebnih bogoslužja, zvonjenje crkvenih zvona prigodom državnih i političkih svečanosti, posjet službe Božje u

uniformi, pripuštanje nacionalsocijalista k sakramentima i ostalo, kaže se: »Moramo uvijek jednako zabludu zvati zabludom, nepravdu nepravdom i odbijati kulturno-politička shvaćanja koja bi po uvjerenju naše savjesti mogla nanijeti našem narodu velike štete. Ne možemo odobravati ni pojedine ispade nižih nadleštava niti kazati »da« i »amen« na nasilničke specijalne akcije koje poduzimaju niži organi vlasti protiv volje najviših organa Reicha. Nadamo se da će ubuduće izostati takve specijalne akcije protiv katoličkih državnih i općinskih činovnika, čiji su nacionalni nazori i pošten rad za narod i državu nesumnjivo uzvišeni, i da će se onim ljudima kojima je učinjena nepravda pružiti državna pravna zaštita.» Pobudnice predsjednika freisinške biskupske konferencije, kardinala Faulhabera, završavaju riječima povjerenja i molbe kleru da se katolički dušobrižnik svim sredstvima dušobrižništva, a osobito apostolskim propovjedanjem i njegovanjem primanja sakramenata odupre bezboštvu i nemoralu.

Potpuno u smislu ove natpastirske pobudnice upućivao je o. Rupert Mayer u ovim nemirnim tjednima prevrata dan za danom mnogim ljudima svoju riječ rasvjetljenja.

Teme propovijedi godine 1933. često zahvaćaju važna pitanja načelne kao i praktične naravi. Tumačile su crkvenu godinu. Pokazivale su da je bezboštvo uzrok brojnih rastava brakova. Strelovite molitve, problem »kukolja u Crkvi« obrađivao je o. Mayer u propovijedima kao i npr. 12. veljače 1933: »Značenje posljednje okružnice Pija XI.« Za svjetski misijski dan 1933. izabrao je temu: »Milostinja za misije među poganima — zapovijed ljubavi prema Bogu i bližnjemu.« Na četiri nedjelje Došašća 1933. stajalo je svaki put ime o. Mayera uz ime münchenskog kardinala Faulhabera koji je držao svjetski poznate predbožićne propovijedi: »Židovstvo — kršćanstvo — germanstvo«, »Isus Krist — prijeko potreban«, »Nepogrešivost crkvenog učeteljstva«, »Religija i širenje glasina«, »Tumačenje nekih krivo shvaćenih rečenica u nekom govoru«, »O jedinstvu Crkve« — tako su glasile teme nedjeljnih nagovora Ruperta Mayera, koje je unio u knjigu propovijedi sv. Michaela. Ostale propovijedi posvetio je konfesionalnoj školi, temi: »Katolicitet Crkve«, »Put prave Crkve — put patnje«, rezultatima Karitasova rada. Vrlo je aktualna bila i tema: »Zašto osim prikupljanja zimske pomoći još i skupljanje za Karitas?« Kod svake se teme osjećalo kako je ovaj svećenik usko vezan uz događaje vremena. Uvijek je o. Rupertu Mayeru bilo do toga da govori o onim problemima koji bi svaki put tištili cijeli narod Crkve. Ukazivao bi na temelje vjere, koji ostaju, i prema njima je mjerio događaje vremena koji su se nizali jedan za drugim. Osobito se trudio da obrani provjerene crkvene ustanove kao knjižnice i crkveni tisak. Samo je po sebi razumljivo da su u njegovim nedjeljnim propovijedima široki prostor imale suvremene izjave pape i episkopata.

O. Rupertu Mayeru bilo je od prvoga časa jasno da Crkvi prijete opasnosti od političke promjene vlasti. Njegove točne spoznaje najnovijih povijesnih razvoja učinile su ga imunim od optimizma što su ga izazivale svečane izjave nove vlade. Nije šutio o svojim brigama za budućnost i priznavao je da se katkada u njega uvlači žalost i strah. To potresno svjedoči okružnica koju je u svojoj službi duhovnika sestara Svete Obitelji uputio članicama te zajednice nakon ožujskih izbora 1933. On tu govori o smislu žalosti i patnje. Pater duhovnik stavlja u središte dvije rečenice iz Evanđelja koje opisuju Krista na Maslinskoj gori: »I spopade ga žalost« kao i »spopade ga tjeskoba«. No Spasitelj je, tako kaže Sveto pismo, »gledao dalje«. Gledao je u budućnost, a to nije bio utješan pogled. Vidio je organizirano bezboštvo, organizirano krivovjerje, koje će od Spasiteljevih dana, uvijek i posvuda, raditi i ostati protiv njega i njegove nauke. Vidi da će mnogi biti slabi, pa će njega i njegovu stvar ostaviti na cjedilu. Dakako, vidi i mnoge, dobre ljudske duše koje ono najbolje što imaju bez sustezanja žrtvuju za njega. Ali vidi i u redovima onih koji mu pripadaju mnogo toga samo izvanjskoga, navika, mehanizma i pogrešaka svih vrsta. Sve ga to žalosti. Uvijek ponovno ri-

ječca uzalud.«[1] O. Mayer potiče sestre da svladaju strah i zabrinutost po uzoru na Krista koji je ljudima prije 1900 godina oduzeo strah pred smrću. Časovi kušnje služe samo tome da čovjeka ojačaju i učine ga bogatijim.

Bavarska, a osobito njen glavni grad München, predstavljala je prvih mjeseci nakon preuzimanja vlasti središte žestokih razračunavanja između nacionalsocijalističke države i Katoličke Crkve. Popraćen jednostranom propagandom, postupak protiv »Leo-Hausa«, münchenske Centrale katoličkih radničkih udruženja, pružio je iznuđenim natječajem poslovno višeslojnog poduzeća dobrodošli povod za protucrkvene akcije. Tadašnjem kanoniku Johannesu Neuhäusleru pošlo je za rukom uz djelotvornu pomoć o. Ruperta Mayera, u posljednji čas osnovati »Katoličku socijalnu pomoć«. Na taj je način barem mnogo tisuća sitnih štediša Leoštedionice sačuvano od gubitaka. O. Mayer uložio je sav svoj utjecaj da bi »Katoličkoj socijalnoj pomoći« pribavio nužna novčana sredstva.

Kako su novi vlastodršci u Bavarskoj pokušavali sve i sva da sebi mrske katoličke saveze i organizacije udalje iz javnog života i malo pomalo sasvim odstrane, pokazao je svjesno ciljani mali rat što ga je münchenska partijska centrala vodila u gradu i na selu. Ta je nakana bila naročito očigledna prigodom njemačkog kalfinskog dana u lipnju 1933. u Münchenu. Kolpingove sinove iz zemlje i inozemstva napali su SA-odredi već nakon otvorenja s bogoslužjem koje je vodio kardinal Faulhaber. Prigodom manifestacije u münchenskom izložbenom parku i na ulicama glavnoga grada Bavarske SA-odredi lovili su sudionike da bi s njih skinuli žute košulje koje su bile zabranjene nekoliko sati ranije.

Kolpingov dan morao je biti otkazan, jer policija nije više jamčila za život i sigurnost sudionika. Kardinal Faulhaber uzalud je protestirao. Unatoč parafiranju državnog konkordata 8. srpnja 1933. nastavljala

[1] Okružnica sestrama Svete Obitelji, napisana nakon odlučnih izbora u ožujku 1933. Svezak IV, »Briefe unseres Spirituals O. Rupert Mayer«, (rukopis), str. 526—528.

se borba protiv katoličkih organizacija. Dokumenti o crkvenom otporu, objavljivani posljednjih godina, sadrže sve faze ove žilave borbe.

Za o. Ruperta Mayera značile su one početne godine nakon Hitlerova preuzimanja vlasti pojačan rad. Njemu koji je od početka poznavao nacionalsocijalizam i njegove vodeće ljude, pokazala su hapšenja svećenika, sprečavanje i zabrana crkvenih udruženja, borba koja je počela protiv konfesionalnih škola da je suradnja između nacionalsocijalističke partije i Crkve nemoguća. U svojoj sobi za razgovore u sv. Michaelu saznavao bi iz dana u dan za nevolje nekih koji su u svom zvanju bili zapostavljeni. Neprestano se zauzimao za one koji su bili politički progonjeni. Nije se plašio pismeno se obraćati i na najviša mjesta da bi izmolio puštanje zatvorenika iz zatvora ili koncentracionog logora. Kako su često molbe o. Mayera bile uslišene, ne može se više utvrditi. No bezbrojna pisma ipak dokazuju da je njegovo zauzimanje za zatvorenike u pritvoru provjeravao sam »zemaljski politički zapovjednik policije« i »Reichsführer SS«, Heinrich Himmler. U dva »slučaja« javljeno mu je da su pušteni iz pritvora zatvorenik M. i braća H. U nekom drugom »lučaju« primio je iz berlinske Prinz-Albrecht-Strasse 8, sjedišta »zemaljskog političkog zapovjednika policije«, samog Himmlera vijest da se njegovoj molbi ne može udovoljiti. »K. nije na prvostepenom sudu u Münchenu oslobođen, ali je samo ukinut sudski nalog za hapšenje. Zatim je on, jer ga mi poznajemo kao komunistu, pritvoren i odveden u koncentracioni logor Dachau. K. ne daje jamstva da je već do sada odbacio svoj komunistički pogled na svijet. Žalim što Vam u ovom slučaju ne mogu izići u susret, nego K. mora još dogledno vrijeme ostati kod nas u logoru Dachau.

Heil Hitler
Vaš
(potpisao) H. Himmler«[2]

[2] Dopis »Der politische Polizeikommandeur der Länder«, Berlin, Prinz-Albrecht-Strasse 8, od 12. XI. 1935. (Br. Nr. K 12/35 Ads.)

I kod još neke druge molbe poručio je Himmler pošiljaocu iz sv. Michaela po svom ađutantu da se puštanje na slobodu pomoćnog radnika H. i kovinotokara H. iz pritvora »iz načelnih razloga ne dopušta.«

O. Rupert Mayer na manifestaciji protiv konfesionalne škole nasilno odstranjen iz dvorane

Početkom godine 1935. borba nacionalsocijalističke bavarske vlade protiv kršćanskih konfesionalnih škola ušla je u odlučan stadij. Prigodom upisa u školu 13. veljače 1935. sve partijske službe pooštrile su svoje mjere da bi pomogle »njemačkoj općoj školi« da izvojšti pobjedu nad dosadašnjom konfesionalnom školom. Premda se u članu 23 državnog konkordata »jamčilo« zadržavanje i novo osnivanje katoličkih konfesionalnih škola, nacionalsocijalističke su organizacije uložile sva sredstva da bi ukinule dosadašnji školski sistem. Kardinal Faulhaber iskoristio je kao dobrodošlu prigodu da na »Papinu nedjelju«, koja je pala upravo na nedjelju prije glasanja za škole, na tradicionalnoj papinskoj proslavi u sv. Michaelu jasno protumači crkveno stanovište prema školskom pitanju. Tema njegove propovijedi u prepunoj crkvi sv. Michaela bila je: »Sloboda Crkve«. Ukazao je na »nasrtljivu propagandu za »njemačku opću školu« i naglasio značenje katoličkih konfesionalnih škola za budućnost Crkve. Na pitanje savjesti koje postavljaju katolički roditelji: »Što da činimo?« odgovorio je kardinal: »Za vas je dužnost savjesti prijaviti svoju djecu u konfesionalne škole, a za onu djecu koja su već u konfesionalnim školama izjaviti: »Moje dijete ostaje ondje gdje je«.[3] Tako je kardinal Faulhaber svečano izjavio u ime njemačke vjernosti, naravnog roditeljskog prava i u ime narodne zajednice. Leci katoličkog udruženja roditelja, satovi molitve u crkvama i kardinalova pastirska poslanica isto su tako poslužili nakani da se zadrže katoličke konfesionalne škole.

[3] Propovijed kardinala Faulhabera prigodom proslave papinskog dana — sv. Michael — 10. veljače 1935. Prilog br. 3 službenog lista nadbiskupije München i Freising, str. 5.

Vrhunac protucrkvenih akcija sačinjavale su dvije manifestacije na kojima je vrhovni gradski školski direktor Bauer zagovarao borbu za »opće škole«. Rupert Mayer je znao da nacionalsocijalisti na ovim manifestacijama žele dati odgovor na kardinalovu propovijed prigodom »Papinog dana«. On koji je prije podne 10. veljače na propovjedaonici u sv. Michaelu govorio o temi: »Katoličke konfesionalne škole« želio je i na velikim manifestacijama izložiti crkveno stanovište. U svom »curriculumu vitae« piše kasnije o onim uzbudljivim trenucima:

»Jedan je skup bio u južnoj četvrti, u velikoj dvorani pivnice 'Thomas'. Došao sam malo kasnije, ali ipak sam dobio neupadljivo mjesto, lijevo neposredno pokraj govornice, sasvim u pozadini. Nakon referata najavljena je diskusija. Trebalo se predstaviti imenom. Napisao sam na cedulji samo ime Mayer i pružio sam cedulju na tribinu. Na to sam primijetio šaputanje za predsjedničkim stolom. Tada je predsjedavajući izjavio da se pokazalo kako nije potrebna diskusija jer su svi istoga mišljenja. Uslijedio je sveopći 'bravo'. Sada sam pak ja viknuo što sam glasnije mogao da želim riječ barem radi kratkog ispravka. Na to je slijedilo savjetovanje i dali su mi riječ.

Izjavio sam da je ono što je govornik rekao o gospodinu kardinalu sasvim neispravno jer sam ja slučajno upućen u stvar. No uza sve razmišljanje ne mogu se sada više sjetiti o čemu se tada radilo. Na to sam uz smjeh i psovke napustio dvoranu. Za mnom je došao neki stari ratni drug i rekao da me žele istući. Došao je i neki čovjek koji je prolazeći kraj mene psovao i proklinjao, ali je tada nestao.«[4]

Još je bučnije bilo slijedeće večeri kod druge manifestacije za »opće škole«. Održavala se u Gradskoj pivnici. S manjom skupinom katoličkih studenata po-

[4] »Der Nationalsozialismus und meine Wenigkeit« 2. odlomak »Od Hitlerova dolaska na vlast do mog hapšenja 1937«. Obje manifestacije protiv katoličkih konfesionalnih škola, koje o. Mayer opisuje, nisu bile 1936. nego u veljači 1935.

sjetio sam onog 15. veljače 1935. manifestaciju. Znali smo da će o. Rupert Mayer doći. Priređivači su pozvali mnogo policajaca i pripadnika SA-odreda koji su trebali spriječiti smetnje na propagandnoj manifestaciji. Osjećalo se da je »napetost u zraku« i da se mora računati s masovnim zalaganjem. O. Mayer je dao rezervirati sebi jedno mjesto. »Bio je to«, tako se kasnije sjećao, »masovni posjet prvoga reda. Ušavši u dvoranu primijetio sam da je moj dolazak jako upao u oči, osobito Baueru. Od početka su ljudi bili jako uzbuđeni. Kad je predsjedavajući dao bezazlenu primjedbu o gospodinu kardinalu, čuli su se uzvici koji su se ponavljali: »Izmlatite ga, objesite ga, strijeljajte ga.« Ni predsjedavajući ni Bauer nisu stišavali te uzvike. Bauer je govorio umjerenije nego li prethodne večeri. Naravno, mnogo od toga više nisam čuo. Jer ubrzo su došla dva pripadnika SA-odreda k tome stolu i zahtijevali da s njima napustim dvoranu. Rekao sam da ne uviđam zašto. No, kad sam primijetio da u dvorani nastaje strahovita napetost, pobojao sam se da će doći do tučnjave, koja bi morala loše završiti po nas, jer ništa nije bilo organizirano. Stoga sam izišao iz dvorane vrlo uznemiren.

Odveli su me u pokrajnju sobu k službeniku Gestapoa. Morao sam izvrnuti svoje džepove. Nisam kod sebe imao ništa pisanoga, jer sam slutio da danas neće sve proći tako bezazleno. Cedulju s nekoliko bilježaka što sam ih učinio na skupu, uzeo je službenik. Unatoč mom protestu bio sam zadržan, dapače dobio sam i društvo, jer je dovedeno nekoliko muževa i žena s katoličke strane. No s njima nisam smio razgovarati . . .«[5]

Među onima koje su pripadnici SA-odreda odstranili s manifestacije u Gradskoj pivnici nalazio se i pisac ovoga životopisa. Premda sam imao novinarsku iskaznicu i tada bio student na Institutu za novinarstvo pri Sveučilištu u Münchenu, bio sam izveden iz dvorane, jer sam zapisivao govor gradskog školskog savjetnika Bauera. Još sam jednom izjavio da radim kao novinar. Ipak nisam smio natrag na skup. Tek nakon svršetka manifestacije bilo mi je dopušteno napustiti zgradu, a da mi nisu bile vraćene moje bilješke s predavanja.

O. Mayer je morao ondje ostati kao posljednji. Tek nakon njegova energičnog protesta službenici i pripadnici SA-odreda pustili su ga da ode na vlastitu odgovornost, kako su mu rekli, jer su ljudi, navodno, bili protiv njega jako nabrušeni. Nakon što je pušten, na ulici je dočekan od nekih svojih ljudi. Slijedećim tramvajem odvezao se u sv. Michael. Prva mu je briga bila kako su prošli oni koje su kao i njega odveli.

U mjesečnom izvještaju policijske direkcije u Münchenu od 7. ožujka 1935. mogao je čovjek pročitati kako je tekla manifestacija protiv kardinala Faulhabera i opće škole: »Na navode kardinala Faulhabera odgovorio je viši gradski školski direktor Bauer na masovnom skupu münchenskih roditelja 15. veljače 1935. u Gradskoj pivnici. Bilo je poznato da su protivnici opće škole namjeravali iz münchenske okolice dovesti pristalice koji bi ometali skup. No ovdašnje mjere sigurnosti omogućile su da je manifestacija prošla u miru. Niz sudionika, koji nisu bili predstavnici tiska, pravili su stenografske bilješke. Kako se moglo pretpostaviti da će te bilješke poslužiti kao podloga za krive izvještaje, one su bile oduzete.«[6]

Taj se izvještaj zasnivao na obavijesti koju je natporučnik policije 5. policijskog okruga, zadužen za zaštitu dvorane skupa u Gradskoj pivnici podnio referadi 12. policijske direkcije u Münchenu. U dopisu, sastavljenom 21. veljače 1935. koji je dalje proslijeđen: »Predmet: razlozi koji su doveli do toga da se o. Rupert Mayer odstrani sa sastanka u Gradskoj pivnici«, kaže se da je »dovoljno poznati politički protivnik o. Rupet Mayer« sâm dao povod da na njega u dvorani na neupadljiv način paze. Nakon što mu je dojavljeno da on pravi bilješke, naredio je »da ga što je moguće

[5] »Der Nationalsozialismus und meine Wenigkeit«, II. poglavlje. Nasilno udaljavanje o. Mayera od strane SA-pripadnika uslijedilo je 12. veljače 1935.

[6] Helmut Witetschek, »Die kirchliche Lage in Bayern nach den Regierung-präsidentenberichten 1933—1943, I Regierungsbezirk Oberbayern, izdanja Komisije za suvremenu povijest, Mainz 1967, str. 54.

neupadljivije odstrane iz dvorane i predaju kriminalističkoj policiji, koja je bila smještena u pokrajnjem lokalu sa SA i SS-patrolom.« Policijski natporučnik izričito dodaje da bi pater Mayer bio udaljen iz dvorane, da to slušači i nisu zahtijevali, »jer na temelju njegova političkog stava postojala je osnovana sumnja da će predavanje u svojim bilješkama navesti na *iskrivljen* način da bi širio neistinite glasine.«[7]

O. Mayer nije mogao podnijeti takav postupak i predbacivanje. Prije svega bilo mu je stalo da slijedećih dana uloži svoj protest kod nadležne policijske stanice, jer na onoj manifestaciji »münchenskih roditelja« voditelj skupa nije nijednom riječju utišao hajku na kardinala Faulhabera. Pater se potrudio da dođe do samog bavarskog ministra unutrašnjih poslova ili münchenskog pročelnika policije. Uzalud. 21. veljače 1935. najzad mu je pošlo za rukom razgovarati sa zamjenikom policijskog pročelnika, natporučnikom v. Oe. Zajedno s voditeljem (političke) referade 12, savjetnikom vlade H. saslušao je poteškoće patra Mayera. U zapisniku policijske direkcije u Münchenu, koji je na to sastavljen, stoji primjedba da ima naputak u referadi »Zapisivati smije samo onaj koji je predstavnik tiska i legitimira se svojom novinarskom iskaznicom.« Opravdanje tadašnje »tiskovne politike« za to glasilo je ovako: »Kod svih drugih osoba postoji sumnja da će samo djelomično pisati i zapisano širiti kao užasnu bajku...« O držanju o. Ruperta Mayera, dok je bio nazočan u policijskom pročelništvu u Ettstrasse, zapisnik jasno kaže: »Uostalom o. Mayer se u razgovoru vladao osobito izazovno, a svoje je neprijateljstvo protiv današnje države jasno i nedvosmisleno izrazio. Prigovarao je što... policija nije intervenirala kad su se navodno dobacivali uvredljivi poklici protiv kardinala i pri tome je doslovce rekao ovo: »Ako to bude dalje tako išlo, tada hrlimo prema sigurnom svršetku.« Ostale poteškoće i brige isusovačkog patra iz sv. Michaela učvrstile su obojicu visokih policijskih služ-

[7] Izvještaj policijskog okruga 5 referadi policijskog predsjedništva, München, od 21. II. 1935. Predmet: »Razlozi koji su dali povoda da se o. Rupert Mayer udalji sa sastanka u Gradskoj pivnici«.

benika u njihovu završnom sudu: »O. Mayer se pokazuje kao očiti protivnik 3. Reicha što se vidi iz sadržaja kao i iz oblika njegovih navoda. O Führeru je govorio samo kao o »gospodinu Hitleru«. Osobu kardinala Faulhabera uzvisivao je iznad svake mjere i predstavio je kao krajnje ugroženu, te branio poznate užasne bajke, po kojima je planiran napad na kardinalov život, a da policija, odnosno vlast, ništa ne poduzima. Objasnili smo patru Mayeru da su poduzete sve političke mjere koje jamče kardinalovu zaštitu...«[8]

Unatoč svemu pater je pokušavao iznad svih linija koje dijele protivnike i ovdje graditi mostove među ljudima. Kratko vrijeme nakon tog razgovora obaviješten je da je savjetnik vlade H. iz političkog odsjeka policijskog pročelništva teško bolestan. Nije dugo oklijevao nego se uputio da posjeti svog »subesjednika«. Kad je pater stupio u njegov stan, bolesnik nije mogao sakriti svoje iznenađenje. Isto je tako činovnik bio iznenađen što mu o. Rupert Mayer nije iznio nikakvu novu pritužbu ni molbu za kojeg svog štićenika. »Bio je jako iznenađen«, piše o. Mayer kasnije o svom neobičnom posjetu bolesniku, »kad sam mu rekao da sam samo došao da vidim kako mu je, jer sam čuo da je teško bolestan, i da se moj dolazak sam po sebi razumije, jer je on naš prvi susjed. Vrlo smo se lijepo razgovarali, nakon što je došao k sebi od očitog iznenađenja.«[9]

Borac za slobodu crkvenog karitativnog rada

Tri mjeseca nakon glasanja za konfesionalnu ili opću školu došlo je u Bavarskoj godine 1935. do novog iskušavanja snaga između partije i Crkve. Kao i uvijek pripremio je njemački Karitas — uz privolu države — skupljanje za Karitas po ulicama i kućama.

[8] Zapisnik o navodima isusovačkog patra Mayera prigodom njegovih posjeta zamjeniku policijskog pročelnika 21. II. 1935, str. 1—4. »Uz osobni spis pater Rupert Mayer«.

[9] »Nationalsozialismus und meine Wenigkeit«, II. poglavlje.

Pri tome dobivena novčana sredstva bila su potrebna kao hitni prilog da se nadoknade nužni izdaci za rad Karitasa. Osamnaestog na devetnaesti svibnja 1935. došao je taj dan. Predavanja u crkvama, upozorenja u crkvenim organizacijama, plakati na ulicama po selima i gradovima trebali su pospješiti narodni dan Karitasa za priređivače i na taj način zajamčiti Karitasovu aktivnost u slijedećim mjesecima.

S obzirom na sve oštrija razračunavanja iz mjeseca u mjesec između nacionalsocijalističke partije i Katoličke Crkve, moralo se računati s time da će i skupljanje za Karitas biti cilj pokušaja ometanja tog posla. Organ vlasti »Volkischer Beobachter« podjarivao je raspoloženje protiv skupljanja za Karitas, i to na taj način da je u svom izdanju od 18. svibnja 1935, na dan skupljanja po ulicama, izvijestio na svojoj prvoj stranici kako je neka katolička redovnica osuđena zato što se ogriješila o devizne propise. Time je bačena parola, osobito partijskoj omladini, da kao pojedinci ili kao skupine ometaju skupljenje za Karitas, a narod zastraše. U ranim jutarnjim satima skupljači s Karitasovim kutijama nesmetano su obavljali svoj posao, ali doskora se umnožiše glasovi o planskim smetnjama. Nacionalsocijalistički studentski savez kao i druge partijske organizirane grupe bile su kolovođe kampanje. »Ni pfeniga za krijumčare deviza!« »Ni pfeniga za Karitas!« — tako su glasile parole. »Tko daje, taj je narodni izdajica«, odjekivalo je s ćoškova ulica do onih koji su htjeli davati. Nekoliko prijatelja i ja kao suradnici katoličkog dušobrižništva za visoke škole uputili smo se s kutijama za skupljanje u grad. Što smo se više približavali središtu Münchena, to je bivalo nemirnije, to je glasnije odjekivala galama onih koji su smetali.

Rupert Mayer, već godinama član predsjedništva biskupijskog Kritasa Münchena i Freisinga, tih je dana i sâm stajao s jednim subratom iz isusovačkog reda sa škrabicom za skupljanje u ruci pred crkvom sv. Michaela. Kao i kod prijašnjih skupljanja za Karitas htio je i sada pridonijeti poboljšanju rezultata. Zahvaljujući svojoj velikoj popularnosti u širokim krugovima dobivao bi poznati redovnik i neustrašivi propovjednik mnogo novčanih priloga. Svojim izvanrednim osjećajem za zbivanja davno je već slutio da danas neće ići kao što je to obično išlo prigodom skupljanja za Karitas. Pješaci, koji su dolazili s Karlsplatza i s drugih prometnih žarišta, pripovijedali su mu kako se ljudi skupljaju, kako zajednički viču, kako je došlo do prvih izgreda. Dapače, neki su demonstranti nosili na svojim vozilima naslovnu stranicu novina »Volkscher Beobachter« s viješću o redovnici koja je osuđena zbog deviza.

Mjesečni izvještaj vlade Gornje Bavarske posvetio je mnogo prostora događajima oko skupljanja za Karitas. Navode se Karlsplatz, Neuhauserstrasse i Kaufingerstrasse kao mjesta na kojima je promet bio djelomično paraliziran i na kojima je policija morala intervenirati. »Ljudi su sve više izvikivali parole«, kaže se doslovce. Promet je postajao sve zakrčeniji, skupljače su napadali, osobito na Glavnom kolodvoru, na Karlsplatzu i u Neuhauserstrasse. Oko 13.15 sati javila je policijska straža iz Ledererstrasse da se skupila velika masa ljudi na tržnici i da je već došlo do sukoba između demonstranata i skupljača. Policijska komanda, koja je bila poslana na poziv, djelovala je umirujuće na gomilu. Ljudi su se doduše udaljavali, ali opet bi se skupljali po uglovima.«[10]

O. Rupert Mayer prekinuo je svoje skupljanje da bi objedovao u rezidenciji subraće u sv. Michaelu: »Za stolom smo čuli da su se ljudi skupljali u Neuhauserstrasse. Oko 2 sata primijetio sam u donjem hodniku patara da ljudi hodaju tamo-amo. Pogledao sam. Neki mladi student stajao je kraj slavine i prao sebi ranu na glavi. Tada sam čuo da su naše skupljače i skupljačice napali naši protivnici na mnogo mjesta i djelomično im oteli njihove škrabice. Strašno sam bio uzbuđen.« Požurio sam k policijskom pročelniku i zatražio razgovor s njime. Rekli su mi da nije u Münchenu. Odveli su me do njegova zamjenika, ako se ne varam, nekog savjetnika vlade Mayera. Lijepo me pri-

[10] »Die kirchliche Lage in Bayern 1933—1943« I Regierungsberzirk Oberbayern, obradio Helmut Witetschek, str. 68/69.

O. Mayer skuplja milodare za Karitas (1935)

mio. Žalio sam se drastičnim izrazima na nečuveni događaj da se skupljači grubo napadaju, makar je država dopustila skupljanje, te da se nadaleko i naširoko nije mogao opaziti nijedan policajac. Gospodin je to unio u zapisnik i nastojao me umiriti, ali mu to nije pošlo za rukom.«[11]

Tko je tako dobro kao o. Rupert Mayer iz svojih dnevnih razgovora u sv. Michaelu poznavao ljudsku bijedu, taj je morao biti zapanjen i uzbuđen zbog borbe partijskih organizacija protiv skupljanja za Karitas. Jer na taj je način izgubljeno mnogo novaca, a prema tome i mogućnosti pomaganja. Zato münchenski apostol muževa nije popuštao. Vrativši se u svoju sobu u sv. Michaelu, ponovno je pokušao dobiti vezu s odgovornima: »Došavši kući, ponovno sam nazvao gospodina ministra Wagnera, pripomenuvši da moram s njim razgovarati o hitnoj stvari. Nisam mogao s njim dobiti vezu.«

Protestna akcija ostala je bez vidljivog uspjeha. Organizatori smetnji i ispada dobro su obavili posao pod zaštitom vlastodržaca. Uskoro su izvikujući parole sve oštrije tražili da se skupljanje zabrani. Ispadi protiv skupljača bivali su iz sata u sat sve žešći. Nije dugo potrajalo i cilj je bio postignut. Mjesečni izvještaj policijske uprave u Münchenu za svibanj opisuje to ovako:

»Manifestacije i izgredi poprimili su u međuvremenu takve razmjere, da je postojala bojazan da to neće samo ometati skupljanje nego i da bi moglo dovesti do daljnjeg uznemiravanja javnoga mira, reda i sigurnosti. Stoga je policija u 14.11 sati zabranila skupljanje. Budući da su se i slijedećih dana pri skupljanju po gostionicama i kućama mogla očekivati takva uznemiravanja, zabrana se proširila i na to skupljanje. Svi policijski organi obaviješteni su odmah o toj zabrani i dobili su nalog da zaustave skupljače i da smjesta obustave skupljanje. Osobama koje su još nosile oznake skupljanja preporučeno je da skinu oznake, jer

[11] »Der Nationalsozialismus und meine Wenigkeit«, početak II.

je skupljanje za München zabranjeno. Skupljanje je obustavljeno u 15.15 sati...«[12]

O. Mayer je na svoj način dao daljnji, jasan odgovor. Slijedećega je dana propovijedao prije glavne mise u crkvi sv. Michaela o temi: »Dostignuća Karitasa«. Münchenski natpastir, Michael kardinal Faulhaber, istoga je dana poslao protestni telegram »Führeru i državnom kancelaru«, a uskoro je po svom generalnom vikaru Ferdinandu Buchwieseru poslao Državnoj kancelariji u Berlin opširan prikaz akcija protiv skupljanja za Karitas u Münchenu i ostalim bavarskim gradovima. Osim kratke potvrde o primitku s napomenom da je protest dalje proslijeđen nije bilo, kao većinom u takvim slučajevima, nikakve druge reakcije.

Pooštrena obrana od napadaja
Prva upozorenja propovjedniku Sv. Michaela

Protucrkvene mjere u prvoj polovici godine 1935. nisu ostale pojedinačni slučajevi. Štoviše one su sačinjavale predigru na širokoj fronti općeg napada na kršćanske Crkve. Partijski aparat i njegova nadleštva u državi, kotarima i općinama pažljivo su pratili svaku aktivnost župa i crkvenih udruženja. Pri tome su se posebno »brinuli« o naviještanju u crkvama, o katoličkom tisku, o večernjim predavanjima u župskim dvoranama, o priredbama mladeži, a i o djelovanju svakog pojedinog svećenika i svake redovničke zajednice. Za nadziranje svih tih grupa, osoba i organa tiska morala je biti namještena čitava vojska službenika i pristaša. Kako svjedoči posljednjih godina objavljivan list: »Lageberichte«, neprestano su promatrali i registrirali. Svaka pa i najmanja brošura crkvenih autora prošla je njihovu cenzuru, koju je često slijedila zabrana i zapljena. Često su glavni urednici crkvenog tiska morali zbog svojih komentara aktualnih zbivanja poći na saslušanje u policijsko pročelništvo, a nato bi

[12] Helmut Witetschek, »Die kirchliche Lage in Oberbayern...« Svezak I Oberbayern, str. 69.

često uslijedila zabrana. Prigodom manifestiranja vjernosti kardinalu Faulhaberu nakon propovijedi u katedrali odvodili su u policijske stanice »one koji su klicali kardinalu, da provjere njihove osobe i da spriječe ometanje javnoga reda.« Vjerni svojoj biskupskoj zadaći natpastiri njemačkih biskupija nisu šutjeli pred tim opasnim razvojem. U protestima na bezbrojne pojedinačne akcije kao i u zajedničkim proglasima nazivali su stvari njihovim imenom i upozoravali državno vodstvo na ispunjavanje dužnosti, sadržanih u državnom konkordatu. Zajednička pastirska riječ njemačkih biskupa od 20. kolovoza 1935, memorandum njemačkog episkopata od 20. kolovoza 1935. kao i adventsko pastirsko pismo bavarskih natpastira 1936: »Juriš na Crkvu« svjedočanstva su dostojna spomena da su tadašnji biskupi vršili službu čuvara.

Ono što je bilo navedeno u svim tim pritužbama i dokumentima u isto bi vrijeme o. Rupert Mayer hrabro i jasno zahvaćao u svojim propovijedima i predavanjima. Neke stvari, koje su se u pastirskim pismima mogle samo ukratko natuknuti, on bi opširno razlagao pučkim jezikom pred svojim slušateljima u gradu i na selu. Kao i biskupi münchenski se isusovac osvrtao na sramoćenje Crkve, vrijeđanja svećeničkog i redovničkog staleža u govorima, napisima, listovima i karikaturama. Kao i episkopat tako je i on neprestano tražio da se zadrže konfesionalne škole i da se jamči roditeljsko pravo u odgoju djece. Kao i natpastiri tako se i on svakom prilikom osvrtao na nepravedna klevetanja da su katolici neprijatelji naroda i nepouzdani kao službenici. Ispravljao je povijesna izvrtanja u partijskoj publicistici kao i vrijeđanje biskupa, svećenika i laika, vjernih Crkvi od strane govornika »Njemačkog vjerskog pokreta«, pristaša Rosenberga ili »Tannenberškog saveza« bračnog para Ludendorff. Svoje slušatelje i slušateljice »u ozbiljnim, teškim vjerskim olujama sadašnjice... u vjeri jačati i učvršćivati u vjernosti prema Svetoj Crkvi« — ove riječi na početku adventskog pastirskog pisma 1936. bavarskih biskupa bile su uvijek cilj propovijedi o. Ruperta Mayera.

Dvadeset i trećeg siječnja 1936. proslavio je pomoćnik u nevolji i hrabri savjetnik mnogih tisuća ljudi u bavarskom glavnom gradu svoj 60. rođendan. Kao i uvijek u svom životu kad bi došao koji spomen-dan, i tome se prilikom potrudio da svrati što manje pozornosti na sebe. Pa ipak, mnoge su izjave zahvalnosti i dubokog poštovanja pokazale kako ga ljudi poštuju i što im znači njegov uzor upravo u borbama sadašnjeg trenutka. Rudolf Berlinger, kasniji profesor filozofije u Würzburgu, govorio je u ime mnogih prijatelja i slušatelja u svom dopisu u »Münchner Katholische Kirchenzeitung«. U tom članku prigodom rođendana istakao je da »procesija od stotinu tisuća glava u duhovnom hodočašću ide u sobicu svjetski poznatog isusovačkog patra... Ne samo da münchenski katolici pozdravljaju danas jubilarca kao 'svog prijatelja i oca', nego su svi njemački katolici ponosni na svog patra Ruperta Mayera...« Nakon kratkog biografskog osvrta Rudolf Berlinger ocjenjuje svećeničko djelovanje 60-godišnjaka:

»Pavlovskim žarom i otvorenošću naš je jubilarac pružao svojima u pravi čas zrnje istine na misijskim propovjedaonicama, u kongregacijskim dvoranama, na govornicama udruženja. Neumornim stvaralačkim duhom, odvažnom energijom volje, osluškujući bilo vremena, postao je kao pučki misionar i učitelj duhovnih vježbi 'krilnik modernog dušobrižništva.' Svećenik je narodni čovjek, za narod je on sluga Kristov i upravitelj Božjih tajni. 'Pater Mayer' — dà, to je danas postao pojam. Gdje god 'otac Mayer' dođe, pune se crkve, a kad on svoje članove Kongregacije, čiju je četu svojim organizacionim talentom u posljednjih 15 godina više nego podvostručio, pozove na veliki marijanski mimohod članova Kongregacije, tada nijedan od njih neće njemu ni »Zaštitnici Bavarske« uskratiti vjernost pratnje. Prošlo je vrijeme jednog ljudskog života otkako je o. Rupert Mayer izmolio pristupnu molitvu svog svećeničkog života. Naše oči ne mogu sagledati sav njegov rad u vinogradu Gospodnjem, a vječni će Svećenik nagraditi svoga slugu, jer nijednog trenutka nije bio nevjeran pozivu: »sequere me!«... O. Ruperte Ma-

yeru, Tvoj dan je i naš dan! Njemački katolici mole danas s Tobom »Deo gratias«, jer je Svevišnji tvoje djelovanje za domovinu i Crkvu tako vidljivo blagoslovio. Njemački katolici pjevaju s Tobom »Tedeum« na slavu vječnoga, trojedinoga Boga. Iz dubine naše duše diže se molitva k nebu. Udijelio ti Gospodin da i u slijedećem desetljeću na brda naše religiozne kulture nosiš pred nama snažnim rukama i hrabra srca zastavu križa za spas naroda i domovine.«[13]

Među mnogim čestitkama za njegov 60. rođendan osobito je razveselila stuttgartskog trgovačkog sina i bivšeg biskupijskog svećenika biskupije Rottenburg čestitka iz župnoga dvora württemberškog Spaichingena, jedinoga mjesta gdje je djelovao kao biskupijski svećenik. Preko 35 godina je već prošlo otkako je napustio ovaj gradić, da bi stupio u isusovački red. Tamo su još uvijek postojale srdačne veze: »Ne bih vjerovao«, naglasio je o. Mayer u svom pismenom odgovoru od 19. veljače u Spaichingen, »da bi čovjek nakon samo nešto više od godinu dana svećeničkog djelovanja u jednoj župi mogao biti tako duhovno povezan, kao što to ja mogu za sebe tvrditi u odnosu na Spaichingen. Stvarno ima nešto u tome kad narod kaže da je prvo mjesto mladoga svećenika kao prva čovjekova ljubav. Kad bih danas bio premješten u Spaichingen kao kapelan, imam osjećaj da bih se od prvoga časa ondje snašao kao kod kuće, makar mislim da bih doživio veliko razočaranje, jer bih mnoge, mnoge drage ljude, koje sam u godinama 1899. i 1900. kao kapelan upoznao i cijenio, mogao posjetiti još samo na groblju. Mnoge druge našao bih ostarjele i sijede, kakav sam sada i sâm, a veliku većinu uopće ne bih prepoznao. No nadam se da je Spaichingen još i danas uistinu katolički grad, kakav je i onda bio. Jer ja sam tada došao iz dijaspore, nisam još nikad upoznao katolički život, pa mi je onda ono što sam doživio u Spaichingenu kao katoličko vjersko očitovanje izvanredno dobro došlo. Stanovnicima Spaichingena imam zahvaliti na ponekom dobrom poticaju...«

[13] »Münchner Katholische Kirchenzeitung«, br. 4/1936, str. 57. »Pater Rupert Mayer ima 60 godina«, potpisao »dr. B«.

Tjedni neposredno prije njegova 60. rođendana bili su za patra ispunjeni mnogim napadajima njegovih protivnika o nazoru na svijet i život. Dvije propovijedi u sv. Michaelu 24. studenoga i 1. prosinca 1935. izazvale su prijavu protiv njega zbog prekršaja »zakona o podmuklosti« od 20. 12. 1934. On je mogao obeskrijepiti prigovore u odgovoru od 30. prosinca 1935. policijskom pročelništvu kao i one tvrdnje koje je policijska stanica — Waldtrudering — 23. prosinca 1935. navela u obavijesti 6. policijskom okrugu u Münchenu. Predavanje muževima što ga je održao o. Mayer »citira« se u toj obavijesti tako da — u usporedbi s Kristovim životom — život velikih vođa našega vremena nalikuje krivulji groznice koja se diže i spušta. »Dizanje i spuštanje ovdje se izmjenjuju. Premda ljudi današnjega vremena najavljuju u knjigama svršetak Katoličke vjere u nekoliko desetljeća, ipak svjetska povijest dokazuje da je slično već proricano prije tisuću i više godina. Nad grobovima tih proroka već dugo ne raste trava, ali katolička vjera još i danas postoji. Tako će se dogoditi i ljudima današnjega vremena. Samo vjera u Boga daje smisao ovom životu i našoj smrti.« U svom odgovoru, napisanom 25. siječnja 1936. — neposredno prije svog 60. rođendana, napadnuti propovjednik zaključuje: »Na žalost Vam moram priopćiti da izvještaj što ste mi ga nedavno poslali svjedoči o potpuno krivom shvaćanju toga gospodina. Dotični nije nimalo razumio temu o kojoj sam propovijedao.« Pa neće valjda zahtijevati da se napiše cijela propovijed koju on sam još nije napisao. Zatim se u Mayerovom odgovoru doslovce kaže: »Čini mi se da temeljna zabluda leži u tome što je izvjestitelj po svoj prilici došao na predavanje unaprijed uvjeren da ću ja sigurno govoriti nešto protiv postojećeg poretka ili vlade. Ako sam ja npr. općenito govorio o velikanima ovoga svijeta, onda izvjestitelj iz toga zaključuje da sam govorio o vođama našega vremena. O krivulji groznice bilo je doduše govora, ali tu sam sasvim jasno naveo da tako prolazi život nekih ljudi koji se pošteno bore sa sobom kako bi stigli k Bogu. Doduše govorio sam o protivnicima koji danas propovijedaju novu religiju i naviještaju

kršćanstvu najoštriju borbu, te proriču skoru propast kršćanstva, osobito Katoličke Crkve. Samo se po sebi razumije da ću ja to i u budućnosti činiti, prema konkordatu, član 32, zaključni zapisnik, 2. stavak. — potpisao Rupert MAYER.«[14]

»Osobni dosje Ruperta Mayera« kod münchenske policijske direkcije, baš u onim godinama kad je Crkva vodila obrambenu borbu, bivao je sve deblji. Isto su se tako množile prijave i obavijesti kod Javnog tužilaštva za zemaljski okružni sud, München I. Izvorni zapisi prijava o patrovim propovijedima dolazili bi uvijek u dosje: »Nadzor nad Crkvom u odjeljenju V«; prijepisi obavijesti službeno zaduženih policijskih snaga išli su uvijek na bavarsku političku policiju.

Redovnik o. Mayer kao i njegova subraća u sv. Michaelu i cijela gornjonjemačka isusovačka provincija bili su u svako vrijeme svjesni te opasne »skrbi«. Iz dana u dan gledao je o. Rupert Mayer u oči opasnosti u kojoj se nalazio svojim dušobrižničkim radom, svojim djelovanjem kao upravitelj Marijine kongregacije u Bürgersaalu i svojim suvremenim religioznim propovijedima i predavanjima u sv. Michaelu, u svim münchenskim župama i u mnogim bavarskim gradovima i općinama. Ne obazirući se na boli, koje mu je baš tada zadavala njegova teška ozljeda iz rata i unatoč nekim dobronamjernim upozorenjima da bude oprezniji, nesmanjeno je nastavio svoje mnogostruko dušobrižničko djelovanje. Dà, sve je pokušavao da taj rad još proširi i da dobije još više suradnika i slušatelja iz svih slojeva naroda. Tako je ispunio i moju molbu da za naš mali krug katoličkih studenata i studentica iz različitih visokih škola drži dulje vrijeme svakog utorka u kapeli sv. Križa u sv. Michaelu religiozno razmatranje i time probudi naše zalaganje za praktičnu suradnju u visokoškolskom dušobrižništvu. »O čemu se radi!« — tako je značajno glasila tema prvoga predavanja na koje se u predvečerje skupila mala četa revnih studenata oko njega. Bilo je među njima pravnika i novinarskih znanstvenika, filologa i veterinara, ekonomista i filozofa, teologa i medicinara. Da ne bi došli

[14] »Odgovor« o. Ruperta Mayera, DI, od 25. siječnja 1936.

nepozvani »interesenti«, telefonski dogovoreno vrijeme za početak predavanja pomaknuto je na sat ranije. Kako je to bilo dobro, pokazalo se kad je sat kasnije došla neka nepoznata žena, zanimajući se za predavanje o. Mayera — o kojem je mogla čuti samo od policije koja je prisluškivala telefonske razgovore. Onda je naš studentski krug pomagao dušobrižniku muževa da dobije nove slušatelje za svoje večernje propovijedi u pojedinim münchenskim župama. Na temelju adresa što ih je o. Mayer dobio preko Kongregacije i preko župskog dušobrižništva neki bi studenti posjetili katoličke muževe koji nisu prakticirali svoju vjeru i pozvali ih na predavanja i propovijedi patra Mayera. Ponetko bi načelno odbio, a neki su nakon tih posjeta obećali da će ići poslušati propovjednika. Sâm se još i danas sjećam ponekog razgovora koji se prigodom mog posjeta župi sv. Uršule u Schwabingu odvijao na kućnim vratima. Reklamni papirić s datumom i temom slijedeće propovijedi podsjećao bi one koje smo posjetili na mjesto i vrijeme dolaska o. Ruperta Mayera.

Unatoč stalnom nadziranju govornika i unatoč sve jačem kontroliranju onih koji su ga slušali, nije se smanjivalo slušateljstvo o. Mayera. I nedjeljne propovijedi prije glavne mise u sv. Michaelu bile su veoma posjećene, pa je čak crkva koji put bila prenatrpana kao i predavanja u župama svih dijelova grada München. Mnogi policijski narednici i kriminalistički komesari, kojima je bilo naređeno pratiti propovijedi i predavanja, slali su po nalogu izvještaje na jednoj ili dvije stranice, u kojima bi opisivali sadržaj patrovih izlaganja. Neki su izvještaji objektivni i trijezni, koliko je to bilo moguće u onim okolnostima. Drugi su naprotiv odražavali odbojno stanovište onoga koji ih je pisao. »Predmet: Nadzor predavanja ... o. Ruperta Mayera« bila je dugo vrijeme oznaka zapisnika, koja se često ponavljala kod političkog referata policijske direktive u Münchenu. Osim sadržaja propovijedi očito su morali javljati i druga zapažanja. Čini se da su se nalogodavci iz Ettstrasse posebno zanimali za broj posjetilaca kao i za to »da li su se dijelili ili stajali na raspolaganju leci.« U danima pojačanih protucrkvenih

mjera mora da su nadležna mjesta bila još više nego inače zainteresirana za reakcije na propovijedi o. Mayera. Kao i münchenski nadbiskup, Michael kardinal Faulhaber, u svojoj znamenitoj propovijedi o papi 1936: »Bacanje kamenja na papinsko prijestolje«, i münchenski je dušobrižnik muževa o. Rupert Mayer slijedećih mjeseci branio papu, biskupe i Crkvu od mnogih aktualnih napadaja. Najzad je münchensko javno tužilaštvo 7. svibnja 1936. službeno pozvalo propovjednika sv. Michaela i predočilo mu svu ozbiljnost njegova položaja. Javni tužilac dr. Ernst Grosser doveo je još dvojicu suradnika na saslušanje. Kasnije je o. Mayer opisao kako je to teklo:

»Javni me tužilac upozorio da su stigle pritužbe na moje propovijedi, da se na propovjedaonici bavim politikom, a da to u današnjoj državi više ne ide; da su moje izjave katkada protudržavne; da govorim huškačkim jezikom. Zato me mora ozbiljno opomenuti. Ako se to opet bude ponovilo, rekao je, neću više samo tako proći.

Kazao sam da nisam nikad bio političar; može se, dakle, raditi samo o politički obojenim pitanjima, o kojima sam se izrazio, o pitanjima koja zanimaju Crkvu i državu. Zauzimao bih stav samo s religioznog stanovišta, a to je dužnost moje savjesti. Ako državni organi napadaju Crkvu, ponižavaju kler i redovnike, onda ja kao propovjednik moram javno objasniti što je krivo ili barem pretjerano u onome što se predbacuje crkvenom uređenju. A kako je u pitanju spas besmrtnih duša, ne mogu mi ljudi koji pošteno misle uzeti za zlo ako odlučno govorim. Nikad nisam nikoga osobno napadao, samo mi je bilo stalo do toga da branim napadnutu katoličku vjeru.

Javni je tužilac bio mišljenja da ipak ima vrlo revnih svećenika koji na taj način ne govore na propovjedaonici. Odgovorio sam da to ne poričem, ali da to također znači: neka svatko gleda kako će postupati, tj. svatko mora postupati po svojoj savjesti i misliti na račun što će ga kao propovjednik u tako zamršenom vremenu polagati jednom pred Bogom. Javni je tužilac

ponovio svoju opomenu, ali rekao je da se boji kako je to kod mene uzaludno. Na to sam bio pušten.«[15]

Javni tužilac dr. Grosser imao je pravo. »Ozbiljna opomena«, koju je izrekao, nije mogla spriječiti tada 60-godišnjeg o. Mayera da i dalje ide pravim putem i da naviješta neokrnjenu vjeru. Koliko je narod bio na njegovoj strani, pokazivao bi masovni dolazak na njegove propovijedi. To se osobito pokazalo 7. lipnja 1936. na glavnoj svečanosti Marijine kongregacije münchenskih muževa u sv. Michaelu i na procesiji sa svijećama, koja je uslijedila do katedrale. Prezes je pun zadovoljstva mogao izvijestiti da je prošle godine stupilo u Kongregaciju 600 muževa, a samo ih je 200 izišlo. To mu je bio povod da ocijeni značenje katoličkih udruženja i naglasi njihovu zadaću u obrani katoličke vjere. Tada je kardinal Faulhaber bodrio skupljene tisuće svojom uvjerljivom biskupskom riječju o vjeri kao trostrukom blagoslovu, pri čemu je s kršćanskog gledišta izlagao mnoge suvremene probleme. »Vjera nas svojim načelima, čvrstim kao stijena, štiti od diktature parola«, tako je uzviknuo.

Dva dana kasnije, 9. lipnja 1936. večernje je predavanje o. Ruperta Mayera u najstarijoj münchenskoj gradskoj župskoj crkvi sv. Petra bilo »po nalogu nadzirano«. Prema izvještaju kriminalističkog komesara propovjednik je svoje predavanje održao »samo u religioznom smislu« i nije se služio »nikakvim političkim insinuacijama«. Što se tiče nedjeljne propovijedi o. Mayera 5. srpnja 1936. u Sv. Michaelu, u policijskim spisima se kaže da se bavio događajima u franjevačkim samostanima, da je rekao kako krivci moraju biti kažnjeni, kako Katolička Crkva nikako ne šuti o takvim događajima. Rekao je i ovo: »No tko vjeruje da će katolički puk nakon završenih procesa izgubiti vjeru u Katoličku Crkvu i samostane, taj se vara. Katolički puk znade da 70 000 sestara redovnica i 3000 braće redovnika gotovo isključivo rade u Karitasu i da čine, kao što su i činili, vrlo mnogo dobra za čovječanstvo. A ako su sada među mnogima neki bili loši, ne smijemo,

[15] »Der Nationalsozialismus und meine Wenigkeit«, odlomak »Poziv pred javnog tužioca«.

kako je to danas slučaj, sve uzduž i poprijeko osuditi i reći: 'Vidite, takvi su oni svi.'«

O. Mayer bi uvijek, što je moguće brže, odgovarao na prigovore papi i Crkvi. Primjer za to je i njegova nedjeljna propovijed u crkvi sv. Michaela u Münchenu 16. kolovoza 1936. Nekoliko dana prije toga, 12. kolovoza, »Volkischer Beobachter« predbacio je u svom komentaru crkvenim krugovima što boljševicima ne zamjeravaju strahote, počinjene crkvama, svećenicima i redovnicima u španjolskom ratu. »A naprotiv, hapšenje nekolicine svećenika koji se bave politikom i simpatiziraju s boljševicima, te izgon redovnika i redovnica zbog deviznih prekršaja« u Njemačkoj se strastveno komentira. »Čovjek dobiva dojam da u Rimu pridaju više važnosti nekim razlikama mišljenja u Njemačkoj, negoli nasiljima boljševika u Španjolskoj.« Rupert Mayer je slijedeće nedjelje pobio takve prigovore. Rekao je da su to »prostote koje ne odgovaraju činjenicama. Tim se člancima pokušava katolike odvratiti od njihove vjere«. Propovjednik na propovjedaonici u sv. Michaelu iskoristio je takve napadaje kao poziv ljudima da ne vjeruju protukršćanskim člancima u dnevnim novinama i da ih odbacuju. Tema, kojoj se münchenski dušobrižnik muževa baš u jesen 1936. više puta navraćao, bila je informiranje o »Mitu XX. stoljeća« i njegovo pobijanje. U novosagrađenoj bogenhauškoj crkvi Presvete Krvi osvrnuo se na večernjem »satu za muževe« 7. rujna 1936. na krivo shvaćanje Alfreda Rosenberga o nastanku kršćanstva. Stvarnost je »posve drugačija« od tvrdnji autora »Mita«. Pa i sama »osoba koja je imala nalog da nadzire« morala je priznati da navodi predavača »nisu uopće održani u neprijateljskom tonu«. »Nisu bili naoštreni protiv drugih osoba, nego su samo trebali osvijetliti slušateljima 'Mit XX. stoljeća.'«[16] U listopadu 1936. bilo je nadzirano osam propovijedi o. Mayera i prijepisi svakog pojedinog izvještaja dodani su aktu: »Nadzor Crkava« tajne državne policije.

Ovaj je propovjednik u svim svojim propovijedima i predavanjima umio zahvatiti ona pitanja i pro-

[16] Nadzorni izvještaj policijske direkcije, odsjek istok, Pb 5 K. br. 6158/36 na D. St. 511 od 8. IX. 1936.

bleme o kojima se upravo raspravljalo u obiteljima, u uredima, u širokom puku. Tko bi u velegradu ili u seoskim župama stajao ili sjedio ispod njegove propovjedaonice, osjećao bi da upravo njemu osobno govori. On nije naviještao jako učeno. To su bile jednostavne, prave istine vjere, suočene s protucrkvenim napadajima onoga trenutka. Uvijek je htio zrele kršćane oboružati znanjem koje je nužno u topovskoj vatri publicističkih napadaja. Na 4. nedjelju Došašća 1936. tumačio je nedjeljno čitanje: »Pripremite put Gospodinu« u njegovim praktičnim svakidašnjim zahtjevima. »To znači, prevedeno na jezik naše svakidašnjice: pripremite put Kristu, kršćanstvu, budite pioniri kršćanstva. Osobito pripremajte put samima sebi, u svojoj nutrini. Tu ima mnogo toga što bi trebalo učiniti... Nakon što smo svladali negativno, želimo činiti u sebi pozitivno, umnožavati u sebi milosti i kreposti. I ako za Božić počnemo vježbati i umnažati samo jednu jedinu krepost, tada je i ovdje sve dobiveno. Tada je i ovdje učinjen početak.

Pripremati put do Krista u obitelji naša je druga zadaća. Tu je polje rada veliko, osobito u našim vremenima, gdje je bojno polje obitelji postalo tako presudno...

Moramo se brinuti da djeca budu vjerski odgajana. Moramo djeci biti uzor, osobito u molitvi.

Moramo se brinuti da djeca pohađaju katoličku školu. I danas. Jer unatoč snažnom pritisku kod prošloga upisa u škole, neki su roditelji, junački očevi i hrabre majke, mnogo stavili na kocku, upisujući svoju djecu u katoličku školu, koja je usidrena u konkordatu i zato neće nikad nestati, kako se to danas šapuće. Moramo voditi računa i o onome što nam djeca čitaju. Pobrinimo se da uvijek čitaju crkvene novine, a danas nam je čak i dužnost uvijek pratiti tjednik »Hitlerove mladeži«, a zatim protumačiti djeci što tu stoji nepovoljno i neprijateljski prema Crkvi i kršćanstvu. Nijednog oca, nijednu majku ne može danas nitko osloboditi te dužnosti savjesti. To moram ovdje reći. Pa makar mi sada netko i rekao da opet na propovjedaonici tjeram politički katolicizam. I meni bi bilo draže da ovdje ne moram upozoravati na takve stvari.

Moramo biti Kristovi pioniri u župi kojoj pripadamo, a time i u našem dragom gradu Münchenu. Tu moramo biti uzor za druge. Jer danas se više ne može govoriti da je to nešto samo za svećenike. Nipošto, jer poznato vam je da postoji i svećeništvo laika, i svi kršćani moraju osjećati da su odgovorni za duše svoje subraće i svojih susestara...«

O. Mayer je zaključio svoju predbožićnu propovijed 20. prosinca 1936. živim pozivom, »da svima kažu kako svoj religiozni moralni stav ne moraju stjecati iz novina i listova jer su oni danas gotovo bez izuzetka neprijateljski prema kršćanstvu... Posvuda moramo biti Kristovi pioniri: kod sebe, u obitelji, u župama, u gradu. Sada to znači: pioniri na frontu! Amen (stenografirao autor).

»Mit brennender Sorge...«
Protiv raskršćanjenja njemačkog naroda

»Počela je propaganda koja svim sredstvima, pa i gospodarskim pritiskom, želi raskršćaniti javni život našega naroda i po mogućnosti mnoge nagnati da iziđu iz Crkve.« — »Ti, njemački narode, ne smiješ zanijekati svoju kršćansku prošlost, niti prekinuti svoju povijesnu povezanost s kršćanstvom...«[17] Oba ova mjesta iz propovijedi na Silvestrovo 1936. münchenskog nadbiskupa Michaela Faulhabera izvrsno obilježavaju crkveni položaj na prijelazu godina 1936/37. Ona pokazuju na kako su kritičnu točku dospjeli odnosi između države i Crkve u Njemačkoj tri i pol godine nakon sklapanja državnog konkordata. Nekoliko tjedana kasnije, 17. siječnja 1937, savjetovala su se tri njemačka kardinala Adolf Betram iz Breslaua, Michael von Faulhaber iz Münchena, Josef Schulte iz Kölna, kao i biskupi Clemens August von Galen iz Münstera i Konrad von

[17] »Münchner Kardinalpredigten«, 2. niz, München 1937, str. 8 i str. 15.

Preysing iz Berlina, i to uz bolesnički krevet 80-godišnjeg pape Pija XI. u Vatikanu, o situaciji koja se sve više zaoštravala. Crkvenopovijesni rezultat tih savjetovanja između pape, državnog sekretara, kardinala Eugenija Pacellija i predstavnika njemačkog episkopata bila je tada enciklika: »Mit brennender Sorge« o stanju Katoličke Crkve u njemačkom Reichu. Njen prvi nacrt potjecao je od kardinala Faulhabera. Nosila je datum 14. ožujka 1937. i bila je na veliko iznenađenje tadašnjih vlastodržaca pročitana u gotovo svim njemačkim crkvama u isto vrijeme na Cvjetnicu, 21. ožujka 1937.

Tim neustrašivim dokumentom koji je realistički prikazao teški položaj Crkve u Hitlerovoj državi, počelo je novo poglavlje u povijesti nacionalsocijalističke borbe protiv Katoličke Crkve. O. Ruperta Mayera već je dugo ispunjavala ta »goruća zabrinutost«, iz koje su papa Pio XI. i njegov državni sekretar Pacelli napisali encikliku. U sobi za razgovor sv. Michaela, u susretu s onima koji su tražili pomoć, na satovima za muževe i na manifestacijama doživljavao bi iz dana u dan krutu »pouku gledišta na svijet« nacionalsocijalističke partije u njenim učincima na Crkvu. Što je okružnica crno na bijelo izjavila za cijeli svijet da je cilj napadaja borba do uništenja, on je svakom prilikom, koja mu se pružala u razgovoru i u javnosti, iznio kao svoje mišljenje. Svaka riječ enciklike bila je govorena iz srca propovjednika sv. Michaela. Znao je da ga zato špijuniraju i sumnjičavo na njega paze. To je jasno došlo do izražaja kad je u listopadu 1936. molio da mu se produži vrijednost pasoša. Ljeti 1935. dobio je produženje ali tek nakon oštre pritužbe i nakon inetrvencije kod »Reichsführera SS. Himmlera«. No, 31. listopada 1936. stigao je od tajne državne policije na policijsku direkciju u München jasan odgovor: »Što se tiče izdavanja pasoša za inozemstvo o. Rupertu Mayeru postoje u političkom pogledu sumnje«.[18] Uzalud je teški invalid iz prvoga svjetskoga rata u svojoj žalbi naglasio da se uskraćivanjem pasoša osjeća »teško uvrijeđen« i »da

[18] Dopis Tajne državne policije, ured državne policije, München, od 31. listopada 1936. Policijskoj direkciji München.

se od sada osjeća građaninom drugoga reda«. Sada je znao da se mreža tajne državne policije sve više steže oko njega. No ta ga spoznaja ni u jednom času nije priječila da svoju djelatnost propovijedanjem, predavanjima kao i cjelokupno dušobrižništvo ne nastavi bez ikakve promjene i ograničenja. Dnevno čitanje upravo protivničkih novina i časopisa, a to mu je desetljećima bila navika, pokazivalo je sve više potrebu jasnog, beskompromisnog naviještanja koje se odnosi na suvremena dnevna pitanja. Prijašnja tako mnogovrsna crkvena publicistika srozala se na tjednike. Nasuprot njoj stajao je golem propagandni aparat partije i države. Stoga je pučki govornik i apostol muževa o. Rupert Mayer smatrao svojom dužnošću da s propovjedaonice ispravlja protucrkvene stavove i raskrinkava laži. Bio je svjestan koliki ljudi diljem zemlje, muževi i žene svih staleža, čekaju njegova jasna objašnjenja. Bilo mu je poznato da mu i mlada generacija crkvenoga naroda vjeruje kao propovjedniku, jer je instinktivno osjećala da tu ne govori nikakav »političar«, nikakav »propagandni govornik« uobičajenog stila, nego propovjednik. Svećeniku i redovniku Rupertu Mayeru pošlo je za rukom da brige potlačene Crkve učini brigama svojih slušatelja.

Gdje god bi se o. Mayer popeo na propovjedaonicu, bio je — baš u prvom polugodištu 1937. — priliv vjernika izvanredno velik. Špijuni, koje je slala policija ili partija, primjećuju tu činjenicu gotovo uvijek u svojim izvještajima. Na selu se dodaje da su bili jako zastupani seljaci. Negdje drugdje špijun opravdava lijepi broj slušatelja time što su se »svi župnici u dalekoj okolici založili za takvu manifestaciju, a ne propovijed«. Osobito su opširno bile registrirane patrove nedjeljne propovijedi u sv. Michaelu, a iznad svega one koje su održavane neposredno u vrijeme školskog upisa 1937. O. Mayer je na kraju svog izlaganja 24. siječnja 1937. zahtijevao da iz ove crkve iziđu impulsi u svaku kuću. Kad bi katolici držali zajedno, tada bi stvar (upisivanje djece u konfesionalne škole) bila već dobivena.

Vanjski vrhunac propovjedničke aktivnosti onih mjeseci sačinjavale su — uz München — patrove propovijedi 28. veljače 1937. u katedrali u Eichstättu, a 11. travnja 1937. prigodom »biskupovog dana« u Weissenhornu kod Ulma. Raskonfesionaliziranje, gaženje državnog konkordata, jednostrana protucrkvena tiskovna politika, borba do uništenja redovnika — to su bile osim temeljnih pitanja vjere najvažnije suvremene apologetske teme, koje je münchenski dušobrižnik muževa u gradu i na selu uvijek iznova izlagao. Ne bez razloga mogao je propovjednik u izvještaju o svom životnom djelovanju 1936/37. ukratko reći: »Posljednjih sam godina, koliko je ljudski bilo moguće, propovijedao i držao predavanja: u Münchenu, a nedjeljama i blagdanima i vani. Posjet je bio izvanredan. Tako je npr. u Weissenhornu bilo 6000 muževa i mladića koji su dva puta temeljito ispunili veoma veliku crkvu. U drugim sam mjestima govorio vani jer u crkvi više nije bilo mjesta. Zaista sam osjećao da više neću imati prilike govoriti i propovijedati.«[19] Ono što je plašilo o. Mayera i prebrzo je postala stvarnost. Nakon objavljivanja i za »protivničku stranu« posve neočekivanog oglašavanja papine enciklike »Mit brennender Sorge«, pojačao je Adolf Hitler protucrkvene mjere na mnogostruki način. Osim brutalnog postupka prema katoličkim tiskarama koje su tiskale encikliku, počelo se uz velike talambase nastavljati s procesima, koji su neko vrijeme mirovali, protiv redovnika. Osmog travnja 1937. odlučila je gestapovska centrala u Berlinu da o. Ruperta Mayera »osude na zabranu govorenja u čitavoj Njemačkoj zbog njegovih riječi koje škode državi«. U Münchenu na policiji nije bilo u početku jasno, da li ta »zabrana govorenja« zahvaća i propovjedanje u crkvama. Odgovoreno je najprije negativno. Još 20. svibnja 1937. primijetilo je policijsko pročelništvo u Münthenu u jednoj obavijesti tajnoj državnoj policiji »glavnoga grada pokreta« da ovdje nije ništa poznato o nekoj zabrani govorenja za o. Mayera. Odlukom pod brojem 41572 od 21. siječnja 1937. on spada među one svećenike na

[19] »Der Nationalsozialismus und meine Wenigkeit«, kraj II. poglavlja.

čiju aktivnost treba posebno paziti. A i po telefonskoj obavijesti od 7. svibnja 1937. poznato je da se namjerava donijeti naredba o zabrani govorenja. Molim, javite mi, da li je takva zabrana govorenja, stupila na snagu.«

Tjedan dana kasnije odluka je pala. 28. svibnja 1937. — na dan kad se Joseph Goebbels bavio velikim ćudorednim procesima protiv svećenika i redovnika na velikoj manifestaciji u berlinskoj Deutschland-Halle i uperio svoje napade na američkog kardinala Georgea Williama Mundeleina iz Chicaga, doznao je o. Rupert Mayer službeno da bi trebao od sada svoju propovjedničku djelatnost ograničiti na münchensku crkvu sv. Michaela i da mu je uostalom zabranjeno propovijedati. Time je stvoren novi položaj. O. Augustin Rösch, 44-godišnji provincijal gornjonjemačke isusovačke provincije u Münchenu, odmah se posavjetovao s nekom subraćom, među njima i s o. Josephom Kreitmeierom iz časopisa »Stimmen der Zeit« i superiorom sv. Michaela o. Georgom Waldmannom. O. Rösch se pokazao, po izvrsnom sudu Ludwiga Wolksa,[20] kao »pravi čovjek na pravom mjestu.« On je bio u odbijanju nacionalsocijalizma istoga mišljenja kao o. Mayer, makar u vođenju borbe fleksibilniji... obdaren dalekovidnošću, sudom i čvrstoćom da kritički donese odluku«. Kod savjetovanja sa subraćom o »za« ili »protiv« poštivanja zabrane propovjedanja došao je do slijedećeg rezultata: »Borba između partije i Crkve stigla je — osobito zbog škole — do nove odluke. Zadaća je našega reda pomoći Crkvi, a time i roditeljima i mladeži, koliko je u njegovoj moći. Zato ako o. Rupert Mayer želi unatoč izričitoj zabrani propovjedanja i dalje propovijedati, zahvaljujemo mu na tome i na svemu što je time spreman preuzeti na sebe.« Kardinal Faulhaber stajao je potpuno iza te odluke, podjeljujući joj od svega srca svoj blagoslov. Kad je provincijal o svemu tome izvijestio o. Ruperta Mayera i molio ga da se odluči, ovaj je zahvalno izjavio svome starješini: »Oče provincijale, osjećam se u savjesti obvezan da dalje propovijedam

[20] Ludwig Volk, DI, »Pater Rupert Mayer vor der NS-Justiz«, Stimmen der Zeit, broj 1/svezak 194, siječanj 1976, str. 8.

i molim da mi se to dopusti.« Upozoren na opasnosti i patnje koje će biti povezane s tom odlukom, o. Mayer je rekao: »Još više bih trpio, kad bih morao šutjeti... Oče provincijale, zahvaljujem od svega srca za tu dozvolu i sretan sam zbog toga. Bog neka plati svima vama.« Tada je ustao iz svoga naslonjača u sobi sv. Michaela i zahvalno stisnuo ruku svome provincijalu.

Nekoliko dana prije toga o. Mayer propovijedao je prigodom godišnje svečanosti i procesije sa svijećama Marijine kongregacije. Preko 2000 muževa, a među njima upadljivo mnogo mladih kongregacionista, napunilo je baziliku sv. Michaela. »Imajte pouzdanja, ne bojte se!« bila je osnovna misao njegove propovijedi. Dozvao je u pamet sve poteškoće ispovjedanja vjere upravo danas. S radošću je spomenuo da je prošle godine primljeno u Kongregaciju 378 novih članova, a među njima u jednoj grupi niz sasvim mladih ljudi. Što danas neprijatelji vjere iz svega glasa govore protiv vjere, uvijek je bio glasnogovornički način na koji su govorili neprijatelji Krista i Crkve. Upućenome su te fraze već odavno poznate. Upravitelj Kongregacije opširno se bavio suvremenim pitanjima: borbom za škole, procesima što se vode protiv samostana, izvještajima tiska o religioznim događajima. Kao i uvijek nije imao dlake na jeziku. Kao i uvijek svaku je stvar nazvao njenim imenom. Potpuno je svjestan svoje odgovornosti za to: »Preuzimam tu odgovornost na sebe nakon zrelog razmišljanja u interesu čovjekove besmrtne duše«, tako je doslovce izjavio. »Pri tome me ne vodi nikakva druga misao osim jedne: kako su neki ljudi ovim strašnim izvještajima o skandaloznim procesima iznutra uzdrmani u vjeri. I da bih najširim krugovima pokazao što se čini iz takvih stvari, što čine iz toga izvještaji, kako ne žele služiti istini, nego pospješiti mržnju protiv Crkve, mislim da sam obvezan to reći...« A što se tiče vojnog pohoda mržnje na svećenike i redovnike, propovjednik na propovjedaonici sv. Michaela je naglasio: »Zato je, dragi prijatelju, prošlo vrijeme kad se moglo vjerovati većem dijelu njemačkog tiska dok daje izvještaje o religiozno-moralnim prilikama, o kršćansko-katoličkim stvarima.« Propovijed

je završio uskličkom neka ljudi imaju pouzdanja u Krista — jer odnos prema Isusu Kristu jest temelj uspona u religioznom pogledu. Završio je rečenicom: »Ako se bude moralo bezobzirno postupiti, čega neka nas Bog sačuva, tada će se pokazati da je katolička vjera u srcima milijuna dublje ukorijenjena nego što to katkada izgleda. Stoga idimo hrabro u budućnost. Ako je Krist s nama, tko je onda protiv nas? Nitko! Tada smo zaštićeni i osigurani za vrijeme i za vječnost. Amen.«[21]

Dvadeset i sedmog svibnja 1937. sudjelovao je o. Mayer kao svake godine sa svojim članovima Kongregacije na velikoj tijelovskoj procesiji kroz središte grada München a. Kako je policija ocijenila, bilo je 17 000 sudionika. Slijedećega dana, 28. svibnja 1937, primio je upravitelj u kapucinskoj crkvi sv. Antuna još jedanput niz novih članova Marijine kongregacije muževa. Njegova propovijed, koju je špijunirao neki pocijiski narednik, bila je ispovijest Mariji, Majci Božjoj i najuzvišenijoj ženi na zemlji. U borbi oko današnje Crkve moć je i sila na drugoj strani, ali pravda je na strani Crkve. Danas još postoji za Crkvu samo jedno mjesto s kojeg može braniti svoje pravo, a to je mjesto propovjedaonica. Dužnost je svakog katoličkog muža stupiti u Marijinu kongregaciju i slušati što Crkva ima reći na te klevete i uvrede.

Zabranu propovjedanja za o. Ruperta Mayera ni münchenski nadbiskup nije primio kao nepobitnu. Trideset i prvog svibnja 1937. poslao je kardinal Faulhaber državnom i pruskom ministru za crkvena pitanja Hansu Kerlu oštro protestno pismo. Pozivajući se na državni konkordat, zatražio je od ministra da se odmah poništi zabrana govorenja za o. Ruperta Mayera, jer nije nipošto osnovana. Kardinal je u svom zahtjevu upozorio također na držanje münchenskog muškog svijeta prema osobi poznatog isusovca. Taj muški svijet, tako stoji u Faulhaberovom pismu, osobito je odan tom veteranu svjetskoga rata. Muškarci tu »policijsku zabranu neće šutke primiti.« Kako se drugačije i nije

[21] Propovijed na nedjelju Presvetog Trojstva, 23. svibnja 1937. u sv. Michaelu, München.

moglo očekivati, stigao je odgovor iz Leipzigerstrasse u Berlinu, iz sjedišta tamošnjeg državnog aparata ne baš odveć utjecajnog ministarstva za crkvena pitanja, pismo koje ništa ne govori. Ministar je po svom državnom sekretaru u pismu od 5. lipnja 1937. odgovorio da će na eventualne nemire država već znati provesti ono što bude trebalo.

Pa i u onim kritičnim danima nakon što je Gestapo zabranio propovjedanje, upravitelj Kongregacije i dušobrižnik muževa nastavio je propovijedati. U sporazumu sa svojim redovničkim poglalavarima i s dozvolom kardinala propovijedao je 30. svibnja u Münsingu. O. provincijal Rösch pratio ga je onamo. Vrativši se u München održao je slijedećih dana još dvije propovijedi. Šestog lipnja bio je u njegovu rokovniku zapisan Indersdorf. Onamo ipak više nije mogao stići.

Šesti dio

PRIZNAVALAC VJERE U ZATVORIMA I PRED IZVANREDNIM SUDOM

Na nalog iz Berlina prvo hapšenje

Dan prije dogovorene nedjeljne propovijedi u Indersdorfu tajna je policija intervenirala. Iz berlinske centrale stigao je nalog da se već jednom učini kraj propovjedanju patra, koje je štetno za partiju. U subotu, 5. lipnja 1937. o. Rupert Mayer bio je uhapšen. Savjetnik vlade Schimmel i neki službenik Gestapoa došli su u sv. Michael k o. Mayeru i upitali ga, da li će slijedećeg dana propovijedati u Indersdorfu. Kad je jasno odgovorio da hoće, rekli su mu da ga moraju uhapsiti. Pratilac vladinog savjetnika, bivši katolički svećenik koji je radio kod Tajne državne policije, ovako je opisao događaj:

»U subotu, 5. lipnja, u podne, dobio sam od SS-Oberfürera Beutela, koji je bio u isto vrijeme voditelj ureda Službe državne sigurnosti za gornji južni odsjek i koji je bio gestapovac, nalog da pratim ovlaštenog službenika Gestapoa, savjetnika vlade Schimmela. Zbog bojazni da se što ne primijeti i da se ljudi ne počnu skupljati, a to bi smetalo, sve se trebalo obaviti u najvećoj tišini. Oko 14 sati... stigli smo autom u Maxburgstrasse pred samostan, prošli smo kraj porte i ušli u sobu o. Mayera u prizemlju. O. Mayer je sjedio na stolici i molio časoslov. Kraj njega je na podu stajala mala ručna torba s nešto osobnog rublja. Vladin se savjetnik kratko predstavio i rekao da ga mora uhapsiti. O. Mayer kućnim telefonom nazove poglavara sv.

Michaela o. Georga Waldmanna i javi mu da je uhapšen. Ovaj brzo dođe u njegovu sobu. Dok se objašnjavao s gestapovcima, mogao je o. Mayer srećom na nekoliko trenutaka nestati da bi uništio pisma i bilješke koje je dijelom imao i u svojoj spavaćoj sobi. Kako je njegova torba već mjesecima bila spakovana, nismo se više zadržavali. Autom je bio prevezen u Wittelsbašku palaču.«

Hapšenje je pratiocu vladinog savjetnika Gestapoa još dugo ostalo u sjećanju: »Snažno me se dojmila hladnokrvnost i mirnoća kojom je borac poput janjeta pošao s nama, kao i spremnost na taj trenutak. Sjedio je ovdje kao da nas je očekivao i u nekoliko minuta sve je bilo gotovo. Drugo što me se dojmilo jest redovnički duh o. Mayera, koji je u tom trenutku mislio samo na jedno, a to je da ne napusti samostan bez znanja superiora.«

Prije nego što je to bilo po ćudi Tajnoj državnoj policiji, saznalo se u svim dijelovima grada Münchena da je omiljeni i poštovani dušobrižnik i propovjednik uhapšen. Slijedećega dana svećenici su »po nalogu natpastirskog ureda« priopćili sa svih propovjedaonica u glavnom gradu Bavarske da je »jučer općepoznati i časni apostol muževa Münchena vlč. gospodin otac Rupert Mayer uhapšen. Preporučujemo ga u molitve svih vjernika i želimo da se na tu nakanu već sada izmoli za njega jedan Očenaš.«[1] Nakon ozbiljnosti i zbunjenosti prvih trenutaka slijedilo je negodovanje i zapanjenost zbog tog novog čina nasilnog postupanja prema Crkvi. Gestapo je vrlo točno registrirao reakciju Božjeg puka: poklici »pfuj« u crkvi sv. Michaela, usmena propaganda i ispisani leci od onih koji su bili na misi, uzbuđeno raspravljanje pred crkvama i policijskim pročelništvom. Mjesečna obavijest za lipanj münchenske policije primijetila je između ostaloga da se oko 400 osoba skupilo nakon bogoslužja u sv. Michaelu: »Nakon što ih je policija rastjerala, pošlo je nekih 150 posjetilaca crkve do Tajne policije, gdje je došlo do tučnjave između protivnika u nazoru na svijet. Tri su osobe tom prigodom

[1] Natpastirska obavijest o hapšenju o. Ruperta Mayera, DI, Nadb. ordinarijat München i Freising, 6. lipnja 1937.

dospjele u pritvor.« I nakon večernje mise opet su se pred sv. Michaelom u Ettstrasse skupili brojni posjetioci crkve, koji su prema policijskom izvještaju »morali biti rastjerani«. Uhapsili su samo one osobe koje su se tom zgodom posebno istakle.

Slijedećih dana svakodnevno su u 19.30 stotine muževa i žena molili u sv. Michaelu za uhapšenog patra. Njegovu su ispovjedaonicu okitili cvijećem. A u međuvremenu je provincijal uhapšenoga, o. Augustin Rösch, razboritošću i upornošću, koje su ga krasile, činio sve moguće da pomogne svom subratu. U vrijeme hapšenja bio je u Berlinu. Još iste večeri vratio se avionom u München, da ne bi gubio vrijeme za pomoć. Već slijedećeg prijepodneva uspjelo je o. Röschu razgovarati s dr. Steppom, SS-Oberführerom i višim savjetnikom vlade u čijim je rukama bio »slučaj o. Mayer«. U dugom razgovoru obojica su otvoreno i jasno pretresala pitanja između Crkve i države. Najzad je provincijal postigao da im se o. Rupert Mayer smije pridružiti. Dr. Stepp mu je ponudio puštanje na slobodu, ako se obveže da će se držati zabrane govora. »Sasvim isključeno!« glasio je odgovor uhapšenog patra. Tvrdio je da nije nikada govorio uvredljivo i huškajući protiv države. Često bi izjavljivao da to i ne želi. Ali je branio Gospodina Boga i njegovu Crkvu. Još je jedanput dr. Stepp ponudio da o. Mayer može propovijedati u sv. Michaelu, ali inače nigdje drugdje. »Onda ne prihvaćam«, odgovorio je. Odgovor na proširenu ponudu da dobije dozvolu propovijedanja u svim crkvama Münchena, ali ne i izvan Münchena, o. Mayer i o. Bosch odgodili su, da bi s nadležnim crkvenim vlastima o tome razgovarali. Pri tome se o. Mayer uznemirio. Na licu mu se usjekla crta boli. Bojao se kompromisa. Pa ipak je ostalo pri jasnom »ne« na prijedlog dr. Steppa i u razgovoru nakon dva dana između zastupnika Tajne policije i isusovačkog provincijala. Kako ovaj put o. Mayer nije bio pozvan, govorio je o. Rösch u njegovo ime i u suglasnosti s münchenskim ordinarijatom. Redovnička zajednica i crkvene vlasti bili su složni u tome da ne može biti kompromisa: »O. Mayer i red prinose za Crkvu i njenu slobodu tu žrtvu sa svim njenim poslje-

dicama.«[2] Zahvaljujući zalaganju o. Augustina Röscha uspjelo je barem to da su odmah u zatvorenikovu ćeliju doneseni hitno potrebni lijekovi, termos boca i nešto voća.

»Ne« o. Mayera, koje je dao na ograničavanje svoje slobode propovjedanja, izraženo je u pismenom izvještaju. Taj izvještaj pročitan mu je 9. lipnja, a on ga je »potvrdio i potpisao.« Doslovni tekst tog izvještaja sačinjavao je temelj za podizanje optužnice na procesu do kojeg će doći:

»Izjavljujem da ću u slučaju svog puštanja na slobodu, unatoč tome što mi je zabranjeno govoriti, uvijek jednako propovijedati u crkvama Münchena kao i u ostaloj Bavarskoj, po svom načelnom sudu.

Osobito izjavljujem da ću i ubuduće s propovjedaonice u dosadašnjem obliku braniti Crkvu od mogućih napadaja i to svom odlučnošću, otvorenošću i oštrinom, nikoga osobno ne napadajući.

I nadalje ću, kako sam to i do sada činio, propovijedati pa i onda kad državne vlasti, policija i sudovi budu smatrali moje propovijedi kažnjivim djelom i zloupotrebom propovjedaonice.

Rupert Mayer DI«

Uhapšenoga je 5. lipnja nakon njegova dolaska u Wittelsbašku palaču odmah preuzela Tajna državna policija. On piše:

»Nakon saslušanja na kojem sam sve priznao što god mi je predbacivano iz propovijedi, dizalom sam se spustio dolje i stigao u zatvor Gestapoa. Ovdje mi je u prostoriji za prijem oduzeto sve čime bih se mogao raniti. Kovčežić s knjigama i rubljem mogao sam zadržati, nakon što je sve pregledano. Osobito se pristojan pokazao upravitelj, šef zatvora. Odveli su me u tzv. počasnu ćeliju. Bila je doduše malena, ali nova i posve čista. Sada sam bio posve sretan, jer sam u zatvoru zbog vjere. Čulo se kako divno odzvanjaju zvona katedrale. Uvijek sam se radovao slušajući Angelus. Pitali su me, da li želim imati svoju posebnu

[2] Izvještaj o. provincijala Augustina Röscha, DI: »Predmet: Hapšenje o. Ruperta Mayera«, od 8. VI. 1937.

hranu. Odbio sam, jer kao svećenik nisam htio imati ništa bolje od drugih zatvorenika. Toga sam se uvijek držao dok god sam bio zatvoren, pa i u Stadelheimu, u istražnom zatvoru. Nedjeljom bih bio u duhu nazočan na svečanoj misi u sv. Michaelu... Uvečer... odjednom su se čule religiozne pjesme, vjerojatno iz kućne kapele Engleskih gospođica u Türkenstrasse, To bi pjevanje trajalo otprilike jedan sat i u ćeliji se dobro čulo.«[3]

Nakon hapšenja bio je velik nemir u katoličkom puku i daleko izvan Münchena. Stoga je slijedeće nedjelje, 13. lipnja 1937, crkvena uprava dala da se još jedanput pročita s propovjedaonica »Natpastirska izjava.«[4] O. Ludwig Wolk misli da ju je vjerojatno stilizirao sam kardinal. Ona je trebala dati pregled sadašnje situacije o. Ruperta Mayera poradi »bezbrojnih upita, koji su svaki dan stizali na ordinarijat, a i ništa manje poradi svakakvih glasina koje su o njemu kružile«. »Riječ umirenja« o postupku, zdravstvenom stanju i duševnom raspoloženju o. Mayera slijedila je u izjavi »riječ razjašnjenja«. U njoj su priopćene pojedine postaje puta, koje su preko zabrane govora i propovjedanja najzad dovele do patrovog hapšenja: »Crkva ne može nikada priznati pravo države da svećeniku koji ispunjava uvjete, zahtjevane u državnom konkordatu, nametne makar samo i djelomičnu zabranu propovjedanja. Takva zabrana dovela bi na koncu konca do potpune obustave dušobrižništva, čiji bitni dio sačinjava propovjedanje. To bi bilo nespojivo sa slobodom koja je konkondatom dana Crkvi.« Izjava informira župe o protestnim koracima što ih je kardinal Faulhaber poduzeo kod crkvenog ministarstva i vrhovne crkvene uprave za najviša mjesta u Reichu. U njima se traži da se odmah ukine zabrana propovjedanja i da se neodložno pusti o. Mayer iz zatvora. Po nalogu natpastira, koji je tada bolovao od posljedica teškog bron-

[3] »Der Nationalsozialismus und meine Wenigkeit«, III. poglavlje, »Moji doživljaji pri hapšenju i kasnije«.

[4] »13. lipnja 1037. neka se pročita natpastirska izjava s propovjedaonica svih crkava u Münchenu, u kojima se nedjeljom drži misa«, München, 12. lipnja 1937, F. Buchwieser, generalni vikar.

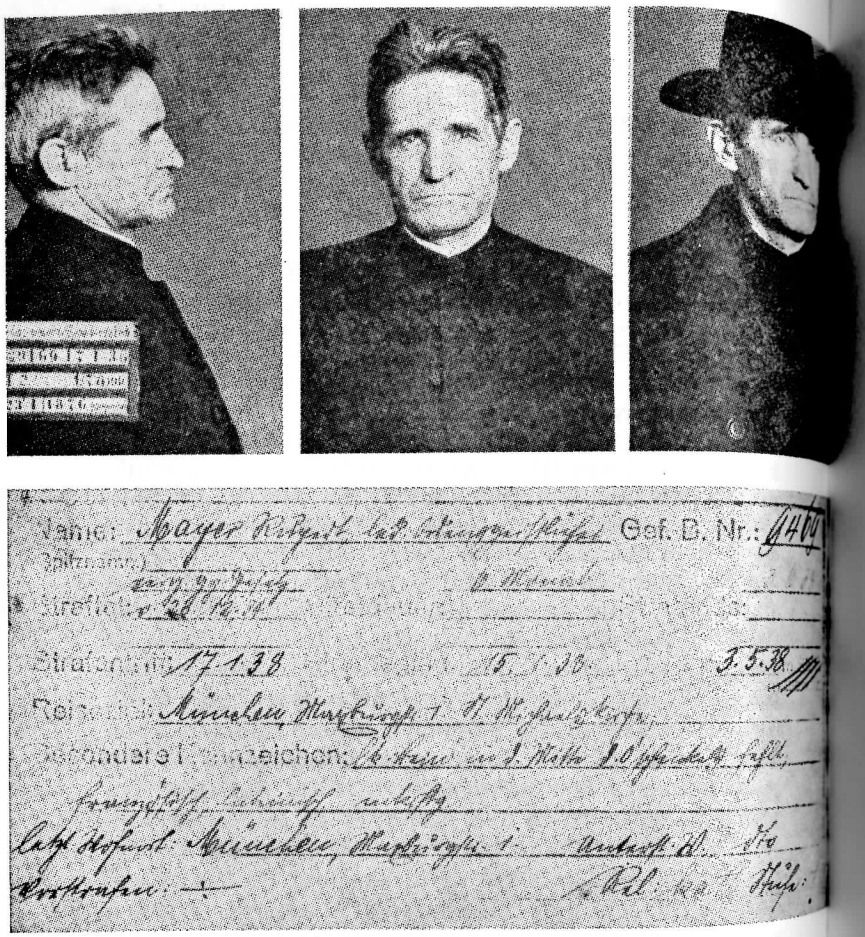

Robijaš br. 9469 u Landsbergu na Lechu (1938)

hitisa, njegov se generalni vikar, prelat Ferdinand Buchwieser, zahvalio u ime kardinala za svu vjernost i ljubav u tim danima, ali je i upozorio »da se sačuva potpuni mir i da se ljudi u svim prilikama uzdrže od demonstracija na ulici.« Po uzoru na prvobitnu Crkvu koja, čim je čula da je apostol Petar zatvoren, molila je za njega, tako neka se i večeras u svim župskim crkvama održi molitvena pobožnost za potrebe Crkve u današnje vrijeme kušnje, a pri tome neka se prikažu molitve za gospodina o. Mayera. »Potičemo sve vjernike«, tako završava izjava, »da zaista u što većem broju dođu na tu pobožnost i da mole iz dna srca svjesni svog katoličkog osjećaja zajedništva.«

Na dan čitanja ovog svjedočenja tijesne povezanosti sa zatvorenim apostolom muževa, upraviteljem Kongregacije i apostolom karitasa, on se tada već nalazio u drugom zatvoru. U Wittelsbaškoj palači još je i po drugi puta primio posjet svoga o. provincijala. Na njegovu veliku radost pružila se tada prilika da dobije konsekrirane hostije. O. Rösch »predao mi je jednu knjigu s napomenom da je Gestapo odobrio da se ta knjiga preda. Dok mi je davao tu knjigu u ruke, šapne mi u uho da su u njoj hostije. Stavio sam knjigu u unutarnji džep i otišao sav blažen u svoju zatvorsku ćeliju.« Kad mu je 11. lipnja bilo kratko rečeno da će za nekoliko minuta biti premješten u zatvor Cornelius, uzeo je posljednju konsekriranu hostiju, koja mu je preostala iz knjige, i tako se taj dan dva puta pričestio. Znao je da će na ulazu u zatvor biti točno pregledavan. Patra su u vožnji do zatvora Cornelius pratila dva službenika Gestapoa.

Nakon ulaska u novo mjesto boravka dali su mu nešto jesti. Nekoliko sati kasnije sudac istražitelj, niži sudski savjetnik, dr. Hans Mugler, preuzeo je saslušanje optuženoga u istrazi protiv Mayera Ruperta zbog zloupotrebe propovjedaonice i dr...«. »Saslušavani je o toj stvari izjavio da priznaje iz izvještaja Gestapoa od 9. lipnja 1937. izjave koje mu se predbacuju i koje su u izvještaju podvučene crvenom olovkom. Ako se

nakon tako dugog vremena i ne može doslovce sjetiti pojedinosti, ipak ih je dao prema smislu.

Dalekosežniju izjavu o lojalnosti od one što ju je dao 9. lipnja 1937. nije ipak želio dati prije razgovora s nadbiskupskim ordinarijatom, svojim redovničkim poglavarom i svojim braniteljem. Oko 13 sati dr. Mugler je završio svoje saslušanje s izdavanjem naloga za hapšenje: »Predvedenome je bilo... rečeno da je protiv njega izdan nalog za hapšenje, a kao obrazloženje je priopćeno da se u njega opravdano sumnja da će i ubuduće zloupotrebljavati propovjedaonicu prema paragrafu 130a Kaznenog zakonika i ujedno s time nastavljati prekršaj protiv paragrafa 1 Zakona o zlonamjernim napadajima na državu i partiju od 20. XII. 1934. Naređeno je hapšenje radi istrage, jer s obzirom na njegovu izjavu od 9. VI. 37. postoji bojazan da će zloupotrijebiti slobodu za nova kriviča djela.«[5]

Na primjedbu nižeg sudskog savjetnika dr. Muglera da može uložiti žalbu protiv naloga za hapšenje, o. Mayer je odgovorio da će o tom pitanju odlučiti tek nakon što bude razgovarao sa svojim braniteljem. Iznad pečata Javnog tužilaštva, München I, kojim se potvrđuje prijem, stajale su velikim slovima štampane dvije riječi: »Zatvor«, »Hitno!« Htjeli su, dakle, čim prije dovesti o. Mayera pred sud, prema izričitoj želji uprave državne policije, München, koja je slijedila želju Tajne državne policije. Pa zar nije Gestapo u svom pismu istražnom sucu od 9. lipnja 1937. jasno ukazao na to da »tzv. crkvene svečanosti, koje u posljednje vrijeme održava o. Mayer, kod donekle objektivnog posjetioca ostavljaju više dojam političkog partijskog sukoba negoli bogoslužja«. »Do sada u njemačkim katoličkim crkvama nije bio običaj da se izlaganja propovjednika, dok naviješta Božju riječ, prekidaju pokličima 'pfuj', glasnim odobravanjem ili negodovanjem.«[6]

[5] Prvostepeni sud München, odsjek kazneni sud, sudac istražitelj. »Preslušavanje optuženoga u istrazi protiv Ruperta Mayera zbog zloupotrebe propovjedaonice i dr.«, München, 10. lipnja 1937.

[6] Dopis Tajne državne policije, uprava državne policije München, od 9. srpnja 1937. istražnog sucu München I.

»Došao je čas odluke« — propovijed kardinala Faulhabera o Rupertu Mayeru u crkvi sv. Michaela

Iz zatvora Cornelius uskoro je o. Mayer došao do slijedeće postaje svog boravka u zatvoru: u Stadelheim. Onamo je bio odveden u zatvoreničkim kolima. »To me obradovalo«, piše o tome, »jer već odavno sam želio iznutra vidjeti »crnu maricu«. Kola su bila prepuna, a uz to još neobično vruć dan. No, susretljivošću nekog policijskog službenika još sam dobio i ugodno mjesto. Prijem u Stadelheimu prošao je glatko. Dobio sam svoje svećeničko odijelo. Nakon pregleda mogao sam ponijeti svoje knjige i toaletni pribor. Uputili su me u bolesničko odjeljenje.« Uhapšenom patru dodijeljena je prostrana, svijetla ćelija, u kojoj se ubrzo osjećao kao kod kuće. Da, »zavolio sam veliku, za mene neuobičajenu osamljenost. Što mi vani desetljećima nije bilo moguće, to sam postigao ovdje. Mogao sam provoditi redovit duhovni život i studirati do mile volje. I za jednim i za drugim već sam odvano čeznuo«, kaže u svojim bilješkama.

Pa ipak, najveći mu je dar bila dozvola da dnevno smije slaviti svetu misu. Prije 5 sati ujutro vodio bi ga noćni stražar preko zatvorskog dvorišta do crkve. Upravitelj je vršio službu sakristana i ministranta. No uvjet je bio da o. Mayer bude prije 6 sati u svojoj ćeliji.

Uz teološko studiranje velik je dio dana zatvorenika Mayera zauzimalo pripremanje za proces koji je slijedio. Münchenski odvjetnici dr. Robert Bandorf i savjetnik pravosuđa dr. Joseph Warmuth preuzeli su obranu. Bili su u stalnoj suradnji s provincijalom zatvorenika, o. Augustinom Röschom. U više posjeta razgovarali su s o. Mayerom o svemu što je vrijedno da se zna. Na veliku radost upravitelja Kongregacije došao je i münchenski natpastir, kardinal Michael Faulhaber u posjet njegovoj zatvorskoj ćeliji u Stadelheim da ga osokoli. Kardinal je isposlovao kod zatvorske uprave da zatvorenik može imati svjetlo do deset sati navečer i čitati. Od bezbrojnih darova, što su ih mün-

chenski prijatelji predavali za njega zatvorskoj upravi, Rupert Mayer nije uzimao ništa za sebe. Davao je da se to podijeli među zatvorenike koji su mu za to bili vrlo zahvalni i koji su se tome radovali. Pater je trebao liječničku njegu osobito zbog svog jakog krvarenja iz nosa, koje se njemu češće događalo kad bi bio napet ili uzbuđen. Münchenski liječnik specijalist prof. dr. Neumeyer, koji ga je već godinama liječio, smio je doći k njemu. Izveo je mali zahvat, pa je bolest na neko vrijeme bila otklonjena.

Zatvoreniku Mayeru ostadoše nezaboravne dnevne šetnje u zatvorskom dvorištu Stadelheima. Odvijale su se uvijek u 10 sati. Svi zatvorenici bolesničkog odjeljenja, koji nisu ležali u krevetu, postavili bi se nakon poklika »dvorište« u stroj: »...i tada bi se čulo: na desno marš! I onda bismo silazili u malo zatvorsko dvorište u razmaku od dva koraka od onoga koji ide ispred, i to šutke. I ondje bismo išli jedan iza drugoga u propisanom razmaku, u krugu. To su bile prve i posljednje šetnje koje sam činio od 5. siječnja 1912. u Münchenu. I tako vidimo da svaki čovjek dođe na svoje. Dragi Bog zna naći čovjeka. Nakon mršavog sata vratili bismo se u ćelije. Moram priznati da je ta dnevna šetnja u zatvoru bila blagotvorna promjena...«

U nezaboravne događaje svakoga tjedna za o. Mayera spadale su mise u zatvorskoj crkvi. Držao ih je poznati zatvorski svećenik, kapucinski pater Sigisbert. O. Rupert ga u svojim uspomenama naziva »malim čovjekom s velikom sijedom bradom i velikim dobrim srcem.« Hvalio je »uvijek izvrsne propovijedi, sasvim prilagođene prilikama« o. Sigisberta. Stadelheim tijekom ljeta 1937. još nije bio mjesto svakodnevnih pogubljenja, koja je kasnije doživljavao zatvorski svećenik Ferdinand Brinkmann za vrijeme drugog svjetskog rata. Pa ipak su tri zatvorenika bila pogubljena za vrijeme dok je tu boravio o. Mayer. U svojoj je ćeliji čuo čitanje smrtne kazne, oštar ton osuđeničkog zvonceta i udarac krvničke sjekire. Stavio bi se u položaj tog bijednika i molio bi za njega.

Kao što se unaprijed moglo očekivati izvanredni je sud za okrug Vrhovnog zemaljskog suda u Münche-

nu 21. lipnja 1937. odbio žalbu što su je poslali branitelji protiv naloga za hapšenje uz obaveznu naplatu troškova.[7] Uzalud je odvjetnik dr. Warmuth počeo svoju obranu s poznatim nacionalnim zaslugama, hvaleći ga kao »pravog njemačkog čovjeka« čija je djelatnost i požrtvovnost u ratu bila uzor drugima. Uzaludno je bilo i sjećanje na Hitlerovo pismo, pisano vlastitom rukom, što ga je prije nekoliko godina poslao o. Mayeru za njegov 25-godišnji svećenički jubilej. Uzauldna je bila ocjena što ju je dr. Bandorf dao o optuženome kao »svećeniku i dušobrižniku od važnosti stoljeća« čiji je život bio »služenje Bogu i služenje domovini«. Izvanredan sud nije se dao uvjeriti izjavom dr. Warmutha da je uhapšeni visoko »iznad svake sumnje političkog katolicizma«. On se još nikada u svom stavu i svojoj aktivnosti nije dao motivirati političkom željom za vlašću bilo koje vrste: »politički resantimani ne igraju kod njega nikakvu ulogu. Naviještanje i obrana katoličkog misaonog poklada jedina je svrha i cilj njegove propovjedničke aktivnosti. Gospodin pater Rupert Mayer uvjeren je da je ovlašten i zadužen braniti napadnute katoličke interese u obliku neophodne obrane. To uvjerenje mora se i juridički priznati kao opravdanje. To traži poštenje u borbi mišljenja. Oštar napad zahtijeva oštru obranu. Gospodin pater Rupert Mayer uvijek će u obrani katoličkih interesa stajati u prvoj liniji.« Dokument obrane, pisan pisaćim strojem na osam stranica, na kraju je ustanovio da su »sve izjave gospodina patra Ruperta Mayera čini religiozne obrane«. Odbijanje žalbe na hapšenje tim se više očekivalo što je državni ministar pravde u jednom dopisu od 17. lipnja 1937. tražio od vrhovnog javnog tužioca pri zemaljskom sudu, München I, da se postupak protiv o. Mayera »ubrza«. Istodobno je naređeno kazneno gonjenje iz paragrafa 2, zakona od 20. XII. 1934.

[7] Odluka izvanrednog suda za okrug Vrhovnog zemaljskog suda München pri Zemaljskom sudu München I, od 21. lipnja 1937. »Žalba optuženog ... protiv naloga za hapšenje ... 10. lipnja 1937. odbacuje se.« Troškove »pravnog lijeka« morao je snositi o. Mayer.

Dok su Tajna državna policija i izvanredni sud skupljali i odabirali materijal koji će teretiti optuženog na procesu koji dolazi, pojačao je nadbiskup Münchena i Freisinga kardinal Faulhaber svoje napore za uhapšenog patra na izrazit način. Uz brojne proteste u München i Berlin održao je 68-godišnji natpastir i predsjednik freisinške biskupske konferencije, pošto je ozdravio od bronhitisa, propovijed 4. srpnja 1937. pred Marijinom kongregacijom muževa što je izazvalo veliku pažnju u zemlji i inozemstvu. U prepunoj crkvi sv. Michaela, u kojoj je 1933. držao svoje slavne adventske propovijedi: »Židovstvo i kršćanstvo« i iz godine u godinu svoje snažne nagovore na Papin dan, govorio je kardinal Faulhaber s propovjedaonice tisućama o položaju nakon hapšenja o. Ruperta Mayera. Prekinuvši krizmeno putovanje vratio se nakon posvete crkve iz Rosenheim-Fürstätta u biskupski grad, da bi pred muževima Kongregacije odao priznanje osobi i djelu münchenskog apostola muževa. Kardinal je održao svoju propovijed münchenskim muževima pod geslom iz starozavjetne knjige Propovjednika: »Vrijeme šutnje i vrijeme govorenja« (3, 7).

Na početku je podsjetio da je to prvi put kako o. Rupert Mayer, upravitelj Kongregacije, nije na glavnom sastanku na propovjedaonici. On koristi ovu prvu svečanu priliku da javno objasni s »kakvom su zapanjenošću i ljutnjom, dà, i s kakvim ogorčenjem katolički muževi Münchena primili vijest o hapšenju o. Ruperta Mayera 5. lipnja i kako teško opterećuje katolike trajanje zatvora.« Sada je vrijeme da se govori:

»O. Rupert Mayer, svećenik Družbe Isusove, pošao je na bojno polje kao zdrav čovjek, *u službi dušobrižništva na fronti* tisuću puta je izložio svoj život da bi braći u zonama paljbe donosio potporu svete vjere, a onda je u unakrsnoj paljbi bio teško ranjen te se vratio s fronte u zavičaj kao tjelesno slomljen čovjek. Sada je dobio »hvala« od domovine.

O. Rupert Mayer je kao *apostol muževa* Münchena uzdigao na svjetlo dana upravo muževne i junačke crte kršćanstva, pokazao putove od vjere do života po vjeri. Uvijek je tražio od muževa da dadu dr-

žavi što je državno, a Bogu što je Božje i crkveno, ali je odbijao nadriliječnike i kovače lažnog novca u religioznim pitanjima.

Pater Mayer kao narodni čovjek s karizmom riječi na skupovima i u govorima *suprotstavljao se komunizmu*, pa je i pojedincima u četiri oka na svoj popularan način objašnjao blagoslov pravog državnog i društvenog poretka. O. Rupert Mayer kao karakter, stila svetog Ivana Krstitelja, govorio je istinu u lice i moćnicima zemlje. Mogao je već davno biti na slobodi da se potpisom obvezao da više neće propovijedati izvan Münchena. No kao karakter nije mogao zatajiti katoličko načelo: »Riječ Božja nije okovana« (2 Tim 2, 9). Izjavio je da to ne može potpisati i ostao je u zatvoru.«

Kardinal Faulhaber zahvalio je Kongregaciji muževa što je poslušala njegove upute te je održala disciplinu nakon hapšenja o. Mayera. Rekao je preko svog ordinarijata da se muževi, unatoč svom poštovanju i oduševljenju za svog upravitelja, uza svu žalost zbog njegova hapšenja odreknu svake manifestacije na ulicama: »Ne bismo mogli državnoj policiji učiniti veće zadovoljstvo nego tako da joj manifestacijama dademo povoda da se posluži gumenim palicama i hapšenjima, prigovorima i otpuštanjima omraženih katolika koje danas više mrze i progone nego boljševike. Vi ste postupali u duhu o. Ruperta Mayera na taj način što ste bili disciplinirani i što se niste dali zavesti na nepromišljene riječi i djela. Sada je vrijeme da se šuti.«

Münchenski je nadbiskup pozvao katoličke muževe da i dalje budu disciplinirani i da mu u duhu obećaju da danas kod njegova nagovora i uopće na propovijedima neće upadati, te da neće ni na koji način očitovati svoje zadovoljstvo ili ogorčenje. Nećemo zaboraviti da smo u crkvi:

»Vi ćete moliti za svog upravitelja u zatvoru, posjećivat ćete večernje pobožnosti ovdje u sv. Michaelu prema stalnom rasporedu, pa i ovaj današnji skup uzet ćete kao molitvu u tom smislu. Prema tome *tri su nam nakane u molitvi* pred očima: prvo, da o. Ma-

yer sačuva duševnu pribranost i nepokolebljivost. Nije lako iz tako aktivnog života — on je svake nedjelje tri ili četiri puta propovijedao — odjednom biti poslan u osamu pustinje, jer ponetko se već u grobnoj tišini zatvora duševno slomio. Drugo, da se vrijeme kušnje skrati i da se vrata njegova zatvora uskoro otvore. Sad razumijemo, zašto Crkva na Veliki petak moli: »Neka Gospodin otvori vrata tamnicâ.« Treće, da Providnost i ovdje zlo okrene na dobro.«

Kardinal Faulhaber dao je zatim tisućama slušatelja pregled svega što su on i ordinarijat već prije a i poslije hapšenja poduzeli na različitim mjestima protiv zabrane propovijedanja, a kasnije i protiv hapšenja. Petar Mayer koji se u cijeloj toj borbi pokazao kao »dušobrižnik izvanrednog značenja, kao apostol muževa na način koji osvaja, kao bodritelj na hrabrost i ispunjavanje dužnosti, kao utočište vjere i morala, autoriteta i vjernosti državi, reda i smisla za zajedništvo« sjedi danas iza zatvorskih zidova i stoji danas pod optužbom da je neprijatelj naroda. Kardinal se ogradio od prigovora da je o. Mayer na propovjedaonici tjerao politiku. Povišenim glasom branio je kardinal neograničeno pravo crkvenog propovijedanja. O hapšenju o. Ruperta Mayera izjavio je:

»Država nema pravo zabranjivati svećeniku propovijedanje u crkvenom prostoru, ako taj svećenik ispunjava zahtjeve konkordata i ako je primio poslanje propovjedničke djelatnosti od svog biskupa (ukoliko je redovnik, onda i od poglavara svoga reda). Propovijed je bitni dio dušobrižništva, a dušobrižništvo je čisto unutarcrkvena stvar.« Što se tiče konkordata, Faulhaber je ponovio: »Država, dakle, nema pravo svećeniku kojem je biskup dao poslanje propovijedanja zabraniti propovijedanje i u slučaju njegova protivljenja uhapsiti ga. U tom će slučaju zakucati čas iz Djela apostolskih (4. i 5. poglavlje). Kardinal je podsjetio na izvještaj o zabrani propovijedanja, o hapšenju i saslušanju apostola zbog naviještanja Riječi Božje i o odgovoru Petra i ostalih apostola Velikom vijeću: »Potrebno je više se pokoravati Bogu nego ljudima«. Iz izvještaja Svetoga pisma slijedi zaključak: »Zatvaranjem o. Ruperta Mayera, dragi muževi, zakucao je dakle onaj čas iz Djela apostolskih, čas prvih kršćanskih vremena. Neka nam Bog dade milost da i na strani progonjenih opet oživi duh prvih kršćanskih vremena, duh priznavalaca vjere i mučenika!«

Sa zahvalnošću su tada slušatelji u sv. Michaelu pratili opis posjeta što ga je 30. lipnja 1937. kardinal učinio o. Mayeru u zatvoru Stadelheim. On je time htio pokazati prezesu da ga biskup i katolički muževi, te čitav katolički narod Münchena, nisu zaboravili: »Pater Mayer je tjelesno i duševno u dobrom raspoloženju... On provodi svoj nedobrovoljni odmor s onim željeznim »moraš«, s kojim je u ratu išao kroz unakrsnu paljbu k svojim vojnicima... Svoje dane ne provodi mozgajući o svom položaju, nego moli, obavlja duhovne vježbe i studira...«

U posljednjem dijelu svoje propovijedi ocijenio je kardinal Faulhaber hapšenje o. Ruperta Mayera u njegovoj nadosobnoj važnosti. »To hapšenje«, doviknuo je muževima, »znak je da je 'Kulturkampf' za uništenje Katoličke Crkve u Njemačkoj ušao u novu fazu. Približava se čas odluke. Sin je čovječji uzeo u ruke vijalicu da razdijeli pšenicu od pljeve. Već se iz dima vide plameni znakovi, a jedan od tih plamenih znakova jest hapšenje našeg münchenskog apostola muževa.«[8]

Natpastir je iskoristio priliku da u isto vrijeme energično pobije polemičke napadaje, pune mržnje, tadašnjeg bavarskog ministra unutrašnjih poslova i kotarskog upravitelja Adolfa Wagnera prilikom manifestacije u Fürstenfeldbrucku. Wagner je Katoličku Crkvu opisao kao snagu koja izaziva uznemirenost u narodnom životu i zaprijetio je ukidanjem državnih doprinosa. Kardinal se osvrnuo na protucrkvenu hajku u novinstvu onih dana i ponovno označio hapšenje o. Mayera kao »plameni znak vremena«.

O. Ludwig Volk DI zaista je s pravom nazvao propovijed münchenskog kardinala o hapšenju o. Ruper-

[8] Tekst kardinalove propovijedi i ostalo u: »Johannes Neuhäusler, »Kreuz und Hakenkreuz« II, str. 164—167, München, 1946.

ta Mayera »miljokazom u crkvenoj borbi« i pri tome ustanovio: »Nijedan drugi natpastir nije za vrijeme nacionalsocijalizma s takvom odlučnošću pokazao svoju solidarnost s jednim svojim svećenikom . . .«[9]

»Samo neka to bude na korist katoličkoj vjeri« Zatvorska pisma o. Mayera svojoj majci

O zdravlju i razmišljanju zatvorenika Mayera u istražnom zatvoru onih lipanjskih i srpanjskih dana 1937. izvješćuju osim njegovih kasnije napisanih uspomena osobito neke dopisnice i pisma majci. Roditelji Mayer već su se odavno prestali baviti trgovinom na stuttgarskom Marktplatzu, a njeno vođenje predali su slijedećoj obiteljskoj generaciji. Otac Rupert Mayer umro je 1927. u osamdeset osmoj godini. Tako je tada 82-godišnja majka Emilija Mayer bila središte živuće obitelji, koja je osim u Stuttgartu živjela još i u Tokiju, Ravensburgu i Münchenu. Njoj je upućen znak života što ga je zatvorenik najprije poslao iz zatvora Cornelius, a zatim iz zatvora Stadelheim. I o. provincijal Augustin Rösch i kardinal Michael Faulhaber, nakon svog posjeta o. Rupertu Mayeru, pisali su u stuttgartsku Reinsbergerstrasse majci, zabrinutoj za zdravlje sina.

Iz svakog znaka života osjeća se da zatvorenik u istražnom zatvoru želi tako opisati svoje stanje da shvatljive brige starice majke ne bi bile još veće. Njegova prva dopisnica iz münchenskog zatvora Cornelius, datirana 16. lipnja 1937. jednog četvrtka navečer: »Draga majko! Žao mi je što Tebi u Tvojoj dubokoj starosti i svima drugima moram prirediti tako veliku žalost. No s obzorom na prilike nisam mogao postupiti drugačije. Dragi Bog će sve usmjeriti prema najboljem. Da je Bog dobar, uvijek sam znao, ali da je tako dobar, nisam se usudio nadati. Već sam proživio

[9] Ludwig Wolk, DI, »Pater Rupert Mayer vor der NS-Justiz«, Stimmen der Zeit, broj 1, svezak 194, siječanj 1976, str. 13.

dragocjene časove iza brave. — Danas su me prebacili u istražni zatvor Cornelius. Nekoliko sati nakon toga već je dr. Bandorf bio ovdje. Čuo je da sam zatvoren i od tada je sve činio da bi sa mnom razgovarao. Došao je sa suzama u očima, a otišao je posve raspoložen. — Postupak sa mnom je do sada *vrlo* dobar. Na nekim sam mjestima izvanredno uljudno primljen. Ali sve to ne pomaže da bi se premostile kao ponor duboke svjetonazorske protivnosti koje postoje između dotične gospode i mene. — Pišem samo Tebi, da nikoga ne upletem u svoje stanje. — Čim me prebace na drugo mjesto, odmah ću se javiti. Srdačni pozdravi svima dragima. R.

Ovdje sam već mnoge zatvorenike posjetio i pokušao utješiti. Sada sam i sâm ovdje. I mnoge sam knjige ovdje poklonio.« O. Mayer je htio i u svom drugom pismu u Stuttgart umanjiti brige svojih kod kuće i što bolje ih informirati o svom životu u zatvoru. Pisao ga je kao odgovor na vijest svoje majke 24. lipnja 1937. Pismo je došlo iz Stadelheima gdje je bio tjednima zatvoren prije svog procesa pred izvanrednim sudom. »Draga majko! Od srca Ti zahvaljujem na Tvojim suosjećajnim recima. Samo se nemoj brinuti. Ovdje mi je vrlo dobro. Divno se mogu odmoriti. Svaki dan idem 30 do 40 minuta šetati u krugu — u razmaku od 3 do 4 koraka od ostalih. To mi sasvim dobro dolazi. Radostan sam što sam se u toku godina odvikao od priličnih ugodnosti života. Vjerujem da je to bitno pridonijelo što sam se tako brzo uživio u nove prilike. Upravo je čudo da uopće ne osjećam nedostatak vanjske aktivnosti, kao ni izostanak dnevne procesije posjetilaca. Tako sam sretan u svojoj zatvorskoj ćeliji i samo se nadam da ću i ubuduće ostati sâm. Od prvoga dana napravio sam sebi dnevni plan i to se pokazalo izvanrednim: izmjenjuju se molitva, askeza, studij i čitanje lakših stvari, tako da uopće ne mogu shvatiti da će u subotu biti već tri tjedna što se nalazim iza brave. Zato samo hrabro! Što dugo traje, bit će na kraju dobro. — Sa spavanjem je zadovoljavajuće. — Malo prije je kod mene bio zatvorski svećenik, a

onda gospodin pravni savjetnik Warmuth. Pozdrav domovini od H. još i danas dobro izgleda. Srdačna hvala na svemu! I mnogo pozdrava svima.

Rupert Mayer, DI.«

Svojim trećim pismom majci želi zatvorenik nju i cijelu obitelj pripremiti na činjenicu da na idućem procesu neće biti oslobođen, nego osuđen na dalju vremensku kaznu zatvora. Uvjerava majku da je to dar što je do sada smio tako dugo raditi i djelovati. No, naglašava da žrtve koje mu se sada nameću imaju veliku duhovnu vrijednost:

»Draga majko! Molim te priopći svima dragima da mi je stalno dobro. Ovdje sam se već posve udomaćio. I to je vrlo važno, jer ne vjerujem da ću uskoro biti slobodan. Nastojim se uživjeti u misao da sam umirovljen. To je gotovo čudo da sam mogao tolike godine tako intenzivno raditi. Koliki moraju prije mene prestati. — Nikad ne bih pomislio da ću se iz rata vratiti kući živ. A nakon toga sam mogao još 20 godina djelovati! — Uostalom čvrsto sam uvjeren da to što sada činim više vrijedi nego li sav moj prijašnji rad i djelovanje. Uostalom ne dajem sebi ni pet minuta odmora od 4.45 ujutro do 19.45 navečer. Možda će to biti još bolje, ali za sada ne ide drugačije. Sad studiram djela koja inače nikada ne bih mogao razraditi. Zašto? Bog to zna. Svakako vrijeme leti. — Sad mogu barem 6 sati spavati — to je veliki napredak. Ne brinite se, nego zamislite da sam negdje u misijama. Za pošiljku od H. srdačna hvala. Uz mnogo pozdrava.

Rupert Mayer DI

Sutra ću čitati svetu misu za obitelj.«

Kao što je velika utjeha majci Emiliji Mayer bila prva vijest od sina iz zatvora, tako joj je sigurno bilo utješno i dugačko pismo, što ga je primila u Stuttgartu iz nadbiskupske palače u münchenskoj Promenadenstrasse (danas je to ulica kardinala Faulhabera), nakon kardinalovog posjeta zatvoru Stadelheim. »Sigurno ćete se smiriti, ako Vam pišem da sam jučer 30. lipnja posjetio u zatvoru našeg dobrog oca Ruperta i s njim razgovarao deset minuta. Pater Rupert dobro izgleda, dobro je raspoložen i govori otvoreno da prema njemu postupaju prijateljski i dobrohotno. Kaže da nikada nije imao toliko vremena da proučava knjige, a šalju mu ih subraća redovnici, i da nikada nije redovito dnevno šetao kao sada. Tom prilikom mu je obećao jedan vladin savjetnik da će i uvečer dobivati svjetlo kako mu noć ne bi bila odviše duga. Pater Rupert ima prilično veliku sobu s dva prozora, razumije se, jednostavno namještenu, a u tom je pogledu uvijek kao redovnik jednostavno živio. O pitanju, kako će još dugo biti u zatvoru, danas se na žalost ne može ništa sigurno reći. Želimo zahvaliti Bogu što je zdrav i što je sačuvao vedro pouzdanje u Boga ...« Kardinal Faulhaber završava svoje utješno pismo i izvještaj o posjetu napominjući da je ovaj nedobrovoljni odmor možda i spas za zatvorenika — »jer u onom tempu, u kojem je on apostolskim žarom radio u dušobrižništvu, ne bi mogao dulje nastaviti. Stavimo sve s povjerenjem u Božje ruke i On će sve urediti.

S pozdravom i blagoslovom

kardinal Faulhaber.«

Njemu svojstvenim realizmom i ispunjen uvjerenjem da je zaštićen u Božjoj ruci, zatvorenik u istražnom zatvoru Rupert Mayer priznaje u oba svoja slijedeća pisma prije rasprave na izvanrednom sudu da je posve predan sadašnjoj sudbini. Sedmog srpnja 1937. zahvaljuje majci za paketić »s knjigom i drugim dobrim stvarima«. »Stalno sam dobre volje. Uistinu ne znam zašto bih trebao biti nesretan. Već sam se odavno pomirio s mišlju da će jednom tako nešto doći. Kao što sam na bojnom polju malo bio iznenađen kad mi je tane pogodilo nogu — jer i to je jednom moralo doći — isto se tako malo čudim zbog sadašnjih okolnosti. Sa zahvalnošću javlja u Stuttgart o povezanosti sa stanovnicima Münchena: »Vjernici Münchena mole i prinose žrtve, pa mislim da bi teško bilo naći velegrad, gdje se tako nešto događa. To mi

daje jamstvo da će za vjeru sve dobro ispasti, makar možda ne onako kako to odgovara našim osobnim željama.«

Posljednje »tjedno pismo« zatvorenika u istražnom zatvoru o. Mayera opisuje starici majci kako je sin upotrijebio preostale dane kao vrijeme unutarnjeg sazrijevanja i kao pripremu za ono što će doći: »U mojem se životu nije ništa promijenilo. Možda sam postao nešto ozbiljniji, barem kako se nekima čini. To sigurno dolazi od neprestane samoće, makar bi meni bilo još gore da sam zajedno s drugima, jer tada bi bilo gotovo i »amen« s dnevnim redom i mirnim, sređenim radom. Možda to dolazi i od katkada bezutješnih, neizrecivo žalosnih, čak očajničkih lica zatvorenikâ. Za mene je gorko morati to svaki dan gledati u dvorištu na šetnji, a ne smjeti razgovarati. Pri kraju mjeseca je rasprava na koju gledam stoičkim mirom, samo možda još za nekoliko stupnjeva čvršći u svojim načelima.« Zatvorenik obećaje majci da će joj odmah nakon rasprave pisati, ali u isto je vrijeme moli da se ne zanosi nikakvom »ludom nadom« što se tiče ishoda procesa. Ovako završava svoje pismo od 14. srpnja 1937: »Mislim da točno znam što me čeka. Ali samo neka to bude na korist katoličkoj vjeri!«

»Uvijek sam imao jedan pravac: domovinu i vjeru« Rasprava na izvanrednom sudu u Münchenu

U svojoj ćeliji u zatvoru Stadelheim pater Mayer se temeljito pripremao za nastupajuću raspravu pred izvanrednim sudom. Što se početak procesa više približavao, to su intenzivnije pojačavali svoje napore Tajna državna policija, izvanredni sud i obrana, da bi dobili na raspolaganje daljnji materijal protiv odnosno za istaknutog zatvorenika. U tijesnoj, uzornoj suradnji s provincijalom gornjonjemačke isusovačke provincije o. Augustinom Röschom, i u više zatvorskih posjeta optuženom osvijetlio je branitelj, savjetnik pravosuđa dr. Joseph Warmuth sve do posljednje pojedi-

nosti razne prigovore hrabrom propovjedniku. Nadležni kriminalistički inspektor državne policijske centrale, München, ponovno je početkom srpnja saslušavao o. Mayera. U dva zapisnika, koja je pater potpisao s datumom od 5. srpnja 1937. priznao je izjave u različitim propovijedima. Kod pojedinih izraza, koje su mu zamjerili, ipak je primijetio da ih je »barem prema smislu tako upotrijebio«, da »su dopustivi prema smislu«. Više je puta protumačio kriminalističkom inspektoru, koji ga je saslušavao, razloge zašto je ovo ili ono ustvrdio o protucrkvenim događajima koji su bili u pitanju. »Rekao sam«, »izložio sam«, »dokazivao sam« — tako je učestalo naglašavao saslušavani zatvorenik u svojim izjavama o propovijedima. Na kraju zapisnika o saslušanju od 5. srpnja 1937, otipkanom na 8 stranica, stoji izjava koju je potpisao:

»Nikada nisam sebi razbijao glavu o tome da li sam u svojim propovijedima došao u protivnost s paragrafom o propovijedanju (130a Državnog krivičnog zakonika), za koji sam doduše znao da postoji, ali koji do sada nisam proučavao, ili s odredbama Zakona o podmuklosti. Ja bih i sada, nakon što sam primjereno upućen, nastavio, unatoč ovim odredbama, braniti na temelju konkordata interese Crkve, kako sam to i do sada činio. Smatram da mi je to kao katoličkom svećeniku dužnost, a po konkordatu sam za to i ovlašten.«[10]

Nekoliko dana nakon što je o. Mayer potpisao taj dokument, javni tužilac pri izvanrednom sudu u Münchenu Resch podigao je 9. srpnja 1937. optužnicu: »Podižem javnu optužnicu protiv Mayera Ruperta, rođenog 23. siječnja 1876. u Stuttgartu, sina Ruperta Mayera i Emilije Wehrle, neoženjenog isusovačkog patra u Münchenu, *do sada nekažnjavanog*, u ovoj stvari od 5. do 10. lipnja 1937. u pritvoru, a od tada u istražnom zatvoru u Stadelheimu, *koga optužujem* da je neprestano javno davao huškačke izjave o vodećim ličnostima države i njihovim naredbama, a one su sposobne pot-

[10] Zapisnik s preslušavanja od 5. srpnja 1937, Tajna državna policija, uprava državne policije München; o. Mayer je svaku stranicu teksta iz njegovih propovijedi koje ga terete obilježio znakom »RM« i na kraju potpisao tvrdnju: »Sâm pročitao i potpisao«.

kopati povjerenje naroda u političko vodstvo i nastavljajući istu radnju kao svećenik koji vrši svoj poziv u crkvama pred više je osoba stvari države činio predmetom raspravljanja na način kojim se ugrožava mir.«[11]

Optužnicu slijedi u dokumentu od trinaest stranica kratki opis djelovanja optuženoga kao »dušobrižnika i propovjednika u Münchenu i njegovoj bližoj i daljnjoj okolici.« Podsjeća se da je o. Mayer prije »nacionalnog dizanja« učestalo nastupao na političkim skupovima i »smiono se borio protiv komunizma«. Pa ipak, nakon preuzimanja vlasti od strane nacionalsocijalizma »zauzeo je odbojni stav prema njemu«, tako da se moralo stalno preko policije prigovarati njegovim propovijedima, njegovim govorima i napisima. Sedmog svibnja 1936. optuženi je »radi nekoliko huškačkih izjava« upozoren od strane Javnog tužilaštva, München I. U posljednje vrijeme, osobito od početka godine 1937. o. Mayer se »u više svojih javnih propovijedi bavio školstvom, krivičnim postupkom koji se vodi protiv katoličkih svećenika i redovnika zbog moralnih prijestupa, tiskom, nacionalsocijalizmom kao takvim i nacionalsocijalističkim književnim i znanstvenim radovima«. Kao dokaz navedeno je deset ulomaka iz devet različitih patrovih propovijedi u vremenu između 24. siječnja i 23. svibnja 1937. koji su sačinjavali srž stvarne optužbe. One su održane u münchenskim crkvama sv. Josipa, sv. Terezije i sv. Michaela kao i u Ursbergu, Weissenhornu, Kirchheimu i Aichachu. Kao svjedoke optužnice navodi osam osoba koje su po nalogu mjesnih policijskih nadleštava posjetile i zapisale dotične propovijedi. To je bilo pet službenika žandarmerije i policije, dva učitelja i jedan student.

Kao »odgovor« na optužnicu obrana je slijedećih dana podnijela münchenskom izvanrednom sudu više pismenih izjava. Savjetnik pravosuđa dr. Warmuth mogao je gotovo svaka dva dana posjetiti u Stadelheimu optuženog oca, a osim toga razgovarati s o. provincijalom Röschom o pitanjima koja će se pretresati na procesu. Materijal koji je predan izvanrednom sudu

[11] Tekst optužnice na procesu izvanrednog suda od 9. srpnja 1937.

trebao je tužiteljima pomoću mnoštva dokumenata još prije procesa pokazati zbog čega se »gospodin o. Rupert Mayer na obrambeni i samoobrambeni način suprotstavljao borbi koja je išla za uništenjem konfesionalnih škola« i »da je briga gospodina o. Ruperta Mayera za sudbinu konfesionalnih škola bila opravdana.« Još 20. i 21. srpnja podnio je dr. Warmuth izvanrednom sudu daljnju dokumentaciju na temu protucrkvenog tiskovnog izvještavanja i nacionalsocijalističkog pisanja. Dvadeset prvog srpnja posjetio je još jednom o. Mayera u njegovoj ćeliji.

Dvadeset drugog srpnja počeo je s velikom napetošću očekivani proces. Prethodnog popodneva uhapšenik je premješten iz Stadelheima u zatvor Neudeck: »U najdonjem hodniku morali su svi zatvorenici stupiti u stroj, prvo žene, a zatim muškarci. Onda su pod najstrožom paskom ulazili u zatvorska kola u potpunoj šutnji. U Neudecku je opet slijedila ceremonija primanja u zatvor. Sve su se stvari morale predati itd...« Slijedećeg jutra vozili su patra u čuvenoj »crnoj marici« do Palače pravde na münchenskom Stachusu. »Kola su bila dupkom puna« piše kasnije o. Mayer. Raspoloženje je bilo potišteno. Nasuprot meni sjedile su dvije žene, po izgledu sa sela, i gorko plakale. Rekao sam da većinom uvijek lošije izgleda nego što ispadne i tako sam ih nastojao ohrabriti. U Palači pravde kola su nas odvezla u polumračan prostor. Ovdje je stajalo više policajaca koji su »svoje« ljude primili i odveli u odgovarajuću prostoriju u blizini sudske dvorane. Imao sam dojam da su zbog mene iz mjera sigurnosti dali zatvoriti više hodnika.«

U predsoblju su optuženoga već čekala oba branitelja, pravni savjetnik dr. Joseph Warmuth i odvjetnik dr. Robert Bandorf. Da bi, ako je ikako moguće, ostvarili ukidanje naloga za hapšenje nakon svršetka procesa, oni su u suradnji s o. Augustinom Röschom pripremili jednu izjavu, u kojoj je o. Rupert Mayer ponešto ublažio svoje dosadašnje stanovište o beskompromisnom nastavljanju svog načina propovjedanja. Ovim kompromisom, što ga je odobrilo redovničko vodstvo, nadali su se odužeti njegovim protivnicima izliku

da ga odmah nakon presude odvedu u zatvor: »Došavši u sobu«, sjećao se o. Rupert Mayer u svojim uspomenama, »nahrupila su oba moja branitelja na mene i stavila mi pod nos izjavu koju mogu i trebam potpisati, a da time ne naškodim svojoj časti. Moje nepovjerenje prema potpisivanju bilo je svladano objašnjenjem branitelja da o. provincijal potpuno odobrava potpisivanje«. Izjava je glasila ovako:

»Ja ću ubuduće kao i do sada braniti Katoličku Crkvu, njenu vjersku i moralnu nauku protiv svih napadaja, proganjanja i klevetanja. To ja kao katolički svećenik smatram svojim pravom i svojom dužnošću. Pri tome ću poštivati državne zakone i kao do sada poticati svoje slušatelje na vjernost državi. Unatoč svom temperamentu trudit ću se kao pučki propovjednik da i u formi udovoljim zakonskim propisima.

Rupert Mayer, DI.
München, 22. srpnja 1937.«

U međuvremenu je u sobi 211 Palače pravde vladala napetost, puna očekivanja. Namjerno su odredili tu malu dvoranu jer su vidjeli veliki broj onih koji su čekali na taj proces. Time su htjeli spriječiti da prevelik broj slušatelja sudjeluje na tom procesu izvanrednog suda. Kako je bilo veliko zanimanje za tok rasprave, svjedoči izuzetno velika navala. Već u 4.30 sati, rano ujutro, 22. srpnja 1937. našli su se prvi muškarci i žene kod hotela »Schottenhamel« u blizini sudske zgrade. Strpljivo su čekali kao i drugi koji su nadolazili, dok se u 6.30 porta nije otvorila i zatim kasnije soba 211. Stražari, među kojima jedan nosilac ordena Krvi, imali su muke da zadrže više stotina onih koji su htjeli ući. Prijetili su da će zatvoriti ulaz prije vremena. Najzad je pušteno oko četrdeset osoba da zauzmu mjesta u dvije klupe, određene za publiku. A tada je dvorana na razočaranje mnogih odbijenih bila zatvorena. Među nazočnima nalazili su se isusovački provincijal o. Augustin Rösch, službeni zastupnik nadbiskupskog ordinarijata München i Freising Josef Thalhammer, koji je pripušten nakon dugog pregovaranja, izvjestitelj lista: »Münchener Katholische Kirchenzeitung« Rudolf Berlinger, nekoliko članova Marijine kongregacije muževa, sudski porotnici i nekoliko katoličkih studentica, koje su osobito surađivale s o. Mayerom. Nadalje bilo je nazočno više predstavnika tiska. Čini se da su dopisnici inozemnih listova i obavještajnih agentura dobili samo djelomično pristup. Münchenski zastupnik londonskog dnevnika »Times« pisao je u svom izvještaju: »Po zakonu bi rasprava morala biti javna, ali više spretnim negoli razumnim metodama bili su većinu vremena isključeni predstavnici vanjskoga tiska.«[12]

Profesorica na münchenskoj Lujzinoj gimnaziji, Josefa Huber, koja je umrla 1966, i umirovljena profesorica Toni Lienen, koja danas živi u Weidenu, uspjele su isto tako nakon višesatnog strpljivog čekanja izboriti sebi ulazak u sudsku dvoranu — tada su još obje bile studentice filozofije i pripadnice aktivne katoličke studentske grupe. Unatoč višestruko izrečenoj zabrani bilježenja rasprave, uspjelo je Josefi Huber na krilu pod stolom stenografirati cijeli tok procesa. Sjedila je iza svoje kolegice Toni Lienen, a obadvije su u svojoj »kamufliranoj odjeći« (plava suknja i bijela bluza) izgledale kao pripadnice Saveza njemačkih djevojaka, pa stoga nisu bile ometane. O. Rupert Mayer bio je vrlo zahvalan što mu je tim hrabrim zalaganjem obadviju studentica bio kasnije na raspolaganju doslovni tekst rasprave. U svojim uspomenama pisao je o tome: »Tok sudske rasprave doslovce je zabilježila vrijedna i povjerenja dostojna studentica i dala mi ga je nekoliko tjedana nakon rasprave, napisanog pisaćim strojem, uz neke ispravke, a ja sam to onda potvrdio. Zabilješke su odnesene na sigurno mjesto.« Prijepise od oko 60 stranica teksta dobili su kardinal Faulhaber, isusovački general o. Ledochówski u Rimu, majka Emilija Mayer u Stuttgartu i autor ove knjige. Münchenski natpastir zahvalio se studentici »neobično srdačnim zahvalnim pismom«.[13] Daljnje zabilješke to-

[12] »The Times«, 23. VII. 1937, »The Nazi-Press and its admission at trial of Jesuit«.

[13] Nadgrobni govor o. Mauritiusa Schurra, benediktinca, opatija Ettal, 10. svibnja 1966. na pogrebu profesorice Josefe Huber u Rosenheimu.

ka procesa načinili su zastupnik münchenskog ordinarijata, kanonik Josef Thalhammer, kao i današnji odvjetnik dr. Otto Gritschneder koji je bio nazočan na procesu kao sudski prisjednik. Rupertu Mayeru tada svakako nije bilo ništa poznato o ove dvije zabilješke.[14]

U 9 sati dva su policajca dovela optuženoga u sudsku dvoranu. Kad je predsjedavajući direktor Zemaljskog suda Robert Wölzl izjavio: »Ovime otvaram raspravu pred izvanrednim sudom u Münchenu, u četvrtak, 22. srpnja 1937. protiv gospodina Ruperta Mayera, isusovačkog patra, u Münchenu«, trzaj oko usta pokazao je jako unutarnje uzbuđenje uhapšenika koji je već tjednima u zatvoru. Već nakon prvih riječi optuženi je opet stekao svoj unutarnji mir. Unatoč zahtjevu, čak molbi suca da sjedne, stajao je čitavo vrijeme slušajući sve formalnosti kao i imenovanje dvojice branitelja, čitanje imena mnogobrojnih svjedoka, kao i službeno čitanje optužbe s ulomcima iz devet propovijedi. Vidjelo se na njemu da stoji iza svake riječi za koju ga sud tereti, a koju je prošlih mjeseci s propovjedaonica raznih crkava dovikivao svojim slušateljima o gorućim temama suvremenog raspravljanja s nacionalsocijalizmom. Kad ga je predsjednik izvanrednog suda na kraju sjetio na izjavu, koju je potpisao nekoliko minuta prije početka procesa, da će svoju dužnost kao svećenik ispunjavati, ali da više neće formalno i sadržajno kršiti državne zakone svojim propovijedima, unio je u sudskoj dvorani važnu nadopunu: »... ukoliko to budem mogao spojiti sa svojom savješću. I kad to više ne budem mogao, tada ću sam javiti javnom tužiocu da to jako nanosi štetu mome zvanju i da ubuduće neću moći tako na dlaku paziti u kojoj je mjeri to spojivo sa zakonom ili nije.«[15]

Tu je namjeru još jednom naglasio u dalnjem dijalogu s predsjednikom suda. Ovaj ga je uvjeravao da je njegovo pravo braniti vjersku i moralnu nauku protiv napadaja i klevetanja. Nitko, ako je objektivan

[14] Odvjetnik dr. Otto Gritschneder objavio je o tome zapis: »Pater Rupert Mayer pred izvanrednim sudom«, dokumenti rasprave, München 1965, a 1974. prilog u časopisu »Beiträge zur altbayerischen Kirchengeschichte: »Die Akten des Sondergerichts über Pater Rupert Mayer, DI«.

[15] Zapisnik rasprave, izvanredni sud, 22. srpnja 1937, str. 5.

i pravedan, neće mu to pravo oduzeti. No, morat će poštivati državne zakone i u slučaju konflikta morat će se dogovoriti s nadležnom vlasti, te svoje slušatelje poticati na vjernost državi. Na to je optuženi jasno i nedvosmisleno dodao: »... ukoliko ne budu oštećeni katolički interesi!«

Kad je predsjednik suda počeo »nizati pojedine stvari«, dakle iscrpno pretresati u čemu se optuženi ogriješio protiv »paragrafa o propovjedaonici«, koji je potjecao iz prošloga stoljeća i protiv »zakona o podmuklosti«, koji je postojao dvije i pol godine, o. Mayer je sjeo. Iz obzirnosti prema njegovoj teškoj ratnoj ozljedi sudac je dopustio da mu donesu udoban naslonjač. Prije nego što je bila riječ o pojedinostima, optuženi je ipak zamolio za dozvolu da smije staviti neke općenite napomene »da dobijete uvid u moj unutarnji život u odnosu na tu stvar. Inače se to ne može prosuditi. Točke optužnice istrgnute su iz cjeline, djelomično su krivo navedene; osobito ono što je protiv nacionalsocijalizma napisano je bez ikakva smisla. Ja sam sada proživio najljepše vrijeme svoga života. Čovjek to gotovo ne bi vjerovao. Bio sam tako sretan, tako potpuno sretan kao nikada u životu. A sad kad je došla ova stvar da moram razmišljati o današnjem vjerskom stanju, sad više nemam mira! Nisam čak ni znao da domovinu toliko volim. Muči me budućnost domovine!«

Kako je njegovo djelovanje bilo prožeto dubokom zabrinutošću za domovinu i Crkvu, naglasio je u svojoj tvrdnji kojom je prekinuo predsjednika suda kad je ovaj počeo s opširnim opisom njegova života. Upitan od predsjednika suda, što je stajalo 1924. u osobnom Hitlerovom pismu prigodom 25-godišnjice njegova svećeništva, a koje je kasnije uništio, odgovorio je: »Čestitao mi je zbog moje hrabrosti. Mogu samo ovo reći: ostao sam sve do sada isti kakav sam bio na bojnom polju! Uvijek sam imao jedan pravac: domovinu i religiju — i ništa drugo nisam htio! I tko me je poznavao u ratu, znao je da sam ja potpunoma narodni čovjek koji ljubi domovinu, ali koji ima isto tako veliku ljubav prema Crkvi i prema besmrtnoj

čovjekovoj duši. Taj sam pravac sačuvao do današnjeg dana...«

U iznošenju svog stava — inače najduljem tokom cijeloga procesa — opisao je zatim što bi bilo da je promijenio svoje nakane i da je dao do znanja da s Rimom više nije toliko u doticaju:

»Da sam dao do znanja da očijukam s nekom njemačkom Crkvom, bio bih junak dana... budućnost bi mi bila otvorena, bio bih poštovan, ugledan... a jer sam, dakle, potpuno katolik i to zastupam dušom i tijelom i jer sam nastojao zauzeti stav prema ovoj strašnoj borbi za životno pravo Katoličke Crkve, otvoriti ljudima oči... ljudima pokazati da moraju skupiti sve snage kako bi se osigurala egzistencija Katoličke Crkve u Njemačkoj, sada sam pred sucem.«

Optuženi je izričito naglasio da se ne brine za politiku, makar se prema potrebi daje katkada s najviše strane izvijestiti o općenitom stanju. S obzirom na teško današnje stanje imali bismo razloga držati i stajati zajedno. No sada se baca razdor u naš narod:

»Ovo nevjerojatno huškanje protiv Crkve, protiv svega što je katoličko! Kamo će to dovesti? To je briga koja me muči i razdire i ne da mi više mira. To je što me je u zatvoru mučilo — ali sve sam potisnuo, samo sam studirao, molio i bio sretan i blažen. A sad je došao taj proces i morao sam se udubiti u nepodnošljivo sadašnje stanje. Pa mi je opet sve došlo do svijesti! Zar to nije užasno? Kad bi ljudi konačno uvidjeli...«

O. Rupert Mayer podsjetio je sud na svoja različita nastojanja da upozori odgovorne na nepovoljne prilike i zadiranja u tuđe pravo, na svoj protest policijskom pročelništvu nakon ispada prilikom skupljanja za Karitas, na događaje prilikom školskih manifestacija u Gradskoj pivnici, prigodom huškačkih povika protiv kardinala i kad su on i neki studenti bili zatvoreni. Tada je ponovno slijedećeg dana protestirao na policijskom pročelništvu i tražio, »da se ipak prestane s tim vječnim huškanjem protiv svega što je katoličko«. Nakon daljnjeg opširnog opisivanja svoga zalaganja i svoje obrambene borbe završio je svoju izjavu s tvrdnjom:

»Uvijek sam se borio na vjerskoj strani. A sve drugo nije me zanimalo. Nikad nisam bio političar, nikad u politici nisam ništa učinio. Otada govorim otprilike 70 puta mjesečno, nedjeljom šest do sedam puta. No nikada nisam držao politički govor, nikada! U političkom sam smislu čovjek bez iskustva. Što me je pozvalo na poprište jest religija, jest borba nekih elemenata koji igraju golemu ulogu u nacionalsocijalizmu...«[16]

Već kod slijedećeg prvog pretresanja propovijedi o. Mayera o prošloj borbi za škole, ukazao je optuženi na svoju dužnost da u svojim govorima brani Crkvu od napadaja. Molbi predsjednika da se vlada tako da ne bi morao još jedanput dolaziti ovamo pred sud, odgovorio je:

»Radije sam optuženik nego li sudac!... Zatvor je za mene bolji od tisuću predavanja za katolički puk, za apologiju, za Evanđelje, mnogo bolji nego da ne znam o čemu predajem. To su stvari o kojima se uvijek govorilo: mi to ne činimo! I sada se to čini! A to je strašno. To je »Kulturkampfu« slomilo vrat, ali to će i ovom postupanju prema Katoličkoj Crkvi, kako se sada provodi u javnom životu, slomiti vrat! Žao mi je, ali to je tako!«[17]

O. Mayer je završio svoju izjavu citatom onog Pavlovog odlomka (Fil 1, 13—14), gdje Pavao kaže da je njegov položaj više pridonio širenju Evanđelja i da svoje okove nosi za Krista. Kad mu je predsjednik suda napomenuo da će biti opet kažnjen, ako tako nastavi propovijedati i da tada neće biti mučenik, odgovorio je: »O svemu ću tome porazgovoriti s nekim pravnikom i ozbiljno ću se prema svojoj savjesti potruditi da ne dođem u sukob s postojećim zakonom, a da ne zanemarim Evanđelje.«

Točku po točku pretresao je zatim münchenski izvanredni sud pet mjesta iz propovijedi na prvu temu optužnice: »Borba za opću školu.« Predsjednik se

[16] Zapisnik rasprave, izvanredni sud, 22. srpnja 1937, str. 7—8.
[17] Zapisnik rasprave, izvanredni sud, 22. srpnja 1937, str. 8.

neprestano trudio pokazati razumijevanje za propovjednika, a onda mu još izričitije ukazati na njegove povrede postojećih zakona. A optuženi je na te prigovore predsjednika neprestano jasno i nedvosmisleno dokazivao ispravnost svoga stanovišta, tako npr. kod pretresanja njegove propovijedi od 29. ožujka 1937, održane u Ursbergu. U njoj je tumačio kako je u Münchenu katoličkim odgojiteljima protuzakonito oduzeta katolička konfesionalna škola.

Kod toga su pripomogle sve državne i partijske službe. Na zahtjev da s propovjedaonice ne govori tako »huškački« pater je jasno izložio svoje stanovište:

»Meni se čini da je to mnogo poštenije nego da se izvlačim svim mogućim frazama da bih na kraju rekao isto. Ovdje ljudi znaju: to je tako, a ovo je ovako! ... Meni je milije grubo! Uvijek sam naglašavao u svim stvarima koje nisu protiv Božjeg zakona, da se poštuje državni autoritet. Nisam to samo govorio, nego sam to sasvim ozbiljno i mislio; ne iz prisile, nego zato jer Bog to hoće: dajte Bogu što je Božje! Dakako, moram dati državi što joj pripada, ali samo zato jer Bogu dajem što je Božje. Gospodin Bog ima na nas prvo pravo. Mi smo njegovo potpuno vlasništvo. Pripadamo mu tijelom i dušom. Stoga ne smijem nikada nešto činiti, pa makar to i država zahtijevala, što je protiv volje Božje. Božja su prava duboka, usađena, posvećena. I kad država traži od mene nešto drugo, što ja ne smijem činiti radi Boga, onda je s autoritetom države svršeno.«[18]

Predsjednik je pristao na prijedlog javnog tužioca da se »prema mišljenju suda sasluša ovaj ili onaj svjedok, svjedoci ne samo iz Münchena, nego i iz provincije.« Pa ipak je upotrijebio svoj utjecaj da bi se pri tome »izbjegla oštrica« i dobili objektivni iskazi. Kad je neki svjedok rekao da je pater Mayer »teatralnom ukočenošću došepesao na propovjedaonicu«, odmah je zamolio »da se ovakva zaoštravanja izostave«. Također se usprotivio tome da se propovijed o. Mayera u švapskom Ursbergu ocijeni kao »masovna manifestacija«.

[18] Zapisnik rasprave, izvanredni sud, 22. srpnja 1937, str. 9/10.

Svaka propovijed koja je navedena u optužnici pružila je priliku o. Rupertu Mayeru da prijeđe s pojedinačnog slučaja na načelna pitanja ili da osvijetli način svoga djelovanja. To mu je bilo tim više moguće što je dotična mjesta u propovijedi priznao kao točna, a ovu ili onu riječ označio kao nesporazum ili pogrešku. Tako se branio, kad je bila riječ o njegovoj propovijedi od 11. travnja 1937. u Weissenhornu, od prigovora da je u njoj rekao kako je vlada Reicha sklopila konkordat, da bi dopustila njegovo sabotiranje od strane nižih službi.

»Isključeno je da sam to rekao ... Svi koji me točno poznaju i koji su često sa mnom zajedno, potvrdit će mi da nikada nisam ništa zlo rekao o drugom čovjeku, da nisam nikada drugoga kritizirao ili omalovažavao zbog bilo čega. A ako štogod moram reći, onda to kažem vrlo blago i nastojim otupiti oštricu cijeloj stvari. To mi je postalo životnom navikom. Znam zašto to činim. To je dobro svojstvo od malo dobrih svojstava što ih imam. U tom slučaju ne bih samo rekao da vlada Reicha čini zlo, nego bih vladi Reicha imputirao zlu namjeru, koju sâm uopće ne mogu kontrolirati. Tako je nešto tuđe mome biću!«[19]

Pitanje predsjednika, da li mu se tako nešto događa dok je u govorničkom zanosu, o. Mayer je energično zanijekao. »Ne govorim brzo, nego razmišljam. Točno znam što kažem. Imam 62 godine i propovijedao sam tisuće puta i ne vjerujem da je moguće da mi se dogodila takva omaška. Pa ja sam znao da me kontroliraju. To znam odvajkada! Nekoga bi to učinilo tako nervoznim da se ne bi više usudio uspeti na propovjedaonicu. Trče za mnom, do danas mi kontroliraju poštu, telefon!«

Da špijuniranje propovjedničke djelatnosti o. Mayera, kako je opisano na raspravi, nije bilo odraz gledanja »kroz crne naočale«, svjedoči svaka fraza ovoimali nalog da ga nadziru od partije ili od svojih služga procesa. Gotovo su svi svjedoci, koji su nastupili,

[19] Zapisnik rasprave, izvanredni sud, 22. srpnja 1937, str. 12.

bi i da bilježe propovijedi isusovca u sv. Michaelu. Jedanaestoga travnja 1937. ovlašteni zapovjednik žandarmerijske postaje u Weissenhornu zatražio je kod nadležne okružne službe »nekoliko dobrih stenografa«, da bi odmah nakon propovijedi međusobno usporedili stenograme. Tako je javni tužilac mogao ukazati na to da je ta prijava sastavljena od pet različitih stenograma. Zaista je s pravom ustanovio poznati suvremeni crkveni povjesničar Ludwig Volk u svom članku: »O. Rupert Mayer pred izvanrednim sudom« da ispitivanje svjedoka »daje naslutiti koliki je trošak za špijuniranje što ga je Gestapo ulagao u lovu na materijal koji će ga teretiti.«

Nakon pola sata odmora izvanredni sud je raspravljao o drugoj temi procesa: »Krivični postupak protiv katoličkih svećenika i redovnika kao i izvještaj tiska o tome«. Tu su bile u središtu one tri propovijedi od 24. siječnja, 2. i 23. svibnja 1937. u crkvi sv. Michaela, u kojima se o. Mayer isto tako hrabro i djetvorno usprotivio masovnoj propagandi koju je vodio Josef Goebbels protiv svećenika i redovnika:

»Prošla su vremena kad smo vjerovali što piše u novinama! Što stoji u novinama o vjerskim stvarima, to mi načelno ne vjerujemo. — Nemojte uopće vjerovati novinama kad se bave moralno-vjerskim stvarima!« (24. I. 1937)

»Nije sve istina što stoji u novinama! Način prikazivanja je tako pretjeran i tako napuhan — i to što stoji u novinama koje su neprijateljske prema kršćanstvu i katolicima, to se istom napuhava i rasteže. — Tada posvuda čitamo o tisuću nemoralnih čina svećenika i redovnika! Broj je svakako pretjeran... Zašto to čitamo samo o katoličkim i evangeličkim krugovima! O drugima nikad tako nešto ne slušamo i ne čitamo! Tko sjedi u staklenoj kući, ne treba se nabacivati kamenjem!... (2. svibnja 1937).

»Ali tu je još nešto što se pokušava podmetnuti katoličkom puku. Dragi prijatelji, bole nas vijesti o tim skandaloznim procesima. Jer tu moramo jedno reći: sad imamo dokaze u ruci koji su dovoljni da vi-

še uopće ne vjerujemo dobrom dijelu njemačkoga tiska... Tako jednostrano, tako neistinito i tako lažno piše se o Katoličkoj Crkvi!... Stoga, dragi prijatelji, svršeno je s našim povjerenjem u veliki dio njemačkoga tiska kad izvješćuje o vjersko-moralnim prilikama, o kršćansko-katoličkim stvarima« (23. V. 1937).

Optuženi je iscrpno protumačio što ga je potaklo da daje takve izjave. Naglasio je da država u svako vrijeme ima pravo suditi, bez obzira na položaj onoga koji je počinio neko zlodjelo, makar se radilo i o svećeniku. Ako je svećenik počinio zlodjelo, mora odgovarati i pred državom i pred Crkvom. A njega su na te izjave potakli izvještaji o čudorednim procesima u nacionalsocijalističkom tisku. O. Rupert Mayer podijelio ih je u tri različite skupine: »1. Posve neistinite stvari, koje nisu bile opozvane, makar se na to upozorilo; 2. Pretjerani izvještaji; 3. Generalizirani izvještaji.«

Iz »čitave skale«, koja je onda postojala, spomenuo je nekoliko posebno poznatih primjera, o kojima se u onim tjednima žestoko raspravljalo u javnosti. Kao i uvijek u svom münchenskom svećeničkom djelovanju tijekom desetljeća, o. Mayer je pratio takve vijesti tiska o neistinitim događajima u crkvenom životu. Pomoću svoje subraće i prijatelja laika proučavao je izreske iz novina i skupljao vijesti svojih suradnika i više puta ustvrdio: »Sve je prijevara.« Na prigovor da lažne vijesti generalizira, on bi mirne savjesti odgovarao: »Kad bi netko imao toliko materijala kao ja kod kuće!« I tu u sudskoj dvorani izjasnio se pater protiv generaliziranja pojedinih slučajeva i iznova je priznao svoje stanovište: »Moram ljude ispuniti nepovjerenjem prema religioznim temama u pučkom tisku! Meni je vrlo žao što to moram reći, ali je tako. Jer ako oni (čitatelji) budu na to padali, u pitanju je egzistencija Katoličke crkve!« Svoje propovijedi o protucrkvenom izvještavanju tiska nazvao je »religioznom nužnom obranom u krajnjem slučaju«.

Slijedeći dio rasprave bio je posvećen trećoj temi sa saslušanja: »Nacionalsocijalizam i nacionalsoci-

jalistički tisak«. Tu se radilo o mjestima iz propovijedi u münchenskoj crkvi sv. Terezije (26. I. 37) i u Aichachu (24. I. 37). U njima se o. Rupert Mayer oštro okomio na nacionalsocijalistički tisak. Svoj prigovor: »Ono što se danas preporučuje od nacionalsocijalističke literature, što preporučuju mjerodavna mjesta, izaziva odvratnost kao nikada!« htio je prije svega da se shvati u odnosu na »religioznu stranu«. On to ne niječe. »Ne! Ja sam to rekao. Istina je!« izričito je naglasio. Isto tako ni prilikom saslušanja nije htio odstupiti od svoje tvrdnje da čovjek, čitajući nacionalsocijalističku literaturu, može pomisliti da je nacionalsocijalizam najljući protivnik Crkve: »Čim je riječ o vjeri, Crkva dobiva po prstima. Nisam pročitao nijedan napis, koji bi se vrtio oko vjere, a da ne bi negativno govorio o Crkvi«. Nizanje svjedoka završilo je saslušanjem kriminalističkog inspektora Gamba. Taj je svjedok već dugo osobno poznavao svoga »susjeda« iz sv. Michaela u Ettstrasse. Aktivnost o. Mayera upala mu je u oči od 1934/35. Bio je uvijek u crkvi sv. Michaela i kontrolirao izvještaje. Evo njegovih dojmova: »Pater Mayer uvijek je iskren, nipošto ne pokušava poricati, prikriti ili izvrnuti; »fair«, iskren i otvoren stoji iza onoga što je učinio«. A kad su ga upitali kakav dojam na njega ostavljaju patrove propovijedi, kriminalistički inspektor je odgovorio nakon višesatnog saslušanja svjedokâ: »Ljudi su bili privučeni. Dolazilo bi do prepirki. U narodu se živo raspravljalo o propovijedima: 'No, taj se usudio!' — 'Taj im je opet rekao što treba', itd.«

Na kraju petosatnog prijepodnevnog zasjedanja održao je vrhovni javni tužilac dr. Ernst Grosser svoj završni govor. Zastupnik optužbe najprije je spomenuo da je u svibnju 1936. — u svojoj službenoj prostoriji u istoj kući opomenuo optuženoga po nalogu ministarstva pravosuđa »zbog izjava koje su sporne u odnosu na politiku«. Njemu je već tada bilo jasno da će se prije ili kasnije njegov put, s obzirom na službu koju vrši, i put o. Ruperta Mayera ponovno križati. »Jer sam već tada upoznao njegovu krutu, nesavitljivu ćud, koja ga je morala — po mom mišljenju — opet dovesti u sukob sa zahtjevima nove države. Moja su se tadašnja predviđanja ostvarila.« Javni tužilac postavio je zatim slučaj Ruperta Mayera u svezu s razvojem odnosa između države i Crkve nakon nacionalsocijalističkog preuzimanja vlasti 1933. Prema državnim propisima, koji se odnose na odgoj, njemačke državne vlasti mogu zahtijevati da se njemački državljanin pokorava njihovim zakonima i da ga nikakva strana ne smije dovesti u bludnju. »Već samom činjenicom da je na propovjedaonici, u javnosti, pred forumom vjernika pretresao stvari države (školstvo, tisak), i to na rušilački način, optuženi se sukobio s interesima, te s jasnom i nedvojbenom voljom države.«

Nakon takva uvoda bilo je već unaprijed jasno da o. Rupert Mayer mora biti osuđen. Vrhovni javni tužilac naglašavao je to kod svakog mjesta iz propovijedi koje bi citirao u svom završnom govoru. Uvijek bi naglasio da se ne radi o »verbalnom deliktu«, nego o smislu govora »koji nije poštivao volju države«. Bilo da se radi o borbi za škole, bilo o izvješćivanju o procesima protiv redovnika, bilo o anticrkvenom nacionalsocijalističkom pisanju, stvarna optužba glasi: »U svoje je slušatelje unosio sumnju, tako da više nisu znali što je pravo; sumnju u istinitost, jasnoću i nužnost nacionalsocijalističkog državnog vodstva, da bi ih zbunio . . .« Prema tome, kao što se drugačije i nije moglo očekivati, zaključak zastupnika optužbe glasio je:

»Optuženi je . . . kao svećenik u crkvama, kao navjestitelj Božje riječi tumačio stvari države u višestrukoj namjeri i to na način koji je morao ugroziti unutarnji mir tj. izazvati osjećaj kod jednostavnih slušatelja da nije zajamčena pravna sigurnost, pravni mir i pravni poredak, da se samo državno vodstvo ne osvrće na pravdu, da nije u pravim rukama, da zloupotrebljava vlast na raznim životnim područjima, a time je morao kod slušatelja ugroziti unutarnji mir i povrijediti osjećaj zaštićenosti, pa i uzdrmati svijest o zaštićenosti unutar ove države. To optuženome nije bilo samo poznato, nego je on to i namjeravao . . . Time je

na objektivan i subjektivan način počinio krivično djelo zloupotrebe propovjedaonice prema paragrafu 130a.«[20]

Nadalje je vrhovni javni tužilac izvanrednog suda utvrdio krivično djelo patra Mayera i prema zakonu o podmuklosti od 20. prosinca 1934. »Na huškački način«, dakle s umišljajem da unese podvojenost, pokušavao je potkopati povjerenje u državno vodstvo. »Borio se protiv naređenja i uredaba mjerodavnih ličnosti države i nacionalsocijalizma s namjerom da potkopa povjerenje naroda u političko vodstvo.« Dr. Grosser mu je ipak priznao da njegovo djelovanje nije proizlazilo iz želje da rušilački postupi, nego »iz žarkog, unutarnjeg uvjerenja koje ga neprestano tjera da nastupi i da ono što smatra točnim naviješta sa svog stanovišta«. Istodobno je vrhovni javni tužilac naglasio da je čitavom snagom uvjerenja koja stoji iza optuženoga »izazvan sasvim posebni dojam koji je kod optuženoga daleko opasniji, nego li bi to bio kod nekog nepoznatog, malog, beznačajnog čovjeka koji bi jednom nešto kazao u vjetar.« Zato je javni tužilac zahtijevao da se protiv o. Ruperta Mayera zbog navedenih prijestupa izreče kazna zatvora od šest mjeseci i da mu se uračuna mjesec dana što ga je proveo u istražnom zatvoru.[21]

Bilo je već 14 sati kad je dovršen taj prvi dio rasprave. Pater Mayer je bio zajedno s nekim drugim zatvorenicima odveden natrag u zatvor Neudeck. Studenticama Josefi Huber i Toni Lienen podnevni je odmor pružio dobru priliku da sve što su zabilježile od zbivanja na procesu pohrane na sigurno mjesto kod sestara Svete Obitelji u hotelu »Europäischer Hof«.

Ostatak prvoga dana rasprave pripao je zatim obojici branitelja. Točno na vrijeme za početak drugoga dijela u 16 sati doveli su optuženoga iz zatvora opet u Palaču pravde. Pravni savjetnik dr. Warmuth isto tako kao i odvjetnik dr. Robert Bandorf uložili su sve svoje umijeće i bogato iskustvo da bi o. Ruperta Mayera oslobodili optužbe. Njihovi su pledoajei bili pametno usklađeni, konkretni i uvjerljivi. Pa ipak, bili

[20] Zapisnik rasprave, izvanredni sud, 22. srpnja 1937, str. 38.
[21] Zapisnik rasprave, izvanredni sud, 22. srpnja 1937, str. 40.

su svjesni toga da jedva imaju šansu za uspjeh. Iako se münchenski izvanredni sud i njegov način rasprave ni na koji način nije mogao usporediti s većinom ostalih sudova istoga imena, koji su bili daleko od svake pravne norme, a pogotovo se nije mogao usporediti s načinom rasprave jednoga Rolanda Freislera, koji se rugao svakom osjećaju pravednosti, ipak je ishod rasprave bio već unaprijed određen. Optuženi je na kraju morao biti osuđen. Prvi branitelj dr. Joseph Warmuth naglasio je na početku svog razlaganja da je proces vođen »mirno, konkretno i uzorno« i zahvalio se za to »bez pridržaja«. Također je priznao da se javni tužilac trudio »da objektivno prosudi ocjenu stvarnog stanja«, makar se ogradio od juridičke ocjene. Nazvao je taj proces učinkom žalosne napetosti između države i Crkve. Dr. Warmuth je otvoreno priznao svoje 25-godišnje prijateljstvo s optuženim. To da ga smije braniti spada u vrhunce njegova profesionalnoga života. Kao što je pater Mayer u svjetskom ratu za vrijeme pucnjave hrabro pokrio svojim tijelom ranjenoga druga, tako i sada svojom osobom pokriva ugroženo dobro Katoličke Crkve. Ova slika neka bude »pravi putokaz za pravi put do prave presude.«

Pravni savjetnik dr. Warmuth uvjerljivo je naglasio da optuženi nije nikakav svećenik koji politizira i da politički motivi nisu nikada igrali nikakvu ulogu kod njega. Bog i domovina polovi su njegova života. Kod njega se ni izdaleka nije upotrebljavalo geslo političkog katolicizma. Branilac se tada iscrpno osvrnuo na tri velike teme optužnice. Obrađivanje tih tema bitno je olakšano izjavama o. Mayera. Njegove opsežne studije o razvitku i publicističkoj situaciji triju točaka, o kojima se raspravlja, neprestano ga navode na zaključak da o. Mayer ima pravo na svojoj strani i da je na njegove izjave s propovjedaonice, kojima je branio Crkvu, »bitno utjecao temperament i napadaj od kojeg se trebalo braniti«. »Prirodna je dužnost da oštri napadaj na onoga koji nije slabić izaziva njegovu oštru obranu. Oštrina obrane samo je odraz oštrine napadaja.« Podsjetio je i na to da o. Mayer nije imao za svoju obrambenu borbu druge arene osim crkve i pro-

povjedaonice. Poštenje u borbi duhova neminovno zahtijeva da se obrana dopusti u areni koja je jedino moguća. Ne kao frazu, nego iz najnutarnjijeg uvjerenja, iznio je branitelj važan argument da je optuženi svoje izjave »izrekao u nužnoj obrani, u opravdanoj religioznoj nužnoj obrani.«

Kao i kod prve teme, a to je bila obrana konfesionalnih škola, tako je dr. Warmuth argumentirao i kod dviju slijedećih glavnih točaka koje su se odnosile na izvješćivanje tiska o procesima protiv redovnika i na napadaje nacionalsocijalističkog tiska na Crkvu. Naglasio je da je shvaćanje o. Mayera u potpunoj suglasnosti sa shvaćanjem cjelokupnog episkopata. Potcrtao je da iznositi na vidjelo kako se tisak ne drži svoje dužnosti iznošenja istine ne može biti zloupotreba propovjedaonice i podmukli napadaj na državu. Svoj pledoaje završio je riječima: »O. Rupert Mayer je samo u neophodnoj obrani, u opravdanoj obrani posizao za riječima, u najsvetijem uvjerenju da je njegova obrana nužna! Za mene je potpuno nemoguća pomisao da bi se ovdje moglo govoriti o državnom neprijatelju, o zlonamjernom huškaču! ... O. Mayer ne može ostati nijem kad je ugrožena njegova najveća svetinja! On ne može pucati ćorcima kad se bacaju bombe! On će uvijek stajati u prvoj liniji i branit će svojim tijelom i svojom osobom svete interese koje mu je Bog povjerio da ih njeguje i čuva. Odgovornost snosi onaj koji napada, a ne onaj koji se brani. Gospodo, predlažem da se o. Rupert Mayer oslobodi optužnice i molim da se ukine nalog o hapšenju.«[22]

Isti prijedlog o oslobađanju optuženoga postavio je i drugi branitelj, odvjetnik dr. Rudolf Bandorf. Još iscrpnije od svog predgovornika prikazao je u svom dokazivanju prizore iz borbi u prvom svjetskom ratu, u kojima se pater Mayer uz životnu opasnost zalagao za svoje drugove i mnogostruko se istakao. Kao što je tada štitio svoje drugove vlastitim tijelom, tako i sada tijelom pokriva Crkvu pred napadajima. Dr. Bandorf je zahvalio javnom tužiocu što je priznao da postoji oštra borba između Crkve i države. I on je

[22] Zapisnik rasprave, izvanredni sud, 22. srpnja 1937, str. 48/49.

zamolio da se u Mayeru ne gleda svećenik koji politizira nego čovjek koji je postupao iz žarke unutarnje religioznosti. Na cijelom procesu nema nikoga tko ne bi tom čovjeku iskazao najviše poštovanje i priznanje. Drugi se branitelj prije svega usprotivio tome da se sadržina »zakona o podmuklosti« primijeni na patra Mayera. On nije radio potajno, a niti se može primijeniti na njega pojam »zlobe«. »'Potajno? Ne! — a zlobno? Pa to je svojstvo koje nedostaje ovom čovjeku kao nijedno drugo. Taj čovjek ne može pojam 'zlobe' uopće spojiti sa sobom, a kamoli ga izraziti mislima i riječima.'« Osvrćući se na visinu kazne, branilac je apelirao na sud, ukoliko ga ne oslobodi, da mu, s obzirom na njegovu osobu i uvjerenje, odobri časni zatvor. Na kraju je dr. Bandorf zaključio: »Biti Nijemac znači biti kompletna ličnost. Znači imati duboko uvjerenje i živjeti iz tog dubokog uvjerenja! Što je taj čovjek proživio, nije bilo ništa drugo doli žarka ljubav prema Bogu i Njemačkoj! Uzimajući u obzir tu okolnost predlažem oslobađajuću presudu!«[23]

Optuženi nije iskoristio mogućnost da kaže završnu riječ. Što se moglo radi razjašnjenja kazati na sve ono čime su ga teretili, njegovi su branitelji jasno razložili. Tako je svjesno odustao od toga da na kraju dugačkog dana rasprave još jednom uzme riječ. Sav izmoren čekao je dulje vremena u nekoj policijskoj prostoriji na svršetak neke druge rasprave, da bi zatim s tim optuženima bio vraćen u »crnoj marici« natrag u Neudeck. Usput je pokušao utješiti neku ženu, osuđenu na višemjesečnu kaznu zatvora, i to tako da joj je govorio kako u Stadelheimu »lijepo postupaju« i kako su ondje lijepe mise. O svršetku dana zapisao je slijedeće:

»U Neudecku mi je neki službenik još nešto donio iz kuhinje. Kad sam već ležao na krevetu, dođoše dva policijska službenika i izraziše mi svoju sućut. Rekao sam da je bolje prošlo nego što sam očekivao, da neki doduše misle da ću biti oslobođen što ja smatram nemogućim. Rekao sam da imam određen dojam da ću u svakom slučaju biti osuđen.«

[23] Zapisnik rasprave, izvanredni sud, 22. srpnja 1937, str. 55.

Da je 61-godišnji isusovački pater točno poznavao svoju situaciju, pokazalo se slijedećeg podneva, 23. srpnja 1937. kad je donesena presuda. »U ime njemačkog naroda« izvanredni sud u Münchenu došao je nakon višesatnog savjetovanja, do slijedećeg zaključka:

»Mayer Rupert, neoženjeni isusovački pater u Münchenu, sada u istražnom zatvoru, rođen 23. siječnja 1876. u Stuttgartu, osuđuje se zbog stalnog kršenja paragrafa 130a Krivičnog zakonika, povezano zajedno sa stalnim kršenjem zakona od 20. prosinca 1934. na kaznu zatvora od šest mjeseci s odbitkom od šest tjedana istražnoga zatvora kao i na podmirivanje troškova i izdržavanja kazne.« U isto je vrijeme predsjednik suda objavio odluku kojom se ukida nalog o hapšenju, jer na osnovu izjave koju je pater Mayer dao na početku rasprave »nema opasnosti za ponavljanje prekršaja koje bi opravdavalo daljnji pritvor, a ne postoji ni neki drugi zakonski razlog za pritvor.«

Nakon izricanja presude nadovezalo se usmeno obrazloženje, a 28. srpnja uslijedilo je opširnije pismeno obrazloženje koje je obuhvaćalo 28 stranica napisanih pisaćim strojem. Prije svršetka zasjedanja osuđeni je izjavio sudu: »Vrlo sam zadovoljan presudom i zahvaljujem gospodi na trudu što su ga imali zbog mene.« Ta završna riječ izazvala je, što je i razumljivo, neke nesporazume. O. Rupert Mayer protumačio je smisao svoje izjave od 23. srpnja 1937. ovako: »Prema onome što sam izložio u raspravi vjerovao sam da će se to shvatiti u onom smislu u kojem sam ja to shvaćao. U raspravi sam, naime, naglasio da suci ne mogu iskazati veću uslugu katoličkoj stvari nego kad osuđuju i zatvaraju katoličke svećenike koji se bore za prava i slobodu Crkve. U tom sam se smislu zahvalio za presudu.«

Osuđeni pater čekao je onog poslijepodneva 23. srpnja u čekaonici zatvora Neudeck odluku vlasti gdje će boraviti slijedećih tjedana i mjeseci. Hoće li se Gestapo držati obustave pritvora ili će ga ponovno narediti? O. Augustin Rösch, provincijal gornjonjemačke isusovačke provincije, koji se uvijek brinuo za sudbinu svoga subrata, trudio se s braniteljem, pravnim

savjetnikom dr. Warmuthom da o. Mayer bude odmah pušten iz zatvora. Obojica su se telefonski obratila berlinskom Gestapou. »Najzad«, tako izvješćuje osuđeni, »nakon dugog natezanja bilo je dogovoreno da ću u pratnji gospodina vladinog savjetnika Schimmela s o. provincijalom biti odvezen privatnim autom u Dom duhovnih vježbi na Rotmannshöhe i ondje se zadržati neko vrijeme, uz pretpostavku da moj boravak ondje neće pobuditi nikakvu pozornost, a pogotovo da se neće upriličiti nikakva »hodočašća«. Da bi taj pristanak dobio, o. Rösch je najprije obećao Gestapou da o. Mayer sedam tjedana neće propovijedati. Gestapo je bio s tom privremenom odredbom isto tako zadovoljan kao i o. provincijal koji je bio zabrinut za zdravlje propovjednika sv. Michaela i upravitelja Kongregacije. Münchenska policijska direkcija sa svog je stanovišta smatrala tu presudu i odviše optimistički kao »uspjeh«. U svom mjesečnom srpanjskom izvještaju najvišim bavarskim službenim mjestima, državnom ministarstvu za crkvena pitanja i Gestapou, smatrala je da može ustvrditi, »kako je i sâm Mayer morao uvidjeti svoju krivnju. Kako je bilo poznato, i ordinarijat treba dići ruke od njega i premjestiti ga iz Münchena. O. Rupert Mayer je odmah nakon izricanja presude prebačen u neki vanjski crkveni zavod, jer sud nije naredio da odmah nastupi kaznu. Energični postupak protiv huškača bez sumnje je raščistio situaciju, tako da se može računati s izvjesnim popuštanjem napetosti između države i Katoličke Crkve.«[24]

Proces protiv münchenskog patra živo je odjeknuo u mnogobrojnim novinama u zemlji i inozemstvu. Većina njemačkih listova objavila je opširnu obavijest Njemačkog obavještajnog ureda: »Osuđen zbog zloupotrebe propovjedaonice«. »Münchner Neueste Nachrichten« popratile su opširan izvještaj duljim komentarom. U njemu se između ostaloga kaže: »Rasprava i njen rezultat ponovno su potvrdili da će svaki narušitelj mira, koji dovodi u opasnost tako teško stečeno jedinstvo naroda, strogo biti pozvan na odgovor-

[24] »Die kirchliche Lage in Bayern 1933 bis 1943«, I Oberbayern, Leipzig 1940, str. 117/118.

nost, bez obzira na zasluge koje je prije toga stekao i bez obzira na položaj koji danas zauzima« (MNN, br. 198, 24. VII. 1937). »Šest mjeseci zatvora za hušk ačkog propovjednika« — tako je glasio naslov u »Volkischer Beobachter«. »Nepolitički isusovački pater tjera politiku i zloupotrebljava propovjedaonicu«, naslovile su nürnberške »Fränkische Tageszeitung« svoju obavijest o procesu (24. VII. 1937). Pariški list »Le Temps« povezao je svoju kratku vijest: »Condamnation des prêtres catholiques« od 25. VII. 1937. s nabrajanjem ostalih sudskih presuda protiv njemačkih svećenika. Konačno je i londonski »Times« javio u svom izvještaju s procesa Ruperta Mayera o presudi i puštanju iz zatvora, ali prije svega i o djelomično lažnom izvješćivanju o svećeničkim i redovničkim procesima. Čini se da je državnom ministarstvu za crkvena pitanja bilo neugodno to pretresanje slučaja o. Ruperta Mayera. Već nakon hapšenja isusovačkog patra raspitali su se kod kardinala Faulhabera, na koji je način inozemna štampa došla u posjed takvih vijesti. Münchenski im kardinal nije ostao dužan odgovora. U pismu od 3. srpnja odbio je svaku mogućnost da bi on sâm bio začetnik takvih obavještavanja i kaže: »Od koje je strane procurila vijest, ne mogu utvrditi, jer nemam na raspolaganju detektivski aparat državne policije.« »Hapšenje o. Ruperta Mayera, koje je uslijedilo u sporazumu s ministarstvom za crkvena pitanja« — tako primjećuje kardinal Faulhaber na kraju svog odgovora ministru Kerlu — »pobudilo je tako jako zanimanje javnosti, ne samo u katoličkim pučkim krugovima, da se o toj stvari mora i javno progovoriti ... S crkvene strane odbijam odgovornost, ako su izvjestitelji inozemnog tiska saznali o daljnjem postupku u toj stvari. Mislim da su Gestapo i ministarstvo za crkvena pitanja spremni i pred inozemstvom preuzeti odgovornost za mjere koje tako duboko zahvaćaju u unutarcrkveno pravno područje i u srce naroda.«[25]

[25] Pismo nadbiskupa München a i Freisinga Michaela kardinala Faulhabera od 3. srpnja 1937. ministru Reicha i pruskom ministru za crkvene poslove, Berlin.

Za slobodu Božje riječi i Crkve
Umiješao se državni tajnik kardinal Eugenio Pacelli

Kako su se dogovorili o. Rösch, DI, i Gestapo, o. Rupert Mayer ostao je sedam tjedana daleko od München a, mjesta svog djelovanja, koje je toliko volio. Dani u Domu duhavnih vježbi na Rottmmanshöhe iznad Starnberškog jezera bili su za patra, netom puštena iz zatvora Stadelheim, vrijeme prikupljanja snaga za tijelo i dušu. Zahvalno priopćava svojoj majci u Stuttgart da se ondje vrlo dobro oporavio i da »Dom duhovnih vježbi pruža mnogo više nego što mu je to drago«. Smio je primati posjete. U takvim prigodama govorio bi svojoj liječnici dr. Berti Hofmann o svojim iskustvima iz nedavne prošlosti. »Nadao se«, veli on, »da će se neki sigurno za njega zauzeti, ali se razočarao, a neki su pak držali s njim, a da se tome uopće nije nadao.«

Sestrama Svete Obitelji, čiji je duhovnik bio od osnutka te redovničke zajednice, zahvalio se s Rottmannshöhe u cirkularnom pismu od 31. kolovoza 1937. srdačnim »Bog plati« za njihovo sudjelovanje u svemu što je posljednjih mjeseci doživljavao: »Ako je sve do sada, gledano očima vjere, teklo tako povoljno, to u prvom redu pripisujem vašim molitvama i sve što ste Vi i toliki dobri ljudi žrtvovali za mene. Ne smijemo nikada zaboraviti da je moglo ispasti nešto drugačije, da Bog, osvrćući se na mnoge molitve, nije pomogao na vidljiv način. Smijem uz ostalo samo jedno spomenuti, a to je da sam u vrijeme prije hapšenja mnogo radio, no što je sada slijedilo — brojna saslušanja, iznenadna osamljenost i potpuna odvojenost od svijeta, potpuno promijenjen način života, duševni dojmovi svih vrsta, bezutješna okolina, ukratko sve što je nužno povezano s boravkom u zatvoru — sve to sigurno nije išlo u prilog mojim fizičkim i psihičkim snagama, i dakle, ne uzimajući nikakva prirodna sredstva za jačanje, bio sam sedam tjedana u zatvoru duhovno potpuno na visini, tako da sam mogao cijeli dan sve do večeri, dan za danom, ozbiljno studirati i čitati,

a da me nimalo nije zaboljela glava.« A naročito za vrijeme rasprave (na izvanrednom sudu) mogao se, kako kaže, bez poteškoća braniti i pobijati navedene prigovore takvom lakoćom da mu se to i samom činilo neobičnim. Isto je tako za vrijeme rasprave naglo iščeznulo inače kod njega uobičajeno krvarenje na nos kad bi se uzbuđivao. »Zahvaljujući molitvama, dakle, na svemu je počivao posebni Božji blagoslov.« Pater duhovnik izvijestio je sestre Svete Obitelji kako je u zatvoru osjećao unutarnju radost, dapače, da u čitavom životu nikada nije bio tako sretan i zadovoljan kao u zatvoru. To je pisao sestrama i svima onima koji su se za njega zauzeli kod dragog Boga. »A što se tiče učinka procesa u vjerskom pogledu«, naglasio je u svom pismu zajednici, »možemo biti zaista zadovoljni prema onome što sam do sada čuo. Proces je učinio mnogo dobra daleko izvan granica Münchena i Bavarske.«

Prigodom jednotjednog boravka u kući sestara na imanju Holzen i opet mu je pravo došla k svijesti njegova tijesna povezanost s tom zajednicom. Tu je našao komadić zavičaja. Otac duhovnik završio je svoje pismo s Rottmannshöhe, pozdravljajući i želeći blagoslov u djelovanju i radu svakoj pojedinoj sestri. Koliko god su bili potrebni dani odmora u Domu duhovnih vježbi isusovaca, nešto ga je tjeralo da se opet prihvati dušobrižničkog rada i posla u Münchenu. »Petnaestog rujna završili su dani odmora«, piše na jednoj dopisnici od 4. rujna 1937. svojoj majci. »Uistinu sam radostan. Kako će dalje ići, nije još sasvim jasno. To će se odlučiti slijedećih dana. Svakako sam se dobro odmorio. A sad neka bude što mu drago . . .« Koliko su najviši pretpostavljeni iz Družbe Isusove cijenili rad i držanje osuđenoga od izvanrednog suda, pokazalo je pismo vrhovnog poglavara o. Vladimira Ledóchowskog. Isusovački general pisao mu je 9. kolovoza iz Frascatija: »Na veliku moju žalost čuo sam da je Vaša Velečasnost posljednjih tjedana morala pretrpjeti teške stvari. Ali Vi ste već u duši iskusili da su protekli tjedni za Vas vrijeme bogatih milosti. Na veliku mi je

utjehu bilo ono što sam čuo o Vašem držanju na sudskim raspravama. Iako sam se prevario u očekivanju da će se uzeti u obzir Vaše zasluge koje su svima poznate, sada želim i nadam se da ćete ostati na slobodi i da ćete uskoro opet moći preuzeti svoju blagoslovljenu, lijepu djelatnost. — U prvom redu brinite se za svoje zdravlje i nastojte opet prikupiti sve svoje snage.

Od svega srca podjeljujem Vašoj Velečasnosti za Vas i za Vaš apostolski rad svoj očinski blagoslov. Sjetite me se u molitvi. — Sluga Vaše Velečasnosti u Kristu

W. Ledóchowski.«

Tako srdačno pismo, puno priznanja, što ga je napisao general reda bilo je o. Mayeru, koji se odmarao nakon sudske rasprave, upravo u tim danima tišine utjeha i putokaz.

Veoma su se obradovali katolici Münchena kad se o. Rupert Mayer 14. rujna 1937. opet vratio u bavarski glavni grad. Kao i čitavo vrijeme prije njegova hapšenja početkom lipnja, isusovačka je rezidencija sv. Michaela ponovno postala središtem njegova neumornog, požrtvovnog dušobrižničkog djelovanja. Od prvoga dana njegova povratka ponovno je njegova soba cilj mnogih koji kod ovog pomoćnika u nevolji traže utočište u svojim materijalnim i duševnim brigama. Sestre Svete Obitelji ponovno su očekivale svog duhovnika koji im je bio duhovni vođa. Marijina kongregacija bila je radosna što je upravitelj nakon duljeg izbivanja opet nazočan kao savjetnik i pomoćnik u tolikim pitanjima na sjednicama vijeća. A prije svega prošlih tjedana cvijećem okićena patrova ispovjedaonica u drugoj lijevoj pokrajnjoj kapeli velike crkve sv. Michaela postajala je iz dana u dan opet mjesto dijaloga i ispovjedanja grijeha. Samo jednu od svojih svećeničkih zadaća povratnik još nije smio preuzeti: njemu tako važnu, a u onom trenutku crkvene povijesti dvostruko nužnu službu propovjedanja. Koliko god je to o. Mayeru bilo teško, slijedio je uputu provincijala i münchenskog natpastira da se najprije drži naredbe Gestapoa — pogotovo jer je ona 20. rujna ponovno

priopćena redovničkom poglavaru o. Augustinu Röschu. Već samo po toj mjeri moglo se vidjeti da »izvjesno popuštanje napetosti između države i Katoličke Crkve«, zapaženo u mjesečnom izvještaju za kolovoz münchenske policijske direkcije ni u kojem slučaju nije nastupilo.

Bez znanja o. Mayera drugi je branitelj na procesu od 22/23. srpnja, odvjetnik dr. Bandorf početkom rujna 1937. uložio za njega molbu za pomilovanjem. Kad je pater to doznao, odmah se obratio javnom tužilaštvu pri izvanrednom sudu, München: »Da bi se izbjegli nesporazumi«, stoji u njegovu pismu od 1. listopada 1937, »slobodan sam vam priopćiti da je molba za pomilovanjem podnešena bez mog znanja. Kako mi gospodin dr. Bandorf javlja u osobnom pismu, on je molbu uložio samo u vlastitom svojstvu kao bivši ratni drug.«

Rupert Mayer nije htio pomilovanje, on je htio svoje pravo. Pa ipak, kad je njegovo pismo stiglo münchenskim vlastima, već su molbu dr. Bandorfa »dobrohotno« proslijedili na državno ministarstvo pravde u Berlinu.

Isusovački red i crkvene vlasti u međuvremenu su se svim mogućim sredstvima trudili da osuđenom propovjedniku opet omoguće pristup na propovjedaonicu sv. Michaela. No sva su se nastojanja na međuinstancama pokazala bezuspješna. Tada se münchenski natpastir obratio na Rim. U pismu od 5. listopada 1937. izložio je državnom sekretaru pape Pija XI, kardinalu Eugeniju Pacelliju ozbiljno stanje. Unatoč obećanju u zaključnom protokolu državnog konkordata, u kojem se jamči svećenicima i redovnicima da ih nitko neće ograničavati u službenom navješćivanju i tumačenju dogmatske i moralne nauke i načelâ Crkve, stalno su svećenici bili opominjani i čak sudski pozivani na odgovornost. Čak su bile izricane potpune zabrane propovijedanja... Posebno očigledan primjer za to bio je postupak protiv poznatog münchenskog apostola muževa, velečasnog gospodina Ruperta Mayera, DI. Kardinal Faulhaber podsjetio je u svom pismu kako se razvijao taj slučaj, počevši od prve zabrane

propovijedanja početkom travnja ove godine pa sve do presude i ponovne zabrane propovijedanja nakon povratka u München 20. rujna 1937. Ukidanjem daljnje valjanosti izrečene zabrane, tako je izjavila državna policija provincijalu gornjonjemačke isusovačke provincije, može uslijediti samo preko državnog crkvenog ministarstva. Potrebno je obratiti se na to ministarstvo. Kardinal je doslovce izjavio državnom sekretaru kardinalu Pacelliju koji je bio dobro upoznat s njemačkim i bavarskim prilikama: »Takvo molbeno pregovaranje s crkvenim ministarstvom Reicha smatram nemogućim. To bi značilo priznati državnu zabranu propovijedanja, a to bi prije ili kasnije vodilo k daljnjim državnim zabranama.« Münchenski je nadbiskup zamolio Pacellija »da najenergičnije prigovori vladi Reicha u ovom pitanju koje se odnosi na slobodu Božje riječi u Crkvi.«

»Nadajmo se dobrom uspjehu, ali oboružajmo se strpljivošću« — tako je pisao isusovačkom provincijalatu zamjenik generalnog vikara, kasniji pomoćni biskup Johannes Neuhäusler, u svom popratnom pismu molbi u Rim. Sredinom studenoga prenio je državni sekretar, kardinal, misli kardinala Faulhabera u službenoj noti tadašnjem njemačkom ambasadoru u Vatikanu Diegu von Bergenu. Pacelli je tu uz male preinake upotrijebio tekst münchenskog kardinala i završio je s molbom: »Naočigled tog stanja stvari i s obzirom na činjenicu da su zabrane propovjedanja ove vrste nespojive s propisima završnog protokola uz čl. 32. konkordata Reicha i da onemogućavaju redovito dušobrižništvo, Sveta Stolica uzima ovaj povod da svrati na to pozornost njemačke vlade i da zatraži da se to obustavi.«[26] Molba državnog sekretara Pija XI. ostala je, kako se i očekivalo, bezuspješna. Nacrt odgovora, sastavljen u berlinskom ministarstvu vanjskih poslova, nije uopće stigao do pošte. Ni sam Pacelli nije mogao u tadašnjim prilikama ništa učiniti za o. Ruperta Ma-

[26] Dopis državnog sekretara kardniala Eugenija Pacellija, Città del Vaticano, od 16. XI. 1937. dr. Diegu von Bergenu, njemačkom ambasadoru pri Svetoj Stolici, Rim, Njemačka ambasada (br. 4627/37).

yera i ostale svećenike i redovnike kojima je bilo zabranjeno propovijedati.

Münchenski dušobrižnik muževa i apostol karitasa tim se više trudio da pojača osobno dušobrižništvo gdje mu je to još bilo moguće. Njegova jaka strana bila je uvijek razgovor u četiri oka. Kad više danima nije smio propovijedati stotinama, dulje je vrijeme provodio u svojoj sobi vodeći razgovore ili ostajao u ispovjedaonici. Posjećivao bi bolesnike, išao na sastanke manjih skupina katoličkih studenata ili je vodio novoosnovane kružoke religioznih grupa različitih zanimanja. Inicijatori takvih kružoka bile su između ostalih gospođa Marga Müller, liječnika dr. Berta Hofmann i barunica Huberta von Gumppenberg.

Sredinom studenoga 1937. smatrala je tadašnja uprava državne željeznice da je došao čas da se kolodvorska zgrada više ne daje na raspolaganje za omiljenu izletničku misu. Pater Rupert Mayer uveo je te mise 1925. za one koji su nedjeljom išli na izlet ili na put. Dugo je godina on nedjelju za nedjeljom do svog prvog hapšenja držao prve mise oko 4 sata ujutro i pri tom propovijedao. Sad je htio, unatoč zabrani propovijedanja, slaviti posljednju kolodvorsku misu i propovijedati kao što je to činio 15. kolovoza 1925. kod prve izletničke mise. »Prvi jutarnji misnik«, kako ga je kardinal Faulhaber više puta nazvao, preuzeo je od sada opet jutarnje mise za putnike u kripti Bürgersaala, kamo su sada premještene. »Tako sam počeo«, kaže u osvrtu na svoj život, »s propovijedanjem na vlastiti rizik. Nisam nikada odustao od ispovijedanja, posjeta bolesnicima i predavanja sestrama.«

Sredinom prosinca 1937. dobio je o. Mayer od svog provincijala o. Röscha ponovno dopuštenje da propovijeda. On je već nakon svog povratka s Rottmannshöhe spomenuo svojim poglavarima da katolički puk ne razumije poštivanje gestapovske zabrane propovjedanja i da ga to mora dovesti u zabunu. Ljudi bi rekli da on čini kao drugi: »Kad postane ozbiljno, kad mu zaprijete i zamahnu policijskom palicom, i on prestaje s naviještanjem Evanđelja«. To je o. Mayer naveo kao argument. Zato je bio tim više zahvalan o. Augustinu

Röschu kad mu je ovaj u razgovoru u njegovoj sobi u sv. Michaelu izjavio kako nema ništa protiv toga da opet propovijeda riječ Božju. U isto se vrijeme s njim dogovorio da s time počne kod večernje propovijedi u sv. Michaelu.

Prvi put od svibnja 1937. ubilježeno je u knjigu propovijedi crkve sv. Michaela, na drugi dan Božića te godine, ime patra Mayera kao propovjednika. »Sv. Stjepan, junak karitasa« — tako je unio svojim kosim, markantnim rukopisom temu propovijedi. Radost i zahvalnost ispunila je posjetioce večernje mise kad se na propovjedaonici nakon sedam mjeseci pojavio lik o. Ruperta Mayera i govorio im na svoj uobičajen način. Činjenica da se opet pojavio na toj propovjedaonici, na kojoj je od 1922. do svog hapšenja naviještao Božju riječ, brzo se proširio Münchenom. Tako je na Novu godinu 1938. u 10 sati, kad je pater Mayer propovijedao, velika crkva sv. Michaela bila dupkom puna. »U čemu se ne sastoji prava vjera ljudi i u čemu se ona sastoji«, glasio je naslov kako ga je unio u knjigu propovijedi. Drugog siječnja 1938. ponovno je propovijedao, ovaj put o temi: »Kako je Isus došao do svoga velikog imena?« U sve tri propovijedi svjesno je govorio tako da špijuni Gestapoa, koji su propovijedi kao obično bilježili, ne budu izazvani. Samo su i on i njegova subraća, zabrinuta za njega, bili i odveć svjesni opasnosti da Tajna državna policija neće ostaviti bez odgovora ovo nepoštivanje zabrane propovijedanja.

U srijedu, 5. siječnja 1938. policija je ponovno udarila! Oko 14 sati javila su se dvojica gestapovskih službenika na porti sv. Michaela i zatražila razgovor s o. Mayerom. Upitali su ga da li će slijedeći dan propovijedati. Kad je odgovorio da hoće, priopćili su mu da ga u tom slučaju moraju uhapsiti. U svojim uspomenama piše kako je to dalje teklo:

»Kako sam uvijek imao spremnu ručnu torbu s knjigama, mogao sam odmah poći s njima. Opet su me autom odvezli u Wittelsbašku palaču. Ondje sam izjavio da samo biskup i redovnički poglavar imaju pravo zabraniti propovjedanje, a da Gestapo to pravo nema, da ja ne mogu i ne smijem vršenje propovjed-

ničke službe učiniti ovisnim o policijskoj zabrani, da je to teško zadiranje države u crkvena prava. Na to su me odveli u gestapovski zatvor. Došao sam u istu »počasnu ćeliju« koju sam poznavao od prije. Službenici su me pozdravili ljubaznije nego prošli put. Sad je ponovno počeo sav tihi posao . . .«

Kako potvrđuju cjelokupni policijski akti, pater je ponovno uhapšen ne zbog sadržaja propovijedi, nego samo zbog toga što je prekršio nalog o zabrani propovjedanja koji je 7. travnja 1937. izdala Tajna državna policija u Berlinu. Tada mu je, kako se kaže u dopisu münchenske centrale državne policije od 6. siječnja 1938, bio zabranjen »svaki nastup kao govorniku i propovjedniku na javnim priredbama, u crkvenim ili profanim prostorijama«. Zato su propovijedi o. Mayera na Glavnom kolodvoru, u kripti »Bürgersaala« i u sv. Michaelu od 15. studenoga 1937. bez izuzetka registrirane i zato je sada najprije priveden u policijski zatvor. Nekoliko dana kasnije stigla je na münchensko Javno tužilaštvo odluka državnog ministarstva pravde da se molba za pomilovanje što ju je poslao branitelj za o. Mayera odbija i da se sada mora »hitno« provesti izvršenje kazne.[27] Kao obrazloženje je navedeno u berlinskoj Wilhelmstrasse 65 da se osuđeni opet nije osvrtao na državna naređenja.

Gestapo je spriječio premještaj osuđenika u zatvor Stadelheim, koje je naredilo Generalno javno tužilaštvo pri münchenskom zemaljskom sudu I. Za »slučaj pater Mayer« nadležni savjetnik vlade Schimmel bio je uvjeren da su prominentnom zatvoreniku kod njegova posljednjeg boravka u Stadelheimu u tjednima prije procesa davane »posebne povlastice« i da ga je »posebno posluživao jedan čuvar koji mu je bio posebno odan jer je bio član Kongregacije; smio je čitati i misu . . .« To se ne bi smjelo još jednom dogoditi. Stoga je Gestapo predložio da se o. Mayer pošalje u zatvor Landsberg am Lech. »Molim za što hitnije upute. U svakom slučaju molim da se osuđenome ne dopusti celebriranje mise«, kaže se na kraju prijepće-

[27] Pismo ministra pravosuđa Reicha, Berlin W8, Wilhelmstrasse 65, od 10. I. 1938 (III/g lob 1652/37 g) potpisao po nalogu dr. Crohne.

nja državne policije u Münchenu nadležnom Generalnom javnom tužilaštvu (15. siječnja 1938). Dva dana kasnije došao je jedan policijski službenik po o. Mayera u Stadelheim i prebacio ga privatnim autom u Landsberg. Kako navode akti, »prebačen je u tamošnji zatvor 17. I. 1938. u 16.30 sati.«

Zatvorenik br. 9469 — Tri i pol mjeseca u Landsbergu — Pismo Himmleru koje nije bilo poslano

Kad ljudi više nisu vidjeli o. Mayera na propovjedaonici, niti ga susretali u ispovjedaonici, kad posjetioci nisu više našli svoga savjetnika i pomoćnika, brzo se proširila vijest gradom u kojem je djelovao da je ponovno uhapšen. Kružile su razne glasine. Što su mnogi mislili, iznijela je na papir gospođica dr. Berta Hofmann u protestnom pismu Gestapou. U svom dopisu što ga je poslala na blagdan Sveta tri kralja otvoreno je izjavila da ona ovo zatvaranje osjeća kao vrlo tešku nepravdu, kao što su to katolici Münchena osjetili već prigodom njegova prvog zatvaranja: »O. Rupert Mayer je u očima katolika apostol, a sada i mučenik. Što ga češće budete zatvarali, što mu se češće bude nanosila nepravda, to će jača biti naša vjernost našoj Katoličkoj Crkvi.« Nadbiskupski ordinarijat obavijestio je javnost o sudbini omiljenog redovnika okružnicom koja se čitala na propovjedaonicama. Pismo od 15. siječnja 1938. što ga je potpisao generalni vikar Buchwieser počinje tvrdnjom da zbog ponovnog zatvaranja gospodina o. Ruperta Mayera, DI, »neprestano stižu mnogobrojni upiti na Nadbiskupski ordinarijat i isto tako kruže razne glasine o njegovoj osobi.« Ta je okružnica objasnila stanje stvari i naglasila načelna stanovišta nadbiskupa, ordinarijata, a s druge strane državnih ureda, o policijskoj zabrani. Žestoko se protestiralo sve do najviših mjesta. U posljednjim je danima nastupio preokret, »kad je bilo određeno da gospodin o. Rupert Mayer mora nastupiti kaznu zatvora izrečenu 23. srpnja 1937. Utvrđujemo činjenicu

da je o. Rupert Mayer odbio podnijeti molbu za pomilovanje.« Okružnica podsjeća da je »usrdna želja« samog gospodina o. Ruperta Mayera »da vjernici u odnosu na to sačuvaju potpuni mir i da bi mu bilo najdraže kad bi ga se na apostolski način sjećali u molitvi.« Okružnica završava pozivom da se već sada u vjernoj molitvenoj zajednici s njim pobožno izmoli Očenaš«.[28]

Prvi dani u landsberškom zatvoru zahtijevali su od zatvorenika velike žrtve. Dobio je uobičajeno zatvoreničko odijelo i rublje, bio fotografiran za album zločinaca u raznim položajima ,a jedan mu je zatvorenik odrezao kosu. Nadležni službenik objasnio je pravnom savjetniku dr. Warmuthu da bi »u interesu jedinstvenog načina izdržavanja kazne trebalo s o. Mayerom postupati kao i sa svakim drugim zatvorenikom«, ali razumljivo uzimajući u obzir da je teški ratni invalid. Dobio je zatvornički broj 9469 i smješten je u ćeliju 272 u krilo B I glavne zgrade — u prostoriju, koja odgovara »normalnom izdržavanju kazne«, s jednostavnim krevetom na rasklapanje, s kuhinjskim posuđem od pleha, s madracem napunjenim morskom travom, sa zahodskom posudom i s dvije zidne daske koje su služile kao stol i stolica. Pater je morao sam čistiti svoju ćeliju. Da bi imao neko zaposlenje, morao je Rupert Mayer lijepiti male apotekarske kesice. Neki službenik pokazao je novajliji način rada, ali na brzinu je pokazao slaganje nabora i ljepljenje. Kako ručni rad i spretnost nikada nisu bili jaka strana Ruperta Mayera, nije mogao kao »papirski radnik« steći nikakve zasluge:

»Studirao sam i isprobavao na uzorku i onda pokušavao kako sam najbolje mogao. Slijedećeg je dana pogledao i izrazio se vrlo nepovoljno o mome radu. Rekao je da sam najnespretniji čovjek kojeg je ikada u životu susreo. Zamolio sam ga da mi pokaže

[28] Okružno pismo Gen. vik. br. 40 od 15. I. 1938. münchenskim gradskim župama i župskim dušobrižništvima. Generalni vikar Buchwieser naređuje da se s propovjedaonica pročita obavijest o ponovnom hapšenju o. Mayera. On moli dušobrižničke predstojnike da »na vrijeme stave na raspolaganje potreban broj primjeraka, jer neprestano stižu pritužbe da pojedinim crkvama nisu otposlani«.

nešto polaganije. Sada je to učinio malo polaganije. No kad sam ga zamolio da sad u njegovoj nazočnosti i sâm pokušam tako učiniti, okrenuo se i otišao od mene. Radio sam kako sam znao i umio. Slijedećeg je dana rekao da mi nedostaje dobra volja za rad. Ja sam to vrlo energično poricao . . .«

Prijekori su teško pogodili novog zatvorenika. Br. 9469 je smatrao da se kao svećenik mora braniti protiv takvih pogrešnih sudova. U prijavi direktoru zatvora odbio je prigovor da zanemaruje dužnost. On ima dobru volju, kako kaže, ali mu nedostaje spretnost. Od svoje mladosti nije se bavio takvim stvarima. Nakon promjene nadzornog šefa izostale su takve tužbe protiv njega. O. Mayer se trudio da radi što bolje i da pokaže svoju dobru volju.

Među formalnosti koje je zatvorenik o. Mayer morao ispuniti, nastupajući izdržavanje kazne u Landsbergu, spadalo je i ispunjavanje »školskog arka« od više stranica. Zatvorenik, koji je u knjizi zatvorenika pod brojem 9469, obavio je tu dužnost već na početku svog boravka. Opisao je svoj dosadašnji život i svoju stručnu izobrazbu. O svojoj aktivnosti zabilježio je da je 1912. premješten u München i da od tada ondje djeluje u dušobrižništvu. »Najveći dio svoga vremena bavio sam se karitativnim djelima.« Nakon što je skicirao svoja razna zalaganja u prvom svjetskom ratu, završio je taj prvi odlomak s tvrdnjom:

»Nakon života punog uspjeha, ali i razočaranja, sretno sam stigao u zatvor. No s tom sudbinom nisam nipošto nezadovoljan. Ne osjećam to kao sramotu, nego kao krunu svoga života.«[29]

Zadane računske zadatke »školskog arka« pater nije rješavao, jer već 44 godine nije ni najmanje računao. Također nije odgovorio na pitanje o sadržaju nacionalsocijalističkog nazora na svijet, o značenju gesla »Kraft durch Freude« za radnika i o zimskoj pomoći. Kratko je i otvoreno o tome rekao: »Na veliku svoju žalost ne mogu na ta pitanja odgovoriti po svom uvjerenju, a da nikoga ne uvrijedim. Neću i ne mogu

[29] Msgr. Karl Morgenschweis, »Strafgefangener No. 9469« o. Rupert Mayer DI, München 1968, str. 32—33.

licemjerno laskati. Laskanjem i kukavičlukom ne bi se pomoglo našem dragom narodu i domovini.« To je otvorenije davao svoje opaske na druga pitanja, o zadaćama života, o prijašnjoj lektiri, o posjećivanju kina i kazališta, o shvaćanju »poštenja«. Zabilježio je također, po želji zatvorske uprave, njemačke izraze za čitav niz stranih riječi, a naprotiv nije ništa zabilježio na pitanje, da li je bio član nekog pjevačkog zbora i koji je glas pjevao. Na pitanje koji je instrument svirao, primijetio je da je dobro svirao violinu, ali da već 38 godina nije ni dotakao violine. Kad su još na kraju htjeli znati na kojem se području želi za vrijeme izdržavanja kazne vlastitim studijem dalje izobražavati odgovorio je: »filozofija i teologija« ... — Kako je izvijestio dugogodišnji zatvorski glavni župnik u Landsbergu msgr. Karl Morgenschweis u svojim uspomenama pod naslovom »Robijaš br. 9469«, objavljenim 1968, zatvorski je učitelj na temelju »školskog arka« ustvrdio slijedeće: cjelokupna slika »uvjerljiv i čvrsta karaktera«, opća naobrazba »vrlo dobra«, naprotiv znanje iz računanja »vrlo manjkavo«.

Provincijal o. Rösch i pravni savjetnik dr. Warmuth stalno su se trudili saznati kako je robijašu. Uskoro su dobili dozvolu za posjet i tada su mogli preko Generalnog javnog tužilaštva pri münchenskom Vrhovnom zemaljskom sudu isposlovati ovu ili onu olakšicu za o. Mayera. Kako je već nakon otprilike petnaestak dana premješten po nalogu zatvorske uprave u nešto bolje uređenu ćeliju u središnjem tornju zatvorske zgrade, udovoljilo se 2. veljače molbi dr. Wermutha da se smjesti u samicu invalidskog odjeljenja. Osim toga dopustili su mu da se svakog dana pričešćuje i da studira filozofska i religiozna djela. Što se tiče lektire zamolio je münchenski odvjetnik da se o. Rupertu Mayeru uruče djela koja mu je poslao (Joseph Bernhart »Der Vatikan als Weltmacht«, Ludwig Kösters »Unser Christus-Glaube« i »Kirche unseres Glaubens«, Matthias Laros »Der geistige Anspruch der Zeit an den Christen«, Johannes Maassen »Von der Herrlichkeit des christlichen Lebens«, Leo Rudloff »Kleine Laiendogmatik«). Već u siječnju upozorio je dr. Warmuth

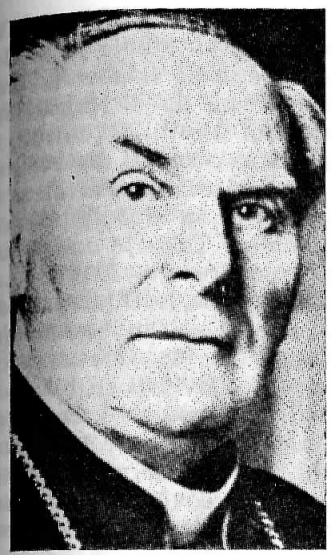

Kardinal Michael Faulhaber (1917—1952. na čelu nadbiskupije München-Freising)

O. Augustin Rösch DI (1935—1944. provincijal gornjonjemačke isusovačke provincije)

vrhovnog javnog tužioca kako »nemogućnost celebracije znači pooštrenje kazne koje nadmašuje svrhu kažnjavanja. Branilac je u svom dopisu zamolio »da se o. Rupertu Mayeru dopusti u tišini celebrirati nedjeljom i blagdanima u tzv. bolničkoj crkvi zatvora Landsberg, a inače dnevno u njegovoj ćeliji bez ministranta.« Teški ratni invalid, kako je naveo, zaslužuje tu povlasticu. Ovu molbu šalje bez znanja o. Mayera iz vlastite inicijative, jer zna koliko je ovaj prikraćen ako ne smije služiti misu.

Budući je trebalo dugo čekati odgovor na molbu za celebraciju, bio je posjet nedjeljnoj i blagdanskoj misi tim više svijetli trenutak u patrovom zatvorskom životu: »Nekoliko minuta prije početka odjeknulo je zatvorom električno zvonce. Imao sam osjećaj da je

samo mali broj zatvorenika propustio bogoslužje... U najstrožem redu odvijalo se svrstavanje koje je imalo u sebi nešto svečano. Prvo su stupali stanovnici trećega kata. Tako je išlo dalje prema dolje. Najzad su došli na red oni koji su smješteni u invalidskom odjelu. U svakom kutu stajali su zatvorski redari u svečanoj uniformi. Crkva se punila od sprijeda prema straga. Svakog su zatvorili u svoju ćeliju sa slobodnim pogledom na oltar i propovjedaonicu. Tako je onemogućeno svako međusobno sporazumijevanje. Invalidi su kao posljednji zauzeli najviša mjesta... Oltar je bio, primjereno blagdanu, svečano okićen. Čin bogoslužja obavio se zaista uzorno. Župnik je bio spretan propovjednik koji ostavlja dojam. Propovijedi su bile posve u skladu s prilikama, uvijek su bodrile i uzdizale, nikada ne ispuštajući iz vida duševno stanje u kojem se nalaze slušatelji. Obično bi bila tiha sv. misa s tako lijepim pučkim pjevanjem da bolje čovjek nije mogao poželjeti. Na najveće blagdane održavala bi se svečana misa s doličnim pjevanjem zatvorenikâ...«

Do o. Mayera u Landsberg nije stizala sva pošta izvana. Zato je zatvorski župnik Morgenschweis morao zamoliti liječnicu dr. Hofmann u Münchenu da ne šalje više časopise robijašu. Ni uz najbolju volju, te se stvari njemu ne smiju uručiti. Pa ni pisma što ih je pater pisao nisu sva izišla iz landsberškog zatvora. Tako npr. nije prošlo kućnu cenzuru pismo o. Mayera svom provincijalu o. Röschu od 30. siječnja 1938, unatoč načelnoj dozvoli. Isto je tako neko drugo, također dopušteno pismo istom poglavaru zadržano zbog zloupotrebe dozvole pisanja. Konačno su o. Mayeru dopustili naknadno pismo pod uvjetom da izostane »kritika državnih mjera i opisivanje života u zatvoru kao i poticaj na neposlušnost prema državnim odredbama«. Pismo, kojem su prigovorili, trebalo je obavijestiti provencijala, a preko njega majku i rođake, o njegovu životu u zatvoru. Počelo je s tvrdnjom:

»Jedno mi se čini važnim: ja bih *sve*, točku po točku, opet tako činio kako sam i činio. I sad sam mnogo radije u zatvoru nego da vani obdržavam zabranu propovjedanja. Otada sam kao oslobođen pri-

tiska savjesti. I zato ne dopustite Warmuthu da šalje molbu za pomilovanje radi skraćivanja kazne. Radije sam što dulje ovdje u zatvoru, nego li da odmah opet dođem u policijski zatvor. Jer budući da se *neću* držati zabrane propovijedanja, morao bih opet u zatvor... Uostalom ja sam svoj život posve zaključio. Ne bih imao ništa protiv, kad ne bih više nikad izišao iz zatvora. Smatram da je sada moja životna zadaća dovršena...«

Nakon što je pater sasvim otvoreno opisao svom poglavaru nevolje svog zatvorskog života i svoje muke s hranom, dodao je molbu da u sv. Michaelu kaže ljudima kako ni pisma ni darovi bilo koje vrste ne dolaze do njegovih ruku: »Molitva ostaje jedina, ali i najbolja pomoć.«

I u »naknadnom pismu« slijedećeg dana o. Röschu još jednom usrdno moli da se ne šalje molba za pomilovanje. U Landsbergu se osjeća, kako navodi, bolje nego u SS-zatvorima, gdje je svaki religiozni momenat već unaprijed isključen. U isto je vrijeme ponovio svoju prijašnju molbu da se u pitanju zabrane propovijedanja ne prave nikakve koncesije: »Znam dobro što mi prijeti, ako iziđem odavde; a živjeti u zatvoru draže mi je nego da se samo i na izgled pokoravam službenoj zabrani propovijedanja.«[30]

Istu sudbinu kao i dva zadržana pisma adresirana na isusovačkog provincijala doživjelo je i protestno pismo poslano, s obzirom na svjetonazor, u posve protivnom pravcu, »Reichsführeru SS« Heinrichu Himmleru. O. Rupert Mayer doznao je da mora svoju kaznu izdržavati u Landsbergu zato jer su u zatvoru Stadelheim s njim navodno bolje postupali negoli s drugima, »da mu je bilo i predobro«. Nije htio da ta ljaga ostane na njemu: »Kad sam to čuo, jako sam se uzrujao«, piše Reichsführeru SS, »jer to nije istina. Ja ovdje nikad nisam htio da se sa mnom bolje postupa negoli s drugim robijašima koji su pravi jadnici. Sve što bi mi dobri ljudi poklonili od jela, pića ili cigareta, poklanjao bih preko liječnika ili vrhovnog

[30] Msgr. Karl Morgenschweis, »Strafgefangener No 9469...«, str. 26–29.

stražmeštara jadnim bolesnicima, a za sebe bih zadržao samo nekoliko jabuka dnevno. Kako je to onda meni bilo dobro? Samo mi je u *istražnom* zatvoru učinjena velika iznimka da sam uvečer smio dulje imati svjetlo. Inače sam sve radio kao i ostali, makar katkad s velikim poteškoćama...« Nakon što je ustvrdio da su u zatvoru Gestapoa u Wittelsbaškoj palači s njim lijepo postupali, zamolio je o. Rupert Mayer Reichsführera SS da se »obrani njegova napadnuta čast kod Političke policije u Münchenu i kod tamošnjeg Javnog tužilaštva«. Na kraju svog pisma priopćava Himmleru kako je ovdje u Landsbergu sretan i bez ikakvih želja:

»Već su stari govorili da je slatko umrijeti za domovinu, pa i trpjeti. Ovo posljednje sam smio iskusiti u obilnoj mjeri i ne bih želio da to nestane iz moga života, ali još je slađe trpjeti pa i umrijeti za svetu katoličku vjeru. To me u ovom zatvoru tako usrećuje, a tolike tisuće mladih ljudi u Njemačkoj jača u njihovoj katoličkoj vjeri. I to me usrećuje. O, kad bi mjerodavni krugovi prestali s borbom protiv Crkve. Kako bi se sve posve drugačije, ljepše i mirnije razvijalo!

S njemačkim pozdravom
Rupert Mayer, DI«[31]

Unatoč upozorenju da za pismo s njegovim potpisom može odgovarati isključivo on sâm, ipak uprava zatvora nije proslijedila pismo Reichsführeru SS. I tako Heinrich Himmler nije nikad dobio u ruke ovo svjedočanstvo svećeničke hrabrosti i odgovornosti.

Posebni dan u zatvorskom životu o. Mayera bio je 29. ožujak 1938. Kao prije godinu dana u Stadelheimu, htio je münchenski nadbiskup Michael kardinal Faulhaber posjetiti zatvorenog redovnika i u Landsbergu da mu tako posebno posvjedoči svoje poštovanje i zahvalnost. Kardinalu je uspjelo dobiti dozvolu od državnog ministra pravosuđa dr. Franza Gürtnera da posjeti patra kao i dozvolu da od sada o. Mayer može

[31] Anton Koerbling, O. Rupert Mayer DI, München 1949, str. 225/226.

opet dnevno čitati sv. misu. Poznato je da je Tajna državna policija na početku izdržavanja kazne posebno naglašavala da se zatvorenom isusovcu zabrani dnevno celebriranje u zatvoru.

Kardinalov je posjet trajao više od jedan sat i to je za o. Ruperta Mayera mnogo značilo u ono vrijeme sve žešće borbe protiv Crkve. Da uprava zatvora nije predsjednika bavarske biskupske konferencije pozdravila niti ičim pokazala da je on nazočan iza zatvorskih zidina, bio je znak vremena. Tim je bogatiji sadržajem bio razgovor 69-godišnjeg kardinala s 62-godišnjim redovnikom. Unatoč nazočnosti zatvorskog službenika, koji je slušao, razgovor je kružio oko zanimljivih događaja u domovini i svjetskoj Crkvi, ali isto je tako doticao i zdravstveno stanje münchenskog dušobrižnika koji je sve više trpio od svoje teške ratne ozljede. O. Mayer se srdačno i radosno zahvalio na kovčegu i dozvoli celebriranja, isposlovanoj u Berlinu. Nakon službenog posjeta zatvorskom svećeniku u njegovu uredu, umio je župnik Morgenschweis tako usmjeriti kardinalov obilazak da je prošao kraj ćelije o. Mayera i ondje ga još jedanput pozdravio. Od tada je pater smio svako jutro vrlo rano slaviti misnu žrtvu, sasvim sâm u svojoj ćeliji. Misno rublje i svijeće, hostije i misno vino donosio bi zatvorski župnik. Tako su bili ispunjeni uvjeti pod kojima je izdana dozvola: da nikakav službenik, ni zatvorenik, ni itko treći ne ministrira, niti bude inače nazočan, i da državnom pravosuđu ne porastu troškovi. Olakšanje i radost izazvala je dozvola celebriranja i kod rodbine zatvorenika u Stuttgartu koju je obavijestio župnik Morgenschweis. »Mogu Vas samo uvjeriti«, piše on 4. ožujka 1938. majci Mayer, »da je dozvola celebriranja i posjet Njegove Uzoritosti vrlo okrepljujuće djelovalo na Vašega sina. Sve ide sasvim dobro, celebriranje mu ne pravi nikakvih poteškoća...«

Tako je uz časoslov i krunicu, uz čitanje duhovne lektire i razmatranje došla kao vrhunac njegova duhovnog života misna žrtva. Zajedno sa svojim višesatnim teološkim studijem mogao je, unatoč mukama od

ratne ozljede, provoditi život sabranosti i sjedinjenja s Bogom. Darove, koje bi dobivao od prijatelja, davao bi bolesnim robijašima ili landsberškoj bolnici Svetoga Duha. Nije htio imati nikakvih privilegija kod stražara. Tako je on, čovjek rada, koristio i ovo vrijeme prisilnog mirovanja da produbi svoj religiozni, duhovni život.

Ožujski događaji 1938. u Austriji i plebiscit koji je uslijedio 10. travnja »za ponovno sjedinjenje Austrije s Reichom« donijeli su u svojim rezultatima i nove napetosti između nacionalsocijalističke države i Katoličke Crkve. Osobito u zavičajnoj biskupiji o. Ruperta Mayera, u Rottenburgu, istjerali su biskupa Johanna Baptista Sprolla iz njegove biskupije jer nije htio ići na narodno glasanje, te je bio u žarištu žestokih borbi mišljenja. No, za brojne robijaše značilo je stvaranje »Velikog njemačkog Reicha« prijevremeno puštanje iz zatvora amnestijom. Zakon od 30. travnja 1938. dopustio je mnogim zatvorenicima prijevremeno puštanje na slobodu. Plodove te »austrijske amnestije« uživao je i o. Rupert Mayer.

Planirano puštanje iz zatvora donijelo mu je tešku unutarnju kušnju. Kardinal Faulhaber i provincijal o. Bösch složili su se u razgovorima da bi ponovno propovijedanje o. Mayera značilo za njega novo hapšenje. Gledajući na patrovo zdravstveno stanje htjeli su to i kardinal i provincijal izbjeći. Tako je zatvorski svećenik u Landsbergu, župnik Morgenschweis morao patru Mayeru priopćiti nalog da ubuduće ne propovijeda. Ovaj je više puta u u svojim pismima i prigodom posjeta molio svog redovničkog poglavara da ga ne prisiljavaju da se pokori zabrani propovijedanja Tajne državne policije. Tkō je kao on u naviještanju na propovjedaonici vidio neophodnu i najvažniju zadaću crkvene borbe, tome je morala biti velika i teška žrtva odreći se tog oblika svećeničke službe. »Popuštanje«, kako je on mislio, krutim zahtjevima partije i nacionalsocijalističke države činilo mu se kao napuštanje jedne od najvažnijih njegovih dužnosti prema ljudima. On koji se u gradu i na selu mjesečno i do 70

puta penjao na propovjedaonicu, morao je sada možda dulje vrijeme, a možda i zauvijek biti lišen tog sredstva duhovnog raščišćavanja. Robijaš u invalidskom odjeljenju landsberškog zatvora borio se sâm sa sobom. Pa ipak je na kraju pomislio na savjet i uputu osnivača svoga reda, Ignacija Loyolskog, o vrijednosti i nužnosti poslušnosti, i teška je srca rekao svoj »da« na tu zabranu propovjedanja.

Pater Rösch i odvjetnik dr. Bandorf očekivali su 3. svibnja 1938. amnestiranog subrata i prijatelja na vratima landsberškog zatvora. Po presudi je trebao još mjesec dana izdržavati kaznu. Prije toga Tajna državna policija obavijestila je münchensko Javno tužilaštvo da o. Mayer ne dolazi u pritvor nego može biti pušten na slobodu. To se kod uhapšenih svećenika i redovnika u ono vrijeme nipošto nije samo po sebi razumjelo. Srdačan je bio susret s 83-godišnjom majkom. Ona i sestra, gospođa Hildegard Sperl, pozdravile su sina i brata u stanu zatvorskog župnika. Tada je oslobođenog patra njegov vjerni »šofer« Johann Baptist Huber odvezao u njegov dragi München, gdje su mu u sv. Michaelu subraća i nekoliko prijatelja iz Kongregacije muževa zaželjeli srdačnu dobrodošlicu.

No na nalog Tajne državne policije povratnik nije smio ostati u svom uobičajenom mjestu djelovanja: »Po gospodinu, pravnom savjetniku (odvjetnik dr. Warmuth) poručio mi je Gestapo da što prije ponovno napustim München. Nakon operacije zuba uputio sam se u Krumbad da se ondje odmorim. Iskoristio sam prigodu da kod ursberških sestara nastavim svoj studij.

Na Tijelovo stigao je iz Münchena auto s nalogom da me odmah poveze, jer ljudi žele da i ja budem u procesiji. Radost članova Kongregacije, kad su me ugledali, bila je iskrena i velika. To je elementarnom snagom došlo do izražaja i to upravo ispod prozora policije, gdje se Kongregacija po programu trebala razići. Da ne bih izazivao, još sam se istog popodneva vratio autom gospodina Baptista, koji je bio sa suprugom, u Krumbad.«

Dušobrižnik bez propovjedaonice
Polaganje svečane profesije u Sv. Michaelu

Mjeseci nakon povratka iz zatvora u Landsbergu i kratkog odmora u Krumbadu bili su za o. Ruperta Mayera vrijeme plodnog, uspješnog pojedinačnog dušobrižništva i neprestanog, hrabrog zalaganja za bližnjega. Žrtva poslušnosti što ju je prinio münchenskom kardinalu i svom provincijalu, obdržavajući zabranu propovjedanja i govora Tajne državne policije, nije 62-godišnjem isusovcu bila laka. Kako su ga često baš te godine, kad se pojačavala borba protiv Crkve, morale dražiti neke vijesti u novinama i na radiju da javno zauzme stav pobijajući pred slušateljima uistinu lažne vijesti u medijima. No bio je svjestan toga da se i u tako teškoj situaciji mora pridržavati svega što stoji u Konstitucijama Družbe Isusove o poslušnosti. Tako je u mjesecima nakon povratka u sv. Michael sazrijevao i postao više nego ikada pomoćnik u nevolji i savjetnik za nebrojene iz svih slojeva pučanstva. Kao dušobrižnik bez propovjedaonice umio je zajedno sa svojim suradnicima i suradnicama koračati novim putovima plodonosnog pojedinačnog dušobrižništva.

U ovo vrijeme kad se morao odreći svog djelovanja u javnosti veliku mu je radost priredio njegov najviši poglavar reda. General Družbe Isusove o. Wlódimir Ledóchowski, koji je od 1915. s jasnim ciljem vodio isusovački red kroz burna vremena, dopustio je u dogovoru s patrima asistentima u pismu od 2. rujna 1938. prokušanom i zaslužnom patru da položi svečanu profesiju. Tako važan čin za isusovca trebao se, kako je običaj u redu svetog Ignacija, obaviti na slijedeći Marijin blagdan. Zato je provincijal odredio da se polaganje svečanih zavjeta profesije obavi na spomendan sedam Marijinih žalosti. Primio ih je u crkvi sv. Michaela o. Augustin Rösch koji je dugogodišnjom zajedničkom borbom bio tako blizak o. Mayjeru kao subrat i kao poglavar. To »svjedočenje života« i to posljednje »sazrijevanje redovnika«, što je preduvjet za primanje u najnutarnjiju jezgru reda, o. Rupert Mayer

već je davno ispunio i izborio sebi u najtežim časovima. Münchenska crkva sv. Michaela, u čijoj je kapeli sv. Križa izgovorio i potpisao zavjetni obrazac, bila je mnogo godina svjedok njegova svećeničkog djelovanja, bogatog blagoslovom. Sadržaj tog spomen-dana Marijine sućuti s patnjama Božjega Sina mnogo je značio za patra kojem je bilo zabranjeno propovijedati i koji se vratio iz zatvora. Zato je 15. rujan 1938. bio za njega nezaboravan, važan dan u njegovu redovničkom životu.

Iako se predstojnik Kongregacije i dušobrižnik muževa nije mogao tih mjeseci nedjeljom penjati na visoku propovjedaonicu crkve sv. Michaela, niti poduzeti večernju vožnju k muževima u bilo koju münchensku crkvu, njegov predugi radni dan nije ništa manje bio ispunjen dušobrižničkim i karitativnim radom. Nakon ranog slavljenja misne žrtve slijedili su satovi u ispovjedaonici. Dan za danom čekali bi u sobi u tornju sv. Michaela svi oni koji su tražili savjet i pomoć da se s njim porazgovore u njegovoj radnoj sobi, prepunoj knjiga i predmeta svake vrste. Svatko, tko god bio i odakle god dolazio, znao je: ovaj je pater posve za mene tu. On me sluša. Za njega ja nisam »broj«, niti »slučaj«. »Uvijek kad vam je teško pri srcu, smijete doći k meni« — ove su riječi mnogi čuli iz njegovih usta. Da onaj koji te riječi kazuje, sjedeći u velikom, drvenom naslonjaču, često ima jake bolove od svoje ratne ozljede, nitko nije na njemu primjećivao. I ovdje bi ostajao na svome mjestu, dan za danom, sve dok mu posljednji posjetilac ne bi otkrio svoje jade i iznio želje, a on mu, koliko je samo mogao, pomogao ili mu barem pružio olakšanje. Zahvaljujući svom velikom krugu prijatelja i svojem dugogodišnjem djelovanju, mogao je iskoristiti pokoju vezu i obratiti se pomoćnicama i pomoćnicima. Njegova aktivna djelatnost u upravi dijecezanskog Karitasa dovela ga je sada do dvostruko potrebnih spoznaja, kako može pomoći. No, nikada nije zaboravljao da čovjek pojedinac uvijek mora biti u prvom planu. Oni koji su mu davali na raspolaganje materijalna sredstva znali su

da je poklonjeni novac u najboljim rukama i da će biti predan onome kojem je zaista potreban.

Zaoštravanje borbe protiv svih crkvenih organizacija na poseban je način otežavalo 1938/39. njegovo djelovanje. Mladim je ljudima postajalo sve teže aktivno se u njima angažirati. O. Mayer ni uz svoje velike, veoma posjećene propovijedi nikada nije ostavljao u pozadini neposredno osobno dušobrižništvo. Sad kad mu je država zabranila da javno govori, sve je svoje svećeničke napore usmjerio prema religioznom razgovoru u malome krugu, bodrenju pojedinaca. Osim ispovjedanja i razgovora sve bi činio da zajedno s aktivnim laicima oblikuje ovakav ili onakav privatni krug i da ondje u privatnim stanovima redovito vodi religiozne razgovore.

Tako je od srpnja 1938. govorio u više večernjih kružoka za pouzdane mlade ljude koje su gospođa Marga Müller i liječnica dr. Berta Hofmann pridobile za tu stvar. »Skupili bismo se oko 8 sati«, opisuje gospođa dr. Hofmann kako je tekao kružok. »Najprije bi bio pročitan religiozni tekst, često '5 minuta Kristove nauke' iz 'Ketteler-Feuer'. Zatim nam je o. Mayer održao poduku na osnovu 'Malog katekizma'. Potom bismo pili čaj i kod toga bi se razvila nevezana diskusija o religioznim pitanjima. Oko 10 sati otišao bi pater Mayer...« On je kasnije s mnogo poštovanja spominjao »odvažne ljude koji su vjerni svom uvjerenju i koji su te večeri priređivali kao i one koji su te večeri redovito posjećivali. A i tome se valja čuditi da nepozvani nisu ništa o tome saznali. Prema tome, nismo među nama imali nikakvih izdajica, a ni lakoumnih brbljavaca, i to je mnogo značilo.«[32]

Daljnju mogućnost produbljivanja religioznog života u katoličkom pučanstvu vidio je o. Mayer u uvođenju ponoćne mise u Herzog-Spital-Kirche. U noći prije svakog prvog petka uvijek bi se ondje skupljali brojni katolici. O. Mayer bi većinom sâm služio misu. Doduše nije smio propovijedati. No uvijek bi dijelio pričest. Godinama, pa sve do danas, održala se ta misa

[32] Dr. Berta Hofmann, »Meine Erinnerungen...«, str. 11

na prvi petak koju je on uveo u Herzog-Spital-Kirche u münchenskom središtu.

Bilo je samo po sebi razumljivo da je upravitelj münchenske Kongregacije muževa vjerno obavljao svoju službu i u onoj godini tvrde kušnje. Mjesečne su propovijedi preuzela neka njegova subraća koja su mu bila bliska i koja su s njim dulje vremena surađivala. S neslužbenih sjednica vijeća ipak nije izostajao. Tako je mogao u tišini nastaviti svoj dugogodišnji rad na izgrađivanju ove važne grane dušobrižništva muževa i svoja iskustva prenositi svećenicima i laicima. Kad su u studenom 1938. pokušali ometati ranu misu u kripti Bürgersaala u Neuhauserstrasse, požalio se prezes u protestnom pismu münchenskom pročelniku policije. U svom svojstvu »crkvenog upravitelja Bürgersaala i voditelja rane nedjeljne mise« obavijestio ga je o pokušajima smetnji koje su 13. i 20. studenoga poduzele uniformirane i civilne osobe u Bürgersaalu. Tako su 20. studenoga, ujutro u 4 sata, ušla dva čovjeka za vrijeme mise u kriptu. Jedan od ove dvojice približio se oltaru i narugao se posjetiocima crkve. »Tada obojica pođoše prema izlazu«, završava o. Mayer svoje protestno pismo pročelniku policije, »i doviknuše u crkvu: 'Zapalit ćemo vas, bacit ćemo i bombe' i time su htjeli izazvati nazočne ljude vjernike da izađu na ulicu i otpočnu s njima prepirku. potp. Rupert Mayer.«

Pomoćni biskup Johannes Neuhäusler, koji je štampao to pismo u svojoj dokumentaciji: »Sjetva Zloga — Borba protiv Crkve u Trećem Reichu«, spomenuo je te smetnje kao primjer za činjenicu da je tadašnje stalno huškanje protiv kršćanstva i Crkve na mnogo mjesta rađalo »žestoku mržnju i slijepi rušilački bijes protiv svega što je sveto.«[33]

Budući da su mu otpale propovijedi i javni nagovori, pater je vrijeme, koje mu je dodatno stajalo na raspolaganju, iskoristio za pojačano dušobrižništvo bolesnika. Za vrijeme svog dugog münchenskog razdoblja obavljao je to djelo ljubavi prema bližnjemu što

[33] Johannes Neuhäusler, »Saat des Bösen -Kirchenkampf im Dritten Reich«, München 1964, str. 132/133.

je bolje mogao. No sad je imao više vremena, pa se još više nego prije dao na hodanje do bolesničkih soba uzduž i poprijeko kroz grad, što je moralo biti naporno čovjeku kojem je amputirana noga. Isto je tako pomagao preopterećenom biskupijskom svećenstvu kod posjeta umirućima.

U vrijeme kad su redovnička zvanja bila u žarištu napadaja, suosnivač i prvi duhovnik sestara Svete Obitelji smatrao je svojom posebnom dužnošću da bude uz pripadnice te zajednice. Svim sestrama nije uvijek bilo moguće u određeno vrijeme biti kod duhovnog razmatranja. Stoga je svoja predavanja kod njih držao najmanje tri puta tjedno.

Kako se o. Rupert Mayer osjećao povezanim sa sestrama Svete Obitelji, vidljivo je potvrdio tako da je 1. svibnja 1939. slavio svoj 40-godišnji svećenički jubilej u njihovoj zajednici. Tijekom 25 godina od njihova osnutka, priznao je na svečanosti, sa sestrama je mnogo, vrlo mnogo toga doživio. On je od početaka pa sve do ovoga časa sve gledao i zajedno doživljavao, pa je onda razumljivo da su tako povezani. Jubilarac je srdačno zahvalio sestrama »za sve što su one u tim dugim godinama svojim molitvama i žrtvama učinile za njega i za potporu njegova rada«. Sa sestrama nikada nije imao neprilika. Mnogo je radosti doživio pa mu je tako i rad bio lakši. O. Mayer se osvrnuo pred sestrama i na svoj život. Opisao im je svoj razvoj u obitelji, na studijama, u svećeničkom i redovničkom zvanju. Završio je svoj svečani govor srdačno moleći sestre: »... samo vas mogu moliti, sačuvajte pravac kojim smo do sada zajednički išli. Ne znamo kakvi nas sve poslovi čekaju u budućnosti. Nijedan čovjek ne zna kako će budućnost izgledati. Uostalom to je sporedna stvar. Glavno je da radimo za Božje kraljevstvo i da smo zajedno kao čelik i željezo i da ulažemo u to svoje posljednje snage. Ne dopustimo da nas nijedna zemaljska sila skrene s tog pravca. Tada će i Božji blagoslov počivati u budućnosti na nama i na našoj Svetoj Obitelji!«[34]

[34] Nagovor prigodom 40-godišnjice svećeništva, 1. svibnja 1939, str. 4.

Sedmi dio

GESTAPO GA PONOVNO SASLUŠAVA ŽRTVA SVEĆENIČKE ISPOVJEDNE TAJNE U ZATVORU GESTAPOA I KONCENTRACIONOM LOGORU

Pozvan na saslušanje u Wittelsbašku palaču
Nisam političar, ja sam dušobrižnik

»Petnaesti münchenski pomoćnik u nevolji«, kako su o. Ruperta Mayera već dugo nazivali bezbrojni ljudi, nije nijednog sata propustio, ni u onim kritičnim mjesecima, da ljudima bude savjetnik i vodič. Pažljivije nego ikada, s budnim je zanimanjem pratio u godini 1939, punoj zbivanja, događaje u Crkvi i svijetu. Kad već nije mogao javno na propovjedaonici izraziti svoju radost što je bivši münchenski i berlinski nuncij Eugenio kardinal Pacelli izabran za papu (2. ožujka 1939), onda je to činio u osobnom razgovoru i na večernjim kružocima. Invalid iz prvoga svjetskoga rata slušao je sa sve većom zabrinutošću vijesti o napetostima na istoku, koje su stalno rasle, nakon kojih je u rujnu 1939. uslijedio vojni pohod na Poljsku, a time početak drugog svjetskog rata. I onih je dana znao više puta u tjednu poći iz sv. Michaela u Dienerstrasse i ondje u malom krugu odlučnih i hrabrih mladih ljudi raspravljati o religioznim pitanjima dana. Posljednji večernji sastanak održao se 30. listopada 1939. Jer prema svim znakovima i ovo vrijeme mirnog dušobrižničkog rada o. Mayera primicalo se svome kraju.

Prema njegovim zapisima već kratko vrijeme prije toga, »jednoga dana u listopadu«, pozvan je telefon-

skim pozivom da dođe u centralu Tajne državne policije u Wittelsbaškoj palači u Briennerstrasse u Münchenu. Instinktivno je osjećao da se tu ne radi o bezazlenoj stvari. Stoga je onome koji ga je nazvao rekao da bi mogao doći tek za dva dana. To mu je dopušteno, pa su utvrdili točan termin.

»Uzeo sam svoju poznatu ručnu torbu s noćnim rubljem i knjigama, naručio auto i odvezao se do Wittelsbaške palače. Platio sam vozaču i rekao da možda više neću izići.« Službenik koji je čekao patra da ga sasluša, pročitao mu je u službenoj prostoriji na drugom katu iskaz predsjednika »Kraljeve partije« Müllera. U njemu opisuje svoj posjet patru Mayeru u sv. Michaelu. K njemu je došao da ga pridobije za svoju stvar. No, o. Mayer, kako je svjedok izjavio na saslušanju, »glatko je to odbio« i nije mu čak ponudio ni da sjedne. Doslovce je dao u zapisnik: »Nemam posla s politikom. Ja sam čisto religiozno orijentiran, nisam političar, nego sam dušobrižnik«. Službenik je o. Mayeru potvrdio da tom odgovoru nije potrebno tumačenje, ali da ga ipak mora pitati, da li su ga u toj stvari posljednjih godina posjećivale neke druge osobe. Saslušavani je svom odlučnošću odbio dati odgovor na to, pozivajući se na svoju svećeničku obavezu da šuti:

»Upravo sam naglasio da sam svoje zvanje uvijek shvaćao religiozno i da su ljudi koji su k meni dolazili to znali. Oni su dolazili k meni da se savjetuju i traže objašnjenje u stvarima religije i savjesti. I zato moram odlučno odbiti odgovor na gornja pitanja. Ljudi su dolazili k meni jer su znali da će u svim okolnostima ostati tajna sve što mi priopće. Bez sumnje bi bio grub prekršaj povjerenja kad bih o onome, što je meni kao svećeniku i dušobrižniku povjereno pod najstrožom tajnom, govorio drugima, a pogotovo Gestapou. Možete me odmah zadržati, jer sam uzeo sa sobom potrebne stvari . . .«[1]

Službenik, koji ga je saslušavao, nije ovaj put prihvatio ovu »ponudu«. O. Mayer je mogao opet na-

[1] »Der Nationalsozialismus und meine Wenigkeit« V. poglavlje »Moji doživljaji od listopada 1939. do koncentracionog logora.«

pustiti zgradu Gestapoa pa ga je — bio je već kraj radnog vremena — sekretarica koja je pisala za vrijeme saslušanja otpratila do izlaza. Bio je ipak svjestan toga da stvar time još nije dovršena. Slutio je da će ozbiljniji dio tek slijediti. To je priopćio i svojoj subraći u sv. Michaelu kao i političkom referentu münchensog kardinala, kanoniku Johannesu Neuhäusleru, kad ga je jednom susreo.

Trećeg studenoga 1939. Gestapo je navalio. Već u 9 sati prije podne priopćio mu je brat Ambros Walker, DI, kućnim telefonom sv. Michaela da ga traže dvojica gestapovaca. Odmah su pokucali na njegova vrata. Pater se upravo spremao dati poduku židovskom bračnom paru, koji se htio obratiti, pa je zamolio gestapovce koji su ulazili da malo pričekaju. Nakon što je otpratio bračni par jednom subratu, novi posjetioci uđoše. Prvo su od njega zatražili da im preda listu s imenima studenata teologije koji su na odsluženju vojnog roka. Bilo je poznato da je crkvenim službama zabranjena svaka dušobrižnička briga o njima. O. Mayer je naglasio da nije njegova dužnost da takvu listu, o kojoj je doduše čuo, preda Gestapou. Nakon ponovnog protivljenja i pošto je jedan gestapovac obavio telefonski razgovor, priopćeno mu je da je uhapšen. Pri tome su prevrnuli i pretražili stol u sobi o. Mayera, te ponijeli nekoliko pisama. Tadašnji superior sv. Michaela, o. Georg Weldmann, i o. minister Inderbitzi stajali su uz svoga subrata. Uhapšeni se oprostio od njih i od nekih posjetilaca u sobi tornja i tada su gestapovci pošli s njim u njemu već poznatu Wittelsbašku palaču.

Kod tog saslušanja nije se više radilo o listi studenata teologije koji su u vojsci. Vladin prisjednik W. koji ga je saslušavao odmah je počeo razgovor o predmetu »Kraljeve partije« i tražio je imena onih koji su radili za taj pokret. Doslovce je odgovorio da o tome i dalje uskraćuje svaku izjavu. Ništa neće reći, pa makar ga stavili pred zid. Rekao je neka pomisle kako bi se ljudi u njemu prevarili kad bi on kazao Gestapou ono što su njemu kao dušobrižniku rekli pod pečatom tajne. Zato po građanskom zakoniku dušobrižnik ne

mora ništa govoriti pred sudom. O. Rupert Mayer je ostao pri toj tvrdnji i onda kad je prisjednik koji ga je saslušavao primijetio da to danas više ne vrijedi i da se čini kako on silom želi postati mučenik. Nije se dao smetati ni onda kad mu je prisjednik prijeteći rekao da se usteže sudjelovati u razjašnjavanju zločina. Na kraju je opširno raspravljanje o granicama svećeničke ispovjedne tajne završilo tvrdnjom saslušavanoga: »Nužno je biti oprezan. Dušobrižnik ne smije ništa reći što bi moglo onoga koji traži dušobrižnički savjet dovesti u nepriliku. U mom slučaju, kad bih ja samo priopćio, tko je bio kod mene u toj stvari, moglo bi doći do najtežih posljedica.«

Ovu tvrdnju o. Ruperta Mayera potvrdio je i crkvenopolitički referent kardinala Faulhabera, kanonik Neuhäusler. On je bio pozvan nakon tog saslušanja. Gestapou je, dakako, odgovorio da pater mora i prema njemu držati ispovjednu tajnu. Prelatu Neuhäusleru je tom prilikom pošlo za rukom dobiti na uvid najvažnije dijelove zapisnika sa saslušanja o. Mayera, pa ih je i stenografirao. U njemu je pater iz sv. Michaela između ostaloga rekao i slijedeće: »Znam, budući da se radi o razjašnjavanju kriviČnog djela, i to djela veleizdaje, mogu time što uskraćujem odgovor onemogućiti razjašnjavanje tog čina. Premda time pokazujem svoje nepokoravanje državi, ipak ostajem kod toga da ne dajem izjavu. Meni se spočivata da mi obavijest o postojanju ilegalnog monarhističkog pokreta nije dana u ispovjedaonici, tj. za vrijeme vršenja mog dušobrižničkog posla, nego u mojoj službenoj prostoriji. Ali i u svojoj službenoj prostoriji ja isto tako radim kao dušobrižnik ...

Meni se spočitava da nastojanje bilo koje osobe da me pridobije za monarhistički pokret nema nikakve veze s mojim svećeničkim zvanjem. Ja navodno nisam obavljao svećeničku funkciju, nego sam kao običan čovjek trebao biti sa svim svojim snagama uključen u ilegalnu političku organizaciju. Na to mogu odgovoriti da i to shvaćam kao obavljanje svog dušobrižničkog zvanja.

Ja sam najčvršće uvjeren da moram sve što mi moji posjetioci priopće kao dušobrižniku držati pod najstrožom tajnom prema svakome i prema svakoj vlasti. Tu dužnost ispovjedne tajne shvaćam i tako adleko da bih šutio i o teškim zločinima kao što su npr. ubojstva i dr.«[2] Prelat Neuhäusler morao je nakon toga na zahtjev Gestapoa u nekoliko sati prenijeti stanovište kardinala Faulhabera o tim pitanjima. Premda je münchenski nadbiskup ležao bolestan u krevetu, odmah je primio svoga referenta i s njime je složio traženu izjavu. U njoj je kardinal potvrdio da o. Mayer kao kršćanin, svećenik i njemački građanin priznaje građanske dužnosti u punoj mjeri. Ako se on unatoč svom načelnom pozitivnom stavu prema državi u jednom jedinom slučaju ne pokorava državnoj odredbi, to se ne temelji, po uvjerenju gospodina kardinala, na nepokoravanju ili na načelnom odbijanju države, nego na osobnom sudu savjesti dušobrižničke vrste ... A to pravo svećenika na šutnju u dušobrižničkim stvarima, ne samo u ispovjedaonici, zaštićeno je zakonom u državnom konkordantu. »Da li pojedini slučaj ima dušobrižnički karakter ili nema, može odlučiti samo dotični svećenik, pa makar morao nakon toga snositi teške posljedice. Biskup se ne može zapovijedima miješati u ta pitanja savjesti svakog pojedinca.«

Razumljivo je da taj kardinalov odgovor, što ga je prelat Neuhäusler točno prenio, nije razveselio Gestapo. No, o. Rupert Mayer bio je njime tim više zadovoljan. Pomoćni biskup dr. Neuhäusler izvješćuje kasnije u jednom predavanju za radio da je »on bio sada zaštićen, pa je smio ostati kod svoga 'ne'. Još i danas se sjećam tog izraza radosti i smirenja s kojim se o. Mayer opraštao od mene.« Neuhäusler je označio izjavu o. Mayera na saslušanju kao divno svjedočanstvo čvrstoće i otvorenosti ovog Kristovog svjedoka.«

[2] Pomoćni biskup Johannes Neuhäusler u emisiji bavarskog radija 6. siječnja 1966. posvećenoj 90-godišnjici rođenja o. Ruperta Mayera, str. 5.

Dva mjeseca u zatvoru Gestapoa u Briennerstrasse — »zbog nepokornosti« i »zbog podupiranja neprijateljske djelatnosti protiv države«

Treći studeni 1939. bio je za uhapšenog patra dugačak dan. Nakon prijepodnevnog saslušanja morao je sate i sate čekati u predsoblju. Ljudi su dolazili i odlazili. Svi su, kako je on primijetio, imali zastrašen izraz i propitkivali se »drščući od straha«. Pater se nije mogao suzdržati a da ne upita službenika, vjeruje li on da se takvim strahom i trepetom mogu odgojiti ponosni njemački muževi. »Kao što sam i očekivao«, rekao je, »nisam dobio odgovor.« Za objed je dobio malen zalogaj. Zatim je čitajući proboravio duge sate čekajući u nekoj sporednoj prostoriji. Tà mogao je uzeti svoju torbu s knjigama iz radne sobe u sv. Michaelu i opskrbiti se zanimljivim knjigama. Tek pred večer došao je službenik opet k njemu. Priopćio mu je da je uhapšen po nalogu pročelnika policije Friedricha Karla von Ebersteina nakon što je ovaj razgovarao s državnim ministrom Adolfom Wagnerom.

»Smjesta sam odveden u zatvor Gestapoa. Ovdje sam kao stari znanac dobro primljen i odveden u svoju staru ćeliju, poznatu počasnu ćeliju za »bolje« zločince. Kad su se za mnom zalupila zatvorska vrata i ja ostao sâm u prostoriji u kojoj sam već proveo tolike sate, na oči su mi navrle suze, i to suze radosnice što sam dostojan biti zatvoren zbog svoga zvanja i što je preda mnom posve neizvjesna budućnost.«[3]

Već je slijedećeg dana münchenski nadbiskupski ordinarijat obavijestio kler da je ponovno uhapšen dušobrižnik muževa i borac za slobodu Crkve. Generalni vikar Ferdinand Buchwieser dao je u okružnici od 4. studenoga 1939. »na znanje biskupijskom kleru da je jučer 3. studenoga 1939. 'viši SS i policijski Führer u Bavarskoj naredio da se uhapse o. Rupert Mayer DI radi svoje nepokornosti.' Prema vijestima što smo ih mi primili, Tajna državna policija vidi nepokornost u tome što pater odbija dati izjavu o jednoj

[3] »Der Nationalsozialismus und meine Wenigkeit« V. poglavlje.

stvari koju Tajna državna policija, protivno shvaćanju o. Mayera, smatra *nedušobrižničkom. Neka izostane bilo kakvo tumačenje ili spominjanje tog slučaja u crkvi.* Natpastirska služba zadržava za sebe nužne informacije ili mjere.«[4]

Ovo priopćenje münchenskom župskom kleru bilo je u svojim glavnim dijelovima dogovoreno s Gestapoom. Njim su se dušobrižnici mogli poslužiti, ako bi ih tko zapitao o sudbini nedavno uhapšenoga. S druge strane spriječene su javne protestne akcije kakve su bile nakon prvog hapšenja. One bi mogle omiljenom patru kao i demonstrantima nanijeti velike štete u onim prvim mjesecima drugoga svjetskoga rata, pa se time ocu Mayeru ne bi ništa pomoglo. Na crkvenoj strani ljudi su bili mišljenja da bi najprije neka riječ s prijateljske vojne strane mogla imati barem neki izgled za uspjeh. Na pismeni upit prijašenjeg starješine o. Ruperta Mayera, koji je sada bio u rangu generala, dao je generalni vikar prelat Ferdinand Buchwieser savjet da se u pismu ne naglase samo plemenita svojstva i djela ratnog svećenika, nego da bi trebalo također istaći da je čovjeku koji se žrtvuje za druge, vojniku i dušobrižniku nemoguće prijaviti policiji ljude koji mu dolaze, puni povjerenja, sa svojim potrebama. Generalni vikar Münchena i Freisinga smatrao je u svom odgovoru da takvu privatnu intervenciju treba nasloviti ne samo službama Gestapoa i partije u Münchenu i Berlinu nego i vrhovnom zapovjedništvu vojske.

Zatvorenika u zatvoru Gestapoa u Wittelsbaškoj palači mučile su u međuvremenu brige, da li su njegova subraća u sv. Michaelu imala poteškoća njegovim postupkom. Da bi u to bio siguran i da bi im u danom slučaju pomogao, napisao je pismo pročelniku policije barunu von Ebersteinu. U njemu jamči da patri u sv. Michaelu ne snose ni najmanju krivnju, ako se državna policija ljuti na njega zbog njegova nabusitog nastupa. On je, kako veli, u svom životu u ratu i miru podnio mnoge surovosti pa je i sam postao tvrd i bezobziran, dok patri imaju doduše ista načela, ali su u načinu pri-

[4] Generalni vikarijat nadbiskupije München i Freising, 4. XI. 1939, br. 11 949.

stupačniji i blaži. Još jednom je naglasio u svom pismu barunu von Ebersteinu svoj stav u pogledu ispovjedne tajne. Isto je tako podsjetio pročelnika policije da je svaka vlast s kojom je imao posla cijenila njegovu ljubav prema istini. Doslovce je nastavio u svom pismu: »Zato sam uvjeren da mogu zahtijevati da mi se vjeruje, kako s političkim zbivanjima nisam imao nikakve veze. Iz tog razloga molim pročelnika policije za razgovor.« U svojoj nadi da će mu se ta molba ispuniti, a obzirom na njegovo dugogodišnje djelovanje za opće dobro, ipak je o. Rupert Mayer ostao razočaran. Premda je izričito naglasio da je to prvi i posljednji put što se obraća na njega, nakon nekoliko dana mu je barun von Eberstein po svom višem inspektoru priopćio kako je preduvjet za traženi razgovor navođenje imena onih osoba koje su bile kod njega. Inače on s njim nema što razgovarati. A kad je pročelnik policije nekoliko tjedana kasnije boravio u gestapovskom zatvoru, samo je prošao kraj ćelije o. Mayera.

Dani zatvorenika bili su obilježeni suhoparnom, krutom zatvorskom atmosferom. Svakako, jako mu je manjkala dnevna kratka »šetnja«, uobičajena kod »normalnog« izdržavanja kazne. Samo bi mu ujutro dopustili, dok bi mu se čistila ćelija, da se nekoliko minuta prošeta gore-dolje zatvorskim hodnikom. Zahvaljujući dobroj volji nadležnog upravitelja, svjetlo mu se u ćeliji gasilo u 8 sati navečer umjesto sat ranije, pa je tako mogao nešto dulje čitati. Sigurno dobronamjerni savjet upravitelja da učini kako to čine i drugi svećenici, te da se ne opire, o. Mayer nije slijedio. Odgovorio je da ne može napustiti svoja načela. Što drugi čine, to je njihova stvar.

Kao i kad je boravio u zatvoru Landsberg i sad je bio fotografiran sa svih strana za album zločinaca. Opet su mu uzeli otiske prstiju. I tom ga je prilikom službenik pokušao navesti da promijeni svoje držanje prema nacionalsocijalizmu. Time što neće odati imena onih koji su ga posjećivali samo pravi poteškoće sebi i drugima. Svojom tvrdoglavošću neće ništa postići. Drugom su zgodom Gestapo i kriminalistička policija pokušali izvući »kapital« iz posjeta nekog mladog čo-

vjeka njemu u sv. Michaelu. On je tom molitelju, kao i tolikima koji su tražili pomoć, pribavio sobu i nekoliko tjedana plaćao najamninu, a i pobrinuo se da u nekoj gostionici dobiva nekoliko dana hranu. Čitav niz drugih tvrdnji toga čovjeka, koji je u međuvremenu uhapšen, o. Mayer je energično odbio kao lažne. Kod drugog kasnijeg saslušanja unijeli su na njegov poticaj neka razjašnjenja. Tako je propao pokušaj policije da ga na temelju krivih izjava dovedu u vezu s ljudima iz »paragrafa 175«. »Moj se vanjski čovjek može raspasti, ali moj se nutarnji obnavlja iz dana u dan« — tu je rečenicu iz poslanice sv. Pavla stavio pater u svibnju 1939. na spomen-sličice prigodom svoga 40-godišnjeg svećeničkog jubileja. Ta je ispovijest vrijedila za njega upravo u ovim surovim tjednima njegova trećeg zatvora kad je veza sa subraćom, prijateljima i znancima bila slabija nego ikada u prijašnjim zatvorima. Sav je svoj trud upotrijebio za produbljenje svoje nutarnje povezanosti s Bogom i molitvama za bližnje. Unatoč tome što je njegov zemaljski život bio ugrožen, nastojao je redovnik posvemašnjim predanjem Bogu učiniti svoje tjeskobe i nevolje plodnima za nutarnju obnovu. Svjedočanstvo njegova nutarnjeg sazrijevanja jest i pismo što ga je pisao svojoj 84-godišnjoj majci iz svoje zatvorske ćelije u münchenskoj Briennerstrasse 50. Nosi datum 28. studenoga 1939. i pri tome na omotnici poštanski biljeg »München-Hauptstadt der Bewegung«: »Draga majko!

Razumjet ćeš da ne smijem pisati, zašto sam opet dospio u zatvor. Sad sam sretan što već godinama nemam nikakve veze s rođacima. Tako ni na koga od njih ne može pasti ni najmanja sjena poradi mene. Prilike su svakako donijele sa sobom i jedno dobro, mislim, naime, kako sam u posljednjim mirnim tjednima došao u nutrini malo bliže drugome Bogu, te sam se duševno udaljio od *svih* zemaljskih stvari. Ne mogu biti dovoljno zahvalan Gospodinu Bogu za sve to. I zato se *nimalo* ne brinem za svoju budućnost. Sve velikodušno stavljam u Božje ruke. Tako sam u nutrini potpuno miran i zadovoljan. To je prava čista istina.

Mislim da to mogu priopćiti Tebi i svima dragima da biste se primirili.

Žalosno je da u ovim okolnostima ne mogu pokazati nikakvu pažnju našim vojnicima na fronti. No ja svu petoricu dnevno prepoučujem posebnoj Božjoj zaštiti i presvetoj Djevici. Imam osjećaj da će se svi sretno vratiti.

Svakodnevno mislim na taticu. Ti si mi nakon njegove smrti poklonila njegov najbolji kaput. Do sada mi je on izvanredno služio. Prvo kad je trebalo kamo izići, onda u ispovjedaonici — i sad je postao moj vjerni pratilac u zatvoru. Tu redovito služi da mi ponešto učini mekšim sjedalo. Zar to nije dirljivo? Kako se radujem što ću dobroga tatu uskoro opet vidjeti.

Nadam se da je tebi unatoč svim brigama dobro. Naravno bojim se da će ti naškoditi ograničenja svake vrste. No moramo se naviknuti prinositi žrtve. Mislim da vrlo malo ljudi sluti kakve nas žrtve još čekaju.

Nadam se da ću za Božić opet moći napisati nekoliko redaka. Nemoj mi slati nikakvih darova. Ne mogu ih ovdje ni za što koristiti. Kaži to i ostalima dragima koje s Tobom najsrdačnije pozdravljam.

27. XI. 1939. Rupert Mayer DI«

Reichsführer SS naređuje zaštitne mjere zatvora dok traje rat — Sedam mjeseci samice u koncentracionom logoru Sachsenhausen

Dan nakon toga opširnog pisma sastavio je münchenski Gestapo opširan izvještaj Reichsführeru SS Heinrichu Himmleru. Ovaj je odlučio na temelju tog izvještaja staviti patra u zaštitni zatvor i kao ratnog invalida smjestiti u bolju ćeliju. Da bi ga što više udaljile od njegova dugogodišnjeg mjesta djelovanja, odredile su nadležne gestapovske službe da mjesto patrova boravka bude koncentracioni logor Sachsenhausen kod Oranienburga.

Tri dana prije Božića priopćio je upravitelj zatvora u Wittelsbaškoj palači zatvoreniku o. Mayeru, kojem je bio sklon, da će u noći od 22. do 23. prosinca krenuti odavde i biti prebačen u Oranienburg odnosno Sachsenhausen. Tim prethodnim »upozorenjem« omogućeno je robijašu da uništi neka pisma koja su mu prilikom hapšenja bila oduzeta sa stola u sv. Michaelu i onda opet vraćena u zatvoru. Isto je učinio i s nekim bilješkama i crtežima iz ovog zatvora u kojem je bio dva mjeseca. Spakovao je ono malo što mu se od njegove odjeće i rublja činilo najpotrebnijim kao i nekoliko teoloških knjiga. Sve je ostalo trebao čuvar zatvora predati njegovoj dugogodišnjoj pomoćnici pri kolodvorskom bogoslužju i dobrovoljnoj prepisivačici, gospođi Heleni Berner.

Već je prošlo 22.30 sati kad su dvojica gestapovca došla da odvedu o. Ruperta Mayera iz zatvora u Briennerstrasse. Opraštajući se od dežurnog nadglednika rekao je da sigurno više neće vidjeti München. Došavši na münchenski Glavni kolodvor dva su ga pratioca odvela u vlak, određen za Berlin. Na jednom od kupea vagona 3. razreda bio je natpis »Rezervirano za Gestapo«. Kako je brzi vlak kasnio u polasku, mnogi su prolaznici radoznalo gledali u kupe.

Tek oko 1 sat 23. prosinca vlak je krenuo. U kupeu gdje su bili gestapovci vladala je grobna tišina. U početku robijaš nije htio ništa govoriti sa svojim stražarima. Trebalo mu je vremena da se u duši uživi u svoj novi položaj. Jer on je smatrao da je to oproštaj zauvijek od grada u kojem je kao svećenik i redovnik djelovao od 1912. osim u godinama prvoga svjetskoga rata i onim mjeseci što ih je proveo u zatvoru u Landsbergu.

Hladna zimska noć neugodno se osjećala u nezagrijanim vagonima. To je sretniji bio robijaš što je ponio debeli očev kaput. Kao za dugih godina u ispovjedaonici sv. Michaela, kao za njegova cjelokupnog boravka u zatvorima, tako mu je i ovdje jako dobro dolazio. Tokom dugog putovanja razvio se između robijaša i obojice pratilaca duži razgovor. Vodio se između ostaloga i o atentatu na Hitlera prošloga stude-

noga, o čemu je o. Mayer samo malo čuo. Razgovarali su i o zatvaranju svećenikâ. Jedan od policajaca bio je mišljenja da je Gestapo smatrao da mora voditi najžešće bitke s biskupima, a kad tamo neki mu svećenici prave ozbiljne poteškoće. Njemu je to, tako je tvrdio, žao. Jer sve to ništa ne koristi. Samo će im nanositi velike štete. O. Rupert Mayer protumačio je svom sugovorniku da on svoju glavu daje za katoličku vjeru, a ne za biskupe kao osobe. To nema nikakve veze s držanjem pojedinih biskupa. Druga tema između pratilaca i zatvorenika bila je besmrtnost duše. O. Mayer je ubrzo primijetio da dokazi koje on navodi ne zanimaju protivnu stranu. Tako je tu temu završio s najavom da će ga jednom, kad ode s ovoga svijeta, posjetiti: »Tako smo brbljali sate i sate unatoč sibirskoj hladnoći u vagonu.« To je bio sadržaj tog noćnog razgovora na putu od Münchena do Berlina.

Kako su gestapovci odredili da o. Rupert Mayer sjedi neposredno kraj prozora vagonskog hodnika, mnogobrojni su putnici i slijedećeg prijepodneva vidjeli čovjeka u svećeničkom odijelu u rezerviranom kupeu. Kako se kasnije uspostavilo, münchenskog predstojnika Kongregacije prepoznao je neki član Kongregacije iz Berlina, koji ga je više puta fiksirao. Izlazeći na berlinskoj postaji približio se zatvoreniku, ponio mu kofer te mu pomogao dok je silazio. Rekao mu je i to da ga poznaje s marijanskih sjednica . Isto ga je tako promatrao dok je čekao i ulazio u podzemnu željeznicu za Oranienburg. Pater se nadao da će berlinski član Kongregacije sve to, a osobito cilj puta do Oranienburga preko Berlina, dojaviti u München, ali na žalost to se nije dogodilo.

Iz Oranienburga jedan od gestapovaca telefonski je najavio u susjedni koncentracioni logor dolazak transporta. Ondje su ih već očekivali. Nakon nekoliko minuta dođoše službena kola: »Šuteći smo ušli u auto kojim je upravljao esesovac. I uskoro sam ugledao visoku ogradu od bodljikave žice; nakon što nas je kontrolirao stražar, krenuli smo kroz široka vrata u logor. Auto je stao uz prvi red baraka. Stražar nas je odveo u baraku za primanje. Pozdravio nas je esesovac

s činom podoficira, ali mene zbog mog svećeničkog odijela nije ni pogledao. Pokretom ruke dao mi je znak da uđem u sobu koja je bila straga.«[5]

Nakon što su pratioci imali razgovor u službenoj prostoriji, bio je pozvan ovamo i o. Mayer. Da ne bi bez razloga izazivao esesovce, novodošli je odlučio prvi put u životu pozdraviti »njemačkim pozdravom« i dići ruku. No nitko se nije na to osvrnuo. Naprotiv, esesovac ga je primio, psujući ga zbog toga kao »župnika centra«. No nije imao mnogo vremena da o. Mayeru pokaže svoju mrzovolju. Telefonski je poziv prekinuo započetu ceremoniju primanja za cijeli koncentracioni logor. Čini se da je neki niži službenik primijetio zabunu, pa je javio da je novi prolaz predviđen za zatvorsku gradnju. Esesovac je mrmljajući prekinuo primanje te mu rekao da će ga auto za čas odvesti na njegovo pravo mjesto.

Nakon kratke vožnje o. Rupert Mayer došao je na mjesto gdje je trebao proboraviti slijedeće mjesece: »Bili smo na cilju. Stajao sam pred dva metra visokim zidom tj. ulazom u zatvor koncentracionog logora Sachsenhausen. Kad smo pozvonili, brzo je došao neki esesovac. Njega su već bili upozorili i on me pristojno pozdravio. U zgradi gdje se odlaže prtljaga smio sam uzeti sa sobom češalj, četku, sapun i četkicu za zube i gotovo sve knjige. Sada su mi pokazali ćeliju. Ugodna prostorija, ne premalena, s prozorom nad vratima i prozorom na zapor, koji čovjek može sam podešavati. Za penjanje sam dobio klupicu. Namještaj se sastojao od kreveta sa slamnjačom, ali bez jastuka, s jednim ili dva pokrivača. Bilo je dovoljno, jer grijanje je bilo na toplu vodu. No noću je od prozora jako puhalo. Tu je još bio stol i stolica, a za knjige mi je donesen još jedan stol . . .«[6]

Ta opisana prostorija bila je jedna od 75 ćelija dugog kompleksa barakâ u koncentracionom logoru. Tu je o. Mayer počeo u božićnim danima i na prijelazu

[5] »Der Nationalsozialismus und meine Wenigkeit«, VI. poglavlje. »Moj put u koncentracioni logor, 23. prosinca 1939.«

[6] »Der Nationalsozialismus und meine Wenigkeit«, VII. poglavlje, »Moji doživljaji u koncentracionom logoru Sachsenhausen«.

1939/40. dugo vrijeme samice »zbog podupiranja neprijateljskog djelovanja protiv države«. Uzalud su se u Münchenu od prvoga dana trudili da saznaju za novo mjesto boravka o. Ruperta Mayera. Svako raspitivanje kod Tajne državne policije i kod drugih ureda ostalo je bez uspjeha. Kad se odvjetnik, pravni savjetnik dr. Warmuth 3. siječnja 1940. ponovno telefonski zanimao kod Tajne državne policije, samo mu je rečeno da o. Mayer više nije kod Gestapoa u Münchenu. A gdje se nalazi, to službenik ne može reći. Daljnje informacije ne smiju davati. Pa kad bi i sama patrova majka došla k njemu, on joj ne bi ništa drugo rekao.

Onoga dana kad se vodio taj razgovor, obaviještena je crkvena vlast o sudbini o. Ruperta Mayera. Gestapo je pozvao k sebi crkvenopolitičkog referenta münchenskog kardinala, Johannesa Neuhäuslera. Ondje mu je priopćeno da je Reichsführer SS na temelju obavijesti od 30. XI. 1939. naredio da se iz zaštitnih mjera o. Rupert Mayer stavi u zatvor i da mu se kao ratnom invalidu dade bolja ćelija. Patra su u posljednje vrijeme sve više posjećivale ilegalne i reakcionarne osobe, a on je izjavio kako o tome iz dušobrižničkih razloga ne može ništa izjaviti. Na saslušanju od 8. 11. 39. izričito je izjavio da ne bi mogao prijaviti ni ispovjeđeno ubojstvo. Zatim se doslovce kaže: »Budući da se ne može računati s time da će o. Mayer odstupiti od svoga stanovišta, što je razumljivo s katoličkog gledišta, a državi je stalo do toga da sprečava ilegalnosti i da ne dopušta da ubojice traže utočište kod svećenika, određeno je, radi izbjegavanja daljnjih takvih konflikata, da se o. Mayer dok traje rat stavi u izolacioni zatvor.«[7] No gdje je robijaš smješten po odredbi Reichsführera SS, to ni prelat Neuhäusler nije mogao saznati. Na pitanje gdje se nalazi pater, činovnik Gestapoa samo mu je odgovorio: »Ne znam.«

Tek iz pisma majci u Stuttgart saznali su u Münchenu: o. Mayer je u koncentracionom logoru Sachsenhausen. To je bio prvi glas o njegovu novom boravištu.

[7] Pomoćni biskup Johannes Neuhäusler, spomen-emisija na bavarskom radiju, 6. siječnja 1966, str. 5.

Nosi datum 19. siječnja 1940: »Hvala Bogu«, tako u njemu piše, »posve sam se pomirio sa svojom sudbinom. Radostan sam što sam svoje životne potrebe već prije dobrovoljno sveo na najmanju mjeru. To mi sada beskrajno koristi. Što mi je potrebno, dobivam i ne želim ništa više. — Unatoč velikoj vanjskoj aktivnosti, ja sam uvijek više-manje bio osamljen čovjek, i to mi dobro dođe. Sad stvarno više ništa i nikoga nemam osim dragoga Boga. A to je dosta, dà, i previše. O, kad bi ljudi htjeli to uvidjeti, bilo bi na zemlji mnogo više sretnika. — Nastojim isključiti svaku misao na prošlost i na budućnost, te sasvim se usredotočiti na svoj dnevni posao — tada sam zaista miran. Tako nevjerojatno brzo prolazi dan za danom! Na taj se način nadam da sam spreman, ako me Gospodin bude pozvao.« U nekoliko riječi sin robijaš izvješćuje majku o svom dnevnom redu: svaki dan ima duhovne vježbe po nekoliko sati, a u ostalo vrijeme uči. Za nekoliko dana počet će po drugi put crkvenu povijest od Lortza, kao i apologetiku od Göbela, a to bi preporučio svakom akademičaru, ako želi ozbiljno studirati. U svom prvom pismu iz logora Sachsenhausen dalje kaže: »I čemu sve to u ovim mojim godinama? Najveći blagoslov za ljude jest molitva i *rad*. — Od svih i od svega sam odijeljen i ništa više ne čujem o svijetu. Dobro je tako, pa ja ionako tu ne mogu ništa pomoći niti promijeniti. Želim moliti i žrtvovati se. Bog sada više od mene ni ne traži, jer inače bi drugačije odredio. Odavno sam već slutio da će to doći na mene. Češće sam o tome govorio u sv. Michaelu. Nitko u to nije vjerovao. Sad je to došlo. Bog zna zašto!«

Osamnaestoga siječnja 1940. saznali su u Münchenu za novo boravište propovjednika i pomoćnika iz sv. Michaela. Njegov subrat o. Heinrich Bleienstein DI, priopćio je to javnosti nakon opće pričesti Kongregacije učiteljicâ. Kako god ta vijest bila loša, ona ipak nije potvrdila strahovanja mnogih prijatelja da pater nije više živ. Kao i kod prijašnjih zatvaranja i ovaj put se liječnica dr. Berta Hofmann potrudila da robijašu pomogne. Pismeno je upitala komandanta logora Sachsenhausen, smije li o. Mayeru poslati one lijekove

koje već godinama upotrebljava. Nakon više od mjesec dana primila je iz Sachsenhausena odgovor da svoju želju mora priopćiti Tajnoj državnoj policiji u Berlinu u Prinz-Albrecht-Strasse. Odmah je ponovno poslala molbu na zloglasnu središnjicu Gestapoa moleći dozvolu da može poslati lijekove o. Mayeru. Uspjeh je postignut tek sredinom lipnja 1940. Devetnaestoga lipnja dobila je liječnica odobrenje od münchenskog gestapovskog ureda da može slati uhapšenom lijekove, i to svaka četiri mjeseca po paketić...

Dvadeset i osmoga lipnja stigla je pošiljka lijekova u ćeliju o. Mayera. Ali nisu mu uručena sredstva za spavanje i umirenje bolova. A baš je to nužno trebao, da bi ublažio žestoke bolove u nozi.

»Religiozno — jedino što još preostaje«
Prva misa na blagdan sv. Petra Kanizija

Već je i sama svakidašnjica u zatvoru Sachsenhausen za o. Mayera, koji je iskusio više zatvora, bila teška kušnja. Doduše imao je na dnevnom redu između 5 ujutro i 8 navečer dosta vremena za studij, razmatranje i molitvu. Nisu ga slali na rad. Obroke bi mu donosio jedan robijaš. Zbog tankih zidova pater je mogao saznati sve što se zbiva u čitavoj zatvorskoj zgradi. Kroz okance mogli su gotovo neprimjetno kontrolirati svoje zatvorenike. O. Ruperta Mayera svakako je najteže pogodila potpuna izoliranost u prvih šest do osam tjedana. Načelno su ga držali daleko od sviju. Sam se morao prati u velikoj praonici prije ili poslije drugih. Nikad nije saznao tko mu je susjed u ćeliji. Za najvećeg dijela svog boravka u Sachsenhausenu nikad nije izišao na svjež zrak. Tek mu je kasnije na jednu reklamaciju dopušteno da smije pola sata hodati sâm uz baraku. I tu je bio uvjet da ni sa kime ne razgovara. Dapače, bilo mu je zabranjeno odgovoriti, ako bi ga nagovorio i koji esesovac. Njegov je boravak na tom mjestu trebao što dulje ostati nepoznat, pa mu se ime nigdje ne bi unosilo — s obrazloženjem da je

u centrali zapisano sve što je važno znati o njemu. Kao i drugi zatvorenici u zgradi zatvora tako je i münchenski isusovački pater ćešće doživio »posjet« viših SS i SA glavešina. Kao i njegovi drugovi iste sudbine i supatnici, morao je i on, kad bi se kračun povukao i vrata otvorila, »brzo skočiti, zauzeti ukočen stav, te povikati: robijaš Mayer, ćelija...«

Ta je procedura uvijek ostavljala dojam, sjećao se kasnije, kao da su gospoda došla razgledati neku »nagrađenu životinju«. Nije mogao zaboraviti pogled na neljudska »vježbanja za kaznu« koja je provodio jedan mladi esesovac, zapovjednik čete, na slobodnom prostoru između barake za liječenje i zatvorske zgrade.

Prema njemu su postupali općenito podnošljivo. On to pripisuje izjavi onog gestapovca koji ga je pratio od München a do Oranienburga-Sachsenhausena. U svom drugom pismu iz logora majci nastojao je ublažiti njenu brigu za njegovo zdravlje. Pisao joj je 15. ožujka 1940, da se ona ne treba brinuti za njega zbog hladnoće. Ugrađeno je centralno grijanje. Kad je uistinu bilo hladno, tada bi se leđima naslonio na grijanje:

»Tako sam progurao. Pa ja sam uvijek u ćeliji, kakvo god bilo vrijeme vani. Ne brinem se za vrijeme jer me ono ne pogađa. Samo mi je žao tolikih jadnih ljudi koji su sigurno ove zime mnogo zebli. Pobrinuli su se za nas i za sve što se tiče rublja i odijela. Sad sam opet dobro obučen. Odjeća je bijela, odnosno plavo-siva. I krevetnina je bijelo-plava. Tako se svaki dan uvijek iznova sjećam svoje druge domovine što mi vrlo godi.

Srdačno ti zahvaljujem na dobroj volji da mi nešto pošalješ; no tu se ne može ništa učiniti; to je nespojivo s uredbama koje ovdje vrijede... U mjesec dana toliko sam napredovao da bih mogao učiniti ispit iz crkvene povijesti. Mislim da bih se dobro istakao. Uz moje slabo pamćenje to već nešto znači. Studiranje me jako raduje. Šteta što nisam na to došao prije 15 godina. I u apologetici sam prilično toga uradio.«

Prvih mjeseci 1940. pokazale su se mnogobrojne zdravstvene poteškoće zbog zatvorskih prilika i jednolične ishrane. Sebi svojstvenom energijom borio se pro-

tiv osjećaja odvratnosti prema krvavicama, koje su katkad uvečer bile jedina promjena dnevne jušne hrane. Najzad mu je pošlo za rukom da radi zdravlja pojede cijelu porciju. Noćni mu je san ometala kontrola stražara tako da dugo nije mogao više zaspati. Velike je poteškoće imao zbog sanitarnih prilika. Upotreba zahodske posude za »slučaj potrebe« u ćeliji činila mu je velike poteškoće zbog proteze. Zvonjenje da ga stražar odvede na WC nije imalo uvijek željenog uspjeha. Ovisilo je o raspoloženju stražara. Osobito kad bi se očekivao kakav posjet, nijedan robijaš nije smio napuštati ćeliju, te je svaki »alarm« zatvorenika bio uzaludan. Često kad bi robijaši molili stražare da ih vode na WC, ovi bi ih obasipali osornim psovkama. Upravo su takve okolnosti zdravstveno uništavale o. Mayera. Najveću mu je brigu zadavala sve veća bol u amputiranoj nozi. Nikada ga nije toliko boljela kao upravo ovih tjedana. To je pripisivao vlažnoj okolici logora Sachsenhausen što je pogodovalo njegovoj staroj sklonosti kožnim ekcemima. Njima zahvaćen batrljak noge mučio je sve više o. Mayera. Zbog stalnog mršavljenja nije se mogao posve uklopiti u umjetnu nogu.

»Pomogao sam sebi tako da sam nekoliko čarapa navlačio jednu na drugu. No slaba strana bila je u tome što nisam imao prave čvrstine u umjetnoj nozi. Svi su pokušaji zakazali. I tako nisam više mogao hodati . . .«

Logorski liječnik uvidio je potrebu da pomogne. Prijedlog o. Mayera da se dovede njegov münchenski ortoped na vlastiti trošak, bio je odbijen. Tako se tjednima odgađalo njegovo liječenje. Najzad su prisilili logoraša da dade sebi izmjeriti novu protezu kod dvojice ortopeda koji su došli u baraku iz Berlina. Nakon dugih tjedana obavljena je prva proba. Prošli su tjedni dok nije pošlo za rukom dovesti nekog berlinskog ortopeda za drugu probu. Pokazalo se da patrova briga nije bila neosnovana. Nova je noga loše pristajala. Nakon kratkog vremena imao je jake bolove. Batrljak je bio sav u rani. Robijaš je izjavio da više ne može učiniti nijednog koraka, a to je apsolutno potrebno. Tako je za njega otpala svaka šetnja vani.

Tih dana, dok je bio bez proteze, doživio je o. Rupert Mayer jednu neočekivanu i zato još veću radost: u ćeliju mu je donesen misni kofer. Nakon dugih nastojanja pošlo je za rukom berlinskom biskupu grofu Konradu von Preysingu izmoliti za münchenskog isusovca u logoru Sachsenhausen, kojeg je dobro poznavao, dozvolu da slavi misu. Zahvalno je robijaš 15. travnja 1940. potvrdio da je primio tako dragocjen dar:

»Na moje veliko iznenađenje«, tako počinje pismo »Ruperta Mayera, Koncentracioni logor Sachsenhausen . . . odjeljenje Z« biskupu Konradu von Preysingu, »donesen mi je u petak 12. travnja misni kofer. Nisam ni slutio da se u tom smislu nešto poduzima. Možete sebi zamisliti moju radost! Sad vjerujem da ću s milošću Božjom moći ići do kraja svog križnog puta.

Kako sam čuo da ste se Vi, Uzoriti, najviše zauzimali za to, što Vam mogu drugo reći nego srdačno »Bog plati«. To je velika prijateljska usluga, za koju Vam ne mogu biti dosta zahvalan«.

U svom zahvalnom pismu podsjeća o. Mayer na prijateljske odnose koji traju već 28 godina između berlinskog natpastira i njega. Također ističe koliko mu je knjižica biskupa von Preysinga o savršenom kajanju donijela utjehe i snage osobito u vrijeme njegova zatvora, te ga uvjerava da će ga se sjetiti u svetoj misi:

»Na svoju veliku žalost moram još nekoliko dana čekati na celebriranje. Moram još dati načiniti novu protezu. Stara mi je preširoka i potpuno neupotrebljiva. Početkom ovog tjedna treba stići nova noga. A onda! Kolike li radosti! Od 3. studenoga dugo je vrijeme. Religiozno je zaista jedino što još preostaje.«

O. Rupert Mayer mogao je opet prikazivati misu 27. travnja 1940, na blagdan svetog Petra Kanizija, drugog apostola Njemačke i prvog provincijala 1556. godine novoosnovane gornjonjemačke isusovačke provincije. Od tada je svaki dan slavio sv. misu rano ujutro između 6 i 6.30 sati u svojoj ćeliji, u potpunoj tišini.

»Neobično me to tješi i jača«, izvješćuje o tome u slijedećem pismu majci. »I to mi je potrebno, jer moje mi srce govori da još nisam na kraju svog križnog puta...« Kad je misni kofer stigao, rekao je jedan od njegovih esesovaca čuvara kako se boji da će glasnim pjevanjem kod misne svečanosti nastati nemir. No pater ga je uvjeravao da će se sve odigrati sasvim tiho. Tako celebrantu prigodom njegove jutarnje mise nisu pravili nikakve poteškoće. Tu i tamo glasna glazba i marševi iz radioprijemnika, koji su pratili misu, nisu bili nikakva zla namjera čuvara iz susjedne prostorije. A logorašu, kojem je misno slavlje sve od njegova svećeničkog ređenja u rottenburškoj katedrali značilo potrebu srca i središte njegove pobožnosti, davali su ti jutarnji časovi snagu da izdrži i nadu za cijeli, dugi, osamljeni logorski dan.

U pismu što ga je 15. svibnja 1940. pisao majci, a time i rođacima, sjeća se da je 2. svibnja prošla već 41 godina otkako je postao svećenik: »A 4. svibnja bila je godišnjica moje mlade mise. Jedno mogu mirno reći: život mi nije bio dosadan. Vjerujem da se mnogo toga što sam doživio čini nevjerojatnim. Sve će biti dobro, ako dragi Bog bude sa mnom samo i napola zadovoljan...«[8]

Nakon mnogih napornih nastojanja uspjelo mu je u međuvremenu postići da mu logorska uprava vrati krunicu bez koje je tako dugo bio. Najzad je u pismu Oberführeru još jednom upozorio kako ipak ne bi smjelo biti teško dati mu krunicu nakon što je Reichsführer SS Heinrich Himmler dopustio da može slaviti misu. Prigodom jednog preslušavanja u logorskoj kancelariji zanimali su se o smislu krunice — a onda su mu udovoljili želji. Tko zna kako je o. Rupert usrdno molio baš krunicu sva desetljeća svoga djelovanja i kako je svake slobodne minute svog dugog radnog dana uzimao u ruku krunicu, taj može razumjeti njegovu radost kad mu je udovoljeno molbi.

Mjeseci u logoru Sachsenhausen sve više su uništavali zdravlje robijaša. Stalno mu je težina opadala,

[8] »KZ Sachsenhausen, Oranienbung bei Berlin, Abteilung Z« pismo od 15. V. 1940.

a noga mu je sve više oticala. Nadležni logorski liječnik dolazio bi doduše u svoju redovitu kratku vizitu, ali nije ništa poduzimao. Na prigovore o. Mayera počeo ga je liječiti drugi liječnik, esesovac višeg ranga službe. Robijaš misli da je njegovom odlukom oslobođen iz Sachsenhausena. Zbog opasnog stanja rane htjeli su — baš u tim mjesecima drugog svjetskog rata — da ratni invalid isusovac ne umre u logoru. Hitler je doduše u toj fazi drugog svjetskog rata ublažio otvorenu borbu protiv kršćanskih crkava, barem u »Altreichu«. »Konačno rješenje« tog pitanja htjeli su odgoditi do svršetka rata, da bi ga onda što radikalnije proveli. Smrt u logoru tako omiljenog redovnika kao što je pater Rupert Mayer, tako poznatog i izvan Münchena i Bavarske, izazvala bi u širokim krugovima naroda neugodne, nepredvidive reakcije. Zato je pala odluka na najvišem mjestu Tajne državne policije da se ne dopusti da taj zatvorenik umre u zgradi koncentracionog logora Sachsenhausen, nego da se izolira u kojoj crkvenoj kući. A oni će se već pobrinuti da ondje ne obavlja dušobrižničke djelatnosti i da ondje ne propovijeda — a toga se partija najviše bojala.

Osmi dio

»OPASNI DRŽAVNI NEPRIJATELJ« U OPATIJI ETTAL

»To je nalog iz Berlina«
Kruti uvjeti za puštanje iz Sachsenhausena

Münchenski kanonik Johannes Neuhäusler dobio je 6. kolovoza 1940. poziv Tajne državne policije. Bio je pozvan, kao što je to često bilo, u gestapovsko sjedište u Briennerstrasse. »Ondje mi je bilo priopćeno«, tako je izvijestio u crkvenoj emisiji bavarskog radija,[1] »da Reichsführer SS pušta o. Mayera na slobodu uz garanciju Ordinarijata da će poći u neki samostan koji ne smije napuštati i da se prije svega neće politički angažirati. Najprije sam spomenuo Dom duhovnih vježbi na Rottmannshöhe koji pripada isusovcima. To su odbili. Tada sam predložio benediktinski samostan Ettal. Bilo je prihvaćeno. Dalje sam pitao, jesu li tim kućnim pritvorom vezane neke druge obaveze. 'Ne', jamčili su odlučno. »Na temelju takvih uvjeravanja mogao je posrednik nadbiskupskog ordinarijata dati svoj pristanak.

Berlinskoj se gestapovskoj Centrali očito žurilo zbog kritičnog zdravstvenog stanja o. Ruperta Mayera. Već dan nakon razgovora s crkvenopolitičkim referentom münchenskog kardinala, odredio je Himmler otpuštanje isusovca iz koncentracionog logora Sachsenhausen. Robijaš nije bio manje iznenađen kad su mu

[1] Johannes Neuhäusler, Spomen-emisija na 90-godišnjicu rođenja o. Ruperta Mayera, 6. siječnja 1966, na bavarskom radiju. str. 6.

popodne 7. kolovoza 1940. iz logorske uprave priopćili da će za pola sata biti odvezen. Kamo bi to moralo biti, to mu nisu rekli. Dali su mu njegovo odijelo vanjskoga svećenika. Na brzu je ruku trebao skupiti ono malo što je imao. Slijedeća je naredba uskoro glasila da uzme samo najpotrebnije za noć, a sve ostalo da ostavi. Jasno da ga je obuzeo veliki nemir. Unatoč neizvjesnosti svoje sudbine čvrsto je odlučio da neće pristati da šuti o svom životu u koncentracionom logoru, ako to budu od njega tražili. Za razliku od mnogih drugih koji su bili otpušteni iz logora, o. Mayer nije morao davati takvo jamstvo. Na brzu ruku završene su pripreme. S dvojicom gestapovaca popeo se 64-godišnji robijaš pred zatvorom u kola. »Razmišljao sam što će sada sa mnom učiniti, kamo ćemo poći. Pripremio sam se kao da idem na strijeljanje i molio se Gospodinu za pomoć.«

Putokaz s riječju »Berlin« pokazao je patru barem prvo mjesto određenja. Trebao je sići na prvoj postaji zloglasnom glavnom stanu Gestapoa u Prinz-Albrecht-Strasse u glavnom gradu Reicha. Na svu sreću nije bilo preslušavanja. Nakon kratkog zadržavanja u čekaonici vozili su se dalje — do kolodvora. Čemu se nadao, potvrdio je natpis na brzom vlaku: »Berlin-München«. Iako nije mogao odgonetnuti što ga ondje čeka, velika je bila njegova radost zbog cilja vožnje:

»U kupeu 1. razreda zauzeo sam mjesto s trojicom gospode... S velikom sam znatiželjom gledao kroz prozor, dok god nije pao mrak. Tada počesmo razgovor. Prije svega sam govorio kako s velikim mirom idem prema svemu što će doći, jer sam zaključio sa svojim životom. Pokušao sam gestapovcima protumačiti kakva je snaga u katoličkoj vjeri...«[2] I kad su stigli u München, nisu logorašu rekli cilj vožnje. Činilo se da se ostvarilo njegovo strahovanje da će ga u Wittelsbaškoj palači preslušavati radi neke prijašnje stvari. Dovezli su ga kolima s Glavnog kolodvora u dvorište zatvora koji je vrlo dobro poznavao. No ondje su trebali presjesti u veći, zatvoreni auto. Uskoro je pater

[2] »Der Nationalsozialismus und meine Wenigkeit«, VIII. poglavlje »Naglo prebacivanje iz koncentracionog logora Sachsenhausen«.

krenuo dalje, praćen četvoricom münchenskih i trojicom berlinskih gestapovaca. Opazio je da je vozač esesovac pošao cestom koja mu je bila poznata: Weilheim-Murnau-Garmisch. Kad su napokon kod Oberaua skrenuli, bilo je otpuštenom logorašu jasno koji je cilj i namjera: »Žele da nestanem u samostanu Ettal!« U nekoliko minuta stigli su do samostanske crkve i opatije, gdje je podrumar o. Johannes, koga je već münchenski Gestapo i Nadbiskupski ordinarijat obavijestio, srdačno pozdravio gosta. Uskoro je i opat Angelus Kupfer najljubaznije pozdravio došljaka u nazočnosti gestapovaca.

»Ja sam sada pitao, što je to zapravo sa mnom. Tada su mi gospoda na moje najveće iznenađenje rekla da sam posve slobodan. Kako u to nisam htio vjerovati, ponovili su to još jednom. Rekli su još da se ne smijem predaleko udaljavati od samsotana, odnosno Ettala. Najljepše sam im zahvalio na pratnji i oprostio se od gospode (gestapovaca)«.

Gostinjska soba br. 6 bila je sada za dulje vrijeme »boravište« otpuštenog logoraša iz Sachsenhausena. Iz dana u dan gost se sve više uživljavao u novu okolinu, a opet i cijeli samostan benediktinske opatije brinuli su se bratski i puni ljubavi za njega. Već slijedećih dana došli su prvi posjetioci iz Münchena: u petak, 9. kolovoza pojavili su se provincijali o. Rösch sa šurjakom o. Mayera Franzom Sperlom i liječnica dr. Berta Hofmann. Kao i oni, tako su i svi posjetioci onih prvih dana u Ettalu primijetili na patru vidljive tragove boravka u logoru:

»Nezaboravno mi je kako je izgledao. Smršavio je kao kostur. Blijed, upalih očiju, s kolarom koji je toliko odmaknut od vrata, da bi se tu mogla staviti šaka... Hod i penjanje stepenicama pokazivali su da se mora naprezati. O. Mayer je pružao tipičnu sliku izgladnjela čovjeka...«[3]

Nekoliko dana nakon logoraševa dolaska u Ettal ponovno je münchenska Tajna policija pozvala kanonika Johannesa Neuhäuslera. Kako se moglo i pretpostaviti, pokazala su se prva obećanja gestapovaca u

[3] Dr. Berta Hofmann, »Meine Erinnerungen...« str. 15.

Ettalu kao varava. Nadležni savjetnik vlade Schimmel priopćio je posjetiocu da su 12. kolovoza 1940. stigli od berlinske centrale Gestapoa novi uvjeti za boravak o. Ruperta Mayera u Ettalu, a Nadbiskupski se ordinarijat mora obavezati da će se ti uvjeti što točnije ispunjavati. Po njima je o. Mayeru zabranjeno da na bilo koji način dođe u vezu s vanjskim svijetom i da napušta samostan. Njegovo se dopisivanje mora ograničiti na najmanju mjeru i to samo na osobne stvari. Posjetiti ga smiju samo najbliži rođaci. Posljednja se točka odnosila na zabranu vršenja bogoslužja, »ako postoji mogućnost da će sudjelovati osobe izvana«, kao i na načelnu zabranu ispovijedanja. Na sva nastojanja Neuhäuslera da postigne ublaženje nekog uvjeta, odgovoreno mu je: »To je zapovijed iz Berlina. Mi smo samo posrednici. Mi ne možemo ništa mijenjati.«

Za sve je sudionike to bila teška odluka, za natpastira, za o. provincijala, a najteža svakako za onoga koga se ticala. Neuhäusler je jasno naglasio u nizanju svega što je »za« ili »protiv« primanja uvjeta: »Tim su obavezama o. Mayeru nametnuti okovi koji su za svećenika punog apostolskog žara, kakav je on, pravo mučeništvo. S druge strane, kućni pritvor koji je već nastupio, nudi neke prednosti u odnosu na logorske muke. Te bi mu prednosti mogle spasiti život... Možemo li mu mi savjetovati i nagovoriti ga da sve to odbaci i opet se vrati u zatvor ili u logor i da, kako njegovo trenutno zdravstveno stanje pokazuje, ondje umre?«[4] Kardinal Faulhaber, o. provincijal Rösch kao i Neuhäusler složili su se u tome da konačnu odluku na kraju krajeva mora donijeti sâm o. Rupert Mayer.

Petnaestog kolovoza 1940. predao je prelat Neuhäusler novome gostu u Ettalu nove obaveze Gestapoa. Jako su ga pogodile. Dugo se sâm sa sobom borio prije nego što se pokorio diktatu moćnika. Najzad je prinio veliku žrtvu i »teška se srca pokorio svojoj sudbini« (Neuhäusler). Pa i tim odricanjem i tom žrtvom

[4] Johannes Neuhäusler, Spomen-emisija bavarskog radija 6. siječnja 1966. Str. 8.

postale su godine izgnanstva, koje su vlastodršci iznudili u opatiji Ettal, vrijeme nutarnjeg rasta i duhovnog sazrijevanja za svećenika i redovnika.

»Došao sam bliže dragom Bogu kao još nikada u svom životu« — Godine nutarnjeg sazrijevanja

Prije četrdeset godina mladi je kapelan Rupert Mayer češće odlazio iz mjesta svog djelovanja Spaichingena na razgovor u nadopatiju Beuron k benediktincima. Sada su mu sinovi sv. Benedikta u svom marijanskom svetištu u Ettalu pružili utočište i sigurnost. Od prvog časa njegova dolaska, ettalska redovnička zajednica činila je sve da o. Mayeru život u njenoj sredini bude što je moguće plodniji. Od obojice opata — uz mladoga opata Angelusa Kupfera u opatiji je provodio godine svoje starosti i njegov predšasnik bivši opat Willibald Wolfsteiner — pa sve do braće iskazivali su svi pripadnici samostana blagonaklonost svom časnom gostu. Svi su bili i odveć svjesni kako je mnogo trpio isusovac zbog toga što je u izolaciji i odijeljen, a tako je navikao na apostolski rad. Najprije je svakako trebalo odstraniti strašne posljedice izolacijskog zatvora u Sachsenhausenu. Münchenska liječnica dr. Hofmann, koja je tjedno jedanput putovala u Ettal, i benediktinski gostoprimci sa svoje su strane sve učinili. Posljedice gladovanja su nestale. Težina koja je bila pala na 50 kg. polako e dizala. Izliječen je bronhitis koji ga je mučio. Nestali su ekcemi na nozi. Stručnim popravkom proteze i temeljitim liječenjem zuba odstranjena su bolna mjesta. U svojoj prostranoj »crvenoj sobi«, u prostoriji br. 7 gostinjske zgrade sve se više udomaćivao, pogotovo kad su mu iz sv. Michaela pribavili njegov široki naslonjač. Osobito su se trudili da mu pomognu pater koji je zadužen za goste u opatiji, Richard Bauersfeld i brat, također zadužen za goste, Alfons Schnitzler. Ubrzo su u cijelom samostanu bili o njemu istoga mišljenja. Cijenili su ga kao dobroga, prema svakome otvorena, dă, svetoga svećenika

i redovnika. Tko god bi s njim razgovarao, osjetio bi njegovu ljubav prema Crkvi i njegovu dobrohotnost prema svim ljudima. No osobito bi čovjek osjetio kako se on, prognan ovamo, osjeća siguran u ljubavi Božjoj, unatoč svih tvrdih kušnji koje su se bile sručile na njega hapšenjem i prisilom da ne djeluje.

Čim se donekle oporavilo njegovo zdravlje, tako načeto u Sachsenhausenu, o. Rupert Mayer odredio je sebi stalni dnevni red. I ljeti i zimi ustajao bi oko 4. sata. Nakon jednosatnog razmatranja, slavio bi oko 6.30 sati misnu žrtvu u kućnoj kapeli. Ministrirao mu je brat Alfons Schnitzler. Zbog izričite zapovijedi Tajne državne policije nikad nije smio celebrirati u samostanskoj crkvi; samo kad bi mu došla majka ili drugi bliži rođaci, čitao bi misu u korskoj dvorani koja se nalazila izvan klauzure. Tko god bi bio nazočan kod njegove misne žrtve, bio je potresen sabranošću i pobožnošću s kojima je u posvemašnjoj smirenosti prinosio svetu Žrtvu. Koliko god ga noga mučila, nijedan dan nije zanemario celebriranje tijekom svog dugog boravka u Ettalu. Isto tako nakon »Ite missa est« i zaključnog blagoslova uvijek bi se još dugo zahvaljivao u molitvi. Tada bi u svojoj sobi doručkovao, obično u društvu s patrom zaduženim za goste.

Nakon toga bi o. Mayer četiri sata posvetio studiju. U središtu njegove lektire bila je crkvena povijest, dogmatika i apologetika. Jednom se o tome ovako izrazio pred nekim benediktinskim bratom: »Sad konačno mogu studirati«. Na zajednički objed s redovnicima išao bi u blagovaonicu, gdje bi sjedio za gostinjskim stolom uz opata Angelusa Kupfera i Willbalda Wolfsteinera. Nakon objeda u svojoj bi sobi dosta dugo čitao novine i časopise. Poslije kraćeg odmora i šetnje u samostanskom vrtu opet bi se dao na studij, časoslov i drugo duhovno štivo sve do 19 sati, kad bi bila večera. Dan bi zaključio časoslovom, razmatranjem, a prije spavanja lakšom literaturom.

Uostalom o. Rupert Mayer strogo se pridržavao odredaba koje mu je nametnuo Gestapo. Samostan ne bi napuštao, osim kad bi posjećivao liječnike specijaliste, samo jednom godišnje da sudjeluje na tijelovskoj pro-

cesiji u Ettalu. »Idem, pa makar me zatvorili«, govorio bi. I tako su ga toga dana vidjeli kako na Tijelovo prati Presveto, kao što je to prije činio s članovima svoje Kongregacije u Münchenu.

Samo bi rijetkima, koji bi dolazili u Ettal, ispunio izričitu želju da se barem načas pokaže na prozoru svoje sobe. Htio je sve izbjeći što bi moglo dati povoda Gestapou da nastupi protiv njega.

Među radosti što ih je imao u Ettalu spada i plivanje u malom obližnjem samostanskom jezeru, za što je tražio posebnu dozvolu od Gestapoa. Između svibnja i studenoga koristio bi to kupanje, pa i onda kad bi temperatura pala na deset stupnjeva. O. Mayer je bio zahvalan za posjete i svojoj staroj majci iz Stuttgarta, svojoj braći, sestrama i rođacima kao i subraći iz isusovačkog reda.

Dok je boravio u Ettalu, ipak ga je unatoč svemu stalno morila briga da će mnogi krivo shvatiti i da neće razumjeti njegov pristanak 1940. na naredbe Gestapoa. Kasnije je objasnio zašto se tada nakon dugih nutarnjih borbi podložio:

»Na temelju mog načelnog stava prema crkvenim vlastima nije mi ništa drugo preostalo nego se pokoriti. Od tada sam živi mrtvac, dă, ta je smrt za mene koji sam još tako pun života, mnogo gora negoli prava smrt, na koju sam se tako često spremao. Gestapou i cijelom »pokretu« ne mogu iskazati veće usluge nego da ovdje mirno umirem, jer pred katoličkim narodom, koji me dijelom još nije zaboravio, Gestapo je ispao dobro. Ljudi sebi govore: pa zapravo mu je sasvim dobro, jer je u samostanu. Pa tko zna, što bi mu se dogodilo, kad bi sad bio u Münchenu. Ti ljudi ne misle, što takav život znači. Oni ne misle nǐ na to da me avionski napadaji duševno više muče ovdje nego da sam u Münchenu.

Da nisam već davno odavde otišao — mogli su me tada mirno zatvoriti i skratiti za glavu — zadržavaju me razni obziri: 1. Obzir prema redovničkoj kući koja je za mene odgovorna i kojoj bih ja, protiveći se Gestapou, nanio velike neprilike. A to ne bih mogao podnijeti.

Prisilni boravak o. Mayera u benediktinskoj opatiji Ettal: Opat Willibald Wolfsteiner i o. Rupert Mayer (1940—1945) ▷

2. Obzir prema mome redu, kojem bih odlaskom iz Ettala, stvorio neprilike.
3. Obzir prema nekim dragim, dobrim ljudima kojima bih time što bih opet dospio u zatvor ili koncentracioni logor, ili, dapače, svojom smrću, nanio tešku bol u srcu.
4. Obzir prema dragome Bogu kome sam svojim dugogodišnjim križnim putem i na taj način polaganim oslobađanjem od svega zemaljskoga i vremenitoga uistinu došao bliže nego ikada u svom životu. Trebam li tu ravnu liniju kojom već godinama uz Božju milost idem, sada samovoljnim postupkom prekidati? Promatrano s gledišta vjere, mislim da na to pitanje mogu mirne duše odgovoriti niječno.

Tako želim križ i dalje nositi i davati zadovoljštinu ili činiti pokoru za svoje vlastite pogreške i slabosti, dok Gospodin vlastitim zahvatom ne uzme taj križ. I za buduće vrijeme moja lozinka mora biti: bliže, o Bože moj, k Tebi!«[5]

Prognanik u Ettalu misli na kraju i na one za koje trpi i moli: na sve zaslijepljene ljude koji nisu znali niti znaju što čine, na naš narod doveden u strahovitu kušnju, na sve one koji su povjereni njegovoj svećeničkoj brizi, a osobito na one koji su mu pomogli nositi križ. »Za njih... želim dnevnim savjesnim radom, trpljenjem i molitvom doprinijeti svoje da bismo se mogli jednom opet vidjeti i vječno se radovati gledajući i posjedujući Boga. Dao Bog!«[6]

»S neizmjernim, nepokolebljivim pouzdanjem u Boga...« Okružnica sestrama Svete Obitelji — Utješna pisma majci

»Stalni gost« u benediktinskoj opatiji ostao je, unatoč svakom zatvaranju izvana, živo povezan s događajima u domovini i u svijetu. Doduše u svojoj gostinjskoj sobi u samostanu nije imao radioaparata. Razgovori s članovima samostana, svakodnevno čitanje novina po jedan sat, tjedno izvješćivanje münchenske liječnice o prilikama, razna opisivanja malobrojnih posjetilaca, pisma njegovih rođaka i nekih prijatelja — sve je to pridonijelo da je bio u toku događaja u Crkvi, državi i na ratištu. Što je drugi svjetski rat, koji se sve više širio, tražio veće žrtve u ljudstvu i materijalu, to je o. Rupert Mayer strašnije trpio. Što su bile razornije posljedice zračnoga rata, to je teže osjećao situaciju koja mu je nametnuta: ne moći ići k ranjenicima i beskućnicima da im dade svećeničku i karitativnu pomoć.

Kako je stoga bio zahvalan nadstojniku sestara Svete Obitelji što je smio prigodnim okružnicama progovoriti sestrama kao nekadašnji duhovnik koji je sudjelovao u osnivanju njihove zajednice. On je to učinio i zato što su sestre Svete Obitelji bile aktivne u žarištu nevolja, pa su tako mogle riječima i djelom prenijeti njegove misli pogođenim ljudima i patnicima. U Došašću 1941. dolazak »velikog blagdana mira« čitavog kršćanstva dao mu je povod da na suvremeni način protumači božićnu poruku. »Nas kršćane u dubini srca boli što još uvijek mržnja i nesloga razdvajaju narode, što su bezbrojne obitelji razdvojene, što moraju slaviti Božić bez oca, bez supruga, bez sina, bez brata, bez zaručnika. Želimo se u kršćanskoj ljubavi sjetiti svih naših vojnika, svih žrtava rata, a osobito rođaka naših sestara koji se još nalaze na bojnom polju ili su već svoj život prinijeli kao žrtvu za domovinu...«[7] U svom predbožićnom pismu iz ettalskog progonstva duhovnik je ukratko skicirao religioznu poruku Kristova blagdana za mir s Bogom i za učvršćenje mirnog raspoloženja među sestrama. Slijediti Spasiteljevu poruku da ljudima donesu mir, u tome je duhovnik osobito sada gledao nadvremensku, aktualnu poruku Božića.

Isto je tako o. Mayer imao na srcu da sestrama, koje duhovno vodi, protumači smisao patnje. Protivno svome običaju da u listopadu izabere za temu krunicu,

[5] Dr. Berta Hosmann piscu ove knjige (14. VII. 1947).
[6] »Der Nationalsozialismus und meine Wenigkeit«, IX. poglavlje.
[7] »Pisma duhovnika o. Ruperta Mayera sestrama Svete Obitelji«, svezak VI, str. 832.

nastojao je 1942. razjasniti religiozni smisao bijede i patnje. Naočigled razmahanog rata i žrtava na svim frontovima to je bila važna i suvremena zadaća. »Kako nas iskustvo uči, većina je ljudi, pa bili oni i pobožni vjernici, zbunjena, mnogi čak izgube glavu kad velika teška bol sasvim iznenada i nepredviđeno zadesi njih, njihove rođake ili njihovu okolicu. Posve se predaju boli, tuguju i nariču, da bi se i kamen smekšao, ili se ukoče od straha i kao okamenjeni zure u prazno i duhovno odsutni nepristupačni su svakoj utješnjoj riječi. Prosječno ih je samo malo koji su od prvoga trenutka u stanju sve promatrati s religioznog gledišta. Slično se ljudi vladaju kad ih stigne teška kušnja. Postaju nemirni, uzbuđeni, nervozni.« Tako je duhovnik poticao sestre da s religioznog gledišta razmišljaju o toj nevolji i kušnji i da onda po tome rade. On ih u toj svojoj pismenoj meditaciji sjeća na Boga koji sve zna, koji sve može i koji sve ljubi. Opominje ih također da su križ i patnja glavno sredstvo da ispunimo životnu zadaću. Budući da Bog pomaže nositi križ, kad mu se djetinjim pouzdanjem obratimo, strah, tjeskoba i uznemirenost ne bi smjeli imati posljednju riječ kad nas snađe nevolja: »Jer bez Božjeg znanja, bez Božjeg dopuštenja ne može nam se ama baš ništa dogoditi; bez Božjeg znanja i Božje volje ne može nam nijedna vlas pasti s glave, pa makar se i cijeli svijet rušio... A ako nam se dogodi kakva nesreća, tada znajmo da to nije slijepi slučaj nego da iza toga stoji Gospodin Bog... i to, jer nas voli.«[8] Okružnica o. Mayera od listopada 1942. završava pozivom da slijedećih tjedana nepokolebljivo i pouzdajući se u Boga idu u susret događajima. On ih podsjeća kako se kao duhovnik u tim teškim vremenima na poseban način osjećao sjedinjen u molitvama i u mislima s ugroženim kućama i njihovim stanovnicima. »Najviše me boli što ne mogu biti u njihovoj blizini.«

S tvrdnjom da je duhovno povezan sa sestrama počinje i okružnica u siječnju 1943. Već je prošlo tri godine i tri mjeseca otkako je odijeljen od zajednice.

[8] »Pisma duhovnika o. Ruperta Mayera...«, svezak VI, str. 861.

No duhovna je povezanost s duhovnikom jača nego prije, kad je zbog drugih hitnih poslova tjedno mogao sestrama posvetiti samo nekoliko sati. »Sada, kad već godinama dušobrižnički ne radim, kad nemam gotovo *nikakvog* kontakta sa svijetom i kad sam upućen samo na sebe, onda je jasno da je duhovna veza sa sestrama, s pojedinim kućama i njihovim radom intenzivnija i da me sudbine sestara dublje diraju, negoli je to prije mogao biti slučaj uz moju mnogostruku zaposlenost.« Glavna svečanost, primanje sestara i generalna skupština, povod mu je da pokaže kakvo je poslanje ove zajednice u ovo vrijeme. Razmišljanje o idealima, koji su potakli osnivanje zajednice, prava duhovna obnova, ostvarenje sestrinske ljubavi, redovničke poslušnosti, vjerno i savjesno traženje Boga — sve te ciljeve postavlja duhovnik u svojoj siječanjskoj okružnici 1943. uvjerljivim i razumljivim jezikom.

A pisma obitelji Mayer daju nam uvid u njegov osobni život, u njegove brige za druge, u neke njegove misli o razvoju vremena. Ona su uvijek adresirana na majku u Stuttgartu. Ta pisma pripovijedaju kako je s njegovim zdravljem, što i kako dnevno radi, a često i kakve ga brige more.

Sedmog veljače 1941. javlja u Stuttgart: »Cijeli dan studiram sve do kasno u noć i mozgam u svojoj glavi o najtežim problemima, trenutno prije svega o pitanjima teorije spoznaje. Želim vidjeti koliko će to još moja glava izdržati. I tako vrijeme upravo leti. Jedan je dan kao ništa. No takav mjesec traje nevjerojatno dugo. Raduje me što ulazim u stariju dob.

Život mi ne otežavaju *osobne* stvari. Prije mnogo mjeseci posve sam zaključio sa svojim životom. Više nemam nikakve želje za svojim prijašnjim radom. Mene zanimaju sasvim druge stvari, koje mnogi ne razumiju, a žive u duševnom miru. Kod mene to nije tako...«[9]

U vezi s mnoštvom nesrećâ i bijede piše o. Rupert Mayer 1942. majci: »Mnogi u tim katastrofama gube povjerenje u vjeru. Mene pak to jača u vjeri u Boga. Tako je nešto moralo doći. Evropski su se na-

[9] Pismo o. Mayera, Ettal 7. II. 1941, svojoj majci.

rodi praktički okrenuli od Boga. Sad jasno vidimo u kakvu su slijepu ulicu ljudi došli! Čovjek više ne zna ni kuda ni kako. Tko ima oči taj jasno vidi da bez Boga jednostavno ne ide.« Isto zaključuje u pismu, prigodom majčina rođendana, iz Ettala u kolovozu 1942. Uvjerava majku da će moliti dragoga Boga da joj dade unutarnje snage kako bi ona i u tom teškom vremenu mogla i nadalje živjeti strpljivo i predano u volju Božju ... »Hvala Bogu da ne znamo što će slijedeći tjedan donijeti stotinama tisuća! Današnje je vrijeme strašno ozbiljna opomena narodima zemlje da se povrate Bogu kojeg su, općenito gledano, već desetljećima napustili u teoriji i *praksi. Ne ide* bez Boga. To mora čovječanstvo u ovim mjesecima strahotâ i bezimene bijede dovesti sebi u svijet, da nitko tko razmišlja ne može to previdjeti ...«

Upravo u onom vremenu zračnog rata, te danjih i noćnih napada na gradove, o. Mayer živi u spoznaji da je sigurnost u Bogu, a to svjedoče neki njegovi posjetioci i neka njegova pisma. U studenome 1943. piše majci: »Vrlo je važno sebi duboko usjeći u pamet da nam bez Božjeg znanja ne može ni vlas pasti s glave, ako smo se pridržavali uobičajenih mjera opreznosti. A ako nas treba zadesiti nešto teško, onda ćemo u tome prepoznati Božju volju, pa ćemo pokušati odano to primiti iz Božjih ruku. Ako čovjek ne stoji na takvom temelju, morao bi u današnjem životu očajavati i nikako ne bi mogao izići iz tog nemira ...«[10]

Posljednji mjeseci u Ettalu
Liječnička njega o. Mayera u »javnom interesu Reicha«
»Pripremiti se i na najgore ...«

Za dugog boravka u Ettalu najteže vrijeme bilo je za o. Ruperta Mayera posljednji dio drugog svjetskog rata. Sa svih strana, uobičajenim, često opasnim

[10] Pismo o. Mayera svojoj majci »Samostan Ettal, studeni 1943.«

zaobilaznim putovima, stizale su do njega strašne vijesti: s bojišta na fronti, iz dvorana za preslušavanje Izvanrednih sudova, o izmučenom gradskom stanovništvu uslijed avionskih napadaja. Koliko god ga sve to mučilo, njega koji je prisilno boravio u Ettalu, ipak su ga najviše boljela bezbrojna pustošenja što ih je uzrokovao zračni rat u mjestu njegova dugogodišnjeg boravka, Münchenu. Već u svojoj propovijedi na Silvestrovo 1943. morao je kardinal Faulhaber one noći 10. ožujka, 7. rujna i 3. listopada označiti, zbog strašnih zračnih napada, kao »crno zapisane« u kronici grada Münchena. Na Silvestrovo 1944. navečer münchenski nadbiskup prvi put u svojih 27 biskupskih godina nije imao crkvu u središtu grada za svoju propovijed na svršetku godine, jer je u prošloj najbolnijoj godini, osobito u studenome i prosincu većina crkava bila vrlo teško oštećena ili razorena. Među njima su se nalazile i katedrala Naše Gospe, crkva sv. Michaela, te crkve Svetoga Duha i sv. Petra. O. Mayer piše onih dana u Stuttgart: »Jedna za drugom slijede jobovske vijesti«. Za njega je bio teški križ što ne može pomoći subraći kao i bezbrojnim ljudima koji su izgubili svoje kuće i sve svoje.

Ništa manja nije bila njegova briga za mnogu subraću i laike koji su tokom događaja oko 20. srpnja 1944. uhapšeni i osuđeni, kao npr. o. Alfred Delp i njegov bratić kapelan Hermann Wehrle. Otkako su oružnici počeli tražiti njegova provincijala, o. Augustina Röscha, a pogotovo kad su ga uhapsili, o. Mayer se bojao za život svog poglavara i molio se za njega. Kad su pronašli o. Röscha i odveli ga u glavni stan Gestapoa u Berlinu, o. Rupert Mayer se odrekao čitanja novina i povremeno cigare, a nakon zračnog napada na rodni mu grad Stuttgart odrekao se kupanja u samostanskom jezercu. »Vijesti iz Münchena žalosne su po put smrti«, piše 22. prosinca 1944. majci. »Stari dio Münchena sada je veliko polje ruševina. Koliko je ljudi, koje godinama poznajem, sve izgubilo, a neki su i ubijeni ... Moramo se mnogo moliti i žrtvovati za jadno, uzdrmano čovječanstvo. Za moju je aktivnost vrlo teško što ne mogu baš ništa učiniti.« Bila su mu

potrebna tri sata, rekao je kasnije svojoj liječnici, da se potpuno u duši sabere nakon razaranja crkve sv. Michaela.

Gospođa dr. Hofmann baš je tih tjedana brižljivo pratila zdravstveno stanje svog pacijenta. On je u proljeće 1944. dobio sobu u klauzuri, jer je ispostava za inozemstvo Crvenoga križa iz Berlina potražila utočište u gornjobavarskom benediktinskom samostanu. Stalni strah za tolike ljude, sve veća opasnost i sve veća razaranja gradova doveli su u opasnost zdravlje o. Mayera. Premda su sve češći zračni napadi otežavali vožnju do Ettala, liječnica je redovito dolazila. U svojim sjećanjima primjećuje: »Ni sâm znak za uzbunu nije me mogao zadržati. Unatoč svim poteškoćama dolazila sam redovito svaki tjedan. Pa znala sam, kako je željno o. Mayer očekivao vijesti, a ostalih je posjetilaca bivalo sve manje. Ja sam ipak bila jedina stalna veza. Ali u godini 1945. mogla sam dolaziti svakih 14 dana, jer je bila potrebna posebna dozvola za svako putovanje koje je prelazilo 50 km. Dobivala sam je samo svakih 14 dana. Prvo sam morala u Liječničkom domu u Briennerstrasse podići potvrdu o liječničkom službenom putovanju. Ta je potvrda nosila opasku: 'Putovanje je u javnom interesu Reicha.' Na temelju te potvrde dobivala se u uredu državne željeznice i prometa potvrda za putovanje, kojom se onda kupovala vozna karta. Nikad čovjek ne bi pomislio da će upravo moji posjeti o. Mayeru u Trećem Reichu biti jednom u 'javnom interesu Reicha'. Mayer se tome od srca smijao.«[11]

Uz jako mršavljenje i dizanje krvnog pritiska pojavila se još i upala očne mrežnice. To ga je jako smetalo dok bi po čitave sate studirao. Zato mu je okulist u Garmischu savjetovao da manje čita i tako štedi oči. Zato je o. Mayer rado primio ponudu benediktinca o. Placidusa Glasthannera da mu čita. Dva djela engleskih isusovaca i pisaca o. Considinea i o. Mardindalea čitao je ettalski benediktinac subratu iz isusovačkog reda u slijedećim tjednima.

[11] Dr. Berta Homfann, »Meine Erinnerungen . . .« str. 23.

Razorena crkva sv. Michaela u Münchenu (1944) ▷

Tko god bi sreo o. Ruperta Mayera u njegovu izgnanstvu u Ettalu, uvjerio bi se nakon posjeta da je on u godinama svog prisilnog boravka u Ettalu postao mirniji, misaoniji i zamišljeniji. Gotovo posve odvojen od vanjskoga svijeta, u velikim žrtvama i bolima rastao je iznutra i sazrijevao. Kao što je to bilo i prije u ćelijama zatvora i u samici u Oranienburgu, tako se i u gornjobavarskom Marijinom svetištu u benediktinskom samostanu Ettalu posve oslobodio od mnogih stvari i zaduženja koja su vezana uz dušobrižničku svakidašnjicu. Satovi molitve i teološkog studija, dnevne meditacije i molenje krunice bili su za njega putovi koji su ga vodili stepenicu po stepenicu do sve ispravnijeg nasljedovanja njegova Gospodina. O. Rudolf Moreau DI, koji ga je izbliza desetljećima poznavao i neko mu vrijeme bio superior, ustanovio je posjećujući ga 1944. u Ettalu, kako su ga obilježile, čak i promijenile godine u školi patnje. Još dublje nego prije stajao je potpuno u svijetu nadnaravnog života. Vanjsku je aktivnost razvio do posljednje, nutarnje i duboke religioznosti.

Plodove tih iskustava što ih je stekao u velikim mukama i žrtvama htio je dalje predati ljudima. Velika zadaća dušobrižnika, upravitelja Kongregacije i apostola Karitasa o. Mayera nakon rata trebala je biti u tome da muževe i žene, koji su bili iskušavani u ratnim godinama, uputi u vječne vrednote. Koliko god je bio u osami Ettala neko vrijeme otrgnut od javnoga djelovanja, znao je sad, na svršetku ratnih godina, da ga još trebaju i da još ima što reći ljudima u novoj izgradnji njihova života. Poznati teolog Heinrich Schlier osjetio je to kad se susreo s prognanikom u Ettalu: »Izgledao mi je kao uhvaćeni lav, koji nestrpljivo obilazi rešetke. Kako li je danju i noću čekao na slobodu za svoj rad!«[12]

[12] Karl Hardt (izdavač), »Bekenntnis zur Weltkirche«, Würzburg str. 171.

Deveti dio

POMOĆNIK U NEVOLJI I VODIČ U RAZORENOM MÜNCHENU

Povratak u Sv. Michael

Posljednji dani drugog svjetskog rata bili su za o. Ruperta Mayera vrijeme najveće zabrinutosti. Trinaestoga travnja 1945. poduzela je liječnica 233. puta svoje putovanje od Münchena u Ettal. Tada su stalni pozivi na uzbunu, sve veća nesigurnost a i ratno stanje na fronti u domovini učinili nemogućim daljnja odlaženja. Kao i svagdje drugdje, u opatiji više nije bilo vijesti. Dan za danom računao je o. Mayer s tim da će ga na kraju rata odvesti u zatvor ili u koncentracioni logor. No nije strahovao za sebe. Misli su mu više nego ikada išle k onima s kojima se osjećao posebno povezan: k subraći po zatvorima, k sestrama Svete Obitelji po mjestima gdje su radile, k majci, braći i sestrama, k svima koji su u domovini i na fronti bili u opasnosti. Tridesetoga travnja 1945. zauzet je München. Vojnici VII. američke armije umarširali su u bavarski glavni grad, u kojem je još živjelo 540 000 ljudi. Ali još su se vodile borbe oko »alpske utvrde«. Najzad su 6. svibnja trupe VII. američke armije svojim probojem od Ammergaua prema Garmisch-Partenkirchenu došli do Ettala. Stojeći na prozoru uz opatijsku sobu za razgovore doživio je o. Rupert Mayer te časove: četiri godine i deset mjeseci nakon što je bio prebačen iz koncentracionog logora Oranienburg-Sachsenhausen, pet godina i pet mjeseci nakon svog trećeg hapšenja u studenom 1939. Amerikanci su zau-

zeli mjesto i područje samostana. Posebnu je pažnju privuklo u opatiji smješteno inozemno odjeljenje njemačkog Crvenoga križa i njegovi akti. O. Rupert Mayer nije dugo oklijevao. Uzeo je šešir u ruke i prošetao Ettalom, radostan i zahvalan što je njegovu izgnanstvu kraj.

Ujutro na blagdan Kristova Uzašašća opet su na propovjedaonici vidjeli propovjednika koji je tako dugo bio osuđen na šutnju. Sve bi te godine slušao nedjeljne propovijedi patara iz malog kora velike samostanske crkve, gdje ga posjetioci crkve nisu mogli vidjeti. Sad se i sam mogao popeti na propovjedaonicu te naviještati i tumačiti riječ Božju. To je bila ona poznata propovjedaonica sa simbolima evanđelistâ, propovjedaonica na čijem je pokrovu prikazan arkanđeo Mihael u pobjedničkoj borbi sa sotonskim zmajem. Što je propovjednik u toj prvoj propovijedi govorio svojim slušateljima, bio je dugo predmet razgovora u opatiji i u župi Ettal. Nije to bilo, kako su gotovo svi očekivali, obračunavanje sa sistemom koji je tako jadno propao. Münchenski je propovjednik načeo temu, koju je obrađivao u münchenskoj crkvi sv. Michaela na Stjepandan 1939. i o kojoj će neprestano govoriti slijedećih mjeseci: o ljubavi prema neprijateljima. U svojoj prvoj i jedinoj propovijedi u Ettalu tražio je da se pretrpljena nepravda zaboravi i oprosti. Upozorio je ljude da ostave misli osvete i potkazivanja i da ostvaruju pravu kršćansku ljubav.[1]

Događaji su se prenaglo nizali jedan za drugim. Benito Mussolini ubijen je 28. travnja. Dva dana kasnije Adolf Hitler je u svom berlinskom bunkeru samoubojstvom pobjegao od odgovornosti. Po nalogu nove vlade Dönitza 7. svibnja u Reimsu potpisao je general-pukovnik Alfred Jodl, a slijedećeg dana generalfeldmaršal Keitel u Berlinu bezuvjetnu kapitulaciju njemačke vojske. Osmog svibnja slavili su saveznici dan njemačkog poraza i praznik pobjede. Ocrtavao se čas novoga početka. O. Rupert Mayer se žurio da od početka bude tu. Nestrpljivo je čekao čas kad će prestati njegovo izgnanstvo i kad će se vratiti u München.

[1] Priopćenja benediktinaca opata Karla Grossa, o. priora Lukasa Menza i brata Alfonsa Schnitzlera piscu ove knjige (1947).

U petak, 11. svibnja došao mu je očekivani poziv. Došao je od novog predsjednika policije Raucha, s kojim ga veže srdačno prijateljstvo. Znajući žurbu i čežnju onoga koji već tako dugo nije bio u Münchenu, odvezao ga je još istoga dana onamo. Bilo je to onog 11. svibnja 1945. kad se javio »radio München« kao »odašiljač vojne vlade« javljajući, osim vijesti iz svijeta, i policijski sat kao i ostale obavijesti vojne vlade Sjedinjenih Država... Šezdesetdevet-godišnji pater jedva čeka kad će se vratiti na svoje staro polje rada u bavarskom glavnom gradu. Srdačno se zahvalio opatu Angelusu Kupferu i samostanu na gostoprimstvu. U autu s drvenim karburatorom pošli su na put kroz gornjobavarske gradove i sela prema Münchenu. Za ljude toga grada uvijek se posebno molio za vrijeme svoga boravka u logoru i u godinama izgnanstva.

Dirljiv je taj ponovni sastanak. Povratnik nije nikad sebi stvarao iluzije o učinku onih preko 70 zračnih napada u kojima je posljednjih godina palo na grad preko tri i pol milijuna bombi. No tako strašne posljedice ipak nije zamišljao. Zato mu se još veća i važnija čini njegova zadaća da bude pomoćnik preživjelima u teško doba nove izgradnje i putokaz prema vjeri, Crkvi i Bogu. Prvi mu je cilj pohoditi milosnu sliku Žalosne Gospe što je iz Herzog-Spital-Kirche sklonjena u kućnu kapelu klinike Marije Terezije (»Lebsche-Klinik«). Odavle je požurio posjetiti natpastira Münchena i Freisinga Michaela kardinala Faulhabera. Nadbiskupska je palača u Promenadenstrasse donekle izdržala sve zračne napade — izuzev kućne kapele u koju je rano ujutro 30. travnja, na dan kad je umraširala VII. američka armija u München, udarila jedna granata, ali na svu sreću nije eksplodirala. Tako je jedna od posljednjih bombi, koje su bačene na München, skoro ugasila život kardinala koji je bio svega nekoliko metara udaljen od mjesta udara. Providnost je sačuvala oba velika religiozna voditelja: natpastira i »nadapostola« grada, kako je nadbiskup Faulhaber nazivao isusovca iz sv. Michaela. Pozdrav-

ljanje u nadbiskupskom dvoru bilo je srdačno. Obojica, i kardinal i nadstojnik Kongregacije, morali su se 12 godina žestoko boriti s vlastodršcima koji su upravo odstupili. Obojicu su svim mogućim sredstvima proganjali. Sada su obojica jedinstvena u svom htijenju da ulože sve snage, koje su im još preostale, i sva iskustva, koja su stekli u teškim borbama, kako bi pomogli ljudima u tom teškom času novoga početka i kako bi ih priveli Bogu. Iz biskupskog dvora kreće povratnik onamo gdje su ga službenici Gestapoa uhapsili 3. studenoga 1939: u rezidenciju isusovaca kod sv. Michaela. Patarske su sobe sačuvane. No razorena je umjetničko-povijesna jedinstvena građevina crkve sv. Michaela. Srušio se svod u teškom zračnom napadaju 22. studenoga 1944. Nekoliko mjeseci prije toga, 25. travnja 1944. izgorjela je crkva Marijine kongregacije muževa, obližnja Bürgersaalkirsche, prigodom noćnog napada. Povratnik iz Ettala zajedno sa subraćom žali za uništenim crkvama s čijih su propovjedaonica mnoge godine naviještali Božju riječ. Ali znaju da s materijalnom obnovom mora ići i duhovna obnova ljudi. Zato bez oklijevanja polaze na posao.

Povratak pučkog propovjednika i pomoćnika u nevolji o. Mayera na njegovo polje rada u Maxburgstrasse brzo se pročuo. Čak i u jako razorenom gradu Münchenu nakon rata sačuvao se sistem »od usta do usta«, kojim su se prenosile vijesti o crkvenim događajima, a nastao je u najtežim vremenima crkvene borbe. Pater je samo u prvim danima nakon svog dolaska našao vremena da posjeti svoje najbliže prijatelje i poznate obitelji. Jer uskoro su se opet toliki našli u njegovoj sobi u tornju sv. Michaela koji su tražili pomoć i savjet, a on je smatrao neodgovornim da ih razočara ili pusti otići bez razgovora.

Povod za ponovni susret povratnika s muževima iz svih dijelova grada bio je glavni blagdan Marijinih kongregacija 27. svibnja 1945. Sve je veće crkve u središtu grada zračni rat posve ili djelomično razorio. Tako su godišnju svečanost münchenskih članova prenijeli u upotrebljivu župsku i sveučilišnu crkvu sv. Ludwiga, sagrađenu prije stotinu godina. Michael kardinal Faulhaber koji se 1937. nakon prvog hapšenja o. Mayera tako nedvosmisleno za njega zauzeo u propovijedi: »Već se iz dima vide plameni znakovi«, a često se za njega brinuo dok je bio u zatvoru, došao je sada zajedno s povratnikom u crkvu sv. Ludwiga. Tisuće su ih burno pozdravile, jer su obojica, svatko na svome mjestu i u svojoj zadaći, pokazali da su uzorni muževi u obrani Crkve od napadaja Trećega Reicha. I na kardinalu i na dušobrižniku muževa vidjelo se da tragovi borbi i briga nisu pored njih neprimjetno prošli. Svatko je vidio da je o. Rupert Mayer obilježen doživljajima iz sudskih dvorana, iz zatvora, iz koncentracionog logora. No nije bila umanjena njegova snaga uvjeravanja kao propovjednika. To su osjećali svi slušatelji ove prve poslijeratne propovijedi u Münchenu. S propovjedaonice u sv. Ludwigu daje muževima do znanja kako je tijesno bio s njima i s njihovim gradom povezan u vrijeme dok su bili rastavljeni: »Danas držim prvu propovijed nakon teškog rata. Dragi Bog mi je opet darovao slobodu. Bilo je to dugo vrijeme i nikad nisam mislio da ću vama, dragi moji muževi, još jednom moći propovijedati. Nisam više s tim računao da ću još jedanput doći ovamo. Bio sam već godinama spreman za ponovni susret na drugome svijetu.

Bio sam u koncentracionom logoru u Oranienburgu. Ondje sam neprestano sve više spoznavao da će to tako ispasti. I ispalo je kako sam to i zamišljao. Jedne mi je večeri bilo teško pri srcu. I dvije sam noći zatim bio u duhu kod vas. Bio sam u crkvama u kojima sam propovijedao i u obiteljima s kojima sam se poznavao, pa sam im rekao svoj zbogom zauvijek na ovom svijetu. Ne stidim se reći da sam te dvije noći plakao misleći na sve drage, dobre ljude koje sam ostavio. No dragi je Bog to sasvim drugačije htio.«[2]

Od svega srca zahvalio se o. Mayer Bogu što je prema njemu bio tako dobar i milosrdan, a i svim dobrim ljudima, napose članovima Kongregacije, koji su svojim molitvama i žrtvama sudjelovali u onome

[2] Umnažanje rukopisa »Propovijed gospodina o. Ruperta Mayera, održana 27. svibnja 1946. za muževe u crkvi sv. Ludwiga u Münchenu«, str. 1—6.

što se događalo. Propovjednik je naglasio da se sve ove godine od posljednjeg njihova susreta brinuo za njihovu sudbinu i za grad München. Mislio je na veliku bijedu i na strašne žrtve, gubitak imovine, smrt rođaka... te molio nazočne da sve to gledaju u duhu vjere. Nadstojnik je žarko poticao preživjele da budu spremni na novi rad: »Dragi Bog ima još životnu zadaću za nas i zato moramo čvrsto stati na tlo činjenica; ako dragi Bog hoće da još živimo, moramo nastojati ispuniti tu zadaću.« O. Mayer se srdačno zahvalio članovima Kongregacije što su se tako vjerno i odvažno zalagali. Poželio je da Kongregacija muževa sada doživi novi procvat u Münchenu. Podsjetio ih je na činjenicu kolike su žrtve neki članovi morali prinijeti u vrijeme borbe protiv Crkve samo zbog svog članstva. »Nekom su se i rugali što je izabrao sebi Mariju kao kraljicu.« U isto vrijeme pozvao je da opet u župskim skupinama skupljaju povratnike iz rata i da svakog pojedinog prihvate i uvedu u krug članova. Kao prvi praktični rad spomenuo je suradnju u pripremi slijedeće tijelovske procesije i suradnju u izdavanju crkvenih novina koje će izići u najskorije vrijeme: »To je rad za nas. Moramo sve učiniti da ih opet dignemo na visoku razinu. Dobro znate koliko je zabluda uneseno u mnoštvo... Toliko neprovjerenih glasina i ludosti. Nevjerojatno je kako su prodrle u ljudska srca, zbunile duhove i odvele ih na stranputicu. Stoga je naša zadaća dati ljudima drugu hranu. Moramo sve učiniti da religiozni nazori opet prodru na svjetlo dana...

Kristovo kraljevstvo još nije nestalo, Kristovo će kraljevstvo opet sada uskrsnuti. Potrebni su mu suradnici i pomoć. Radujmo se! Neka nitko ne misli da se to njega ne tiče. Ne želimo da nas guraju na posao!«

Tako je ta prva propovijed nakon povratka o. Ruperta Mayera nezaboravni poziv na novu izgradnju. U publicističkom odjeku nazvana je svečanost u sv. Ludwigu »trijumfalnom svečanošću u čast neslomljivog Kristovog svećenika.«

Nekoliko dana kasnije vidjeli su opet o. Ruperta Mayera u javnosti. Bilo je to na velikoj tijelovskoj

procesiji; trideset i prvoga svibnja mogla se ona prvi put nakon svršetka rata održati u bavarskom glavnom gradu. Poziv na suradnju nije bio bezuspješan. Tisuće su sudjelovale. Kao i u godinama prije rata upravitelj je koračao na čelu svoje Kongregacije muževa u dugoj povorci u kojoj je sijedi münchenski kardinal u svečanom ornatu nosio Presveto. Procesija je prolazila pokraj ruševina i brda krša pod kojima je pokopana marljivost i rad čitavih generacija. Trosatna povorka zahtijevala je od upravitelja krajnji napor i izdržljivost. Podupirući se svojim štapom izdržao je unatoč sve žešćim bolovima. Vrativši se odmah nakon završnog kardinalovog blagoslova i »Tedeuma« mnoštva kući u sv. Michael, ustanovio je da je batrljak njegove amputirane noge krvario. Unatoč tome izdržao je do posljednje minute.

Dan za danom u službi za bližnjega
Što ga više ostavljaju snage, to veće zalaganje
Poziv da ljudi opraštaju i djelotvorno ljube

Za povratnika nije bilo ni dana odmora. Strahovita materijalna bijeda prvih poratnih godina poticala ga je na zalaganje. Da bi se mogao bez smetnje kreatti po gradu, zamolio je američku »Military Government of Germany« da mu dadu »privremenu registracijsku kartu.« »Mayer Rupert, star 69 g., muškoga spola, svećenik redovnik, Maxburgstrasse 1« time se potvrđuje da se »kao stanovnik grada Münchena registrirao prema propisima« i da mu je najstrože zabranjeno »udaljavati se od mjesta. Postupci protivni tom upozorenju vode odmah u zatvor.« Ta karta s otiskom prsta izdana je od majora iz »Chief Police Safety« 11. srpnja 1945. No ona je bila upotpunjena potvrdom savezničkog vojnog ureda za promet koja mu je dopuštala da se s vozačkom dozvolom smije voziti u promjeru od 100 kilometara. Uskoro je o. Mayer preko vojne vlade dobio na raspolaganje kola na drveni karburator za svoju propovjedničku aktivnost u okolici.

»Naša je žarka želja da nam Bog pokloni pravi, pravedni, sretni i trajni mir, te da se strašni rat ne završi krhkim mirom... Opet moramo postati posvema kršćanski narod.« Tako su bavarski biskupi napisali na kraju svoje prve konferencije u Eichstätu, u zajedničkom pastirskom pismu posljednje nedjelje srpnja 1945.

U znaku takve nade i takvih zahtjeva stajao je i svakidašnji posao kojem se o. Mayer predao u mjesecima nakon svog povratka. Unatoč narušenom zdravlju, preuzeo je propovjedničku aktivnost u punom opsegu. Kao i prije tako je i sada skupljao oko sebe muževe. Doduše, drugi svjetski rat i zarobljeništvo, koje je za mnoge slijedilo, učinilo je dosta praznina u krugu slušatelja. U privremenim crkvama i u pomoćnim prostorijama rastao je iz mjeseca u mjesec broj onih koji su htjeli slušati tog propovjednika. Jer njemu su vjerovali kad je govorio o bezuvjetnom zalaganju za bližnjega i za Boga. Njega su slušali kad je baš u ovoj fazi izgradnje stalno zahtijevao da Bog bude iza svakog rada:

»Ima ljudi koji više uopće ne misle na Boga, nego samo na svoj posao«, rekao je o. Mayer u propovijedi u kapeli sv. Križa u sv. Michaelu 17. lipnja 1945. »I u prijašnjim smo vremenima doživjeli da se mnogo radilo, ali na žalost samo radilo, a za Boga koji je pozvao na rad nije se uopće marilo. No, to je krivi pojam rada. Hoćemo reći da dragi Bog mora stajati iza našega rada. Napokon, mi radimo zbog njega. Tada rad dobiva sasvim drugo lice...«[3]

Kakvu god temu obrađivao, uvijek je propovijedao tako da ga je svatko slušao i razumio. Uvijek je govorio jednostavno, s velikim zanosom u kojem su se odražavale njegove vlastite patnje i žrtve. Čovjek bi u svim njegovim izlaganjima osjetio da tu govori svećenik kojem je prije svega stalo do dobra i do budućnosti ljudi. Zato je i mogao u svojim propovijedima napadati neke mane i žigosati neke poroke. Zato su ljudi slušali njegovu riječ i onda kad bi jasno

[3] Propovijed u rukopisu o. Ruperta Mayera 17. lipnja 1945. u kapeli sv. Križa crkve sv. Michaela »Vom reichen Fischfang«, str. 2/3.

stavio na vidjelo nešto neugodno, na izgled nesuvremeno, tražeći da se to duhom vjere nadvlada. Pa ma kako još pojedini časovi bili mračni, iz njega je zračio osjećaj nade, pouzdanja u Božju pomoć, svijest da će najzad pobijediti pravda i ljubav. Ovaj temeljni stav propovjednika o. Ruperta Mayera činio je njegove nagovore u poratnim mjesecima istim onakvim doživljajem za bezbrojne slušatelje, kao što su to nekada bile njegove borbene propovijedi u Trećem Reichu.

Veliki dio njegova dnevnog posla sačinjavali su kao i prije satovi primanja i razgovora iza kojih bi slijedilo dopisivanje. Ljetni i jesenji mjeseci 1945. bili su vrijeme velike nezaposlenosti, jer je vojna vlada masovno otpuštala s posla, a vladala je i velike oskudica stanova. Kolike su muke i brige ljudi iz svih slojeva naroda podastirali pred patra koji je sjedio u naslonjaču! Uglavnom su prijepodnevni satovi prolazili u strpljivom slušanju i u prvom pokušaju pružanja pomoći. Tada bi obilazio njemačke i američke urede i tu progovorio koju riječ, nazivao firme i nadleštva da pomogne koliko može. A večernji bi sati bili ispunjeni odgovaranjem na primljena pisma s različitim molbama. Iako bi pater svaki dan ustajao u 4 sata, mogao je brat August Steffen, koji je bio dodijeljen za njegovu korespondenciju, dolaziti k njemu tek uvečer oko 20.30 sati: »Tada smo obično radili do ponoći... Sa svim mogućim molbama dolazili su i bogati i siromašni... Za svakoga je imao lijepu riječ i pomagao je gdje god je mogao... Godine 1945. vojna je vlada često bez razloga hapsila ljude. To je o. Mayera uistinu ljutilo. Njegova su pisma vojnoj vladi bila vrlo energična, a u pojedinim bi slučajevima čak išao do šefa vojne vlade. Koliko ja znam, svi su zatvorenici, za koje bi se o. Mayer zauzeo, nakon kratkog vremena bili opet pušteni na slobodu.«[4]

Više stotina pisama diktirao je o. Rupert Mayer od kraja svibnja pa do kraja listopada 1945. Pisana su američkoj vojnoj vladi, gradonačelnicima i komandantima zarobljeničkih logora, stambenim uredima kao

[4] Brat Steffen, DI, u emisiji »Bekenner und Nothelfer« bavarskog radija 1. studenoga 1965, str. 7.

i uredima za zapošljavanje, različitim crkvenim ustanovama, a i pojedinim uglednicima iz privrednog života. Kakvi god bili povodi i mnogostruki razlozi — u svim se slučajevima radilo o tome da se pomogne ljudima u bijedi. Tako uglavnom npr. da se pomogne nekom ocu obitelji da opet nađe zaposlenje ili da se opet primi na posao netko tko je zbog formalnog članstva u nekoj partiji bio otpušten s posla. »Gospodin ... mi je osobno poznat već 20 godina«, glasio je sadržaj neke preporuke vojnoj vladi. »Uvijek je bio praktični katolik i ja sam najtvrđeg uvjerenja da nije nikad učinio nešto ili dao svoju suglasnost u stvari koja bi bila protiv njegove katoličke savjesti ...«

Molbu otpuštenog policijskog oficira da opet bude primljen u službu, opravdavao je pater ovako: »Poznat je po svojoj spremnosti da pomogne. Ne misli na svoju udobnost nego nastoji pomoći, gdje god može. Iz njegova religioznog života nedvojbeno slijedi da nikad nije imao ništa zajedničko s nacionalsocijalizmom. Bilo bi mi jako žao u općem interesu kad bi policija izgubila takva čovjeka ...«

Kad je u srpnju 1945. vojna vlada ponovnim valom hapšenja ucvilila mnoge obitelji, zauzeo se o. Mayer brojnim dopisima da bi se »ubrzalo ispitivanje svakog pojedinog slučaja i da bi se dotični pustio na slobodu«. Za nekoga tko je tražio da otvori trgovinu molio je da bi dobio dozvolu i da se ta stvar »blagonaklono pospješi«: »Uvjeren sam da će se dotični vladati u smislu američke vojne vlade i da će u interesu kulturne zadaće Bavarske podići i voditi svoju trgovinu s ljubavlju i oduševljenjem.«

Kad su zatvorili njegova prijatelja, liječnika specijalistu, odmah je odgovorio napominjući đa ga je ovaj od 1933. do njegova hapšenja mjesečno vozio svojim kolima do crkve da bi mogao održati predavanje muževima. »Na putu do tamo redovito smo opsežno razgovarali o nacionalsocijalizmu. Ne može, dakle, biti ni govora o tome da bi gospodin X imao samo i kap nacističke krvi u sebi. Bili smo u svim točkama istoga mišljenja. Dakle, mora da je posrijedi teška zabluda.«

Puštanje iz zatvora, dobivanje radnoga mjesta, vraćanje zaplijenjenog stana, dozvola za vršenje posla, pomoć rodbini uhapšenih, dobivanje boravišne dozvole, nabava namještaja — to su samo neke od stalno ponavljanih molbi za koje se o. Mayer svakodnevno zalagao da se pomogne. Isto je tako bio različit krug osoba za koji se brinuo: od generalnog direktora i predsjednika pa do čistačice i garderobijerke, od istomišljenika u svjetonazoru pa do prijašnjih političkih protivnika. Iz svoje skrbi nije isključivao ni same službenike zatvorâ u koje je bio doveden, činovnike sudskih nadleštava pred kojima je stajao kao optuženik. Razumljivo je da se kao pomoćnik u nevolji osjećao na svom pravom mjestu. Tako 27. lipnja 1945. piše svom ettalskom bratu Eliasu: »U München sam se opet potpuno uživio. Već od prvoga dana bio sam kao kod kuće ...«

Obilje posla u ispovjedaonici, sati razgovora s ljudima, propovijedanje, dogovori u vodstvu Kongregacije muževa, sve ga je to sve više umaralo. Već se prigodom svog studiranja u Ettalu tužio na slabo pamćenje. A sad je svakidašnje propovijedanje iziskivalo pojačan napor snaga koje su se sve više trošile. »Koji put bi mi rekao«, piše kasnije njegova liječnica,[5] »kad bi počeo propovijedati da mu ništa ne pada na pamet što bi trebao reći, a tada bi mu daljnje propovijedanje bilo golem napor. No nije htio ni čuti o tome da se više štedi. Koncem srpnja 1945. primijetili su se na njemu prvi znakovi moždane kapi; prigodom propovijedi u sv. Rupertu u Münchenu odjednom više nije mogao dalje govoriti. No, to je trajalo samo kratko vrijeme. Drugi moždani udar dogodio mu se 14. listopada 1945. prigodom propovijedi u Wolfratshausenu. I tada više nije mogao dalje govoriti. Nakon toga odvezao se na čaj dr. Bandorfu, koji je u blizini Wolfratschausena imao imanje. Kako mi je o. Mayer pripovijedao, ni ondje nije mogao dulje vrijeme pravo govoriti. Unatoč tim znakovima i velikom umoru, nisu ga mogli nagovoriti da se štedi i da napusti mnoge propovijedi.«

I tih se tjedana, kad mu je svako hodanje bilo teško, nastavio voziti u razne urede, posjećivati siromahe i bolesnike, voditi razgovore koji su trajali sate i sate s onima koji su tražili pomoć. Posjetioci njegove sobe za razgovore mogli su i tada čuti: »Kad vas bude što mučilo, dođite k meni.« Tu su muževi i žene, natovareni brigama svih vrsta, mogli osjetiti da je taj svećenik tu radi njihove bijede, da je sve učinio kako bi im dao savjet i ublažio nevolje. Samo je njegova najbliža okolina osjetila i vidjela koliko je napora o. Rupert Mayer morao uložiti da bi svoj dugi zadatak svakodnevno ispunjavao.

Ipak se u rujnu počeo opraštati. Šezdesetidevetgodišnjak zamolio je svog natpastira da ga oslobodi službe upravitelja Marijine kongregacije muževa. Prvi teški rad na izgradnji nakon rata bio je učinjen. Sad je trebalo odgovornost za vodstvo staviti u mlade ruke. Trećeg listopada primio je kardinal Michael Faulhaber ostavku. »Naš vjerni apostol muževa o. Rupert Mayer DI, dugogodišnji nadstojnik Marijine kongregacije muževa u Münchenu, kojeg su članovi Kongregacije veoma poštivali«, tako je pisao münchenskoj Kongregaciji, »bio je iz zdravstvenih razloga prisiljen zamoliti biskupa da ga oslobodi upravljanja Kongregacijom. Vaš je biskup, to vi znate, dragi članovi, uvijek bio zahvalan gospodinu o. Rupertu Mayeru za blagoslovljen rad i to je češće ponovio, osobito u propovijedi: 'Već se iz dima vide plameni znakovi', održanoj u nedjelju, 4. srpnja 1937. Najljepše svjedočanstvo njegove aktivnosti bila je i ostala činjenica da je čak i Njegova Svetost Pio XII. u javnom nagovoru priznao rad o. Ruperta Mayera kao upravitelja münchenske Kongregacije muževa.

Vaš nadbiskup može samo teška srca prihvatiti molbu da ga oslobodi upravljanja Kongregacijom, a ne može to odbiti s obzirom na sve doživljaje posljednjih dvanaest godina koji su oslabili zdravlje našeg dragog o. Ruperta Mayera.«[6]

[5] Dr. Berta Hofmann, pismo od 14. VII. 1946. autoru ove knjige.

[6] Dopis nadbiskupa München i Freisinga Michaela kardinala Faulhabera, od 6. listopada 1946. o. Mayeru i Marijinoj kongregaciji muževa.

To kardinalovo pismo koje priznaje zasluge o. Mayera završava priopćenjem da će o. Anton Koerbling DI, preuzeti vodstvo Kongregacije. Nakon gotovo četvrt stoljeća plodnoga djelovanja o. Mayeru započelo je time novo poglavlje u povijesti münchenske Kongregacije muževa.

Dosadašnji upravitelj stajao je vjerno uz svog nasljednika. U preko 20 župa glavnoga grada Bavarske i dalje je držao mjesečne nagovore. Isto bi tako izlazio u susret molbama brojnih župnika Gornje Bavarske i Švapske da nedjeljom propovijeda, ako bi to dopuštao njegov rokovnik. Tako je u jesen 1945. govorio između ostaloga prigodom manifestacija muževa u Immenstadtu, Weilheimu, Pfaffenhofenu, Fürstenfeldbrucku, Augsburgu, Landsbergu, Weissenhornu i Kemptenu u Allgäu. I u takvim zgodama neprestano bi se navraćao na temu koja se kao crvena nit provlačila njegovim propovijedima posljednjih mjeseci: mir i pomirenje. O propovijedi u Kemptenu izvješćuje neki slušatelj: »Očekivali smo obračun s Trećim Reichom. Ali propovijed nas je iznenadila. O. Rupert Mayer govorio je samo o ljubavi. Pa mi znamo što je on sve prošao. Pa kako je to mogao spojiti zajedno i apelirati samo na ljubav? Rekao je: 'I one koji su počinili neki zločin ljubite! Oprostite!' To se duboko dojmilo.«[7] Pater Mayer je bio razdragan i zahvalan da je u Kemptenu crkva bila prepuna muževa i mladića. »To je tako djelovalo na mene da sam mogao propovijedati kao i prije«, pripovijedao je slijedeći dan.

»To je Gospodin... Gospodin... Gospodin!«
Smrt ujutro na Svisvete
»Kao prorok na pragu novoga vremena«

Patru je bilo sasvim jasno da mu je zdravlje u lošem stanju. Već je odavna računao s nenadanom smrću. I u Ettalu je o. Mayer mislio već da će skoro

[7] Priopćenje umirovljenog direktora škole Josefa Steinharta, Kempten, i župnika dr. Alberta Luppa, Kempten.

umrijejeti. Ondje je čak sebi izabrao mjesto za grob. Od rujna 1945. svojoj je subraći u sv. Michaelu neprestano govorio o svojoj smrti. Kad je upravitelj predao kardinalu ostavku na vodstvo Kongregacije, rekao je nakon toga: »Tako, sad mogu umrijeti.« Prigodom posjeta rodbini u Ravensburg rekao je opraštajući se: »Račune sam zaključio. Sve sam sredio.« Mnogi, koji su ga poznavali izbliza i koji su ga sretali onih posljednjih dana listopada, osjećali su da je u mislima bio odsutan.

Njegov je rokovnik bio tjednima unaprijed ispunjen. Nekoj duhovnoj subraći, koja su ga pozivala da dođe propovijedati, morao je odgoditi propovijed na kasnije nedjelje. Baš se posljednjeg listopadskog tjedna nakupilo pisama s preporukama, savjetima, molbama da se zatvorenici puste na slobodu. Osam pisama nosi datum od 30. listopada a u njima se o. Mayer založio kod vojne vlade, njemačkih ureda i pojedinih uglednih osoba za rješavanje molbi svojih molitelja. Tridesetiprvoga listopada odgovorio je bratu Augustu Steffenu, kad je ovaj kao i obično došao oko 21 sat da riješe dnevnu poštu: »Ne, danas više nećemo raditi!« Učinilo mu se da se pater posve promijenio.

Slijedećeg jutra, na Svisvete, 1. studenoga 1945. preuzeo je o. Rupert Mayer kao obično misu u 8 sati u kapeli sv. Križa u sv. Michaelu. Kasnije je htio otputovati i vani održati propovijed za muževe. Nakon Evanđelja tumačio je Radosnu vijest koja proizlazi iz blagdana Svih Svetih. Propovijedao je s oltara. Htio je svojim slušateljima protumačiti vrelo snage za svetost iz svete euharistije. Veličao je euharistijski kruh kao hranu za kršćansku ljubav prema bližnjemu. Odakle bi inače toliko ljudi u karitativnoj djelatnosti imali snage posvećivati se službi za bližnjega: u bolnicama, u staračkim domovima, u dječjim vrtićima, u misijama. »To je Gospodin« ... uzviknuo je. Sigurno je htio dodati da je to Gospodin u euharistiji. O. Mayer nije mogao dovršiti rečenicu. Samo je ponovio riječ: »Gospodin!« Nakon duge stanke još je jedanput rekao: »Gospodin!« Nepomično je dalje stajao. Nije se prislonio na oltarsku menzu, nego je slobodno stajao.

Brat, koji je posluživao i htio mu pomoći, primijetio je kod doticaja da je zateturao. Neka je gospođa u kapeli viknula: »Pater Mayer!«, druga: »Pomozite mu!« Odmah su požurili o. Paul Riesterer i o. Wiedenmann iz svojih ispovjedaonica i potrčali prema oltaru. S dvojicom braće ponijeli su patra, kojem je pozlilo u punom ornatu, u susjednu sobu. Ondje su mu razriješili odjeću. Liječnica dr. Berta Hofmann, koja je gotovo redovito bila u 9 sati na misi, ustanovila je moždanu kap i naredila hitno prebacivanje u bolnicu. Superior, o. Johannes Dold, podijelio je svome subratu bolesničko pomazanje. Nakon više od jednog sata odvezla ga je prva u pomoć u kliniku »Josefinum« u Schönfeldstrasse. Kad su stigli onamo, patrove usne i jezik bili su plavi. Injekcija kamfora povratila je naravnu boju. Liječnica je baš stavila ruku na bilo, kad je srce prestalo s redovitim jakim lupanjem. Nada da bi se moždano krvarenje moglo zaustaviti posve je iščezla. Ne dolazeći više k svijesti, o. Rupert Mayer umro je oko 11 sati. Münchenski internist dr. Walter Thaler koji je potpisao smrtovnicu naveo je kao vrijeme smrti 11 sati i 10 minuta, kao bolest »arteriosklerozu«, a kao uzrok smrti »moždanu kap«.

U najkraće vrijeme proširila se vijest na sve strane glavnog grada Bavarske da je umro »apostol Münchena«. Javio ju je »Radio München«. Isto je tako bila brza i usmena predaja. Popodne su mrtvo tijelo prevezli iz »Josefinuma« u sv. Michael. U Kneževskoj kapeli, velikoj prostoriji iznad kapele sv. Križa, u misnom je odijelu položen na odar. Bijele »lijepe kate« ukrašavale su jednostavan lijes. Krunica, koju bi o. Mayer svakodnevno molio, bila mu je ovijena oko desne ruke.

Uskoro je mnoštvo svijeta nagrnulo u sv. Michael. Dolazili su ljudi svih staleža i svake dobi, žene i muževi iz grada, iz predgrađa i bliže okolice. Htjeli su se oprostiti od priznavaoca vjere i pomoćnika u nevolji, zahvaliti mu, iznijeti preda nj još jedanput svoje brige i želje kao što su to činili niz godina u njegovoj sobi za primanje. Mnogi su ga mrtvoga doticali. Mnogi

su ga hvatali za ruke. Mnogi su ga doticali svojim krunicama, svetim sličicama ili medaljicama. Doskora su ljudi mogli vidjeti na crkvenim zgradama osmrtnice s crnim obrubom Marijine kongregacije muževa: »Naš o. Rupert Mayer je umro. Oprostit ćemo se od njega u kapeli sv. Križa, Ettstrasse, gdje će ležati na odru do subote poslije podne.«

Što su ljudi tada mislili, točno je izrazio na smrtni dan navečer superior sv. Michaela o. Johannes B. Dold kod bogoslužja: »Svima je činio dobro. Time je sve rečeno.« Pokojnikov redovnički poglavar spomenuo je da je on svoje posljednje riječi izrekao introitusom, pristupnom liturgijskom pjesmom blagdana Svih Svetih: »Kličimo u Gospodinu!« To je posljednji akord njegova života i početak njegova umiranja: »Razmišljajmo kako je taj čovjek i taj svećenik umro. Umro je uspravno kao muž! Stojeći oprostio se od života kao muž! Sjetite se samo posljednjih desetdvanaest godina, pa ćete i predobro znati kakav je to čovjek bio, kakav uspravan čovjek!« O. Johannes B. Dold istakao je u svom prvom nekrologu da je o. Mayer umro kao propovjednik usred propovijedi, a kao svećenik usred svete Žrtve, te pozvao sve da uza svu bol budu radosni zbog te divne, muževne, svećeničke smrti na dan Svih Svetih.

I drugi brat o. Heinrich Bleienstein isto je tako naglasio značenje upravo takve smrti za ljude onih prijelaznih mjeseci: »Tako je umro na pragu novoga doba, a godinama je čeznuo da ono dođe i za početak tog doba žrtvovao je ostatak svojih snaga.«

Stotine pa i tisuće opraštale su se sve do sprovoda od o. Ruperta Mayera. Od ranog jutra pa sve do zatvaranja kapele uvečer prolazili su stanovnici Münchena pokraj njega. Više je tisuća htjelo biti nazočno kad su ga 4. studenoga iz kapele Berchmansova kolegija po Wolfratshausenstrasse pratili na njegovo privremeno počivalište na obližnjem redovničkom groblju. Dva su posebna vlaka uvedena na isartalskoj pruzi zbog navale naroda. Sestrama Svete Obitelji gradska je uprava stavila na raspolaganje autobus. Došli

▽ *O. Rupert Mayer na odru u crkvi sv. Michaela (1945)*

su i kardinal Michael Faulhaber, nadopat Chrysostomos Schmid iz sv. Ottiliena, te opat Angelus Kupfer iz Ettala kao i visoki predstavnici države i grada. Naravno, tu su bili uglednici iz biskupijskog i redovničkog klera, sestre Svete Obitelji i članovi Marijine kongregacije muževa, koje je pokojnik tako dugo vodio, i veliko mnoštvo žena i muževa iz svih slojeva naroda Božjeg. Kako crkva Berchmansova kolegija osim najbližih rođaka, počasnih gostiju i redovničke subraće pokojnika nije mogla primiti sve sudionike, bila je istodobno s rekvijemom isusovačkog provincijala o. Franza X. Müllera misa za pokojnika vani. U gustoj magli prvih novembarskih dana 1945. ponijeli su studenti isusovačkog Kolegija subratov lijes iz kapele Kolegija do redovničkog groblja, gdje je provincijal gornjonjemačke isusovačke provincije obavio sprovod, a kao jedini govornik izrekao je riječ zahvale prefekt Kongregacije Joseph Lurtsch. Prvi se kraj ozidane grobnice oprostio od o. Ruperta Mayera münchenski natpastir Michael kardinal Faulhaber. Zatim su uz lijes prolazili svi ostali iz posmrtne povorke, ganutljivo se zahvaljujući pokojnom priznavaocu vjere i pomoćniku u nevolji.

»Apostolo del popolo Bavarese — Apostol bavarskog naroda« nazvao je »L'Osservatore Romano« münchenskog isusovca u srdačnom nekrologu.[8] List ga je nazvao »poznatim borcem za katoličku vjeru.« Hvalio je njegovo zalaganje protiv nacionalsocijalizma i komunizma, priznavajući ujedno njegovu izvanrednu dušobrižničku aktivnost kao propovjednika, kao voditelja Marijine kongregacije i kao borca protiv poganstva našega vremena.

Iz mnoštva pisama sućuti, koja su stigla pokojnikovoj subraći u sv. Michael, spomenimo pismo münchenskog gradonačelnika Karla Scharnagla. U njemu se veličaju velike zasluge o. Mayera. Nisu njemu s oduševljenjem privrženi »samo katolički pučki krugovi, nego ga priznaju i dive mu se svi oni koji u

[8] »Osservatore Romano«, 13. XII. 1945. »Il Padre Rupert Mayer SI«

njemu cijene hrabrog pobornika i branitelja načela pravde i reda.« Gledajući u budućnost starješina grada je ustvrdio da — s obzirom na pokojnikovu savršenost — »ne trebamo žaliti za o. Rupertom Mayerom, nego moramo, naprotiv, biti svjesni toga da njegovom smrću dobivamo pomoćnika koji nam još više nego za svog života može pomoći u svladavanju poteškoća u svijetu.«[9]

[9] Dopis superioru sv. Michaela, o. Doldu, DI, od 2. XI. 1945.

Deseti dio

POMOĆNIK I ZAGOVORNIK I NAKON SMRTI

Treći povratak u München
Prijenos u »Dvoranu za audijencije« u crkvi Kongregacije
»Pandan« kölnskom Kolpingovu grobu

Kad je bila završena sprovodna svečanost na redovničkom groblju u Pullachu, svi sudionici tog oproštajnog časa slutili su da grob pri Berchmansovu kolegiju neće biti konačno počivalište o. Ruperta Mayera. Od 4. studenoga 1945. bio je to iz nedjelje u nedjelju cilj više stotina posjetilaca sa sela i grada. Kao i u svim godinama u njegovoj primaćoj sobi iza crkve sv. Michaela, tako su sada i ovdje htjeli pred jednostavnim, smeđim križem na kojem je pisalo ime patra Mayera, na grobu savjetnika i pomoćnika u nevolji, iznijeti svoje brige i zamoliti ga za pomoć. Sedam do osam stotina, pa katkada i preko tisuću žena i muškaraca dolazilo bi svaki put nedjeljom ili blagdanom ovamo, pogotovo zato što je groblje zbog redovničke klauzure — samo u te dane bilo otvoreno za javnost. Posjetioci su često s grobnog humka uzimali zemlju, tako da se grob uvijek nanovo morao uređivati. Doskora je bilo jasno da münchenski katolici žele priznavaoca vjere, kojeg toliko poštuju i cijene, imati među sobom u središtu grada.

Nakon zrelog razmišljanja odabrana je kripta Bürgersaala u Neuhauserstrasse da primi posmrtne ostatke o. Ruperta Mayera. Ovdje, u srcu grada, bit će »apostol Münchena« blizu svima koji se mole na

njegovu grobu i žele s njim udvoje razgovarati. Radovi na izgradnji zgrade, koja potječe iz ranog 18. stoljeća, a bila je većim dijelom uništena kao i obližnja crkva sv. Michaela u zračnim napadajima 1944, počeli su se otada planski nastavljati. Godine 1946/47. Bürgersaal je štoviše služio kao biskupska katedrala umjesto neupotrebljive katedrale Naše Gospe, a od 1953. služila je kao zamjena za sv. Michaela koji se popravljao. Lijes s o. Rupertom Mayerom bio je položen u grobnicu pred oltarom kripte. Kao termin prijenosa određena je nedjelja Presvetoga Trojstva, taj dan kad se već trista godina skupljaju članovi Kongregacije muževa na svoju glavnu svečanost.

Nekoliko dana prije toga, 21. svibnja 1948, ekshumirali su na redovničkom groblju u Pullachu posmrtne ostatke patra koji je na glasu svetosti. Prilikom otvaranja lijesa, što je učinjeno prema crkvenopravnim propisima, komisija je utvrdila da je svojedobno podignuta grobnica i vlažno šumsko tlo pridonijelo raspadanju leša. Kosti i ostatke odjeće stavili su u cinčani lijes koji je bio prevučen smeđim hrastovim lijesom. U sakristiji kolegijske crkve u Pullachu studenti isusovačke visoke škole držali su s članovima Kongregacije muževa počasnu stražu pred lijesom, ukrašenim cvijećem. Ljudi su neprestano dolazili i odlazili. Kao i prije dvije i pol godine prigodom patrove smrti, mnogi su doticali lijes krunicama i medaljicama i molili se.

Zatim je u nedjelju, 23. svibnja 1948, o. Rupert Mayer prenesen iz Berchmansova kolegija na novo mjesto počivališta. Bio je to značajan događaj. U zavjetnoj crkvi Maria Thalkirchen i oko nje skupile su se tisuće muževa. Htjeli su u svečanoj povorci pratiti priznavaoca vjere na glasu svetosti i nevjestitelja istine nasuprot zabludama vremena do njegove nove grobnice u Bürgersaalu. Stanovnicima Münchena pridružila su se poslanstva iz brojnih bavarskih gradova. Nagovor predstojnika Kongregacije o. Antona Koerblinga slušali su u koru zavjetne crkve zajedno s kanonicima, sa subraćom iz isusovačkog reda, rođacima, predstavnicima biskupijskog i redovničkog klera i ba-

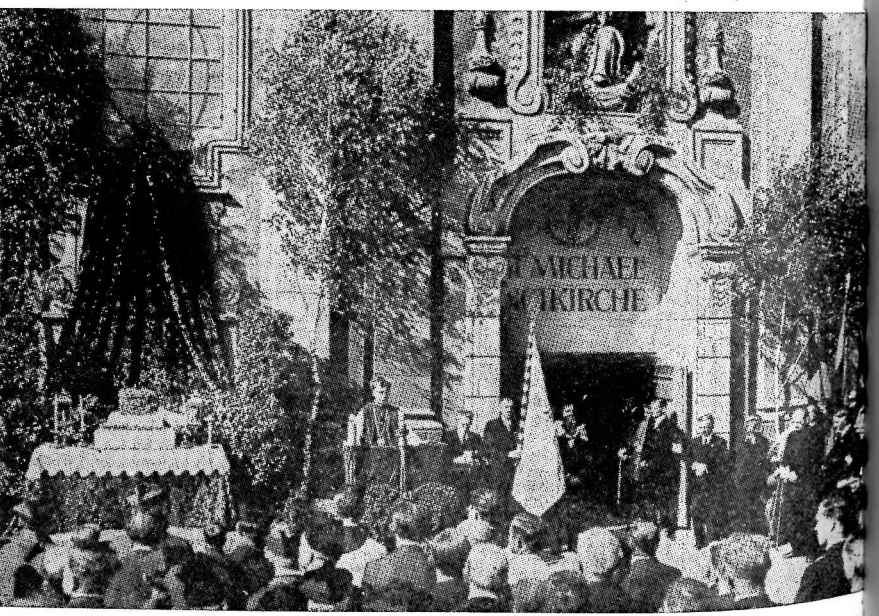

varski ministar-predsjednik Ehard, te ministar bogoštovlja Hundhammer. Nasljednik o. Mayera protumačio je smisao te manifestacije kao ispovijest, kao hodočašće i kao ispraćaj pokojnika u grad kojem je bio vjeran 33 godine svoga života i gdje će sada kod Majke Božje naći svoje posljednje počivalište.

Za vrijeme nagovora stigao je lijes s posmrtnim ostacima o. Ruperta Mayera u crkvu Maria Thalkirchen. Iz zavjetne crkve kretala se duga, molitvena procesija muževa kroz Schäftlarnstrasse, Isartalstrasse, Pestalozzistrasse i Blumenstrasse do Bürgersaala. Središnju točku grupâ koje su molile krunicu činila su kola s lijesom što ih je vuklo šest svečano okićenih vranaca. Više stotina tisuća ljudi stvorilo je špalir na ulicama. Preko 25 000 muževa i mladića sudjelovalo je u povorci koja je prolazeći uz kuće u ruševinama stigla na cilj nakon sat i pol hoda. Pred Bürgersaalom, pomoćnom crkvom sv. Michaela, iznio je dr. Johannes Neuhäusler, koji je već godinu dana bio münchenski pomoćni biskup, poslanje mrtvoga propovjednika za osobite zadaće tadašnjeg trenutka. U svojoj je svečanoj propovijedi rekao da je od danas münchenski Büurgersaal »pandan« kölnskoj Minoritenkirche, a grob apostola o. Ruperta Mayera »pandan« grobu kalfinskog oca Adolfa Kolpinga: »Izbliza i izdaleka počet će dolaženje, gotovo bih rekao, »hodočašćenje« na ovaj novi grob. Možda će već za nekoliko mjeseci biti uz ovu grobnicu više pojedinačnih molitelja nego što ih danas ima na desetke tisuća pri posljednjem pokojnikovom ispraćaju.«[1]

Šezdesetgodišnji pomoćni biskup koji je nekoć za tog propovjednika iz sv. Michaela odlazio koji put do Gestapoa i koji je zbog svog neustrašivog nastupanja za vjeru isto tako morao provesti godine teškoga zatočeništva u koncentracionom logoru, ocrtao je živu sliku svega onoga što je ovaj učinio za radnike, za sestre Svete Obitelji, za desetke tisuća članova katoličkih udruženja, za vojnike na svim frontama i koliko

[1] Brošura »Festpredigt zur Überführung des H. H. P. Rupert Mayer SJ in die Unterkirche des Bürgersaals am 23. 5. 1948, gehalten von Weihbischof Johann Neuhäusler«, Verlag der Kath. Kirche Bayerns, Lizenz Nr. 6 der Nachrichtenkontrolle der Militärregierung«, 16 str.

◁ *O. Mayer u procesiji s muževima u Münchenu (gore)*
Prijenos o. Mayera iz Pullacha u München (dolje)

je dobra pružio slušateljima svojih propovijedi, ljudima u ispovjedaonici, izletnicima, siromasima i nevoljnicima, nezaposlenima i beskućnicima. Münchenski pomoćni biskup pokazao je sudionicima prema misli-vodilji iz propovijedi o. Mayera što on sada svakom pojedinom može reći. Pri tome je izabrao izjave o istini i otvorenosti kao i potrebu javnog ispovjedanja vjere. Svakome treba biti jasno naše vjersko uvjerenje. Pred lijesom ovoga priznavaoca vjere, štoviše, ovoga mučenika istine, moramo obnoviti zavjet istine i vjernosti našoj vjeri: »Još više! Zavjetujemo se da ćemo biti borci za istinu kao što se to o. Mayer izričito zavjetovao na sudovima... Zato katolik ne smije šutjeti kad se njegova Majka, Crkva, kleveće i napada, kad se izruguju njenom vjerskom i moralnom učenju, njenim vježbama i običajima. Pred lijesom »apostola München-a« pomoćni je biskup Neuhäusler usrdno tražio: »Borite se protiv svake nepravde! Tražite svoje pravo u javnom životu, u kulturnom životu, u tisku, u emisijama na radiju, u kazališnom životu, u društvenom zakonodavstvu, u mirovnom pokretu, u svemu što je sposobno pokršćaniti svijet i na taj način postići poboljšanje stavova i prilika. Biskup-govornik zaključio je svoj tako goruće aktualan pregled načela u djelovanju o. Mayera »popratnom riječju«, obilježenom nevoljama poratnih godina, »dragom pokojnom, a ipak živom« isusovcu koji je ušao u nebo:

»Ovi deseci tisuća koji ovdje stoje oko tvojih posmrtnih ostataka imaju uz zahvalnost i poštovanje također mnogo briga i molbi na srcu: briga za svakidašnji kruh, stan, zdravlje, izbor zvanja, bračne probleme, muku s djecom, povratak zarobljenika i nestalih, povratak u izgubljenu domovinu, buđenje i rast, mir među narodima, u vlastitom narodu i u vlastitoj kući i još tisuće drugih stvari. Uzmi sve to u svoje široko, dobro srce! Ponesi to pred Božje prijestolje i preporuči Onome koji ravna svim događajima i koji daje sva dobra! A *jedno* nam izmoli svima kao najviše, najbolje i najpotrebnije: da nam životni program bude: Svaki dan bliže nebu!«

Nakon euharistijskog blagoslova i nakon zavjeta vjernosti svih okupljenih, pokojnikov je lijes stavljen u novu raku. Od onog časa kasnog popodneva nedjelje Presvetog Trojstva 1948. koji je bio svim sudionicima nezaboravan, grob je u kripti Bürgersaala uistinu postao svjetski poznata »dvorana za audijencije« o. Ruperta Mayera.

Što sačinjava bit tog velikoga lika naše suvremene povijesti izrazio je u nagovoru istoga dana prijašnji superior sv. Michaela i dušobrižnik studenata u tadašnjim poslijeratnim godinama o. Georg Waldmann:

»U ovoj crkvi pokapamo danas svećenika. Njegova tajna jest autentičnost njegove predanosti poslanju, jest vjerodostojnost njegova nastojanja da navješta samo Gospodina. Zato je smio prijeći u vječnost s riječju »Gospodin«. To je bio sadržaj njegove borbe. Nije imao pred očima kao zadaću vanjsku moć Crkve, nego kako da Krista donese ljudima.

Jedan od najljepših znakova istinitosti njegove svećeničke osobe jest to da ga nijedna partija nije mogla pridobiti za sebe. To nitko nije ni pokušavao. Imao je samo jedno poslanje: Gospodina treba navještati. To je bila ljubav njegova života koja je neprestano rasla i poticala ga da u svojoj braći vidi Gospodina, čak i u najmanjem od braće.

Katkad su se ismijavali njegovoj dobroti. Katkad su je iskorištavali. Pa ipak, njegova se ljubav prema braći nije umanjivala. I u najmanjemu je vidio Krista. To je bila snaga njegova života...«[2]

Münchenski dušobrižnik studenata o. Georg Waldmann ustanovio je da je posjet tom svećeničkom grobu slavljenje Trojedinoga Boga i završio je svoj nagovor na dan prijenosa ovim riječima: »Svako pouzdanje u ovog svećenika nije ništa drugo doli: slava budi Trojedinom Bogu koji nam je dao takva čovjeka, koji po takvom svećeniku i u naše vrijeme olakšava vjeru u Sebe i u Crkvu i u čovjeku, koji je među nama živio, potvrđuje istinu što nas usrećuje: Kristova je ljubav srce svijeta.«

[2] Propovijed o. Georga Waldmanna, DI, na dan prijenosa u kriptu Bürgersaala: »Navjestitelj Gospodina«.

»Pater Mayer je pomogao«
Uslišane molitve na zagovor o. Ruperta Mayera DI.

Još za života o. Ruperta Mayera kod mnogih je žena i muškaraca dozrijevalo čvrsto uvjerenje da su u njemu susreli sveca. Osobito oni koji su ga dulje vremena doživljavali kao propovjednika, koji su ga posjećivali u njegovoj sobi za razgovore ili s njim bliže surađivali, sve su više osjećali kako je ispravna i potpuna njegova vjera, kako primjerna njegova ljubav, kako uzorno njegovo ufanje. Kako god se nevolja, bijeda i bezizlaznost činila nesavladivom, nitko ne bi otišao s razgovora ili iz ispovjedaonice ovog svećenika i redovnika bez utjehe i pomoći.

Zato nije bilo iznenađenje što dan Svih Svetih 1945, kad je propovjednik iz sv. Michaela bio pozvan u vječnost, nije dovršio njegovu reputaciju pomoćnika u nevolji. Naprotiv. Daleko izvan Münchena i Bavarske, čak daleko izvan obadvaju dijelova Njemačke, pa i izvan evropskog kontinenta proširilo se njegovo ime kao odvjetnika u ljutim nevoljama onih teških posljeratnih godina. Što je nagovijestila navala tisućâ neposredno nakon njegove smrti i pritjecanje mnogih svake nedjelje na prvi grob na redovničkom groblju u Pullachu, nastavilo se sada svaki dan od jutra do večeri u kripti münchenskog Bürgersaala. Kad god bi se brojili posjetioci, koji bi molili u »dvorani za audijencije« pred grobom o. Ruperta Mayera, uvijek bi se dobio broj od više tisuća onih koji bi dnevno ovdje iznosili svoje molbe. Tko se jednom povukao iz buke pješačke zone u Neuhauserstrasse u tišinu i misaonost kripte Bürgersaala, taj se uvijek ponovno vraća u sabranost na grobu »sluge Božjega« o. Mayera. Već od početka dolazili su ovdje ljudi svih slojeva i staleža do velike nadgrobne ploče koja nosi natpis: »Pater Rupert Mayer DI« i datume njegova rođenja i smrti »23. I. 1876 — 1. XI. 1945.« i gdje stalno mjenjanje cvijeća svjedoči o ljubavi i zahvalnosti suvremenika. Sve više je iz godine u godinu rasla četa onih posjetilaca koji patra nisu više osobno poznavali, niti ga doživjeli

na njegovim hrabrim propovijedima. Sve veći je bio udio mladih očeva i majki, uopće mlade generacije. Prognoza pomoćnoga biskupa Johannesa Neuhäuslera na svečanosti prijenosa na blagdan Presvetoga Trojstva 1948. da će otuda početi »dolaženje, pa čak bi se moglo reći 'hodočašćenje' ovom novom grobu«, postaje iz dana u dan stvarnost koja raduje.

Sadržaj tih mnogih tisuća dnevnih razgovora s Bogom, Majkom Božjom i njihovim slugom o. Rupertom Mayerom ostat će uvijek neistraživa tajna. Koji je povod da ti ljudi izbliza i izdaleka dolaze u kriptu, saznajemo tek onda kad o tome govore svojim rođacima i prijateljima ili kad to pismeno izjave crkvenim uredima. Kao i na svim hodočasničkim mjestima čujemo tada zahvalnu riječ, kako je onaj čiju su pomoć i zagovor zazivali pomogao nekome u njegovoj teškoj nevolji. »Pater Mayer je pomogao«, uvijek se iznova čuje.

Mnogobrojni svesci kriju dopise u kojima zahvalni ljudi opisuju kako im je »apostol Münchena« pomogao u teškom položaju. Iz tisuća pisama obojica su postulatora za proglašenje blaženim o. Ruperta Mayera, o. Anton Koerbling (1902—1974), a nakon njegove smrti o. Karl B. Sieben (rođen 1921) izabrali malen dio »slučajeva«, opisanih u dopisima, te ih skupili i objavili u brošurama. Svesci nose naslov »Uslišane molitve na grobu o. Ruperta Mayera DI« i imaju svaki put nakladu od 7000 do 10 000 primjeraka. Od početka tih publikacija u lipnju 1949. do konca 1980. izišla su 184 niza. Na najviše 16 stranica opisane su ovdje »dobivene pomoći na zagovor o. Ruperta Mayera«, i to u kratkim crtama. Na naslovnoj je stranici uvijek otisnuta fotografija koja prikazuje velikog pomoćnika u nevolji u različitim odsjecima njegova života. U prvom svesku toga niza navodi o. Anton Koerbling slijedeća uslišanja molitve ukazujući na »životnu duhovnu povezanost između ovoga i onoga svijeta«, koju »nosi Božja ljubav i koja je utemeljena na duhovnosti ljudske duše koja se za svu vječnost ne može izgubiti.« Ako to zajedništvo postoji za svakoga čovjeka koji je usavršen u mi-

losti Božjoj, onda ono još više postoji za svece na nebu. Pa ipak, ne čini čudesa savršeni čovjek, niti svetac uslišava želje u molitvama ljudi na zemlji, s kojima je prijateljski povezan, »nego Bog čini čudesa po svojim svecima i uslišava molitve na njihov zagovor. Takva je vjera mnogim ljudima stavila na usne molitvu punu pouzdanja u Boga po zagovoru o. Mayera... Pouzdanje je bilo u mnogim slučajevima upravo čudesno nagrađeno.«[3]

Sveščić za sveščićem odražava velike nevolje, mnogostruke brige, ali isto tako i neuništivu nadu i jakost vjere današnjih ljudi. Svaki sveščić tog niza pokazuje također kako naglo dolaze mnoge nove materijalne i duhovne kušnje, a druge opet bez obzira na promjene svjetskih zbivanja nepromjenljivo pritišću ljude. Već prvi sveščić donosi brojna uslišanja u duhovnim stvarima, u bolestima, u očnim oboljenjima; u drugom nizu od lipnja 1949. izvješćuje se o potresinim pomoćima da bi se ljudi vratili iz ruskog i francuskog zarobljeništva. Pomoć u ponovnom zapošljavanju i dozvole za uselenje ispunjavaju stranice slijedećih sveščića isto tako kao i stjecanje radnog mjesta, uspješno rješenje pitanja mirovine, dodjela stanova, spašavanje iz novčanih neprilika, otklanjanje nezasluženog stečaja — da spomenemo samo neke od »tema« koje se uvijek ponavljaju. A osobito se često čuje: »pater Mayer je pomogao«, kad je riječ o molitvama za ublaženje ili izlječenje svih vrsta teških bolesti. Bilo da srdačna hvala za dobivenu milost dolazi od poznatih uglednika crkvenog života kao što su berlinski natpastir Konrad kardinal von Preysing ili bamberški pomoćni biskup Landgraf, bilo da ona dolazi od žena i muškaraca iz širokog kršćanskog puka, svi se oni osjećaju ponukanima javiti kako su im se molbe ispunile i kako ih je mimoišla velika nevolja. Često se spominju »priopćenja povratnika«, »pomoć u zvanju«, pomoć u studiju i na ispitima. A ne nedostaju ni pravni sporovi, zamršeni problemi nasljedstva, nesporazumi me-

[3] »Uslišanja molitava na grobu o. Ruperta Mayera, DI«, svezak 1, lipanj 1949, str. 3/4

đu braćom, sestrama i rođacima. Uz brige starijih ljudi za mirovinu tu su i nevolje pripadnika mlađe generacije kad je riječ o zvanju i osiguranju egzistencije.

Dosadašnja 184 sveščića obuhvaćaju preko 3 000 stranica. Tko to pregleda, mora potresno doživjeti kako su mnogostruke materijalne nevolje i duševne brige koje tište veliki dio današnjeg čovječanstva. Ali iz njih isto tako saznajemo kako je nepokolebljivo pouzdanje muževa i žena iz svih pučkih slojeva u »slugu Božjega« o. Ruperta Mayera kao pomoćnika u nevolji i zagovornika. Zato o. Karl B. Sieben s pravom naglašava u 183. svesku od siječnja 1980. kako je o. Rupert Mayer za svog života, a i sada s neba, pomagao i još uvijek pomaže u svakidašnjim brigama i nevoljama. On ne čini 'blještavih čudesa', on pomaže u svakidašnjem životu. Onome koji mu se obraća daje sigurnost da je on, o. Mayer, za njega 'na putu', kako je to lijepo rečeno u jednom dopisu o postignutom uslišanju. Jedna od njegovih jakih strana bila je da je uvijek bio na putu k ljudima da im pomogne, da ih tješi i da se za njih moli.«[4]

Do sada je pismeno priopćeno preko 40 000 uslišanja po zagovoru o. Ruperta Mayera. Pisma su došla ne samo iz Münchena i Bavarske. Potječu iz cjelokupnog njemačkog jezičnog područja, dapače, sve više ima pošiljalaca iz mnogih evropskih zemalja i drugih kontinenata. Sjedinjene Američke Države i Latinska Amerika brojno su zastupane u pismima kao i Indija, Azija i Afrika. »Po zagovoru o. Mayera«, »nakon učestalog zazivanja o. Mayera«, »nakon molitve na grobu o. Mayera« — tako i slično uvijek se iznova kazuje u zahvalnim pismima, koja izvješćuju o uslišanju i pomoći u najrazličitijoj nevolji.

[4] »Uslišanja molitava na grobu o. Ruperta Mayera, DI«. Niz 183, siječanj 1980, str. 4.

Dugi put do »časti oltara«
Pojedine postaje procesa za proglašenje blaženim o. Ruperta Mayera

Još za života »apostola Münchena« učvršćivalo se mišljenje mnoge njegove subraće, suradnika, posjetilaca njegovih propovijedi i njegove sobe za razgovore, da su u o.Rupertu Mayeru susreli svetog redovnika i svećenika. Tko je tog »Kristovog svjedoka« doživio na njegovim religioznim kružocima, u zatvorima ili na procesu pred izvanrednim sudom, tome se usjekla u pamet njegova slika kao čovjeka čiji je cjelokupni rad upravljen k ostvarivanju ljubavi prema Bogu i prema bližnjemu. Nakon njegova odlaska Bogu na Svisvete 1945. u širokim su se krugovima vjernoga puka budile nade i očekivanja da će o. Rupert Mayer uskoro biti pridružen velikoj četi blaženika i svetaca Crkve. Da je primjer tog pomoćnika u nevolji naše današnjice ostao živ upravo u vrijeme kad su neki teolozi koji vode glavnu riječ ustvrdili kako se »štovanje svetaca na neki način iscrpljuje«, još više povećava njegovo značenje. Kršćanski puk, muževi i žene iz svih slojeva naroda u svojim posjetima na grobu u Pullachu i kasnije u kripti Bürgersaala sve žarče mole da se o. Rupertu Mayeru i službeno podijeli ime blaženika, a kasnije i sveca.

Već nakon pet godina od smrti o. Mayera i nakon dvije godine od prenošenja njegova mrtvog tijela iz Pullacha u Bürgersaal, u münchensko središte, počela je 1950. prva faza proglašenja blaženim. Bio je to dijecezanski informativni proces o glasu svetosti života, krepostî i čudesâ »sluge Božjega« Ruperta Mayera. Trajao je od 25. lipnja 1950. do 21. lipnja 1951. Svjedoci koje je tada saslušao crkveni sud u Münchenu — bilo ih je 27 — još su svi osobno poznavali dušobrižnika muževa i apostola karitasa. Bili su to bliži rođaci, drugovi iz prvoga svjetskoga rata, bliski suradnici iz Kongregacije muževa i iz sekretarijata za satove primanja na razgovor u sv. Michaelu, ministranti nedjeljne kolodvorske mise, subraća iz isusovačkog reda, sestre

Svete Obitelji, svećenici i redovnici iz vremena zatvora, iz vremena münchenskog velegradskog dušobrižništva, iz godinâ izgnanstva u Ettalu, koji su iz živoga sjećanja iznijeli u zapisnik svoju suradnju s o. Mayerom na najrazličitijim područjima dušobrižništva. Te su izjave otposlane u Rim gdje se preispituju na uobičajen način za takve procese. U isto je vrijeme izvršen pregled zapisa o. Ruperta Mayera s obzirom na njihov vjerski iskaz. Devetnaestog veljače 1956. objavila je rimska Kongregacija za crkveni obred kao rezultat tih preispitivanja tvrdnju da ništa ne stoji na putu da se taj proces i dalje vodi.

Kardinal Joseph Wendel, koji je 1952. nakon smrti kardinala Faulhabera preuzeo vodstvo nadbiskupije München i Freising, odlučno se založio kao i njegov prethodnik da se proces za proglašenje blaženim nastavi. S njim su uputili svoje molbe kardinali Njemačke i Austrije, svi njemački biskupi, benediktinski opati s njemačkog jezičnog područja, velike crkvene staleške organizacije i udruženja kao i brojne pojedinačne ugledne osobe, da bi se uskoro proglasio blaženim hrabri svjedok vjere u teškom vremenu pape Pija XII. Isto su tako istakli svoju povezanost s o. Rupertom Mayerom, zagovarajući njegovo proglašenje blaženim, tadašnji bavarski ministar-predsjednik Hanns Seidel kao i brojni bavarski državni ministri i državni sekretari. Ni kuća Wittelsbach nije nedostajala u krugu onih koji su molili beatifikaciju propovjednika iz sv. Michaela.

Ljeti 1960. rimska se Kongregacija za crkveni obred složila s prijedlogom što ga je dao kardinal Augustin Bea da se papi pošalje pozitivan sud o nastavku kauze. Papa Ivan XXIII. potpisao je 20. srpnja 1960, nekoliko dana prije početka 37. svjetskog euharistijskog kongresa u Münchenu, dekret o uvođenju postupka za proglašenje blaženim i svetim sluge Božjega Ruperta Mayera.[5]

[5] Dekret od 20. srpnja 1960, koji je potpisao kardinal Cajetanus Cicognani, biskup od Tusculuma, prefekt rimske Kongregacije za crkveni obred.

Tisuću devetstotina pedeset i devete od pape Ivana XXIII. iznenadno najavljen i nakon opsežnih pripremnih radova 11. X. 1962. otvoren II. vatikanski sabor stajao je onih dana u središtu pažnje vatikanskih ureda. Ipak nije nastao zastoj u daljnjem vođenju »stvari« sluge Božjega Ruperta Mayera. Generalni postulator Družbe Isusove o. Paolo Molinari, kao i njegov suradnik o. Peter Gumpel DI, trudili su se i u razdoblju velike opterećenosti poslom prije i u vrijeme II. vatikanskog sabora da se »causa« Ruperta Mayera korak po korak nastavi. U tijesnoj suradnji s vicepostulatorom »extra urbem« o. Antonom Koerblingom DI,[6] stavili su rimskoj Kongregaciji za crkveni obred na raspolaganje sve potrebne dokumente, da bi se stiglo do slijedećih postaja na dugom putu k idućoj etapi provođenja apostolskog procesa u Münchenu.

Kao prvo morala je Kongregacija za crkveni obred, koja je tada bila pod upravom kardinala Arcadija Larraona, provesti »Processum super non Cultu«, a to znači utvrditi da nisu zabilježene nikakve nedozvoljene kultne radnje u štovanju o. Ruperta Mayera. To je uslijedilo dekretom Kongregacije 16. veljače 1962. Nekoliko tjedana kasnije, 10. ožujka 1962, udijelila je — na molbu generalnog postulatora o. Molinarija — Kongregacija za crkveni obred dispenzu od vlastitog procesa o daljnjem postojanju glasa svetosti (»Processus super continuatione famae sanctitatis«). Svim tim crkvenopravnim propisanim pripremama bili su ispunjeni uvjeti, da bi mogli biti dostavljeni točni dokumenti za otvaranje apostolskog procesa u nadbiskupiji München i Freising. Dvadeset i drugog lipnja 1962. poslao ih je generalni postulator münchenskom natpastiru, kardinalu Juliusu Döpfneru.

Time je postignuta druga važna faza u dugotrajnom postupku. Prije no što se münchenski kardinal uputio na II. vatikanski ekumenski sabor, sazvao je članove crkvenog suda koji je trebao provesti opširno saslušanje svjedokâ apostolskog procesa. Bili su to prelat Heinrich Eisenhofer kao predsjedatelj, te münchenski kanonici prelat Simon Irschl, prelat Karl Abenthum, prelat Oskar Jandl... Osamnaestog rujna 1962. primio je kardinal Döpfner u kućnoj kapeli nadbiskupskog dvora svečanu zakletvu članova suda. Kardinal i svaki pojedini sudac kao i ostali nadležni zakleli su se da će apostolski proces u stvari proglašenja blaženim i svetim sluge Božjega Ruperta Mayera voditi prema odredbi svetoga Kongregacije za crkveni obred i o svemu držati šutnju — »sic me Deus adiuvet! — tako mi Bog pomogao!«

Pet dana nakon otvorenja II. vatikanskog ekumenskog sabora, 2. listopada 1962. započelo je u nadbiskupskom konzistoriju i metropolitanskom sudu u münchenskoj Maxburgstrasse 2, drugo zasjedanje, sessio II, važnog apostolskog procesa. Na prijedlog vicepostulatora o. Koerblinga, kao i prijašnjih godina prigodom prethodnog dijecezanskog informativnog procesa, pozvani su na crkvenosudsko saslušanje samo oni muževi i žene koji su mogli dati izjavu o osobi i djelovanju o. Ruperta Mayera iz točnog vlastitog poznavanja i osobnog doživljaja. Kao i kod prvog procesa, i sad su mogli biti zahvaćeni svi odsjeci njegova života, od djetinjstva sve do smrti. Tako je 2. listopada nastupilo oko 40 svjedoka. Svatko je od njih, opisujući i odgovarajući na sudu na postavljena pitanja pridonio boljem upoznavanju lika o. Ruperta Mayera. Rođaci iz velike obitelji Mayer i brojni članovi Družbe Isusove, više bivših ratnih drugova i suradnika iz kruga Marijine kongregacije, pripadnice zajednice sestara Svete Obitelji i ugledne osobe koje su ga upoznale u borbi s komunizmom i nacionalsocijalizmom, na protivničkim skupovima, u Karitasovu radu, u osobnom dušobrižništvu — svaki pojedini od njih izvijestio je štošta do sada nepoznatoga iz djelovanja o. Mayera. Bila su obuhvaćena sva područja njegova pionirskog dušobrižničkog rada, a nije se izostavilo ni njegovo hrabro zalaganje u svjetonazorskim sukobima između dva rata, kao i njegovi ustrajni napori u praktičnoj pomoći onima koji su u nevolji, te način kako je izdržao vrijeme zatvora i izgnanstva. U središtu crkvenosudskih istra-

[6] O. Anton Koerbling, DI (1902—1974) nasljednik o. Mayera u vođenju Marijine kongregacije muževa i patrov biograf vršio je od 1959. do svoje smrti 1974. službu vicepostulatora.

ga stajalo je, kao i uvijek u procesima za proglašenje blaženim ili svetim, nadnaravno utemeljenje života i djelovanja u duhu Evanđelja koje izbija iz rada i mišljenja »sluge Božjega«. Mnogo stotina stranica zapisnika sa saslušanja »kauze Rupert Mayer« pokazuju kako su oživotvorena duhovna i tjelesna djela milosrđa u svakidašnjem životu tog redovnika.

Gotovo godinu i pol trajalo je saslušanje apostolskog procesa. Rezultati toga su zajedno s važnim dokumentima tisuće stranica zapisa. Još u siječnju 1964. održavale su se posljednje sjednice. Četrnaestog veljače 1964. bila su službeno završena ispitivanja. U kapeli nadbiskupske palače u Münchenu ovjerovio je kardinal Julius Döpfner svojim potpisom u nazočnosti crkvenih sudaca, odvjetnika vjere, bilježnika i vicepostulatora[7] spise koji su tada bili zatvoreni i zapečaćeni. Predsjedavajući nadbiskupskog sudskog dvora prelat dr. Heinrich Eisenhofer predao je tada paket s dokumentima vicepostulatoru o. Koerblingu da ih odnese u Rim. Münchenski je kardinal u jednom nagovoru podsjetio na hrabar otpor o. Mayera Hitlerovom režimu i na njegovo neumorno služenje bližnjemu. Prelat Eisenhofer upozorio je da su spisi njegova postupka za proglašenje blaženim tajni i da se mogu otvoriti tek kad se pater proglasi svetim: »U svakom slučaju možemo na kraju ispitivanja u apostolskom postupku nešto zaključiti. Iz završetka istrage proizlazi da je sud očigledno osvjedočen kako se kod sadašnjeg stanja stvari ne može saznati više ništa bitno o sluzi Božjem, a što bi bilo važno za cilj proglašenja blaženim. Iz relativno kratkog trajanja ispitivanja može se zaključiti da ne bi smjele iskrsnuti nikakve stvarne poteškoće.«[8] Spisi apostolskog procesa o. Ruperta Mayera stigli su u Rim 1964. kad su oci II. vatikanskog sabora u 5. i 7. poglavlju »Dogmatske konstitucije o Crkvi« iznova izložili opći poziv na svetost u Crkvi.

[7] Istodobno s »causom Ruperta Mayera« dovršena su ispitivanja za bavarskog redemptorista o. Kaspara Stanggassingera (umro 1899), a akti su zapečaćeni.

[8] »Münchner Katholische Kirchenzeitung«, 1. 3. 1964, br. 9, 57. godište, str. 2.

Slijedećih godina crkveni se proces nastavljao u neumornom, raznovrsnom sitnom poslu. Slijedilo je dugotrajno prevođenje svih dokumenata. Generalni postulator predao ih je Kongregaciji za proglašavanje svetih — »S. Congregatio pro Causis Sanctorum« kako se nazvao ured koji je proizašao iz Kongregacije za crkveni obred. Nadležni rimski uredi posljednjih su godina pregledali i ocijenili »Informaciju«, svezak od 220 tipkanih stranica. Predstoji konačni sud o tome, da li se sluga Božji u herojskom stupnju vježbao u kardinalnim krepostima. A na grobu »apostola Münchena« ne smanjuje se broj onih koji kao i za njegova života traže od njega pomoć. Idući po Neuhauserstrasse na nekoliko minuta navrate u kriptu crkve Bürgersaal. U desnom pobočjenim o. Ruperta Mayera, a svaki se sat množe novi potpisi. Pojedini svesci sadrže katkada 8000 do 14 000 imena. Iako su potpisnici iz različitih zemalja i krajeva, i različitih zanimanja, slažu se u nadi da će o. Rupert Mayera uskoro smjeti štovati kao blaženika i sveca.

Kristov svjedok i navjestitelj vjere za naše vrijeme

Iz mnogih valjanih razloga II. vatikanski sabor u svojoj »Dogmatskoj konstituciji o Crkvi« pozvao je »sve vjernike bilo kojeg staleža i stupnja na potpuni kršćanski život i na savršenu ljubav«.[9] Povijest iz stoljeća u stoljeće, iz poglavlja u poglavlje rječito svjedoči o tome kako treba ostvariti taj opći poziv na svetost u svakidašnjem životu. Način ispravnog provođenja svetosti iznova je zadan svakoj generaciji, dapače, svakom pojedinom čovjeku prema situaciji vremena. Karl Rahner uvjerljivo upozorava da susret s uzorom života Isusova i života njegovih svetaca, mora svaki pojedinac nanovo doživjeti: »Povijest kršćanske svetosti kao cjeline jest jednokratna povijest, a ne vječno po-

[9] »Dogmatska konstitucija o Crkvi« (»Lumen gentium«) od 21. rujna 1964, V. poglavlje.

navljanje jedne te iste stvari. Zato ona ima svoje uvijek nove faze koje se ni iz čega ne mogu izvoditi. Tu sad leži posebna zadaća kanoniziranih svetaca u Crkvi. Oni su začetnici i stvaralački uzori svetosti koja upravo pristaje dotičnom trenutku, koja je zadana jednom određenom razdoblju. Oni stvaraju novi stil; oni čine novi tip kršćanski vjerodostojnim. Zato njihovo značenje ne počinje istom smrću. Smrt je zapravo pečat na njihovu zadaću koju su kao stvaralački uzori izvršili za svog života u Crkvi, a njihov daljnji život znači da ova mogućnost uzora ostaje od sada neizbrisivo utemeljena u Crkvu«.[10]

Isusovački pater Rupert Mayer bio je i jest takav stvaralački uzor za naše vrijeme. Dvadeseto stoljeće sa svoja dva svjetska rata, sa svojim neprestanim strujanjem izbjeglica, sa svojim krutim obračunima s totalitarnim sistemima, sa svojim tehničkim, gospodarskim i duhovnim prevratima, pa i sa svojim svjetonazorskim i religioznim bitkama, to stoljeće borbe i promjena na svim područjima zahtijeva od svakog čovjeka najveće zalaganje. Münchenski dušobrižnik muževa, propovjednik i pomoćnik u nevolji to je za svog života i činio. U svim fazama svog svećeničkog i redovničkog života on je ljudima, koji su ga slušali na propovjedaonici, koji su mu dolazili u ispovjedaonicu ili u sobu za razgovore, koji su tražili savjet u vjerskim sumnjama ili u potrebama savjesti, postao vodič i pomoćnik. On im je pokazao riječju i djelom da kršćanski zahtjevi da ljubimo Boga i bližnje, da vršimo tjelesna i duhovna djela milosrđa nisu zastarjele riječi, tuđe današnjem vremenu, nego najvažniji i nenadomjestivi temelji za život dostojan čovjeka u sadašnjosti i u budućnosti. Kamo god su o. Ruperta Mayera njegovi redovnički poglavari ili dijecezanski biskup postavili kao dušobrižnika, iz njega je izlazila duhovna snaga koja je mnoge ljude vukla za sobom.

A potražimo li vrela na kojima se napajalo djelovanje tog pravog dušobrižnika, naći ćemo prvo njegovu duboku ljubav prema Bogu. Njegova nepokolebljiva svijest i vjera u Božju dobrotu određivala je i njegovo cjelokupno vladanje. Njegovo potpuno predanje Bogu bilo je polazna točka njegove osobne pobožnosti i njegova duhovnog života. To je bio temelj čvrstoće prema svim tjeskobama koje su ga s bilo koje strane stizale. Zato je unatoč dnevnom poslu ostao potpunoma duhovan čovjek koji je mogao sa stanovišta vječnosti promatrati brige i nevolje vremena. Duboka ljubav prema Bogu zapečatila je cijeli njegov život kao svećenika. Osjetila se u svakoj njegovoj propovijedi. Odjekivala je u svakoj riječi ohrabrenja u ispovjedaonici. Ona se nazrijevala u svakom susretu s ljudima. Jaka ljubav prema Bogu određivala je njegovu vanjsku osobnu pobožnost, a njegova su liturgijska slavlja za svakog sudionika bila nezaboravan događaj. Ako ga je čovjek promatrao kod svete misne žrtve na oltaru ili prigodom kratke pobožnosti nakon njegove propovijedi ili kako dijeli euharistijski blagoslov, uvijek bi osjećao kako je posve predan i sjedinjen s Bogom. Osjećalo se da to obavlja cijelim bićem bez ostatka.

I njegova je ljubav prema braći ljudima bila usko povezana s ljubavlju prema Bogu. Uvijek bi im bio na raspolaganju, kad god bi tražili njegov savjet, njegovu pomoć, njegov zagovor i njegovu molitvu. To su osjetili na početku njegova svećeničkog djelovanja ljudi u Spaichingenu. To su osjetile i »pridošlice« u velegradu Münchenu. To su doživjeli u prvom svjetskom ratu vojnici kad bi ih vojni svećenik Mayer prije ili nakon borbe posjetio, kad je bio uz njih u prvim redovima i kad ih je kao ranjenike tješio. Ljudi su doživljavali njegovu ljubav prema bližnjemu i onda kad bi ih o. Mayer primao u svojoj sobi u sv. Michaelu i slušao njihove riječi pune briga. Svatko je osjećao da nije samo »slučaj« među mnogima, nego da je taj redovnik ovdje upravo radi njega. Baš u toj službi za bližnje nisu se brojili sati. Često bi pri tome zaboravljao kad je vrijeme obroka u njegovoj zajednici. Posjedovao je karizmu ublažavanja nevolja kod onih koji su tražili njegovu pomoć. Da bi se došlo k njemu, nije trebala nikakva preporuka. Njegovo je strahopočita-

[10] Karl Rahner, »Vom Geheimnis der Heiligkeit, der Heiligen und ihrer Verehrung« u »Die Heiligen in ihrer Zeit« Petera Manna, sv. I, str. 13, Mainz 1966.

nje prema bližnjemu bilo toliko da je svakoga koji bi ga trebao primao i na kraju razgovora srdačno poticao da opet dođe k njemu kad bi ga snašle kakve brige ili nevolje. U svakom je posjetiocu o. Mayer prvo vidio stvorenje Božje, brata ili sestru u Kristu.

U duhu takve ljubavi prema Bogu i bližnjemu vježbao se »apostol Münchena« u sedam tjelesnih kao i u sedam duhovnih djela milosrđa na savršen, uzoran način. Kako je sâm iz dana u dan proživljavao to služenje ljudima, mogao je o tome uvjerljivo govoriti u osobnom razgovoru ili s propovjedaonice. To je bio znak raspoznavanja njegova naviještanja: vjerovali su mu što je govorio, jer su znali da je praktično djelo prethodilo riječi. Nije trebao nikakva pomagala da bi postigao uspjeh svojih propovijedi ili predavanja. Njegovoj je privatnoj i javnoj riječi davala probojnu snagu i duboku uvjerljivost upravo njena jednostavnost i bezazlenost. On kojem je u početku tako teško išlo propovjedanje ili predavanje postao je jedan od najdjelotvornijih navjestitelja Radosne vijesti u vremenima nevolje i borbe. O. Mayer se dakako znao pozabaviti onim temama koje su bile suvremene i kojima su se slušatelji u svojoj duši bavili. Kao i kod svakog dušobrižničkog rada, u tome mu je dobro došlo duboko poznavanje problema onih dana, koje je stekao čitajući svakodnevno novine svake vrste i stalno surađujući s angažiranim laicima. Na mnogobrojnim susretima s muževima iz Kongregacije i na mnogim posebnim manjim skupovima s laicima iz različitih staleža doznao bi »propovjednik iz sv. Michaela« o čemu se trenutno najviše govori u poduzećima i u obiteljima i koje se teme u dnevnom i tjednom tisku najviše obrađuju. Slušatelj ispod propovjedaonice nije se bavio visokom teologijom i problemima koji su daleko od života. On je radije primao odgovor na sve ono što ga upravo sada tišti i što je želio znati da bi mogao i drugima nešto reći i odgovoriti na njihova pitanja. Nakon propovijedi o. Mayera stotine su se i tisuće vraćale u svoj svakidašnji život ojačane i ispunjene novom nadom. Ako bi taj propovjednik bez okolišanja neke stvari nazvao njihovim pravim imenom znali su da time ne želi napadati nikoga osobno. Htio je isključivo pomagati ljudima da bi mogli sami stvoriti svoj sud i time učvrstiti i sačuvati svoju vjeru. O. Rupert Mayer uložio je svu svoju snagu i sve svoje htijenje u službu svog životnog cilja da kao pravi svećenik i uzorni redovnik služi Gospodinu i ljudima. Za to je žrtvovao svoj život, zalagao se do maksimuma, borio se protiv protivnika svih pravaca, od komunista do nacionalsocijalista. Zato je ostao ustrajan na putu okupljanja drugih, na putu osamljenicima i bolesnicima. Isto se tako pomirio sa zatvorima i izvanrednim sudom, s koncentracionim logorom i izgnanstvom u Ettalu. Prinio je za sebe najveću žrtvu u poslušnosti svom natpastiru i svojim redovničkim poglavarima kad su tražili od njega da se uzdrži od javne djelatnosti sve dok se totalitarni Hitlerov sistem nije srušio krajem drugog svjetskog rata. Njegov subrat i kasniji generalni postulator o. Paolo Molinari podsjetio je prigodom komemoracije 25. svibnja 1975. na münchenskom Marienplatzu da je on bio »svećenik po Srcu Božjem«. »Malo njih znade«, rekao je o. Molinari na manifestaciji pred Marijinim stupom, »kako se on sam sa sobom borio, odričući se samoga sebe da bi ga Božja milost mogla sve dublje i odlučnije zahvaćati i preoblikovati, tako da više ne živi on sâm, nego Krist u njemu. Nakon neprekidne, naporne aktivnosti koja bi počinjala rano ujutro, a svršavala tek u kasnim noćnim satima, slijedili su časovi noćne osame i molitve. Ti časovi tihog sjedinjenja s Bogom bili su za o. Mayera apsolutna životna potreba i ujedno vrelo njegove nepresušne spremnosti da svima služi u ljubavi.«[11]

Budući da je o. Mayer cijeli svoj život i cijelo svoje djelovanje potpunoma stavio u volju Božju, mogao je i biti vodič i pomoćnik u nevolji onima koji su potlačeni i koji traže istinu. Kao što su mu za života vjerovali kao propovjedniku i govorniku što god je rekao, tako mu desetljećima nakon smrti dnevno povjeravaju tisuće ljudi svoje brige, nevolje i nade. Taj

[11] O. Paolo Molinari, DI, Spomen-slovo 25. svibnja 1975. na večernjoj svečanosti Marijine kongregacije mužava u Münchenu na Marienplatzu, str. 3/4.

borac za vjeru znači nadu i hrabrost koja daje snagu u svladavanju zadaća našega vremena.

Papa Ivan Pavao II, prigodom svog posjeta Njemačkoj 1980. izričito je istakao da o. Rupert Mayer može zaista biti uzor ljudima naših dana. U svom nagovoru za vrijeme euharistijskog slavlja u münchenskoj Terezijinoj poljani 19. studenoga 1980. stavio je o. Mayera u red velikih likova koji nam mogu biti poticaj u ispunjavanju velikog poziva da budemo radnici u službi Boga i ljudi. Ivan Pavao II. spomenuo je tada četiri imena koja mu je »Današnji dan i grad München« dozvao u sjećanje: vjerovjesnika Korbinijana iz Freisinga, propovjednika mira i pomirenja Bennu iz Meissena, pomoćnicu siromaha i patnika Elizabetu iz Thüringena i na kraju o. Ruperta Mayera. »Želio bih na koncu«, tako je doviknuo mnogim tisućama okupljenih oko oltara na münchenskoj Terezijinoj poljani, »spomenuti muža kojeg su neki od vas ili vaši roditelji osobno poznavali, isusovačkog patra Ruperta Mayera, na čiji grob u središtu Münchena, u kripti Bürgersaala, dnevno dolazi mnogo stotina ljudi da se kratko pomole. Ne osvrćući se na posljedice teškog ranjavanja, koje je zadobio prigodom obilaska ranjenikâ u prvom svjetskom ratu, nastupio je u najtežim vremenima neustrašivo za prava i slobodu Crkve, pa je zato morao pretrpjeti tegobe koncentracionog logora i izgnanstva.«[12]

[12] Proglasi Apostolske Stolice, svezak 25, »Papa Ivan Pavao II u Njemačkoj«, str. 178—179, Bonn 1980.

SADRŽAJ

PREDGOVOR HRVATSKOM IZDANJU . . . 5
PREDGOVOR 8

Prvi dio

SRETNI DANI DJETINJSTVA I MLADOSTI . 11
Sin stuttgartske trgovačke obitelji 11
Odgoj u duhu prave otvorenosti prema svijetu i duboke religioznosti 14
Međupostaja u Ravensburgu 18
Teološki studij u Freiburgu, Münchenu i Tübingenu 21
Biskup P. W. Keppler vrši svećeničko ređenje 24

Drugi dio

»ŠTO JESAM, ŽELIM UISTINU I BITI« . 30
Rupert Mayer je premješten u Spaichingen . 30
Isusovačke godine učenja i studija 35
Pučki misionar i učitelj duhovnih vježbi u Njemačkoj, Austriji, Nizozemskoj i Švicarskoj . 43
Presudni premještaj: poziv u München . . 46
Suosnivač novoosnovane zajednice sestara Svete Obitelji 53

Treći dio

DUŠOBRIŽNIK U PRVOME SVJETSKOME RATU 60
Katolički vojni svećenik u 2. vojnoj bolnici I. bavarskog armijskog korpusa 60
Svećenik kao pomagač na ratištu zapadne i istočne fronte 64
Teško ranjen na mostu u dolini Sulte . . . 74

Četvrti dio

VODIČ I POMOĆNIK U NEMIRNOM POSLIJERATNOM VREMENU 85
Novi početak u izmijenjenom Münchenu . . 85
Prezes »Marijine kongregacije građana« — Sv. Michael postaje središte djelovanja patra Mayera 96
Govornik katoličkog puka u teškim vremenima 105
Prvi sukobi s nacionalsocijalizmom . . . 107
Uvođenje kolodvorske mise — »dušobrižnička činjenica« 114
Petnaesti pomoćnik u nevolji — U službi kršćanskog Karitasa 117
»Deinde ego te absolvo a peccatis tuis« — Neumorni ispovjednik 124
U službi istine u nemirnom desetljeću . . . 126

Peti dio

OBRAMBENA BORBA PROTIV NACIONALSOCIJALIZMA 131
Stare istine u novoj državi 131
O. Rupert Mayer na manifestaciji protiv konfesionalne škole nasilno odstranjen iz dvorane 138
Borac za slobodu crkvenog karitativnog rada . 143
Pooštrena obrana od napadaja — Prva upozorenja propovjedniku Sv. Michaela . . . 148
»Mit brennender Sorge...« — Protiv raskršćanjenja njemačkog naroda 159

Šesti dio

PRIZNAVALAC VJERE U ZATVORIMA I PREĐ IZVANREDNIM SUDOM 167
Na nalog iz Berlina prvo hapšenje 167
»Došao je čas odluke« — Propovijed kardinala Faulhabera o Rupertu Mayeru u crkvi sv. Michaela 175
»Samo neka to bude na korist katoličkoj vjeri« — Zatvorska pisma o. Mayera svojoj majci 182

»Uvijek sam imao jedan pravac: domovinu i vjeru« — Rasprava na izvanrednom sudu u Münchenu 186
Za slobodu Božje riječi i Crkve — Umiješao se državni tajnik kardinal Eugenio Pacelli . 209
Zatvorenik br. 9469 — Tri i pol mjeseca u Landsbergu — Pismo Himmleru koje nije bilo poslano 217
Dušobrižnik bez propovjedaonice — Polaganje svečane profesije u Sv. Michaelu . . . 228

Sedmi dio

GESTAPO GA PONOVNO SASLUŠAVA — ŽRTVA SVEĆENIČKE ISPOVJEDNE TAJNE — U ZATVORU GESTAPOA I U KONCENTRACIONOM LOGORU 233
Pozvan na saslušavanje u Wittelsbašku palaču — Nisam političar, ja sam dušobrižnik . . 233
Dva mjeseca u zatvoru Gestapoa u Briennerstrasse — »zbog nepokornosti« i »zbog podupiranja neprijateljske djelatnosti protiv države« 238
Reichsführer SS naređuje zaštitne mjere zatvora dok traje rat — Sedam mjeseci samice u koncentracionom logoru Sachsenhausen . 242
»Religiozno jedino što još preostaje« — Prva misa na blagdan sv. Petra Kanizija . . 248

Osmi dio

»OPASNI DRŽAVNI NEPRIJATELJ« U OPATIJI ETTAL 254
»To je nalog iz Berlina« — Kruti uvjeti za puštanje iz Sachsenhausena 254
»Došao sam bliže dragom Bogu kao još nikada u svom životu« — Godine nutarnjeg sazrijevanja 258
»S neizmjernim, nepokolebljivim pouzdanjem u Boga...« Okružnica sestrama Svete Obitelji — Utješna pisma majci 262

Posljednji mjeseci u Ettalu — Liječnička njega o. Mayera u »javnom interesu Reicha« — »Pripremiti se na najgore...« 266

Deveti dio

POMOĆNIK U NEVOLJI I VODIČ U RAZORENOM MÜNCHENU 271
Povratak u Sv. Michael 271
Dan za danom u službi za bližnjega — Što ga više ostavljaju snage, to veće zalaganje — Poziv da ljudi opraštaju i djelotvorno ljube 277
»To je Gospodin... Gospodin... Gospodin!« — Smrt ujutro na Svisvete — »Kao prorok na pragu novoga vremena« 283

Deseti dio

POMOĆNIK I ZAGOVORNIK I NAKON SMRTI 290
Treći povratak u München — Prijenos u »Dvoranu za audijencije« u crkvi Kongregacije — »Pandan« kölnskom Kolpingovu grobu . 290
»Pater Mayer je pomogao« — Uslišane molitve na zagovor o. Ruperta Mayera DI . . . 296
Dugi put do »časti oltara« — Pojedine postaje procesa za proglašenje blaženim o. Ruperta Mayera 300
Kristov svjedok i navjestitelj vjere za naše vrijeme 305

ski ostvario »Übermenscha — čovjeka natprosječne snage i vrline«. Izvor te snage bila je molitva i žrtva, vjera i nada u pobjedu Dobra nad Zlom.

Samo se jedno pitanje nameće i našemu naraštaju: zašto i danas toliki ljudi hrle na grob o. Mayera? Odgovor je posve jednostavan: »Svaki je svetac prošteništе u koje se hodočasti, ne zato što bi on u sebi bio lijep i častan, nego zbog toga što se Bog u njemu pokazuje milosrdan i milostiv« (o. Lippert DI).

Grob o. Ruperta, okićen svježim cvijećem, svjedočanstvo je zahvalnih vjernika za primljene milosti, za darove po njegovu zagovoru. Više od 65 000 većih i preko 500 000 manjih životopisa o. Mayera raširenо je po svijetu, a do danas je primljeno više od 30 000 obavijesti o uslišanjima na njegov zagovor.

»Apostol Münchena« čeka na »čast oltara«, da bude proglašen blaženim i svetim, da bude zdrav ponos i herojski uzor Katoličke crkve 20. stoljeća.

Sveci su heroji i uzori neprolazne vrijednosti za sva vremena, jer su neumorni borci za istinu, pravdu i mir među ljudima. Zato nam protestantski povjesničar i hagiograf Walter Nigg poručuje: »Moramo u našem vremenu opet otkriti svece, njih staviti pred ljude i štovati ih, ili će si ljudi naći pogrešne uzore i lažne idole!«.

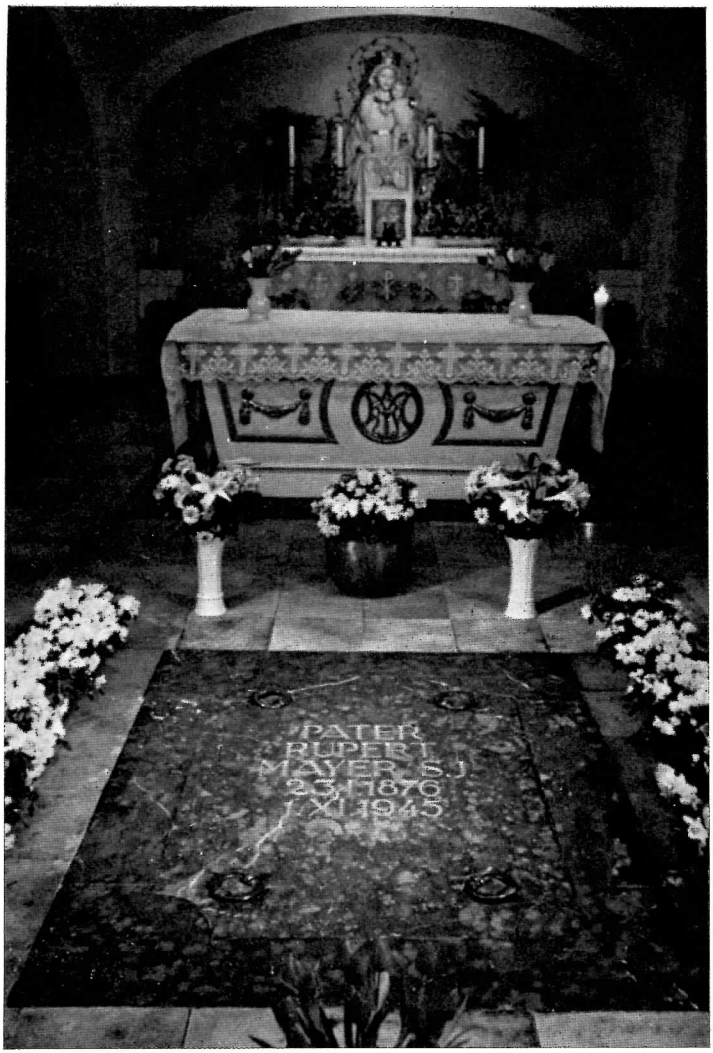

Grob o. Mayera u kripti crkve Bürgersaala u Münchenu

Molitva za proglašenje blaženim

Gospodine, Isuse Kriste, koji si odlikovao svog slugu **Ruperta** smionim ispovijedanjem vjere, udijeli mu svojom milošću, da bude što prije uzvišen na čast oltara, da bi tako postao za nas još moćniji zagovornik i svjetliji uzor za naš život. Koji živiš i kraljuješ... Amen!